

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ḥamishah ḥumshe Torah

‘im 3 targumim ... pe. Rashi, u-ferush Rashbam u-ferush Mikhlal yofi min
R. Shelomoh ben Melekh u-ferush Be’er reḥovot ‘al diḳduḳe Rashi ...
ve-Sefer ha-Ḥinukh me-Rabenu Aharon ha-Levi be-sof kol ḥeleḳ

Sefer Va-yiḳra

Shelomoh ben Yitṣḥaq

Frankfurt de-Oder, 544 [1783 oder 1784]

ארקיו רפס ןמ ךוניחה רפס

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9951

ספר החינוך מן ספר

ויקרא פרשת ויקרא

כב

פרשת ויקרא

יש בה אחת עשרה מצוות עשה וחמש מצוות לא תעשה :

קטו לעשות העולה כמשפטה שנה' אם עולה קרבנו וגו' כמו שכתוב בפ' : מושרשי המזבח מה שכתבתי במצות הכי' על ענין הקרבנות סדר ויקחו לי : מדיני המזבח מה שאמרו ז"ל במעשה העולה שהיתה נעשית כן . שוחטין את ההבמה בעורה והשחיטה כשרה אפילו בזרים ונקבלת הדם ואילך מצות כהונה וזוהר הכהן הדם ונפשט אותה ומנתחה איברים שלמים דכתיב לנתחיה . ופירשו ז"ל ולא נתחיה לנתחים וכשמנתח מסיח גיד הנשה מן הירך ומוקטיר כל הנתחים על גבי המזבח ואומר שראשי הכבשים ושיער שבזקן התישים והעצמות והגידים והקרניים והטלפים בזמן שהן מוחברין מוקטירין הכל שג' והקטיר הכהן את הכל פירשו לא יעלו שגמור ועשית עולותיך הכשר והדם וסדר הניתוח כיצד היה בודות בני המזעים כיצד וכמה בני אדם מוליכין את האיברים למוזבח שאמרו ז"ל כי הכבש בששה והשור בארבעה ועשרים בעולות זיבור ועולות יחיד כפחות . וענין עולת הזקן כיצד נעשית . ויתר פרטים מוזכרים בזה בס' : ונהגות בזמן הבית בזכרי כהונה וכן שיעבר ולא עשה כסדר הזה ביטל עשה :

קיו לעשות וזלכת המזבח על הענין הנזכר בתורה בפרשיותיה שנה' ונפש ביקרוב קרבן מנחה וכתים ואם מנחה על המזבח . וכתוב עוד ואם מנחת זרחת . וענין המנחות הוא קרבן הבא ממיני הקומחים ולא מבעלי חיים וכבר כתבתי למעלה כי הקרבן בבעלי חיים הוא באמת דמיון חזק אל בני אדם להכניע ולהשפיל הנפש המתאוו והחושלת כמו שהוא רואה שבעל חיות כמותו אלא שאין בו שכל נשדף וכלה . וכמו כן הנפש החושלת מוד חולשת השכל תכלה ותאכד גם כן אם תתנווד בפעולות בענינות שהן החטאים כי החטא לא יבא רק נשדף בהמה והקרבן בזה שאינו בעל חיים אע"פ שהוא בא גם כן להכניע היצר שיראה האדם כי בשביל חטאו נצטרך לשרוף מומנו ולכלותו באמת אין דמיונו חזק כמו בבעלי החיים וזן הדומה לפי הפשט כי על כן יקרא מנחה ופניו שפניו מועט עוקרין בעל חיים כמו שמנחות בני אדם יהיה מועט ברוב הפעמים ועוד נפקי שהרבה מהם באות נדבם וזה שאינו בחיוב אל בני אדם יקראו מנחה . ואלו הן כל מיני המנחות שהיו מקריבין בזמן הבית הבאות בפני עצמן כלומר שאינן באות למנחת נכסים ר"ל בגדרת קרבן אחר שלש מנחות הן שהן באות בשביל כל הזיבור והם עומד בפסח שמי הלחם בעצרת לחם הפנים בכל שבת ושלשתן קראות מנחה . ותשע שליחד ואלו הן א' מנחת חוטא והיא המנחה שיקריב העני כשיתחייב חטאת ולא תג' ידו . ב' מנחת סוטה והיא מנחת הקנאות הכתובה בפרשה נשא . ג' מנחה שיקריב כל כהן שיכנס לעבודה שיקריב אותה בידו והיא קרחת מנחת חינוך . ד' המנחה שיקריב כהן גדול בכל יום והיא קרחת מנחת חבתין . ה' מנחת הסלת והיא באה בגדר ונדבה . ו' מנחת המזבח והיא באה בגדר ונדבה . ז' מנחת מנחה תגור והיא חלות ובה בגדר ונדבה . ח' מנחת מנחת מנחה תגור והיא דקיקין ובה בגדר ונדבה . ט' מנחות אלו מנחת חטים ומנח שעורים . מהן נאכלות לכהנים חזן מן הקמילה ומתן שהן נשרפות כולן ואחת מהן חזן והיא שתי הלחם שמתאין ביום עצרת שגם הן קראין מנחה ואינם קריבין

לגבי מנחה ועל שתי הלחם אינו נאמר בתורה כשאר דרך כלל כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חזן פרט באלו המנחות מן הכלל ועליוס נאמר גם קרבן ראשית תקריבו אותם ליה' כלומר באלו לא אסרתי לכם את החזן ומכל מקום אל המזבח לא היו עולים מכוון שהיה בהם חזן וכמו של' כהן ואל המזבח לא יעלו לרית ציחא . כל השאר היו מנחה . וסדר הכהן כן היא' אדם מביא סולת עתוק ביתו בכלי כסף או זהב או של נפתח ומוליכה אל הכהן והכהן מוליכה אל המזבח וקומץ עמנה הכהן בראשי האכשותיו ומוקטיר הקומץ כולו במזבח והשאר נאכל לכהנים והו סדר האכלות וסדר הנשרפות והנללכות שניעשות במנחות על ידי זרים והנעשות בהן על ידי כהנים . ויתר פרטים מוזכרים במסכת הכהנים על זה והיא מוסבת ומנחות (סס) ונהגות ישיית המנחות בזמן הבית בזכרי כהונה וכן שיעבר ושינה מעשה המנחה המפורס בה בטל עשה :

קיו שלא להקריב שאור ודבש לגבי מנחת שנה' כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אישה ליה' . וכמלה המניעה בראש הפסוק שנאמר כל המנחה אשר תקריבו ליה' לא תעשה חמוץ . ודבש הוא גם כולל לדבש הידוב . וכן דבש תמרים שהוא סתם דבש של תורה . וכן מיתל היואל מן הפירות המתוקים ובכלל לא תקריבו הוא גם כן שלא לתת ממנו כפיטוס הקטורת וכיון שהפטמן אמרו ופה היה הדבש לקטורת אלא שאסרתו התורה . ואלו שרשי מנחה וזכעלמים מאלד למנחא אפי' רמו קטן מהם . ואלו שפני שכבר הודיעתי בפתיחת חבורי שכונתי באלו הטעמים שאני כותב להרגיל הנערים ולהטעים להם בתחלת בואם לשמוע דברי ספר כי יש לדכריתורה טעמים ותועלת ויקבלום על דרך ההרגל שלהם וכפי חולשת שלם ואל היו להם המנחות בתחילה כדברי הספר החתום פן יבעטו בהם ותתן כדבש נרותם וימחוס לעולם ולכל להכלי ע' באכתוב להם כל אשר יעלה בתחלת המחשבה וא' יתפוש עלי תופש בשם דבר אחר יודיע הכוונה . ואומר כי עניני הקרבן כולם לעורר מנחת המקריב ולפי המעשה ההוא יקח דמיונותיו כנפשו הכל כאשר כתבנו כבר . ועל כן בהרחיק החזן שהוא נעשה כשהיה גדולה מקרבנו יקח דמיון לקנות מדת הזריות והקלות והמחירות במעשה הש' . וכמו שאמרו ז"ל היו קל כנשה ורן לכאכו' . ונתחייב הענין מנחת היחידים יותר מנחת זיבור לפי שהיא עולה כמאל ביתיד יותר כי הרבים זיהרנו את זה ולכן לא תקפיד התורה על זה במנחת הזיבור הבאה מזמן לזמן כגון שתי הלחם של עצרת אבל בלחם הפנים אג"פ שהוא נקרא גם כן מנחת זיבור מנחת שהיא מנחה תמידית בכל שבת ושבת תקפיד התורה בה ונלשונו גם כן בה שתיים מנחה ובענין הרחקת הדבש נאמר אל הילדים רבים כדי ליסרם שהוא סבה לדמיון שיועט האדם מלרדוף אחר המאכלים המתוקים לחבו כמנהג הסובאים והאללים יושבו לעולם אחר מתוק אבל החכם לא יתן לבו כי אם אל המאכלים המועילים לגופו וזריכים למחיתו ושומרים בריאות איבריו ולבו ראוי לכל בעל שכל לבין בזווגו ושתייתו לא למנות הנאת נשום הגרון ולו חכמו בני אדם ויטילו זאת . כי כל ענין חוש המושט חרפה היא להם כל שכן שאין ראוי להם לכיון אליו וליגות בו רק הגריך אל הטבע בכרח ונאנשי המנחה כתבו חוש הנישום אשר הוא חרפה לנו . ועוד שמועתי טעם באיסור שאור ודבש לפי שהשאר מנחיה עמנו וכן הדבש מועלה רתיחתו הרבה ולכן כתרחקו לרמוז כי תועבת הש' כל גבה לב . ועוד רחית בפני הראוב' ז"ל שכתובכן וזה לשונו : ובעבור שהקרבנות ל' חזן לש' הנכבד לא יוכלו מן הדברים המתוקים לגמרי כמו הדבש רק מן המזוגים כאשר

ספר החינוך מן שער ויקרא פרשת ויקרא

התקדד ותשמור נפשם ותשאר קיימת לעד . מדיני המזוזה הם
שחמורו"ל כי כל קרבנות נמלחים קודם שיעלו למזבח ואין לך דבר
שקרב בלא מלח חוץ מן הכסבים והדם והעצים ודבר זה קבלה ואין לו
מקרא . ואם עבר והקריב בלא מלח הקרבן כשר ונרצה חוץ מן
המנחה שהולח ומעכה שנאמר בה כפי' ולא תשכית מלח ברית אלהיך
מעל ומנחתך . ויתר פרטיה מובארים בספרי ובמקומות מונחות
(ה' איסורי ינובח פ"ה) . ונוהגת בזמן הכית בזכריה כהונה ועובר
על זה והקריב קרבן או נחמס בלא מלח בטל עשה . ועוד שהוא
עובר על לאו דתיב ולא תשכית מלח וגו' :

קב שיקרבו סנהדרין גדולה קרבן אם טעו והורו שלא כהלכה
בעבירות חמורות שחייבין עליהם כרת ועשו הקהל אורונו
על פיהם שנאמר ואם כל עדר ישראל ישגו וגעלם דבר וגו'
כבר כתבתי למעלה כי ממונות הקרבן להכניע נפש המתחזה
ולתגדלת נפש השכליות ועל כן נהגו אל הגדולים טעות בדבר ידוע
כי בחולשת השכל חירע להם וראויים לחזקו עכ"פ על כן יבוא אל
הכית אשר שפע השכל עליו ועשו מעשה הקרבן וישיבו על לבם
כח הפעולה גריעות הנפש ההמית הנעשה וחשיבות השכלית
היושרת הוכה ומתוך מחשבת טהרה זו ישגימו וישלכו בכל
הוראותם ליגולם . מדיני המזוזה הם שאמרו ז"ל שיש טעות
מהוראת שם"ר חייב להביא הקרבן ולא על העושה על פיהם ויש
שהעושה חייב להם וחלו מן התכאים הנריכים בדבר שהיו ב"ד
חייבין ולא העושים על פיהם סיבה של שבעים וחד ויהיה ראש ישיבה
עומם כשעה שהורו והיו כולם ראויים להוראה שנאמר אם מועתי
העדה עד שהיו להם לעינים כלומר ראויים להוראה ויעשו רובם
בדבר זה שהורו בו ויורו בפירוש שיאמרו לעם מותרים אתם לעשות
ויעשו כל הקהל או רובם על פיהם ונודעין שהדבר שהורו בו"ד כרת
הורו ולא שידעו אותן עושין שטעו ונעשו אע"פ כ . ועוד שזויר לבטל
מקצת ולקיים קצתה אבל לא לעקור כל מזוזה אחת שנאמר ונעלם דבר
ולא כל הגוף ויש גזירת הכתוב וכשיודע להם החטאת שידעו גופו
של דבר שהורו בו נגהה ולא שישפוקו על חייה דבר אירעה להם
בנגהה ואע"פ שידעו כי כודאי שנגו בחטת ואף שהודיעם החוטאים
ואמרו להם בוו שנגתם כיון שהם אינם זוכרים אותו דבר בכיוון
פטורים שנאמר ונודעה החטאת כלומר להם ולא שידעו אחרים
כל אלה התכאים נריכים להיות בדבר שיתחייבו בו"ד בקרבן ולא
העומים על פיהם ואם חסר אחת העושה על פיהם חייב חטאת
קטנה והן פטורין . ויתר רובי הגדולין שהיחד חייבו הם פטורין
או הן חייבים והוא פטור וחלוק הקרבנות שביניהם כגון מה שאמרו
ז"ל כל המזות שפתורה שחייבין על זדונן כרת ועל שגגתן חטאת
היחד מביא כשבה או שעירה ובנשיא שציר . וכתן משיח וכו"ל
מביאין פרו והוא הכהן הגדול שנמשח בשמן המנחה . ויתר פרטיה
במסכת הוריות ובמקומות מוכחים (הל' שגגות פ"ד) ונזכרת
בזוהר שיש לנו סנהדרין גדולה :

קיא שלא להשכית מלח מעל הקרבן או המנחה כלומר שלא יקריבו
הכהנים שום קרבן או שום מנחה אלא אם כן ישימו בהן מלח
שנאמר ולא תשכית מלח ברית אלהיך . מיעל מנחתך וכתוב גם
כן על כל קרבנך תקריב מלח . כושרשי המזוזה כתבתי
למעלה בראש הספר : מדיני המזוזה אמרו ז"ל שמזוזה למלוח
הבשר יפה כעין מליח הבשר ללבי שומלחו ונשני נרדים וכדיעבד אפילו
מלח כל שהוא כשר ושהולח שומלחין בו הקרבנות הוא משל ניכור כמו
העצים ואין היחיד מביא מלח או עצים לקרבנות וכל זה מוגדלת
הכית דמקום עשירות ליכא עניות . ובשלשה מקומות היו נותנין
המלח בלשכת המלח ועל גבי הכסה . ובראשו של מזבח . בלשכת
המלח היו מולחין היתכרים ובראשו של מזבח מולחין הקוין והלבונה
והמנחות הנשרפות ועולת העוף . ויתר פרטיה מובארים בספר
מוכחים : ונוהגת בזמן הכית בזכריה כהונה כי להם להשלים נרבי
הקרבן . וכתן העובר עליהם והקריב קרבן או נמחה בלא מלח כלל
בטל עשה וגם עובר על לאו זה ולוקה . שהרי מעשה יש כאן כזהוא
מקריב הבשר התפל שהוזהר עליו שלא להקריבו בלא מלח :

קיב להקריב מלח על כל הקרבנות . כלומר שיתן מלח הבשר
הקרבן וכן בקנות המנחות שנאמר על כל קרבנך תקריב
מלח . כבר אמרנו בחלות בניין הכית כי משרשו מנות הקרבן
להכשיר ולהשייר נפש המקריב אותו . ועל כן לעורר נפשו של
מקריב למנוח בהקרפת דברים הטובים והערבים והחביבים עליו
וכמו שכתבנו למעלה . והמלח הוא כן מן השוהה זה כדעת הרב
אזתה פעולה של מלח לא תמסר לפי הנכונת האדם דבר כי אז יתעורר
לבו אליו ויתר . כי כל דבר מכלי מלח לא יתקשר ללא טעמו ולא חף
דיו . ומלבד זה יש במלח ענין אחר רמזו כי המלח נוקיים כל
דבר ומלח על ההפך והרקקין . וכן כמעשה הקרבן . ועל הכתוב

אמרו ז"ל בברית העולם שפך מדת רחמים כוננת הדין ובראו
ע"כ : מדיני המזוזה מה שאמרו ז"ל שכל המנחות הקרבנות לנבי
המזבח בנות מלח כמו שאמרו . וכן שירי המנחות שאוכלים הכהנים
אע"פ שהם מותרים לאכול אותם בכל מלח ובדש אף חובלם אותם
חזק . שנאמר לא תאפה חזק חלקם וכו' . ויש כמעשה אפי' חלקם לא
יחמו ולאם תחמין שיריה לוקה ולוקין על כל עשייה ועשי' שבה . כי כיד
לשם חזק או קטפה או אפאה חזק לוקה . שנאמר לא תאפה חזק .
וגא' לא תעשה חזק . לחייב על מעשה יחיד . שבעשיית חזק
חייב חלקות ואין לותתין חטים של מנחות שמה יחמו וואע"פ שאמרו
ז"ל שהמנחות האפות היו בלשות כפושדן ומשמרין אותן שלא
יחמו שהכהנים ורזיזים הם . ושאר דבש אופרים בכל שהוא שנאמר
לא תקטירו ממנו כלומר אפילו כל שהוא ואינו חייב אלא אם כן הקטורין
עם הקרבן או לשם הקרבן . ואחד המקטיר ענין או תערוכתן לוקה .
אכל הקטורין כפי ענין לשם עצים פטור שנאמר ולא המזבח לא יעלו
לרית ניחח . לרית ניחח אי אתה מעלה אבל אפה מעלה לשם עצים .
ויתר פרטיה מובארים במסכת מנחות . הרמב"ם ז"ל חשב חמור
שאר דבש ללאו אחד כלומר שאם הקריב שאור דבש שניהם יחד אינו
לוקה אלא אחת . וכן אם הקריב כל אחד כפי ענין לוקה על כל
אחד מלקות אחד וכתן טעם לדבריו שהיו לאו שכללות וכלאו
שכללות כוש לוקין מלקות אחד על שני הדברים . והרמב"ם ז"ל
חלק עליו לחשוב שאור דבש מלי לחוץ ואמר שחייב רופא ככאן לאו
שכללות שהרי כחזק מיוחד לאו כפי' שנאמר לא תעשה חזק . ואם
כן לאו זה דבש אע"פ דאיכא שאור בהדיא יש לנו לומר שיעל הדבש
בדרוש אותו לחודיה ונמלא לאו בכל אחד . ויתר ראיותיהם בספרים :

ונוהגת בזמן הכית בכהנים הזכרים כי להם העבודה :

ונוהגת בזמן הכית בכהנים הזכרים כי להם העבודה :

ספר החינוך מן ספר ויקרא פרשת ויקרא

ואחר שכתב בה מודו כי כתיב קרבן כסגנתו עם הכלל שלנו שכל
שבזונו כתיב יס כסגנתו חטאת וכתוב בשבועת כטוי או נפש כי
רשבע לבטא בשפתים וגו' ונעלם ממנו וגו' והביא ארת
אשמו ומניין שהחייב כה בקרבן עולה ויורד שכתוב שם הפרשה
ואם לא השיג ידו וגו' משרשי המזוה כבר אמרנו כי ענין
הקרבן להוכיח ולהשיב החוטא אל לבו ככת הפעולה כי הרע מעשיו
וסיקש מחילה לאל על העשוי ויזהר על העתיד ומחמתו ב"ה
זכיר דעתו קלות שכל בני איש ומיעוט הכנתם ודלות כחם הקל עליהם
הכפרה בחטאים האלה הנזכרים להיות כתי עושר בני אדם וענינים
לפי ששלום קרוב אל בני אדם שאין ספק כי חטא הלשון קרוב
ותמיד יותר מחטא המעשה וזה יספיק לך אל השבועות גם על ענין
מוקדם וקדשו ידוע שהשולח מניו בו . שעינין הטהרה קשה מואד
על כל אדם לשמרו עד שיש לו לאדם הטהור להזהר מהתקרב אל
בני אדם ומחש הטומאה ויחריך הענין אם באתי לכתוב מכותה לדון
הכסלות המזוין בו . ואולם ידוע הוא לכל מבין . ומן הפרש
הזה שאמרנו שהשולח קרוב לענינים אלה הקל להם עוד בשבועות
העדות להיותם מביאין כפרה בין על שוגג או מניד לפי שעינין
העדות הוא תמיד ביותר ויזר לב האדם רע ותוליס השקר בשכחה
ולא יכווננו עדותם . גם יש עון הכריות שאין משגיחין כל כך כרעה
הגדולה שעשוי בהטיות כיוון העדות אחר שבידיהם לא יגזלו ולא
יחמסו אף על פי שבמכתן אדם יעשוק ורצון לא יתנו לב על זה ועל כן
מהתמדת הענין וקלותו בעיני המון העם היו מחמדיו ב"ה להיותם
מביאים כפרה בין שוגג בין מניד ואולם המבין בבני אדם יודע כי כל
אשר ירחיקו האל ממונו אע"פ שכתב הדבר לכפרה רחוי לנו להרחיקו
תכלית הריחוק והענין הוא כאילו יודיע האל ב"ה אל בני אדם דבר
פלו' אין רצוני שתעשו אותן בשום פנים ואולם הנכסל ומכס ויעבור
עליה יעשה תשובה בכל כחו ויגדור עצמו בהרבה גדרים ויביא קרבן
לקבוע הדבר בלבו שלא יכשל בו עוד . ומכל מקום לא יניח האיש
ההוא שלא יעבר על מצות בוראו . מודני המזוה שכל אחד מוד'
חטאים אלו מחייב עושה להביא כסבה או שיערה כדין חטאת קבועה
כידוע ואינו נפטר בעוף או בקומח אלא אם כן הוא עני ואם הוא עני
והביא כסבה או שיערה לא יא' ידי חובתו . והטעם לפי שאחר שהאל
ב"ה רחם עליו ופטרו בכך אינו כדין שידחק עצמו להביא ביותר מן
שתשיג ידו וזכה יקנה כל מבין עצה לבלתי עשות הולאות ביותר מן
הראוי לו לפי ממונו למען כי בוטחה לגזול את הכריות כשמוקם
למודו ואינו מוצא . ואמר גם כן שמי שהיה עשיר והפריש מעות
ליוקח מהם כסבה או שיערה והעני נרצח למענות יקח שתי תורות
או שני בני וזה ויאמר הרי מעות הללו מחוללין על עופות אלו .
ואחר כך יהנה בכל המענות . וכן אם הפריש מעות לעופות והעני
נרצח להם מחלל על עשירית האיסה קמח ונהנה בהן וכן עני שהפריש
מעות לעשירית האיסה והעשיר מוסיף עליהן ומביא כסבה או
שיערה . ועשיר נקרא לענין זה כל זמן שיש לו . ומיזב קרבנות
אלו דוקא כסוג . ובשבועות העדות אפילו במניד אכל באנוס אין בו
חייב קרבן באחד מהם שכל אנוס התורה פטרנו מכל חייבו והכרדין
שאינו מתחייב אלא קרבן אחד אפילו על כמה שבועות או קרבן אחד
על כל שבועה ושבועה . וכן בענין קרבן טומאת מוקדם וטומאת
קדשו הנדדין שיש בהן לחייב ולפטור גד החייב והיה כשיש לו לחוטא
ידיעת הטומאה והקדש או מוקדם תחלה וכן בסוף והעלם כתיבם
כיד נטמא וידע שנטמא ובא לידו כשר קודש וידע שהוא כשר קודש
או בא ליכנס למקדש וידע שהוא מוקדם שעכשו יש לו ידיעה מן
הטומאה ומן הקדש בתחלה ואחר כך יש העלמה שכת טומאתו ומש

שהוא טהור וכן נמי שנעלמו ממנו הקדש או המוקדם וחשבו לחולין
ואכל מן הקדש או נכנס למקדש שזה העלם כתיב ואחר כך נודע לו
שטמא היה או שבר קודש או מוקדש היו שזו ידע בסוף בענין זה
מביא קרבן . על זה אמרו ל' ידיעה בתחלה ובסוף והעלם כתיבם
ולד הפטור הוא כגון שנטמא בענין זה הוא פטור מוקדם או
אכל כשר קודש ואחר כך נודע לו שנטמא בענין זה הוא פטור מוקדם
ודין זה אינו כשאר חייבי כריתות שבתורה שכתב ששאר הכריתות מניין
ש' ידע בסוף אע"פ שבתחלה לא ידע שייב קרבן . והכתוב חכמה
בכאן לדון כן דכתיב כטומאת מוקדם וקדשו והעלם ממונו וכלל שהיתה
לו שעת ידיעה בתחלה ונאמר אחר כך והוא ידע הא למדת שרצין
ידיעה בתחלה וידיעה בסוף והעלם כתיבם . אבל כשאר חייבי
כריתות כתוב כשעשה אחת מכל מצות יי אשר לא תעשה וגו' או
הודיע אלו חטאתו כלומר מניין שידע בסוף אע"פ שלא ידע בתחלה
שהרי אין כתוב שם והעלם ממנו שגלגל ממנו ידיעה בתחלה .

ומענין המזוה גם כן מה שאמרנו ל' שמי שיש לו ידיעה בתחלה ולא
בסוף שאין יכול להביא כפרה כמו שאמרנו ששעיר שלזיס הכפורים
הנעשה בפנים ויום הכפורים בעלמנו תולין עד שיודע לו וביא קרבן
כפרתו . ושאין לו ידיעה בתחלה אכליש לו ידיעה בסוף שאמרנו
שאנו מביא קרבן לעולם שעיר הנעשה בחוץ ויום הכפורים מוכפרין
עליו . ועל שאין לו ידיעה לא תחלה ולא סוף שעירי הרגלים
ועשירי ראשי חדשים מוכפרין עליו . ועל זדון טומאת מוקדם
וקדשו פר כהן גדול של יום הכפורים מוכפר אם המניד מן הכהנים .
ואם היה מיישראל דם שעיר שנעשה בפנים ויום הכפורים מוכפרין
שנאמר וכפר על הקודש טומאת בני ישראל . ומה שאמרנו ל' כי
בארבעה חטאים אלה הכל שוין בהן בקרבן מלך וכהן ומשיח והדיוט
שאין חילק ביניהם התקרבן אלא כמות שחייבין על שגגתן חטאת
קבועה . אבל באלו שחייבין עולה ויורד הכל שוין בהן ויתר פרטיה
מבוארי' בכריתות ובשבועות . ואינו נזכר בכריתות שאין בתורת עדות
חון מוקרבן שבועות העדות . שאינו נזכר בכריתות שאין בתורת עדות
כמו שכתבנו למעלה ועובר עליה ולא הקריב קרבנו על אחת מחלה
בטל עשה :

קכד שלא יפריד הסהן מן העוף הכא לקרבן והוא הנקרא חטאת
העוף הראש מן הגוף כשימלוק אותו שאתר ובלק ארת
ראשו במבול ערפו ולא יבדל . ופי' מליקה הוא שנופך הכהן
לפניו מנוול ערפו דהיינו עגם הנקרא עגם המפרקת ומתוך העגם
לפניו עד שנוגיע לסימנים ומתוך גם הסימנים לפניו או רוכו של
אחד מהם וזאת היא שחייטנו של חטאת העוף ורצין שייבין הכהן שלא
יחתוך הכל לגמרי עד שיהא כפרד הראש מן הגוף ועל זה נאמר ולא
יבדיל . כבר אמרנו במונות בנין הכית שאין בני יכולת וגם לא לאשר
קטנו עבה ממתנגנו למנוח טענה גם על כד הפשט כפרטי הקרבנות
ודי לנו למלאכתנו זאת להודיע בעניין הקרבנות דרך כלל קצת טעם
על כד הפשט . וכבר כתבתי למעלה מה שידעתי ושמעתי וענין
המליקה והאזרה שלא יבדל גם זה מפרטי הקרבן הוא ואך אמנם
אשר לא יחוס להוליא כל רוחו ויכל להשיב כי אולי בדבר המליקה
הנעשית ביד הסהן בחטאת העוף שהוא קרבן של עני רמז שיהנה כל
אדם בתכלית המהירות לרובו של עני ועל כן אינו לרין קרבנו שחייטה
שלא יצטרך הכהן לחזר אחר פסין ולבדוקו ויתבטל העני שם
מואלאכתו כתיבם : גם להפליג המהירות אמר שיתחיל מנוול ערפו
כי הוא המוכן אל ידו ולא יצטרך להפך הלאור אל כד הסימנים ועוד יש
רמז בענין המליקה שהיא מנוול העוף בתורים וכתיב וזכה שנטמא
שראל בהם שלא יהיה קשי עורף . וענין אומר הכדלת הראש מן
גוף

הנוף דבר ראוי הוא להידור הקרבן כי באמת כשראש העוף דבק עמו
 הוא יותר מהדור וראוי לנו להדר קרבנו של עני בכל כחו די לנו
 בעניונו אין לנו להוסיף בלולנו לפחות תחור קרבנו וכ"ו מן היסוד
 אשר בנינו תחלה כי משרשי הקרבנות לקנות כנפשו מדות טובות
 ומצולות ולהכשיר פעולותיו ככת הדמויות שאלכנו בעוקים בהם כי
 מהיות האדם בעל חומר לא יצטר ויקבע הדבר ליד חוק כנפשו כי אם
 על ידי הפעולות ועד שמוענו טעם אחר כחוק כזה : מדיני המזנה
 מה שאמרנו ז"ל כי לא אחוז הכהן טהרת העוף בשעת מליקה אחוז שתי
 רגלי העוף בין שתי המצעותיו ומולקו וזו מעבודות קשות שבקדש .
 ואם שנה ואחוז וכל מקום כשירה . וכל מקום יזכר כזר למליקה .
 פי' גם זה לאמר שהוא לומר עניינו של עני ולפיכך אין לו מקום מיוחד
 יותר פרטי ומבארים בזה : (ה' מעשה הקרבנות פ"ו)
 ונוהגת בזמן הבית ככהנים וככל אדם שכל מי שהכדיל בטחאת
 עוף לוקה :

קבה שלא ישים הכהן שוין במנחת חוטא עני של לא ישים עליה
 שוין ואע"פ שבשאר מנחות היו נותנין שוין ומפני כן
 אמרתי חוטא עני כי חוטא עשיר אינו מביא מנחת קומ לבעולם כי
 אם קרבן הכמה כמו שמפורש בתורה : משרשי המזנה לפי שהשמן
 רמז למעלה ולגדולה שאם אהת מערבו בכל משקים הוא קץ על טולן
 וזו דבר חשוב מאד וידוע הוא חשיבות שוין הטוב על קיומחו בו
 המתחבלי למעלת מלכות או הכונה על כן אין ראוי לתת מומנו במנחת
 החוטא הנריך להראות כעצמו דלמה ושלמות על שבה דבר עבירה
 בידו . ועוד לאמר שהוא למחלת בעני שלא להטריחו יותר מודאי
 להביא שוין כי ה"ל למטרות כרוה ומפניה גם כן לא חייבו רק
 במעט קומט שאי אפשר לשום אדם אפילו בדלי דלות בלא מעט קומט
 זה יספיק לנו גם על הכונה : מדיני המזנה מה שפירשו ז"ל
 שמנחת חוטא היתה עשרון אחד לא פחות ולא יותר . וכל המנחות
 הקרבנות לגבי מנחת טענות שוין ולכונה ולבו שוין לכל עשרון וקומט
 לפניה לכל מנחה כן שהיתה עשרון אחד או אפילו ששים עשרון .
 אבל יותר נשפיר אין מביאין במנחה אחת חוץ ממנחת קנאות ומנחת
 חוטא שאין בהן שוין ולכונה שאלמר לא ישים עליה שוין ולא ימן עליה
 לכונה יותר פרטיה ומבארים במנחות : ונוהגת בזמן הבית בזכרי
 הכונה כי להם העבודה ובהן העובר עליה ונותן שוין במנחה של
 חוטא עני לוקה :

קבו שלא לתת לכונה במנחה שאלמרנו של חוטא עני שאלמר לא
 יהן עליה לבונה . ולשון חוטא' מחייב על השמן כפני
 ענינו ועל הלהבה כפני ענייה לפי שהן שני לאוין בלי ספק . כל העניין
 מהלכונה כעניין השמן שכתבנו אין להאריך בו :

קבו לשלם כל הכנה מן הקדש אחד קדש עובד אחד קדש בדק
 הכית ואף כחרמי כהנים וכן בקדשים קלים או חובל קדש
 בשגגה כלומר התרוצה כל מה שאכל או הכנה מומנו בתוספת חומש
 וכיח קרבן על שגגתו איל בשתי שלמים או יותר והוא נקרא חטא
 מצילות והוא אחד מחומש השניות ודלות הידועים שאלמר נפש כי
 תמועל מעל וגו' והביא את אשמו וגו' . ואלמר ואת אשר חטא
 מן הקדש ישלם וחמישיתו יוסף עליו : משרשי המזנה לתת
 יראה ואימה על כל אדם וזה הקרב כעניני הקדש וכבר כתבנו למעלה
 תועלת הראיה וההגדה בקדש ל בני אדם . מדיני המזנה מה שאמרנו
 ז"ל שהמועל אחר מועל אדם הראשין בשגגה האחרון פטור לפי שכבר
 כתלל הקדש אדם הראשון כתחייב בתשלומין ובקרבן . ואם
 הראשון כמודי שאלמר כתורת קרבן האחרון כתורת מועלה . ואין
 מועל אחר מועל כמקדשים אלא כבהמה וכלי שרת כלבד : והנוטל

הנוף דבר ראוי הוא להידור הקרבן כי באמת כשראש העוף דבק עמו
 הוא יותר מהדור וראוי לנו להדר קרבנו של עני בכל כחו די לנו
 בעניונו אין לנו להוסיף בלולנו לפחות תחור קרבנו וכ"ו מן היסוד
 אשר בנינו תחלה כי משרשי הקרבנות לקנות כנפשו מדות טובות
 ומצולות ולהכשיר פעולותיו ככת הדמויות שאלכנו בעוקים בהם כי
 מהיות האדם בעל חומר לא יצטר ויקבע הדבר ליד חוק כנפשו כי אם
 על ידי הפעולות ועד שמוענו טעם אחר כחוק כזה : מדיני המזנה
 מה שאמרנו ז"ל כי לא אחוז הכהן טהרת העוף בשעת מליקה אחוז שתי
 רגלי העוף בין שתי המצעותיו ומולקו וזו מעבודות קשות שבקדש .
 ואם שנה ואחוז וכל מקום כשירה . וכל מקום יזכר כזר למליקה .
 פי' גם זה לאמר שהוא לומר עניינו של עני ולפיכך אין לו מקום מיוחד
 יותר פרטי ומבארים בזה : (ה' מעשה הקרבנות פ"ו)
 ונוהגת בזמן הבית ככהנים וככל אדם שכל מי שהכדיל בטחאת
 עוף לוקה :

קבה שלא ישים הכהן שוין במנחת חוטא עני של לא ישים עליה
 שוין ואע"פ שבשאר מנחות היו נותנין שוין ומפני כן
 אמרתי חוטא עני כי חוטא עשיר אינו מביא מנחת קומט לבעולם כי
 אם קרבן הכמה כמו שמפורש בתורה : משרשי המזנה לפי שהשמן
 רמז למעלה ולגדולה שאם אהת מערבו בכל משקים הוא קץ על טולן
 וזו דבר חשוב מאד וידוע הוא חשיבות שוין הטוב על קיומחו בו
 המתחבלי למעלת מלכות או הכונה על כן אין ראוי לתת מומנו במנחת
 החוטא הנריך להראות כעצמו דלמה ושלמות על שבה דבר עבירה
 בידו . ועוד לאמר שהוא למחלת בעני שלא להטריחו יותר מודאי
 להביא שוין כי ה"ל למטרות כרוה ומפניה גם כן לא חייבו רק
 במעט קומט שאי אפשר לשום אדם אפילו בדלי דלות בלא מעט קומט
 זה יספיק לנו גם על הכונה : מדיני המזנה מה שפירשו ז"ל
 שמנחת חוטא היתה עשרון אחד לא פחות ולא יותר . וכל המנחות
 הקרבנות לגבי מנחת טענות שוין ולכונה ולבו שוין לכל עשרון וקומט
 לפניה לכל מנחה כן שהיתה עשרון אחד או אפילו ששים עשרון .
 אבל יותר נשפיר אין מביאין במנחה אחת חוץ ממנחת קנאות ומנחת
 חוטא שאין בהן שוין ולכונה שאלמר לא ישים עליה שוין ולא ימן עליה
 לכונה יותר פרטיה ומבארים במנחות : ונוהגת בזמן הבית בזכרי
 הכונה כי להם העבודה ובהן העובר עליה ונותן שוין במנחה של
 חוטא עני לוקה :

קבו שלא לתת לכונה במנחה שאלמרנו של חוטא עני שאלמר לא
 יהן עליה לבונה . ולשון חוטא' מחייב על השמן כפני
 ענינו ועל הלהבה כפני ענייה לפי שהן שני לאוין בלי ספק . כל העניין
 מהלכונה כעניין השמן שכתבנו אין להאריך בו :

קבו לשלם כל הכנה מן הקדש אחד קדש עובד אחד קדש בדק
 הכית ואף כחרמי כהנים וכן בקדשים קלים או חובל קדש
 בשגגה כלומר התרוצה כל מה שאכל או הכנה מומנו בתוספת חומש
 וכיח קרבן על שגגתו איל בשתי שלמים או יותר והוא נקרא חטא
 מצילות והוא אחד מחומש השניות ודלות הידועים שאלמר נפש כי
 תמועל מעל וגו' והביא את אשמו וגו' . ואלמר ואת אשר חטא
 מן הקדש ישלם וחמישיתו יוסף עליו : משרשי המזנה לתת
 יראה ואימה על כל אדם וזה הקרב כעניני הקדש וכבר כתבנו למעלה
 תועלת הראיה וההגדה בקדש ל בני אדם . מדיני המזנה מה שאמרנו
 ז"ל שהמועל אחר מועל אדם הראשין בשגגה האחרון פטור לפי שכבר
 כתלל הקדש אדם הראשון כתחייב בתשלומין ובקרבן . ואם
 הראשון כמודי שאלמר כתורת קרבן האחרון כתורת מועלה . ואין
 מועל אחר מועל כמקדשים אלא כבהמה וכלי שרת כלבד : והנוטל

בה - גם הקלה התורה בכיאתה לטעור בקרבן גם המזיד מה שאין
דרך בשאר זדויות לטעור בקרבן לפי שהאזהרה השפחה איננה שחייבה
כדויה קלה היא בעיני כל אדם והכשילן קרוב מאד עליה לפי שאין לכ
המזון חושב בכיאתה לחטא גדול ועל כן תסור עונם וחטאתם יכפר
עם הקרבן - וכעין מה שאמרנו ו"ל בעניינים אחרים אמר לנו
לו" כזה רחמנה ליבא בני ונ"ו השפחה חייבת מלקות שאין לאמר בה
שתיה קלה בעיני' ומופני כן לא השגיחה בעצמה לזנות - ומינה
גם היא לא תחייב מלקות חלה שכמעלה בדרכה והיא גדולה ומזידה
ועליה נחמד בקרת תהיה כמו שדרשו בקראי' תהא כלומר מלקות -
ואמרנו ו"ל היא לוקה ולא הוא ומופני כן הוליה הכתוב המלקות בלשון
זה של קריה לפי שהיו קורין על הלוקה פסוקין של תוכחה בעוד שהיו
מלקין אותו כדי שישמע ויקח מוסר והם והפלה ה' וכו' :

משרשי המזנה לכל יחסא אדם שאף על פי שענין איסור גזילת
המזון יתקלעשה שנאמר עליו והימים את הגזילה שילך
כל אחד ויגזול ויחטיו מה שירצה ודמה לבלבד לאמר לכשיהיה לו
וישיב גזילתו יכפר עונו ויעבר ממנו והרי הוא כאלו לא עשההו
ועולם ויביא זה פתח לעוברי עברה לכן הודיעה בתורה שאף
עם ההסבה בתוספת חנוט לרין קרבן לכפרה על שחטא וכבר
כתבתי למעלה בעניין זה כי מכל מקום לא יכל זה מעבר על
דיון כוראו - וחכל על רשיעה דעבר על רעוא דמריה שמיא ולא
יקריב כמה אמרין שמוכן לעילתא וסככתבתי : דיני המזנה כגון כאלו
מעבדין את הכפרה ואין החנוט מעכב : דיני המזנה כגון כאלו
ענין יתחייב בשבועה שהיה חייב עליה אשם זה וכו' והוא זה ענין יתיה
פטור מענה ועל איזה דרך יתחייב אשמות הרבה כמניין חייב
השבועות ועל איזה לא יתחייב אלא אשם אחד - ויתר פרטיה
מבוארים בכריתות ובשבועות (ה' שגנות פ"ו) ונדהגת מואת
חייב בקרבן זה בזמן הכית בזכרים ונקבות ועובר עליה ולא הקריבו אף
על פי שהשיב גזול לא כתבמר חטאו ואולם יש להאמין שאין עכשו חזק
כמו שהיה חלו לא השיב המזון - והמשל על זה מי שהכה חבירו
ונתחייב קנס למלך ונתפייס עם המוכה לא נשאה עליו דק תביעת
המלך :

ק קר שנטונו להשיב את הגזילה כענין כלומר שאם הדבר ממש
גזול הוא אצלו ולא נשתנה בראשו שחייב להשיבו את הגזול
כיו שהוא ולא שיקטנו לעצמו רתן דמיו לגזול שנאמר והשיב את
הגזילה אשר גזל - יחזור בעין גזול - ואם נשתנית הגזילה
ברשותו של גזול חייב להשיב דמיה וטעור בכך ח"פ שלא כתיאשו
כבעלים ממנה וחי' וכו' שימי הפטור מהשיב את הגזילה כעין זה השנו
שאינו יכול לחזור אחר כך לבריינו כגון הגזול עניס ושרפן או קלן מן
קנתן או חסר בתוכן חפירות וכן הגזול למר - וכענין זה הגזול מעשה
ועשה ממנו כגד וכל כיוצא בזה אבל הגזול לזנות עך ח"פ שבכ' מהם
תיבה אין זה שנו שאינו חוזר לבריינו שהרי אפשר לפרק אותו וכן
חורין לזנות כמו שהיו לשיבן חייב להחזיר אותם בעין וכן כל כיוצא
בזה : שורש מצוה וידוע : דיניה כגון מה שאמרנו ו"ל כמה
תהיה הגזילה שיתחייב הגזול להשיבה כל גזילה השוה פרוטה אבל
כפאת מוכן ח"פ שעבר על איסור תורה אינו בתורת השב והשב וכן
שנכתוב בארובה על לאודלא תגזול לפי שיראל בני אברהם יתק
ויעקב נדיבים בני נדיבים הם וידוע הדבר שכל שהוא פחות משה
פרוטה אפילו עני שבישראל מוכין שגזול מוכן מוחל אותו ואין חפזו
אחריו כלל ולפיכך אמרו ו"ל שהגזול שלש אנדות ששונות בשעת גזילה
ג' פרוטות והזול כיר - כגזלן יעמדו על שתי פרוטות ח"פ שהחזיר
השתיים חייב להחזיר השלישית שאם שעת גזילה אלו דנין וכבר היתה
שוה

בכריתות (ה' שגנות פ"ח) ונדהגת בזמן הכית בזכרים ונקבות
ועובר עליה ולא הקריבו בקרבן זה אש אירע לו ספק המחייבו בטל עשה :
קבט להקריבו בקרבן על חטאים ידועים כמו שכתבתי חתם וזה
הקרבן נקרא אש ודחי והוא קרבן של חיל שרין להיות
סוף שתי סלעים - ויש מן החטאים אלו שקרבן זה כל עליהם בין
חטא כהם כשונג בין כבוד - ויש שאיננו כה אלא כשונג דוקא ולא
כבוד - ואחד וחטאים חלה הוא מי שיש בידו מזון וישראל משה
פרוטה ומעלה שלא כדון כגון שגזלו או נגזלו או נשאר בידו ויפקדון
שפקדו לו או נשאר בידו וחמת הלוואה או שותפות כללו של דבר כל
שאלו הורה לו ויביא חייב לשלם כדן ותבעו ממנו הגזול או העשוק
זו וירשו הכא מוכחם אשר כלפי חייב להביא קרבן זה שאמרנו על
וחטאו ויביא חטום אשר כלפי חייב להביא קרבן זה שאמרנו על
חטאתו ולבד החנוט שחייב להשיב על הקרבן ולתמו לגזול שאמרנו
נפש כי תחטא ומעלה כמעל ביי וכהש בעצמיהו וכו' ואמר ר'
עקיבא מה ת"ל מעל ביי לפי שכל המזלה והלוה אינו עושה אלא
בעדים והכחא מכתא אינו מכתא אלא בעדים אבל המזלה שלא
בעדים ומכתא בו שליט שביניהם שכינה לכן נאמר ומעלה מעל ביי
וכזה בענינו וכו' וכתבי בתריה והיה כי יחטא ואשם כלומר שיעשה
תשובה שיחזיק עצמו כאשם וחשיב את הגזילה וכו' - וחסו בקרא
אשם גזילות - וזה מן הכאים כן על השונג בין על מויד וזאת
הפרשה לא נזכר מן האשמות כי זהו שאמרנו אבל בפרשה של מעלה
הוזכר אשם ודאי שהוא מומין זה שנקרא גם כן אשם ודאי והוא אשם
מעילות כלומר מי שפעל והכנה מן ההקדשות ולפיכך נוסף כולשון
מעילה לפי שהוא דבר רע מאד וכעין מסירה מי שפוטט ידו ליהנות
בזמון שנייה וזה האשם אינו כא כי אשם על השונג וכמו שכתבנו למעלה
במקומו - ועוד חייבה התורה גם כן קרבן זה של אשם ודאי והוא
איל חסתי סלעים למיר שנטונו וכמו שנכתוב כע"ה בסדר' נשא וזה
גם כן יהיה בין שטוה כמזיד או כשונג - ועוד חייבה התורה גם כן
בקר כן זה מי שכת על שפחה חרופה וכו' והוא שפחה חרופת לחישה ופלה
שנאמר ואיש כייסכ את אשה וגו' והיא שפחה חרופת לחישה ופלה
לא נפדתה וכו' והביא את אשמו איל אשם - וזה מן הכאים כן על
שונג בין על מויד - כנעלו בין כולם האשמות ודלות חיונה וכן מנו
אתן חטוים ו"ל כוונתה שאמרנו אלוהם אשמות - ח' אשם גזילות
ב' אשם מעילות ג' אשם שפחה חרופה - ד' אשם מויד - ה' אשם
מזרע ואשם תלוי הכונה שנו עליו שאינו ממין האשמות ודלות -
ונחלו החתמה ג' וזה כן בין על שונג או מויד וזה אשם גזילות -
אשם שפחה חרופה - אשם מויד - ואחד מן אינו כא אלא על
שונג ולא על מויד הוא אשם מעילות והחניני' שהוא אשם מזרע אין
נופל בו לשון שגנה וזדון כמו שאמרנו - ושפחה חרופה הואיל ואתא
לידן כינה ביה מילתא ואף על פי שאינה כסדר זה לפי שאינה מחשבון
המוציא אין לי מקום לדבר בה כי אשם כאלן - פירש חרופה מייבשת
כלומר נוקדשת - ואמרנו בנחרא בריש פרק ראשון דקידושין שכן
ביאודה קורין לארוסה חרופה ובשפחה כעניית הכתוב ודבר שהיא
חנייה שפחה וחנייה בת חורין וזהו שכתב בה והפלה לא נפדתה -
כלומר פדויה וחניה כדויה - וכגון שפרעה לאדוניה חני דויה
ויתקדשה לישראל אחר בזו נאמר שאם כל עליה אשם אחר בין כשונג
בין כבוד שחייב להביא קרבן זה שהוא נקרא אשם והוא איל שיה חכ'
סלעים ולמעלה ומופני זה מספיק קרבן כפרה למי שכת עליה לפי שאין
קידושה קדושין גמורין כמו אש היתה בת חורין שאינו כבת חורין
מוקדשת חייב מיתה יש למי שכת עליה אבל כזו אין קדושה גמורין
וחמת חני הכחות שבה עדין ולפיכך מוספיק קרבן לכפרה אל הנכשל

אם פרוסה בלתי עשה - גזל שמים ששות פרוסה והשיב אחת גזילה
 וס כאן השב גזילה אין כאן - ודיני יאוש וזכויות רשות הרבים וכלל
 הדבר כי לפי הכרחו מן הנמרה שכל זמן שהגזילה ביד הגזול או
 אפי' ביד בניו ולא נשתני' אפי' שידענו כודאי שהגזול נתיאש
 קצתה והוא כמו שאמרנו במרחא כגון ששמועו בני אדם שהיה
 אומר ווי ליה לחסרוניה כלומר שחסיים נדעמו על אותו דבר
 שפיר באחד חוזנו ואין דעתו שומכה שראנו עוד אפי' פקדין תורה
 שחייבין להחזירה לגזול כמות שהיא ואפי' השבותה ביד גזול השבת
 לגזול - והוא שכתוב בתורה והשיב את הגזילה אשר גזל וכן
 הפ' אם היה כמו שגזלה כלומר שלא נשתנית ויחזירה כמות שהיא
 ואפילו השבותה כמה לכל תכמים תיקנו ונפני תקנת השמים שכל
 מה שהשבותה ביד גזול אחר ייאוש הסגלים יהיה שלו וכשיבוא
 להחזירה יחשוב עם הגזול כמה היתה שותהשעת הגזילה וישיב
 לו הגזול דמיונה שהשבותה ויקחנה ודבר זהו כח ביד חסידיו
 לעשותו לפי שכלל דהיי' שבענין הם יוכלו לנשות בו כחפסו ואפילו
 כנגד צווי התורה כוונ שידוע שהפקד ב"ד הפקר - ולפיכך עכ"ל
 שגזל והשבותה בין קודם ייאוש בין אחר ייאוש או שחבר לעכ"ל והשבותה
 העכ"ל לפני ייאוש הדין עם השני כוונ עם הראשון כמות שאין שינוי
 רשות עושה קניין חלה אחר ייאוש - אבל אחר ייאוש - בין שהיה אותו
 ייאוש אחר שבאפה הגזילה ליד לוקח או בעוד שהיתה ביד גזול בין
 שיש בגזילה שני ייאוש ושינוי רשות קבלה הלוקח לגופה של גזילה -
 ואם אותו גזול שחברה לו הוא גזול שאינו חסידים תהיה שלו לגזול
 ואינו חייב להשיב כלומר לגזול אלא יחזיר לו הגזול ויעשה דין עם הגזול
 ואם הוא גזול עפורסם חייב להשיב הלוקח דמיו הגזילה לגזול והוא
 יעשה דין עם הגזול - ודיני הגזילה עד היכן הוא חייב לשרוף ולהשיב
 אל בעליה אחריו ז"ל הגזול מחסירו מה פרוסה שחייב להוליכה אחריו
 אפילו לנודי כלומר למקום רחוק וכדי להקל טרחו אם ההולאה מרובה
 אחריו ז"ל שימחה ביד ב"ד ויודיעם שאותו עונן הוא של פלוני והם
 יפסוקו לו לכשיזדמן ודין גזול קורה ובכחה כתיבה מה יזכה עליה -
 גזל שימחה ורבה להחזיר במדבר - ודין גזול וקדשו וגזל טלה
 ונעשה חיל מה דין - ודין עסק הכל וחיות יקרא שלימו מן התקנה
 חלה חזר לגזול שלא תקנו לגזול את השבת אחר ייאוש חלה כגון שבת
 גזוה וולדות - אבל עסק היוקר לא - ודין תוקף שבת חסיד ויעשה
 בו מלאכה - ודין תוקף שפינתו - ודין דבר כחצר חבירו שלא
 נודעו - ויתר פרטיה מוכרים כפרקים האחרונים מן קמח
 ונהגת בכל מקום ובכל זמן מוכרים ונקבות וצבור עליה וגזל ולא
 השיב בטל עשה זה מלבד הללו שעבר ששע גזילה ואין לו למי שבידו
 לתקן העונות ואינו מתקן ערש תותו :

קלב להכעיר אש על המזבח בכל יום תמיד שנאמר אש תמיד
 תוקד על המזבח וזה הפירוש של תמיד כלומר להשיב
 בועצים כקוד וכן הארבים והביאור אחריו ז"ל אפי' שהאש יורד
 מן השמים מזה להביא מן הדיוט - וחליקה עליך לומר מה
 היא זו והלא ע"כ היה להם להכעיר אש לנורך הקדש שנתחייבו
 להקריב וכלא אש אי אפשר כי מזהו זה בפני עצמו היא כי מלבד
 אש הנריך לקרבן היו נותנים אש למזבח כמנהג וכמו שדרשו ז"ל
 שלש מערכות של אש מן הכתובים כמו שכתוב בדיניו של מלך או :
 משרשי המזבה הקדמה ודוע הדבר בנינו ואכל כל חסם כי יביאם
 גדולים אשר יעשה האל אל בני אדם כטובו הגדול לשלם יעשה
 דרך סתר וכראים העניינים שגשים קצת כאלו הם בדרכי הטבע
 נחש או בקרוב לטבע כי גם כנס קריעת ים סוף שהיה נס מפורש
 כתוב שם ויולך ה' את היס ברומ קדוש עזה כל הלילה וישם את
 היס לארצה ויבקעו המים - והמשלים יבנו כי ענין סתר זה
 למעלת האדון ושפלות העוקב ומה הענין זנו להכעיר אש על
 המזבח אפי' ששם יורד אש מן השמים כדי להסתיר הכס ולפי
 הדומה שהאש היודרת לא היתה נראה בירידתה מן השמים שאחרת
 חזן מיום שנינו של מילואים זל גדעון ומוטה שהיתה נראית
 ועדיין אנו צריכים לומר מה הוא ענין המזבה להקליק אש על
 המזבח מלבד אש הצורך שם לקרבן ואמר על כך הפשט שאם כפי"ן
 מה שכתבו במונות לחם הפנים שהאדם מתברך לפי מעשיו שפי"ן
 עוסק בהם לרצון בוראו ועל זה הדרך אומרנו שהכרחה מוציא פ' כל
 לחם חולו מתוך עסקו במוצה במוקם קדם כאלו תלמד יש' ית'
 שהכרחה תלפז במינה וכמו כן הוא עסק המזבה חלה בכל יום
 שיתברך האדם בענין האש שבו ומהו האש זה הוא הטבע שהאדם
 כימן הארבעה יסודות שהאדם הוא אש והוא ראש לארבעתן קי

פרשת צו

יש בה השע מצות עשה - והשע מצות לא העשה :

קלא שפיר הכנן הדגן בכל יום ויום מעל המזבח והוא שנקרא
 תרומת הדגן שהיה נעשית בכל יום שנאמר ולבש הבתן
 מרור וגו' והרים את הרשן : משרשי עונה זו מה שכתבנו
 להגדיל כבוד הכית ולהדגו כל יכלתו מן העשם שאמרנו שם וכו'
 הוא למזבח לפנות הדגן ממקום שראוי להדליק בו האש ועוד שהאש
 דולקתה כאין בו תחתיו הדגן : בודיני המזבה מה שאמרנו ז"ל
 שרמי' הדגן היא עבודה מצבדות הכהנים - וכנדי הכהונה שהיו
 תורקין כן הדגן היו מחזיקין מן הכלים שנתפש כהן שאר עבודות

מה שאין
 שחיה
 שחין לב
 יכופר
 שפס
 לנו
 אומר
 להחזיר
 ויחזיר
 קות
 תכלת
 דר שבו
 גזולת
 ה שילך
 יהיה לו
 עשאוהו
 ה שאלך
 זכר
 בר על
 ח ולא
 והקדן
 כאיום
 ויהיה
 חייב
 פרטיה
 וישת
 יכחף
 שחוק
 חבירו
 נביעת
 ממש
 הגזול
 ב את
 גזילה
 תיאשו
 השנוי
 ויין
 זשוח
 מהם
 ו וין
 כונא
 כמה
 הכל
 וכמו
 יתק
 עשה
 חפזו
 לילה
 חזיר
 היתה

וכן שהיה מנחת חוטא או מנחת נדבה כולן נשרפות על גבי
הזבוח ואין קמנות וכמו שאמרנו למעלה בסדר זה - וענין
הקמיצה הוא שנטל הכהן מן הקומח בקומו כלומר בראשי אצבעותיו
כדרך שקומץ כל אדם שטופט פס ידיו וקומץ בראשי אצבעותיו כלומר
שאצבעותיו דקקים עם הכף ואינם מחזיקים מן הקומח הרכה אם
הוסיף בקומץ כגון שהרחיק אצבעותיו וקומץ פסל ויתר רובו פרטי
המזוה במנחת - ונוהגת איבוד אכילת מנחת כהן בזכרים
וקצות זמון הבית ועבור על זה ואלל מנחה כזית לוקה - ולזון
קטרה כליל תהיה לא תאכל כל שהוא בכליל תהיה ליתן לא תעשה
על אכילתו :

קרח שנטווינו שיעשו הכהנים קרבן החטאת על הענין הנזכר
בכתוב איזו חטאת שיהיה של בהמה או עוף שאמר וזאת
הזרת החטאת - כבר אמרנו למעלה כי בפרטי הקרבנות כלומר
בסדר שחיטתן באיזה מקום - וענין הקרבנות והוא ליתן ומקום זמון
אכילתן או שריפתן בקצת מהן אין לנו לביע מחשבותינו אחר שרשי
ענייני אלה שאין להם חקר ואין לנו בשכל הקנייני אחד ועוד
מכס ומקובל יהיה שזכה לדעת קצת ראשי דברים מן העניין ודי לנו
אחרי כתבנו מהם מה שעלה במחשבותינו מן הטעם על דרך הפשט
בקרבנות דרך כלל וזהו אפי' פטר ענין בקרבן החטאת וכל כיוצא בו
ומכתוב בהן שורש כמנהג - בשאר כי בכלל פרטי הקרבן הם שהכלל הוא
הקרבנות והפרטים הם תורת הקרבנות כיצד - והנה הדומה
ז"ל לא יחשוב תורת החטאת והאש והשלמים ומחשבות הנוגות
הן ויחסוד זה שאמרתי לפי שיעקר הנוי יבא על חיוב הקרבנות הקרבן
וסדר עשייתן אחר כך אינו בדין שיחשב מנחה בפני עצמו כי עכ"פ
ינטרף הכתוב ללמוד אותנו מנחה כל אחד מהם אחר שמייבנו
בהם וזה לשונו כל מנחה הקרבנות מנחה אחת ונטווינו כל
זרע אהרן בעבודתם והיא מנחה אחת שאמר ועברתם עבודת
בזבחה אחת כהנהגתם ופירוש תעבדו בכל עבודת הכהונה כי
היא גבורה ומתנה לי ומתנה לכם שיש לכם בה שטר כאשר תקחו
משלחן נבוא ית' ע"כ - ועם כל זה חשבון הר"מ ב"ז אשר
תפשט בזמנו לא נטה והדבר אשר יקשה נלמה הקושיבנו
ולא בו כי הוא באמת סבתו בעסק זה ומידו זכינו להינות
הנדיק על משכבו - מדיני המנחה מה שאמרנו ז"ל שהחטאות שאין
מחוייב עניינם ונכבשים ועוים וקרבן גידולים וקטנות וקטנות
וגדולת שלהם נפרש עניינים שלמים בע"ה - ובאין גס כן בין מן
זכר או קבה - ומן התורים או מן בני היונה - וכבר כתבנו למעלה
קצת דינין בחטאת העוף - ויש מן החטאות שהיו באין על העיבור כולן
ויש שהן באין על היחיד - ומן מן העיבור ומן היחיד היו נשרפין
כולן על מזבח החינוך - ומה שהיו נאכלות כולן מן האויורין שבהן
היו נשרפין על מזבח החינוך שאין עושיין בפנינו כל השנה לא הקטרת
כיון שאמרנו למעלה - ואלו הן האויורין של שור או של עז החלב
שעל הקרבן כללו חלה שעל גבי הקובה ושתי הכליות החלב שעליהן
עם החלב אשר על הכסלים וזירת הכבד הנקרא פולגאח בלעז -
ונטל עם הכבד ונעט עם הזירת - והאויורין של זין כבש הם
אלו בעלמם ונוסף עליהן מין הכבש שנטלין עוד מנחו האליה תמימה
עם חוליות ששדרה עד מקום הכליות שאמר לעומת העצה יסררה -
כלומר מלעמית מקום הכליות וכמו המקום הוא כן נפני שאמרנו
ז"ל שהכליות יועזות וכן מה שפירשונו ז"ל במעשה חטאת הנאכלת
בשחיטה וזריקה - ויתר כל ענייניו וכן במעשה החטאת הנשרפת
גס כן - ואם יעשה בהם שום מנחה של הפסד מה דינם - ויתר
פרטיה כולם בזבחים : ונוהגת בזמן הבית בזכרי כהונה וכהן

העובר ולא עשה החטאת כמשפט בטל עשה זה :
קלט שלא יאכלו הכהנים מנחת החטאות הנעשות בפנים כלומר
מזאת חטאות שהיו מנין נדמים במזבח הפנימי שהיה
בהיכל שאמר וכבר חטאת אשר יובא מזבחה אל אהל מועד
לבקר בקודש ליה האכל באש תשרף - ול' קטרי באש תשרף
על שהוא טעון שריפה לעבור בלא תעשה על אכילתו - וכל החטאת
שדמן טעון הזייה בפנים כלומר בזבחה שהיה בהיכל היו נשרפין
ידוע הדבר ומפורסם ומפורש בכתובים וכל החטאת שלא היו מנין
נדמן לפנים אלא בזבחה שכתוב היו נאכלים ועל זה נאמר וקרא זה
שכל חטאת שדינה בשריפה לא יאכלו מנחה ופרטי החטאות אי זה מהן
נשרף ואי זה נאכל מפורש בכתוב ומה שאינו מובא ריפה במקרא
פירשו לנו חכמינו ז"ל בזבחים - כבר אמרנו כי בפרטי הקרבנות
אין לנו בהם עסק וגם זה מפרטיהם הוא אם נאכל אם לא נאכל -

מדיני המנחה מה שאמרנו ז"ל דמנין שכתב דם חטאת הנאכלת
באהל מועד פסול ולמדו לימור כן מזה המקרא שאמרנו וכל חטאת אשר
יובא מזבחה ונומר לא תאכל ודוקא שכתב דרך שער הייכל כמו
שכתוב יובא כלומר דרך ביאה אכל הכהנים בפשט או דרך חלון או גג
אינו נכנס דלאו דרך ביאה והוא הדין לחטאות הנשרפין שמנין דמן
בזבחה הפנימי שאם הכהנים דמו לפנים מן הפרכת דהו קדש הקדשים
שפסולין שגם בהם אינו קורא וכל חטאת אשר יובא מזבחה פנימה
שמוקד זה פנימה למקומו הוא - ויתר פרטיה בזבחים - ונוהגת
אישור אכילת חטאת פנים בכהנים והוא הדין לכל אדם שדרך כלל
נאמר לא תאכל והעובר ואכל ממנו כזית לוקה :

קמ שנטווינו שיעשו הכהנים מנחת קרבן האש על הענין
הנזכר בכתוב שאמר וזאת תורת האש וגו' שכתוב
בפרשה - הלא אמרתי אליך שאלו לנאכלתם שורש במנחת אלה
לפי שהן כעין פרטי הקרבן ואין לחזר אחר טעמן כי שתומין הדברים
וחתומים - דיני האש זכרנו קצתם למעלה בפרשת ויקרא -
ועדיין נודיע שהאש אינו בא לעולם אלא מזכרי כבש' בלבד ויש אש
בא מגדולי המין - ויש מן הקטנים מנעשהו בשחיטה וזריקה ומליחה -
והאויורין והתנופה באשנות שזה חוץ מאשם מזרוע שיש סניו קצת
בקבלת דמו - ויתר פרטי המנחה מובא רינס בזבחים - ונוהגת
בזמן הבית בזכרי כהונה וכהן העובר עליה ולא הקריב האשם
כמשפטו בטל עשה :

קמא שנטווינו שיעשו ונעשה קרבן השלמים כמשפט
בכתוב כפ' שאמר ואת זבח שלמים קרבנו - ויאמר
עוד שהשלמות המלאכה וזאת תורת זבח השלמים אם על
תודרה יקריבנו - וכד' שנות נכללים ענייני הקרבנות כולן והם
עולה חטאת ואשם ושלמים שכל קרבן שיקרבנו זיבור או יחיד מאחד
מאלה יהיה לעולם כהר כתבתי פנינום שאין לכתוב שרשים באלה
המלאכות - מדיני המנחה מה שאמרנו ז"ל שהשלמים באין מן
הכהנים ומן העוים ומן הכהן מן הזכרים ומן הנקבות מן הגדולים
ומן הקטנים - ואין העוף בא שלמים - וקטנים נקראים זבן
שזכות ימים עד שנה תמימה ויום ליום קתעברה השנה כתעברה לו
כלומר ויהיה קטן עד תשלום העיבור וגדול נקרא כהקטן שנה עד
ג' שנים ובאין מנחה עד ב' שנים שלמות יתה ע"כ כהרי הוא זקן ואין
מקריבין אותו - ועל מנינם הם השלמים - האחד שלמי זיבור -
נקראים קדשי קדשים ואין לזכור שלמים כי אם קרבן אחד והוא
שני כבשים הבאים עם שתי הלחם בעגרת אותן שני כבשים הם
הנקראים זבתי שלמי זיבור ונאכלים לכהנים מן האויורין
כחטאת וכאשם המנחת שלהן כגון שחיטה וזריקה הפשט וזיתוח
ומליחה

ספר החינוך מן ספר ויקרא פרשת צו

עצמו במאכלו יותר מדאי להצניעו ליום מחר בראותו כי האל יצוה לכותו כשר קדש משעבדה שעתו כליון גמור ולא רצה שיסבה בו כריה אחר לא אדם ולא בהמה . . . מדיני המזבח מה שאמרנו ז"ל שכלל הויתר והפיגול משפתיך הם כל פסולי המוקדשין שכולם נשרפין גם כן וקרבן שנעטל אונתפגל כדאי מיד נשרף . . . ואם טעק תעובר לזרותו ואחר כך נשרף . . . הנזלא בעזרה איברים עולות פי' כדון אותם שהם עולות . . . ואם נזלא חתיכות חטאת והנזלא בירושלים שלמים ונפקא מינה לענין שאם עבר אחד ואכל מזה מביא כל אחד כפרתו כפי חוקה זו ועל הכל אמרונו"ל תעובר זורתך ויאלולבית השריפה זהו נזיר הוא ואין שורפין את הנזיר אלא ביום שנאמר באש ישרף . . . ואי"פ שהשלמים אסורים באכילה ונתחלת ליל שלישי אין שורפין אותם אלא ביום . . . ויתר פרטיה מובארים בפסחים וסוף תמורה . . . (ה' פסולי המוקדשים פכ"ו) וגוהגת בזיון הבית בזכרי הכונה כי להם העבודה . . . וכאן שעבר ולא שרף הנזיר בטל עשה ועבר על לא דלת תותירו אבל אין לוקין על לחו זה לפי שאין בו מועשה .

קמ"ד שלא לאכול הפיגול ופיגול הוא קרבן שחשב עליו הכהן המקריב ומחשבת פסול בשעת זכיאה או הקרבה ופסול המחשב הוא כגון הסבי' בדעתו כעת הזכית' או כעת ההקרב' שיאכל וזאתו קרבן אחר זמן המוגבל לאכילתו או יקטיר מומנו מה שטעון הקטרה אחר זמן המוגבל להקטרה שאכילת המזבח ואכילת אדם הכל נשמוע בלשון אכילה ובאר הכתוב שהאוכל מומנו שישא עון שנת' ואם האכל וכו' והנפש האוכלת עונה השיא . . . ושיאית עון ככאן הוא כרת כמו שנלמד בגזירה שיה' ואולם אזרתו כלומר הלאו המפורש עליו ונלמד העונש שאמר כאן הוא מה שפסול במלואים לא יאכל בו קדש הים . . . ואמרנו"ל שאותו הכתוב כולל באזרה כל מה שנספד מן המוגבל להקטרה שהאוכל מומנו שישא עון שנת' וכמו שאמרנו"ל שנכללו באזהרות לא האכל כל הועבה שדרשו כל שתעבתי לך הרי הוא בכל תאכל וכיון שכן כא' שהאחד לתוספת לחוין . . . וזה הפסוק שבכאן ידבר בעונש האוכלו שכן בא לנו הפי' עליו מה שאמרנו ואם האכל יאכל וכו' פיגול כוף אונ' לשמוע בחשבת על זכחו שיאכל מומנו ביום השלישי הכתוב מודר שהוא נספד בו המחשבה והאוכלו חייב כרת שנאמר בו והנפש האוכלת מוכנה עונה השיא . . . ונאמר כותר ואוכליו עונו רשע' ביאת קדש יי' חלה ונכרתה . . . ומדיני ליה בכריתות בגזירה שיה' שאמרנו שם אל תהי ג' שקלה בעיניך שהרי פיגול אחד מוגפו תורה ולא לומר הכתוב אלא בגזירה שיה' עון עון מותר ויה' כרת אף כאן כרת . . . משרשי המזבח או היסוד אשר בנינו תחלה שאמרנו כי עניני הקרבן להכשר מחשבות בני איש ולעיר' בנפשם מתוך הפיגולה שבידם רוע החטא וטוב דרכי הישר על כן מהיות עיקר סבתו של דבר המחשבות היה ראוי להפסל במחשבת הגטויה בו מן הישר בכל מעשיו וזה דבר ברור קרוב אל השכל למודה על האונת .

מדיני המזבח מה שאמרנו ז"ל שאין חייבו כרת אלא לאוכל מן הקרבן או מן החלק שישי בו לאדם או למזבח מומנו אבל מן החלק מומנו שמתיר לקרבן אין חייבין כרת משום פיגול שהרי הדם החלק דמותו הקרבן הוא (משנורק) הדם האימוריין מותרין להקריב ולא קודם לכן . . . ומכל מקום אי"פ שאין בזרת לוקין עליו . . . אבל האוכל כוית מוכר הקרבן או אפילו מן האימוריין חייב כרת משום פיגול כי הדם הוא המותר האימוריין למזבח ואחר מותר ראשון אנו הולכים בדון זה לחייב האוכל בכל השאר ולפיכך חייב האוכל אף מן האימוריין ואי"פ שסגסגן קתירין הכשר והדם אין כנך כלום שאחר הדם שאח

ומתיבה והקטר' אימוריין וספורש בזמנות ושלמי היחיד נקראים קדשים קלים ומקום שחיתו ומועשה הזריקה והפסע וכיתות ותכופה והפרשת אימוריין וספורש בזמנות . . . והשלשה מינין אלו של שלמי יחיד שוין הם בזמנות אלו הכלים לדעת ענין החילוק שביניהם בקצת ענייניהם דרך כלל . . . דע כי השלשה מינין של שלמי יחיד האחד הוא קרבן השלמים הכא כלל לחם עמו והם שלמי חגיגה ושמיחה ואלו הם הנקראים שלמים . . . והשני שלמים הבאים עם הלחם הידוע והוא הכא כנדר או כנדבה ואלו השלמים נקראים תורה והלחם הכא עמו נקרא לחם תודה . . . והיון השלישי שלמים שמקריב הנזיר ביום נולדת ימיו נזרו הם באים גם כן עם לחם . . . ואלו השלמים נקראים חיל נזיר . . . ובזמנו ז"ל שם בגמרא חזו ושוק ונהך הנאכלים לכהנים כמה שיעורן . . . והרוע בשלה מן חיל נזיר הנאכל לכהנים ונלמד חזו ושוק גם כן כמה שיעורו . . . ובאי זה מקום מן הבית מוכשלין אותו . . . ודיני הלחם הכא עם שני מינין מן השלמים . . . והם תודה וחיל נזיר ומזבח עשירונים הוא ואי זה מן כל חוין ואי זה בא מזה לבדו . . . והכא חוין מזה אף יחלק וכי"ז מחוין ומשכון החלות הכחות מזה כמה מהן נאפה תגור ורקיקים ומזרבות הכל בזכחים . . . וענין אותן הכחות מזה בתורה היתה כן מעשרה עשירונים של קומח היו עושין שלשים חלות . . . הי' מהן היו נעשות נאפה תגור כלומר שלא היה נעשה כהן דבר רק שהיו נשייין בעיסתן בשעת לישה שמינית לוג שיון שכן הוא הל' מ' ואוסין וכו' מהן נקראות רקיקין ואין חילוק בין הי' של רקיקים לי' של נאפה תגור אלא שבי' של נאפה תגור היו מיערבין כהן שמינית לוג של שיון בעת לישה והי' של רקיקים היו מושחין אותו בשמינית הלוג מן אחר אפייית בתגור . . . והי' מהם היו מזרבות ופי' רכיבה הוא שחולטין החלה במים רותחין ואופה אותם מעט ואחר כך קולה בשמן כדרך שקולין בני אדם הסופגין באיפה ומרובך בשמן של עשרה הרבובות כי השמן שלהן היה רביעות לוג כשיעור כל השמן של העשרה חלות וגם שיעור זה של שמן הרבובות הלכה למשה נסיוני . . . וזה שאמרנו שהוא מזרבות כן הוא בכל מקום בתורה ושם מתבאר כמה חלקו של כהן החלות והשאר נאכל לבעלים ויתר כל פרטיה שם במחשבת זכחים . . . וגוהגת מזה שלמים בזיון הבית בזכרי כהונה כי להם חיוה העבודה . . . ועובר עליה ושינה את סדרן כנדרין ידועים בגמרא בטל עשה מלמד שי' נדרין שהקרבן פסול :

קמ"ב שלא להזיז שום דבר מקרבן התודה עד הבוקר כלומר למחרת יום זכיאתו שנאמר בקרבן תודה לא יזיח מומנו עד בוקר מומנו למחרת לשאר קדשים גם כן שכל מה שישאר מהם אחר זמן אכילתו שהוא נותר וחיוב לשורפו לפי שזו יתק לעשה שירפטו כמון שכתוב לעיל בסדר ויקרא ושם כתבנו רמז משרשו וקצת דיניו כמנהגנו :

קמ"ג שנגטווינו לשרוף הנזיר והוא בשר הקדשים שנשאר אחר עובר מן אכילת המוגבל להם שנאמר והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף . . . וזאת השריפה היא מזה עשה שכן אמרו במכילתא גבי פסח לא תותירו מומנו וכו' . . . והנותר באש וכו' בא הכתוב ליתן עשה על לא תעשה שמשמע שמונות שריפת נותר עשה הוא ודין הפיגול והנותר שיה' שיש מזה עשה גם כן שריפתו שמיניו הכתוב מוזיא הפיגול בלשון נותר . . . משרשי המזבח לפי שטבע כל בשר להפסל כשהיה ולכא לדי חסרון ועל כן להגדלת דבר הקרבן כמו שאמרנו למעלה נטווינו לשורפו מיד ולכערו מן העולם לכל יקין אדם בזכריתו . . . ותכלית הכליון הנמנר הוא על ידי האש יותר מן הפרוד ורזיה לרוח או לכל דבר אחר גם נלמד זה יש בדבר רמז אל הכתוב בשם כ"ה שאי היה אדם חונק

שהוא מתיר ראשון אלו הולכים כמו שאמרנו . וכן נמחה שנתפלגה האוכל כוית משרים חייב נשום פיגול אבל האוכל כוית מן הקומץ שלה או מן הלכונה שהן המתירין אין חייבין עליו כרת ויוכל מקום לוקה עליהן כמו שאמרנו . ואלו הן הדברים שאין מחייבין עליהן נשום פיגול לעולם הקומץ והלכונה והדם כמו שאמרנו והיו ומנחות הנשרפות כולן שהרי אין בהן קומץ להתירן וכל שאין לו מתיריו חוץ וזמנו אין חייבין . ואם תאמר והלא דם האדם מתירו התשובה שאין תלוי בו שהרי אדם מביא אשמו היום ולגו אחר כמה ימים וכן מענין המזוה מה שאמרנו . כשהמקריב המחשב מחשבה פיגול עובר בלאו בלאוין והוא מה שכתוב בסדר אמור עליו ולגו שמו של ונזרע גם כן אין למקריב שלא יחשוב ומחשבות פסול . אבל מכל מקום אינו נחשב מחשבון אם לאוין לפי שהוא כעין סניפין ללאו אחר שהוא נחשב בלאוין והוא מה שכתוב בסדר אמור אל הכהנים כל זמנו לא יהיה בו ודרשונו ל' ומשם ללאו למטיל מום בקדשים וכמו שנכתוב בע"ה וגם העניין גם כן של מחשב פסול כעין מטיל מום הוא נחשב ולפיכך לא חשבוהו מן החשבון . ויכול מקום אינו לוקה על זה לפי שאין בו מעשה אלא מחשבה לבד . ויתר דיני המחשבות אין זו מחשבה פוסלת כגון מחשבת שינוי השם ומחשבת מקום ומחשבת זמן ובאין וקרוב וכליו ועבודה כגון שחיטה זריקה קבלה וכל פרטי דיני שפיגול וגם הכותר הדווה לו וכו' ארס במקומות רבים מוסדר הקדשים : וגוהג איסור אכילת הפיגול בזמן הכית בזכרים ונקבות אפילו ישראלים שדרך כלל אסרתו לכל בין בן כהן בין ישראל . ועובר עליה ואכל מומנו כוית במויד חייב כרת . בשוגג מביא חטאת קבועה וכבר פירשנו פעמים שקרבן שאינו עולה יורד לפי עניינות ועושר בקרא קבוע :

קמז שלא כאלה חלב בהמה טהורה של כל חלב שורך וכשעבד וען לא האכלו . כבר כתבתי באיסור טריפה בפ' משפטים כי מביית הגוף כלי נפש וכו' תפגע כושר פעולותיה ולפי זכותו וטוב מוגו יבין דרך הנפש החכמה הכתובה בו ויאמין לעצמה ויבדל אחרים מפני זה לרף האדם להשתדל עכ"פ בהיות גופו לפעולתו על ייסורו ובוריו וכחו ויודיע הדבר ויפורסם בין בני אדם כי לפי המאכלים יתפעל הגוף בהריאות או בחולי כי בשר הגוף הוא נפסד בכל יום ויום לפי המנוונות הטובים יתבה בהפך ועל כן היה מחסדי האל הגדולים עלינו לחננו עמו אשר כחר ופרחיק מומנו כל מאכל נזיק אל הגוף ויוליד בו ליחות רעות . וזה הכלל שיש לפי הפסד בכל איסור המאכלו' כמו שאמרנו למעלה וידוע כי החלב דבק ויוליד ליחות רעות : מדיני המזוה מה שפירשו לנו ז"ל שאין איסור חלב אלא בג' בהמות שכתוב שור וכשב ועז ואותן ג' בין כשירות או טריפות וכלות חיים על חלבן אבל שאר מניי בהמה ומים בין טמאה בין טהורה כשירה . וכן העובר הנקרא שליל הנמנא במני ג' בהמות המוכרים אין בו גם כן איסור חלב ולפיכך אמרו השוטה את הבהמה ומנא בה שליל כל חלבנו נותר ואפילו מלאו חי ואם שלמו לו חדשיו ומלאו חי חף על פי שלא הכרים על גבי קרקע ואינו טעון שחיטה חלבנו אסור ומייבין עליו כרת והרי דין כשאר כל הבהמות בענין חלבן ולפיכך יש לנו להוציא מומנו כל החוטין וכל הקרומוות האסורין . והו דעת פר"מ במו"ל בשליל שכלל חדשיו שיש חיוב כרת בחלבנו . אבל רובי המפרשים חולקין בזה ואמרו דחלבנו נותר . ודברי הגמרא ומכרעת כמותן הוא אשכחן רבי מאיר ורבי יהודה דפליגי בחלבנו ורבי יהודה דק"ל כותיה הוא דשרי לה . ועוד למדנו ז"ל בדין שליל שד' סימנין אכשר ביה רחמנא כלומר שאם נטרפה אמו שוחטה והשליל נותר דלא ירך אמו הוא . ומה שאמרנו שם שאם הפרים על גבי קרקע דכשי שחיטה מפני מוראיה העין לבד הוא דבעינן למושחטיה ולפיכך לא נפסיל כשהייה ודרסה ושאר מניי טריפות וג' חלבים הם כבהמה שהם בחיוב כרת . שעל הקרב . שעל הכליות . שעל הכסלים . ופירוש שלשתן כביאור רחם במקומו בגמרא . ובכלל אמרו ז"ל בחולין חלב טהור חופה אותו נותר . שעל הכסלים אמר רחמנא ולא שבתוך הכסלים . ועוד יש כבהמה מלבד אלו' חוטין וקרומות שאסורין נשום חלב . ואמרו ז"ל שהטבחים הבקיאים בניקור החלב נאמנים על הדבר כל זמן שלא ילאו מחוקת בקיאותן וכשרותן וחלב חלב המועים והם הדקים המולופטים מותרין והרי הוא כשומן חזן מראש המועים הסמוך לקיבה שהוא תולת בני מעים שדרך האדם לגרוור החלב שעליו ועמנו אמרו בגמרא

שהוא מתיר ראשון אלו הולכים כמו שאמרנו . וכן נמחה שנתפלגה האוכל כוית משרים חייב נשום פיגול אבל האוכל כוית מן הקומץ שלה או מן הלכונה שהן המתירין אין חייבין עליו כרת ויוכל מקום לוקה עליהן כמו שאמרנו . ואלו הן הדברים שאין מחייבין עליהן נשום פיגול לעולם הקומץ והלכונה והדם כמו שאמרנו והיו ומנחות הנשרפות כולן שהרי אין בהן קומץ להתירן וכל שאין לו מתיריו חוץ וזמנו אין חייבין . ואם תאמר והלא דם האדם מתירו התשובה שאין תלוי בו שהרי אדם מביא אשמו היום ולגו אחר כמה ימים וכן מענין המזוה מה שאמרנו . כשהמקריב המחשב מחשבה פיגול עובר בלאו בלאוין והוא מה שכתוב בסדר אמור עליו ולגו שמו של ונזרע גם כן אין למקריב שלא יחשוב ומחשבות פסול . אבל מכל מקום אינו נחשב מחשבון אם לאוין לפי שהוא כעין סניפין ללאו אחר שהוא נחשב בלאוין והוא מה שכתוב בסדר אמור אל הכהנים כל זמנו לא יהיה בו ודרשונו ל' ומשם ללאו למטיל מום בקדשים וכמו שנכתוב בע"ה וגם העניין גם כן של מחשב פסול כעין מטיל מום הוא נחשב ולפיכך לא חשבוהו מן החשבון . ויכול מקום אינו לוקה על זה לפי שאין בו מעשה אלא מחשבה לבד . ויתר דיני המחשבות אין זו מחשבה פוסלת כגון מחשבת שינוי השם ומחשבת מקום ומחשבת זמן ובאין וקרוב וכליו ועבודה כגון שחיטה זריקה קבלה וכל פרטי דיני שפיגול וגם הכותר הדווה לו וכו' ארס במקומות רבים מוסדר הקדשים : וגוהג איסור אכילת הפיגול בזמן הכית בזכרים ונקבות אפילו ישראלים שדרך כלל אסרתו לכל בין בן כהן בין ישראל . ועובר עליה ואכל מומנו כוית במויד חייב כרת . בשוגג מביא חטאת קבועה וכבר פירשנו פעמים שקרבן שאינו עולה יורד לפי עניינות ועושר בקרא קבוע :

קמה שלא כאלה בשר הקדשים שנטמא שנאמר והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל והוא הדין אדם טמא שאסור לאכול בשר טהור וכמו שנכתוב בלאו בפני עצמו בע"ה ובפרק שני דפסחים אמרו טוונות הגוף כרת טוונות בשר בלאו : משרשי המזוה מה שכתבו למועלה שנטמאו להגדיל ענייני הקרבן בכל עניין וכדאי מועילתו שלא לאכלו כי אם בטרה ובגוף נקי ובדבר הגדלתו מה תועלת לנו בו כבר כתבנו טעמו : מדיני המזוה מה שאמרנו ז"ל שאסור לטמא קדשים או לכבד להם טוונות אבל המטמאן אינו לוקה אלא טהור האוכלן טמאים הוא שלוקה מדכתיב לא יאכל ואע"פ שכת' זה בני לואים הוא הדין לשאר הקרבנות כולן ואפילו האוכל כוית מלבונת המנחה שנטמאת אחר שנתקדשה בכלי לוקה שגם היא חלק מחלקי הקרבן ואין החיוב אלא בטוונות אב הטוונות או בלד הטוונות של תורה אבל מפני טוונות של דבריהם אינו לוקה אבל מוכן אותן מכת מורדת . ויתר רובי פירטיה בפרק י"ג מנחות : וגוהגת בזמן הכית בזכרים ונקבות ועובר עליה ואכל כוית במויד נכשר קודש שנטמא לוקה :

קמו שנטמאו לשרוף קדשים שנטמאו והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באשי ישרף : משרשי המזוה מה שכתבו במויד סימן : מדיני המזוה מה שאמרנו ז"ל שאם נטמא בפנים שורפין אותו בפנים נטמא בחוץ שורפין אותו בחוץ . ובין שנטמא בלב הטוונות או בולד הטוונות שורפין אותו . וכותר של קדשים קלים שורפין אותו הכעלים כתייהם . וכל עצמות הקדשים שאין בהן מוח אין טעונין שריפה חוץ ועצמות הפסח . והענין הזה יחוק קצת טענתו הכפס' הכשר שאמרנו . ועל כן העצמות שאינם באים לדי הפסד אינן טעונין שריפה חוץ ועצמות הפסח לפי שהם באוהרת ועלם לא תשברו בו : תשאר בהם כרוס נעט בשר עליו

ל יזיה
כריה
שכלל
גוס
עובר
קדין
שלים
ל אחד
לכית
לש
שי אין
וסוף
ל עשה
אין בו
הכהן
וספול
שיאכל
שטעון
ל אדם
שנח'
ת עון
הלאו
לואים
זוהרה
שפיגול
זדרשו
וספת
הכו'
מחשב
דו בו
המנה
קודש
דו שם
למדו
קחן
עניני
תושל
היושר
קרבן
מתיר
מתיר
קודש
האוכל
גולבי
כיס
מורין
הדם

קרוע בגדים שצין איסור הכניסה בלא עבודה אלא ויעלה וידבריהם
אלה הם עבודות קרוע בגדים לוקה לפי מה שכתב בשם כהן
הלכות :

קנא שלא ילאו מן המקדש בשעת עבודה שנאמר ומפתח אהל
בוועד לא תצאו ולא תמוהו ונכפלה מניעה זו כמו ש
בכהן גדול ואחריו ומן המקדש לא יצא . ולשון ספר ויפתח
אהל וינעו . יכול בשעת עבודה ושלא בשעת עבודה . ת"ל וינעו
המקדש לא יצא ולא יחלל . הוי אימור בשעת עבודה . כי שוין
משחת ה' עליכם אין לי אלא אהרן ובניו שנמשחו בשמן המשחה שם
יאלו בשעת העבודה חייבים ניותה . עניין לכל הכהנים שבדורות
שנאמר משחת ה' עליכם . וכתב המעתיק בשם הרמב"ם ז"ל דע
שים בכהן הגדול תוספת שהוא לא ילך אחר המטה והונגלה כלשון
הכתוב באחריו וזו המקדש לא יצא וכך כתבאר שפרק שני ומסנהדרין
שהוא אם עת לו מת חיובו יוצא אחר המטה והביאו ראיה על זה מאמר
וזו המקדש לא יצא . ולמדנו מזה שנותן ר"ל לעבוד ביום שימות לו
נות . וכך אמרו ז"ל בני"ם וזו המקדש לא יצא ולא יחלל הא אחר
שעבד חלל כלומר כהן הדיוט שאין העבודה מותרת לו והוא חונן הוא
מוזהר על זה כלומר שלא יעבוד חונן . וכך כתב בסוף הדיוט זה
העיקר שכהן הדיוט חונן לא יעבוד וכך גדול עובד והוא חונן הנה
הכתבאר כך שאמר הנה ולא יחלל שיהיה שלימות לא נגיעה לומר שלא
תהיה עבודתו חולין ואי"פ שהוא חונן . וזו הכהן עבד הכהן הרמב"ם
ז"ל כי הוא סובר כי הוא יחלל אינו שלימות אהל הוא מניעה לכהן גדול
שנכנסו שלא יצא מן המקדש מפניו וזו ולא יחלל עבודת הש"י כי
חילול יהיה לעבודה שימחה המשרת הגדול בשביל שום דבר בעולם
והוא יפרש כל עניינה בדרך אחרת כמו שכתב בפירוש החומש :
בושרשי המזבח היסוד הכהן לה שהגדלת הבית והעבודות הנעשית
שם ועל כן ראוי עב"פ שלא להניח ולבאת העבודה היקרה בשום דבר
שבעולם כי באנו' אם ימחה יהיה ולוול' מה ויהיה מרחים בעצום
שהיה בעולם דבר גדול ומעבודת הש"י אחר שהיה נדחית אפילו לפי
שעה בשביל שום דבר אחר ועל כן הוזהרו על זה במיתת :

קנב שלא להכנס שמו במקדש וכן שלא להורות בלוחשלא לחון
בדבר מדוי' התורה פגוד שיהא האדם עומד שנאמר
וין ושכר אל תשת בבאבם וגו' . ולשון הגמרא שם רביעית
אל יורה . ולשון ספרי וין אל תשת . אין לי אלא וין מניין לרבות
שאר משכרים ת"ל שכר . אם כן למש אחר וין על היין מיתתה
ועל שאר המשכרים כלליו . וזו באמר וניין שאין חייב אלא בשעת
העבודה ת"ל אתה ובניך ולא תמוהו אתה ובניך במיתתה ואין ישראל
חייבין ניותם על הסודא : שורש המנהג ידוע שאין ראוי
להתעסק בדברים היקרים בתכלית היקרה כמו עניניו המקדש ודברי
התורה

ואמרו למה יגדל פרע . ולשון ספר יעוד ראשית אל תפרעו אל
תגדלו פרע . וכבר נכתבה מניע' זו בכהן גדול ואמר את ראשו
לא יפרע ואלו נכתבה פרי שלא כחש מה סג' לא לעור ולא יתמר
ראשית אל תפרעו שיהיה מלך המלך כלכל . וכשיעשו זה שלא
על נד באכל שתמזכר שיהיה מותר . על כן כתבאר בכהן
גדול שזה שבביל העבודה הוא שינויהס"י להסתפר : משרשי
המזבח הוא הגדלת הבית וכמו שאמר שמשונו להגדילו בכל כחו
מן העם שאמרנו . ועל כן ראוי לנו שלא כחיה שם ונגדולי
שיער כדרך האכלים וכעין מה שנאמר בנזילת אשתר כ"אין לבוא
אל השער המלך כלבוש מק כלומר אין ראוי לבוא אל בית המלכות
רק דרך שוין ושענה ותענוג לא דרך אהל וצער וכל זה יחזק
היסוד הכהן הראש הכהן כי פל ועניני הכה' ונעשו לחזק
גלוייה כלל העושים מעשה הכהן ולהרחיק מלכם ומיחשבו' כל
ביעור וכל חטא . על כן הבית כונת הבית כזה ראוי לבוא שם דרך
כבוד ויראה וגדולה ושקפה ותוך קטניות ומשבתנו על חשיבות
המקום וגדלו ותפארתו והודו יתרכבו לכבינו שם ונזהר ראויים
לקבלת הטוב : דיני המזבח כגון שאמרנו ז"ל שאמר גדול פרע
בכהנים הדיוטים אינו אלא בשעת ביהא המקדש . אהל כל וזו
שאין כהן הדיוט נכנס למקדש אינו באיסור גדול אלא כהלל . אהל
כהן גדול לפי שהוא תמיד במקדש אסור בגדול פרע לעולם .
כאלו תאמר שאם יהיה לו דרך אונס לעמוד מן המקדש קאת יניס
מן החיוב עליו אף על פי כן שלא יגדל פרע . וכמה הוא גדול
פרע ל' יום . כמויות ששת טירות אינו כחות חל' יום . ויתר
פרטי ופוארים : ונהגות בזמן הבית בוכרי כהונה . ועובר
עליה ונכנס למקדש פרוע ראש כלומר אחר שיגדל שערו ל' יום
ועבד שם חייב ניותה כדיו שמים שנאמר ראשית אל תפרעו ולא
תמוהו . ודברי התורה נטריקון הם כלומר האל יפרעו ראשית
יונות ומכל מקום אין עבודתו פסולה . ופי' שכתב לשם ולא עבד
הוא באזהרה פלומר שיעבד על לאו ולוקה . אהל אינו במיתתה לא
א"כ עבד שכן כל לנו הפירוש . והרמב"ם ז"ל כתב כי פרוע ראש
שלא יכנס למקדש מעלה היא מדבריהם ולא מדאורייתא . וראייתו
בספרו . ואמר שלא בא הכתוב לאסור אלא קריכה לעבודה והוא
בכלל לאו דבעל מום עבד . וכתב עוד שאף חכמים לא אסרו לא
העקום הנקרא בין האולם ולמזבח . אהל כנגד המזבח עצמו
שהוא ל"ב אמה מן שנינו המזבח ל"ב אמה בין האולם ולמזבח
כ"ב אמה אחרו :

קנ שלא יכנסו כהנים קרוע בגדים שנאמר ובגדיכם לא
תפרעו . פי' אל תקרוע בגדיכם ונכפלה מניעה זו
בכהן גדול שנאמר עליו ובגדיו לא יפרעו . וכפל המניעה בו
מפני תוספת דבר שבו שאינה ראוי לקרוע על מת שימות לו ואפילו
שלא בשעת עבודה ואמר בספר ראש לא יפרע בגדיו לא יפרע
על זותו כדרך שבני אדם פורעין ופורעין על מתיהן הא פינך כהן
גדול פורע וזלזוה והדיוט מלמעלה : משרשי המנהג כתוב
בפריעת הראש הקודם לזה . ודין פרוע ראש וקרוע בגדים
שוין בכל דמייהם : כדריני המנהג מה שאמרנו ז"ל שחייב קריעה
זו הוא שיהיה מן קריעה שקורעין על המתים . וזו הדומה שהיא
עמה זקן אמרו במועד קטן שאין קריעה פחות מטשא ויתר פרטיה
מכאריים : ונהגות בזמן הבית כופרי כהונה ועובר עליה
וכנס למקדש מן המזבח ולפנים פרוע בגדים ועבד חייב ניותה
פרי שמים ואם לא עבד הרי הוא באזהרה ולוקה . וזהו לדעת
ספר' כמ' ול' אהל לדעת הרמב"ם ז"ל אין מלקות נכנס למקדש

ספר החינוך מן ספר ויקרא פרשת שמיני

בין שתי מן היין או שתי גזאף המזכרים והרמ"ק"ל כתב כי מעלה
היא נודבריהם שלא להכנס למקדש שתי יין ואין מן התורה אלא שלא
יעבד שתי :

קנג שנגטונו לכדוק סיוני בהמה ותיבה כשנראה לאכול וזהו זה
מעלת גרה ושעית סעי שנאמר ואת החיה אשר תאכלו
מכל הבהמה אשר על הארץ כל כפרסרת פרסרה וכו' ולשון
ספרה אותה תאכלו חותה בחילה ואין בהמה טמאה כאכילה כלומר
ולמנו עזה לאו להכמה טמאה ולא כזה נקרא לאו הכא
מוכלל עשה ונאמר במקום אחר והברלחם בין הבהמה
הטהורה לטמאה וכתוב עוד להבדיל בין הטמא וכו' :

בשרשי יונות חיסור המזבלות כתבנו באזהרת טריפה
וכתבנו שידענו והוא המורה המסמיק לפי הפשט כסולן . וענין
הנזחה כדדוק סימנייהם הולך אחר טעם חיסורין שכל מה שכל לנו
חיסור עליו ראוי ונחוייב עליו לכדוק יפה והכני לא תשכתי עמי
מכתוב דברי הר"מ כוונ"ל בכתב אשכ המקרא הזה מלות עשה וטעמי
שיעדי כראש דברי לכתוב המלות על המדרש שחשבה הוא עם היות
לבי כחשו בענין זה נסכרת הרמ"ק"ל כתב שאין ראוי שמונה
בדיקת סימני טהרה בבהמות מנה כי בחנות אחר שחשבה לנו
התורה קנת הבהמות עכ"פ יתחייב להודיע סימני הטהרות
להקריטו מן החיסור . ואין זה ראוי כלל להחשב בחשבון מזה והוא
הדיון והוא הטעם גם כן בכדיקת עופות ודגים וחגבים שיחשוב וזוהו
כע"ז לשלשה והרמ"ק"ל לא יתחשב . מדיני המנה שכל
בהמה וזיה שמעלת גרה אין לה סימני בלתי העליון וכל בהמה בעולם
מעלת גרה אין מן המזיר . ועשרה מינים הם בין בהמות וחיות
המותרין . ג' מיני בהמות הידועות וכן שור כשב תיש . ו' מיני
חיה המזכרין בכתוב חיל וכו' וכו' . וכמו שאנו צריכין לדעת
סימני הכשרות להבדיל מן הטמאות כמו כן אנו צריכין לדעת חיל זה
הבהמה וחיל זה הית מין חיה נוצר החלב שחלב בהמה חסור וחלב חיה
יותר . כמ"ג באזהרת החלב למעלה . יעוד שרש החיה טעון כסוי ולא
דם הבהמה . וסימני החיה כמה היא חלוקה מן הבהמה לא אחר בתורה
אלה מפי השמועה לודעו שהיא ניכרת בקרטיה שקרטי החיה עשויות
כן . כרובות . מדוקות . הדורות . כרובות קרטי השור .

חדוקות קרטי העז . ויהי החדק נכלע בהן . והדורות קרטי צבי .
לפיכך כל חמר אין לה סימני אלה בקרטיה חייב חכם לנהוג חיסור
בחלבה . והמזלית חיה כלל קרטיה אשר אין יכול לכדוקה בקרטיה אם
מזכרה כמדתה יפה . כגון שהורגל בהן יותר לו לבטוח בהכרתו ולא
כחמה שהיה נריך לכדוק בקרטיה עכ"פ יותר פרטיה בחולין סי' ע"ט
ופי"ד . ונהגת ככ"ע וככל זון בזכרים ונקבות ויבצר עליה ולא
בדק אלא שראה בה הסימן החמד וסמך עליו וכל מזה ח"ע ששמאל
אחר כן שהיה חכב בטע עשה זה של בדיקת הסימני :

קכד שלא לאכול בהמה וחיה טמא שש'אמ"ת זה לא האכלו מבעלה
הגרה ובמפרסי הפרסה וכו' . ואת הגמל והחזיר
והארנבת והשפן . ומיני שחר בהמה טמאה לא בחי'עלה' לאו בחי'חור
אלה נזכרין שחיות תורה כל בהמה כפרסרת פרסה ומעלת
גרה כבהמה אותה תאכלו . נדע שכל מה שאין בו סימניו
יחד הוא כמנוע מלחבלו זה לאו הכא וכלל עשה . ועיקר חלבו לאו
הכא וכלל עשה עשה ואין לוקח עליו . וחמנס כאשר לו ג' כן אחר
בהמה וחיה נקל וחומר שאנו חוויים החזיר והגמל שיהיה סימן
טהרה איתת חמו לוקח קל וחומר שאר בהמה וחיה שאין להם סימן
טהרה כלל שלוקח עליהם ולשון קשרת אותה תחבלו אותה כאכילה
ואין

בתורה רק בעת שהיה האדם מיושם כדעתו ומוכוון בכל מעשיו אין
לאהרץ בדברים פשוטים : ידוני המצוה חת שחמדו ו"ל
שכל כהן הכשר לעבודה אם שתה יין הריוה אסור לו להכנס מן המזבח
ולמנים ואם נכנס ועבד עבודתו פסולה ומייב מיתה בידי שמים
שנאמר ולא יעוותו : וכן אסור לכל חכם בין כהן בין ישראל לכהן
למקדש שלו מתחלת עזרת ישראל ולמנים כשהוא שתי יין או שר או
ערוב ראש דרך טיול כלומר ששערות ראשו גדולים ביותר או קרועי
בגדים ואף על פי שאינו באזהרה חיסורי יש כדבר . והאישור הינו
אלה מפי שבד הכית . ולפיכך ישראל מותר לכהן שם בשערות
ראשו ונגדלות יותר מל' יום שאין זה טיול אלא בני חכם . ואע"פ
שהכנים הזהירו כזה לגדול קדושתן וקרבן כבית הקדוש שראוי שלא
יהא כהן דבר יתר כלל רק שיהיה כולם ימים ויום חין כס . חין אשר
כל אדם בגדר שלהם רק שלא יכנסו שם בשערות גדולים ביותר כמו
שחזרנו . ושיעור היין שיטה האדם ויהא אסור לכהן למקדש זה
להורות הוא רביעיית לוג שהוא בניה ומחכה ושיטה חותו חי ובבת
אחת . וכתבתי שערתי על היין ו' יום נשבעה . חסר חת
מולו פטור אכל אסור . ואינו מחלל עבודה ככ . שמה יותר
מזרביעית מן היין חף על פי שהיה זנוג . ואע"פ שהמסמיק ושהו יזעט
זעט חייב מיתה וסוף העבודה . היה שכור ונשאר המזכרים אסור
להכנס למקדש ואם נכנס ועבד והוא שכור נשאר המזכרים חייב
מיתה אלא מן הדבילה הרי זה לוקה ועבודתו כשרה שאין חייבין
מיתה אלא על היין כשעת העבודה ואין מתחללת אלא כשיכור אסור
היין . וכשם שאסור לכהן לבוא למקדש מעמי השכרות כך אסור
לכל חכם בין כהן בין ישראל להורות כשהוא שתי . חסילו שמה
דבש תמרים או חלב ונתכלכלה דעתו אל יורה שנאמר בפרשה יין
ושכר אל תשת . ולהורות בני ישראל ואם הורה בדבר שהוא מפורש
בתורה עד שידעוהו הלאוקין יותר . כגון שהורה שהסרן עומת
ודם אסור וכיוצא בהן . ומותר לשכור לקרות בתורה וחיטלו
הלבנות ומדרשות והוא שלא יורה ואם היה חכם קבוע להוראה לא
ילמד שלימודו הוראה היא . שמה כדי רביעיית כלכל והיה בה ימים
כל שהוא או יסן זעט או הלך כדי שיל כבר עבר היין ומותר לעבוד .

אכל אס שמה יותר מרביעיית חסילו זנוג . אם יסן שינה זעט או הלך
בדרך מוסיפין בשכרות אלא ישר לפי השכרות עד שלא יאחר
מזכריותו שום דבר בעולם . אכשי נשאר מותרין לשנות יין בלילות
אכל לא כיוני שבת ואפילו שאר בתי אבות של משמר שאין כדמתן
אותו היים אסורין שמה תכבד העבודה על אנשי בית אב איתו יום
יזכרנו לאחרים מאנשי משמרן לסייען ואנשי משמר של איתו יום
אסורין לשנות בין כיום בין בלילה שמה ומה בלילה ויטכיס לעבודתו
ועדין לא סר יינו מעליו . כהן שידע מזהו בית אב הוא וידע
שבת אבותו קרועין הן בעבודת היום אסור לו לשנות כל איתו יום
היה ידע מתי זה משמר הוא ואינו מזכיר בית אב שלו אסור לשנות כל
אות שבת שחשודתו עובדין בה . לא היה מזכיר נשמתו ולא בית
אבותו הדיון נותן שאסור לשנות יין לעולם אכל תקנתו קלקלתו והרי
הוא מותר לשנות תמיד לפי שאינו יכול לעבוד עד שיקבע בכית אב
שלו וכוונתו : ונהוג חיסור ביה מוקדש בשכרות כגון הבית
בזכרים ונקבות ונתינת החורייה בכל זקום וכל זון בזכרים וכן
באשה אסרה הראויה להורות וכל זוי שהוא חכם גדול שכי אדם
סומכין על הוראתו אסור לו לשנות לתלמידיו והוא שתי מהלימוד שלו
כמו הוראה הוא כמו שאמרנו . ועובר עליו נכנס שתי יין מבין
החולם ולזנבת ולמנים חייב זולקות . ואם עבד עבודה חייב מיתה
בידי שמים . ואם שמה נשאר המזכרים ועבד חייב זולקות לכה לא
מת . וכן כל מני שהורה והוא שתי בין כהן בין ישראל עבר על לאו

ואין בהמה טמאה באכילה אין לי לא בעשה - בלא תעשה מניין ת"ל את זה לא תאכלו מניעלה הגרה וכו' - אין לי אלא אלו בלבד שאר בהמה טמאה מניין ודין הוא ומה אלו שיש בהן סימון טהרה הרי הן כלא תעשה על אכילתן : כמנחו הגמול והארנבת והחזיר והשפן מן הכתוב ושאר בהמה טמאה מקל וחומר - ואמנם הוא לגבוי מלתא בעלמא כלומר שקל וחומר בזה הענין מוכרח בכתוב הוא שאם הזכיר על אחרת שיש בהן סימון אחד של טהרה כ"ש אין להם סימון טהרה כלל - ולא שייך ככהן כלל לומר אין יעושין מן הדין ולפיכך כל מי שחכל כות ובהמה טמאה מחיזה מין שיהיה לוקה מדאורייתא ופי' מפרסת פרסה הוא שפרסותיה סדוקות - ופי' ששעת סגור לומר שתחת הפרסה מוכדלת לגמרו ומלמעלה וזממטה - אבל אם היתה סדוקה למטה ומחברת למעלה או בהפך טמאה היא - ופי' מעלה גרה המקילה החולק מן המעשים ומשיכה אותו לפיה לכותא ולטוהמו הדק : במירשי המזוה מה שכתבנו באזהרת טרפה בסדר משפטים כי יודע אלהים כי כל המאכלות שהרחיק מעמו אשר בתריש בהם נוקים מזוים לגופים שהם כלים לנפשות לפעול בהם ולהתעלות על ידי מציאתם טובים ועל כן הרחיקנו בהם למען יפעלו הנפשות פעולתן ולא יעבודלת בפניהם דעו וזו הגופות וטעמו' הלכות וכמו שכתבנו שם : מדיני המזוה מה שאמרו ז"ל שלא חלק בכתוב בהמה וחיה טמאה בין שהיה לחלכה שהכל אסור וכשר אדם אי"פ שנקרא האדם כפש חיה ואינו מעלה גרה ושסע סעע אין כשרו בכלל אסור בהמה טמאה לעבור עליו בלא ולפיכך החולק מנשאו או שותה מחלבו בין חי בין מת - אין לוקין עליו אבל מכל מקום אסור הוא בעשה שהרי ויזכר הכתוב שבעת מובי חיה ואמר בהן זאת החיה אשר תאכלו וכלל שכל שהוא חיה מחלו לא תאכלו - ולא זהו חולל עשה עשה זה דועת ה"ח בחו"ל - אבל הרמב"ן ז"ל כתב שכשר האדם אפי' עשה אין בו והביא ראיה מה שאמרו ז"ל דם והלבי שתי וחלבם אפילו נזות כרישה אין בו - וכתב הוא ז"ל דהוא הדין לכשר שזותר כמו דם שאם לא כן היה יותר דם - וכמו שאמרו ז"ל דם של בין הזאים מוצאו וכולעוהא קיוהו כל היוצא מן הטמא טמא - ומכל מקום כשרי ישראל חת אסור בהנאה - ויתר ראיותיו בספרו ושאר פרט המזוה וכתבתי בפ"ג ובמקומות אחרים (ה' מאכלות פ"ב) : ונוהגות בכל מקום וכל מין בזכרים ונקבות ועובר עליה ואכל כות מכל בהמה טמאה או שתי רביעית ומתלבה במזיד לוקה בשובג פטור :

קנו לכדוק סמיני דגים כלומר שהרואה לאכול מן הדגים שיכדוק תלבה בהיפה הסימון שנתנה התורה בהן - וכן סנפיר וקשקשת שאמרו את זה האכלו מכל אשר במים וכו' - כבר כתבנו במזה הקודמת לנו שהרמב"ן ז"ל לא יתשובות מן המצות בדיקת סימון מניין שהתירה התורה וכי האותות חתובו לפי הנראה לנו ואי"פ שזכרנו בגמרא שפרוש קתן ומוצית עשה הכונה בענין לחיה המינים הטמאים בעשה ולא תעשה עם הכלל הידוע לנו לאו הכל וכלל עשה וכמו שכתבנו בס' פ"ג בע"ה בלזאת הלכות שכתבתי ה"ח בחו"ל למזוה ולא בא הכתוב לפי הדמות רק לחייב בעשה ולא תעשה בהלוא' ישראל רבית : שורש המזוה כתבתינו כן לקעלה בסמיני בהנה והוא כלל לד' המינים : מדיני המזוה כגון מה שאמרו ז"ל סנפיר הוא מה שבדג שאו לו כעין כנפים שמורח בהן קשקשת היא אותה קליפה שעליו הדבוקה בכל גופו אי"פ שלא נמצא הקשקשת כי אם בחלק גופו ואפי' אחת לבד דיו וכשר - ואמרו בתוספתא הוא שיהא חתת לחיו או חתת זכר או חתת סנפיריו אבל שאר גופו לא סגי לן בשמות ששתיים וכל שזמנא בו קשקשת ועפי' אחת במקומו האוכר אין

לדיק לכדוק אם יש לו סנפיר כי בודאי יש לו אבל כשימצא בו סנפיר צריך לכדוק אם יש בו קשקשת כי יש דגים טמאים הרבה שיש להם סנפיר וכל דג שכתבנו לו קשקשת' אי"פ אין נעשין בו בעודו קטן עד שיגדיל כגון הסולתנית והאפיין הרי זה מותר - וכל שיש בו קשקשים בעודו בים אי"פ שהוא משיב אותו בעשה שעולה מן הים כגון חוקים ואפונים כשפתיים חפנסתיים ואטונס הנקרא ביר"ט בלעז הרי זה כשר שלא תקפיד התורה רק בזמן בעל קשקשת וסנפיר כי הוא הנאות אל טבע בני אדם - ומן העצים שכתבנו בסיפור המאכלות לפי הפשוט - ונוהגת בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות ועובר עליה ולא בדיק ויפה כגון שהיה סימון אחד לבד כדג וסמך על האחד בלא בדיקה אי"פ שזמנא אח"כ כבר בטל עשה זה :

קנו שלא לאכול דג טמא ש' מבשרם לא האכלו ואה נבלתם תשקצו - וסימני דגים כשרים כתבנו למעלה כמות עשה לכדוק בסמיני דגים שזכרנו מן הענין לכבוד הרמב"ן ז"ל : במירשי המזוה מה שכתבנו למעלה בענין אסור המאכלות שהאל פ"ה הרחיק מעמו כל מה שנוק נמצא בו הן בהנה או יעוף או דגים מן הטעם שזכרנו שם : דיני המזוה כתבנו למעלה גם כן וכן בחולין פ"ג (י"ד ס"ג) : ונוהגת בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות ועובר עליה ואכל כות מדג טמא כמזיד לוקה בשובג פטור :

קנו שלא לאכול עוף טמא ש' וארתי אלה תשקצו מן העוף לא יאכלו וזו' : במירשי המזוה מה שכתבנו במאכלות אסורות : מדיני המזוה מה שאמרו ז"ל סימני בהמה וחיה לאמרו מן התורה כלומר שהן מעורשין בתורה וכן פרסה חלוקה לגמרי כמו השור והכבש ומעלה גרה וסימני העוף לא לאמר לפי שהתורה פירשה לנו בהם כל הטמאים שבעולם וכיון שכן הוא אין צורך לכתוב סימניהם כי כל עוף הנמצא בעולם חוץ מהם הוא כשר - ומכל מקום מפני שכל אותן מינין שהודיעתנו התורה אין כל אדם בקי בהן הדריענו חכמים סימנים בהם כדי שיכיר אותם כל אדם ויוכל לאכול מן העופות אי"פ שחינו מוכיר אפילו אחד מכל המינים המפורשים בכתוב - נמצא לפי דברינו שכל הזכיר יפה כל המניין בתורה שהם כ"ד מינין יכול לאכול מכל עוף אחד שימצא כיון שאמרו שכל עוף שלא יזכר במניין הטמאים בתורה כשר - וכמו שאמרו ז"ל גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם ששפוט טהורים מרובין על הטמאים לפיכך פרט הטמאים כלומר פרט כל הטמאים שבעולם - כן הוא הפירוש לפי דעת רוב הרבנים כי"ל הטמאים שבעולם הזכרו בתורה - ומישאנו נזכרן אמרו חכמים ז"ל שלאו סימניהם - כל עוף דורס בידוע שהוא ממיני הטמאים שבתורה - ופי' דורס כלומר שנועץ האפרים על עוף אחר ומטייל בו ארס כמנהג הן ושאר העופות שלדין בהן בני אדם - ויש שאינו דורס והוא גם כן ממיני הטמאים - ואמרו לנו חכמים ז"ל דרך כלל שכל שיש בגופו ג' סימנים אלו שיש לו חכבי יתירה והוא האכנע הגדול שיוצא יותר משאר האכנעות - וזפק הוא מקום רחב בסוף הגוש שמקבץ העוף שם המאכל בתחלת האכילה וקרקבן קלקף והוא המקום שטוחן בו העוף המחבל הנקרא בלעז ויטרי ויש לו עור דק בתוך הכשר לפניו ואותו העור קלקף מוקצת העופות וזכרון שיש לו לצינור ג' סימנים חלה בידוע שאינו מניין הטמאים ומותר - שני כללים אלו שכללו אחד לאיסור ואחד להיתר כל עוף שהן בו ח' שום חסם לשאול עליו לבקש בעופות חלא יאסור האסור ויתיר המותר מיד שאין בו שיקפוק - ואינו נמצא לפי כלל זה שד' סימנים טהרת הן בעופות ואלו הן - אינו דורס - ואכנע יתירה - וזפק - וקרקבן קלקף - וכבר כללנו שכל עוף שזמנא חקר אחד מהם והוא המיוחד שבהן דייטו אינו דורס כלומר

ואין בהמה טמאה באכילה אין לי לא בעשה - בלא תעשה מניין ת"ל את זה לא תאכלו מניעלה הגרה וכו' - אין לי אלא אלו בלבד שאר בהמה טמאה מניין ודין הוא ומה אלו שיש בהן סימון טהרה הרי הן כלא תעשה על אכילתן : כמנחו הגמול והארנבת והחזיר והשפן מן הכתוב ושאר בהמה טמאה מקל וחומר - ואמנם הוא לגבוי מלתא בעלמא כלומר שקל וחומר בזה הענין מוכרח בכתוב הוא שאם הזכיר על אחרת שיש בהן סימון אחד של טהרה כ"ש אין להם סימון טהרה כלל - ולא שייך ככהן כלל לומר אין יעושין מן הדין ולפיכך כל מי שחכל כות ובהמה טמאה מחיזה מין שיהיה לוקה מדאורייתא ופי' מפרסת פרסה הוא שפרסותיה סדוקות - ופי' ששעת סגור לומר שתחת הפרסה מוכדלת לגמרו ומלמעלה וזממטה - אבל אם היתה סדוקה למטה ומחברת למעלה או בהפך טמאה היא - ופי' מעלה גרה המקילה החולק מן המעשים ומשיכה אותו לפיה לכותא ולטוהמו הדק : במירשי המזוה מה שכתבנו באזהרת טרפה בסדר משפטים כי יודע אלהים כי כל המאכלות שהרחיק מעמו אשר בתריש בהם נוקים מזוים לגופים שהם כלים לנפשות לפעול בהם ולהתעלות על ידי מציאתם טובים ועל כן הרחיקנו בהם למען יפעלו הנפשות פעולתן ולא יעבודלת בפניהם דעו וזו הגופות וטעמו' הלכות וכמו שכתבנו שם : מדיני המזוה מה שאמרו ז"ל שלא חלק בכתוב בהמה וחיה טמאה בין שהיה לחלכה שהכל אסור וכשר אדם אי"פ שנקרא האדם כפש חיה ואינו מעלה גרה ושסע סעע אין כשרו בכלל אסור בהמה טמאה לעבור עליו בלא ולפיכך החולק מנשאו או שותה מחלבו בין חי בין מת - אין לוקין עליו אבל מכל מקום אסור הוא בעשה שהרי ויזכר הכתוב שבעת מובי חיה ואמר בהן זאת החיה אשר תאכלו וכלל שכל שהוא חיה מחלו לא תאכלו - ולא זהו חולל עשה עשה זה דועת ה"ח בחו"ל - אבל הרמב"ן ז"ל כתב שכשר האדם אפי' עשה אין בו והביא ראיה מה שאמרו ז"ל דם והלבי שתי וחלבם אפילו נזות כרישה אין בו - וכתב הוא ז"ל דהוא הדין לכשר שזותר כמו דם שאם לא כן היה יותר דם - וכמו שאמרו ז"ל דם של בין הזאים מוצאו וכולעוהא קיוהו כל היוצא מן הטמא טמא - ומכל מקום כשרי ישראל חת אסור בהנאה - ויתר ראיותיו בספרו ושאר פרט המזוה וכתבתי בפ"ג ובמקומות אחרים (ה' מאכלות פ"ב) : ונוהגות בכל מקום וכל מין בזכרים ונקבות ועובר עליה ואכל כות מכל בהמה טמאה או שתי רביעית ומתלבה במזיד לוקה בשובג פטור :

קנה לכדוק סמיני דגים כלומר שהרואה לאכול מן הדגים שיכדוק תלבה בהיפה הסימון שנתנה התורה בהן - וכן סנפיר וקשקשת שאמרו את זה האכלו מכל אשר במים וכו' - כבר כתבנו במזה הקודמת לנו שהרמב"ן ז"ל לא יתשובות מן המצות בדיקת סימון מניין שהתירה התורה וכי האותות חתובו לפי הנראה לנו ואי"פ שזכרנו בגמרא שפרוש קתן ומוצית עשה הכונה בענין לחיה המינים הטמאים בעשה ולא תעשה עם הכלל הידוע לנו לאו הכל וכלל עשה וכמו שכתבנו בס' פ"ג בע"ה בלזאת הלכות שכתבתי ה"ח בחו"ל למזוה ולא בא הכתוב לפי הדמות רק לחייב בעשה ולא תעשה בהלוא' ישראל רבית : שורש המזוה כתבתינו כן לקעלה בסמיני בהנה והוא כלל לד' המינים : מדיני המזוה כגון מה שאמרו ז"ל סנפיר הוא מה שבדג שאו לו כעין כנפים שמורח בהן קשקשת היא אותה קליפה שעליו הדבוקה בכל גופו אי"פ שלא נמצא הקשקשת כי אם בחלק גופו ואפי' אחת לבד דיו וכשר - ואמרו בתוספתא הוא שיהא חתת לחיו או חתת זכר או חתת סנפיריו אבל שאר גופו לא סגי לן בשמות ששתיים וכל שזמנא בו קשקשת ועפי' אחת במקומו האוכר אין

ספר החינוך מן ספר ויקרא פרשת שמיני

כנפים שחובות רוב אורח ורוב היקף גופו : וד' רגלי' וכו' כרעים
לנתר כסן על הארץ . ויש חמורים שצריך לדעת שיהא שמו חגש .
ויתר פרטים חזקאים כפי' מסולין (יד' ס' פ"ה) : ונוהגת
בכל מקום וככל זמן בזכרים ונקבות ועוד עליהם ואכל ולא בדק יפה
בטל עשה :

קנא להיות שמנה שרצים טמאים ונעמאין שאמר וזה רכבם
הטמא בשרץ השורץ על הארץ החולד והעכבר
והצב וכו' . משרשי המזה הקדמה לא יספק לכל מי שיש בו דעה
שלא היה אדם בעולם שהשיג לדעת כל החכמה עד שופה שלא יתעלם
לו ממה שהרי אפי' על משה רבינו אחריו ל' שנים שערי חכמה הן
וכולן נגמרו למשה חוץ מחד . וכן שלמה המלך החכם חזר על עצמו
אמרתי אחכמה והיא רחוקה נומתי . וכן לא יספק לכל שיש לו חוש
בדקדוקי הש"י שהיא אלה חכמה ומאזה נמאזת בו ככללת כולה ואין
שום ספק ג' כפי' כל הטובות לא יזיה דבר אל כריותיו רק לטובתם
ולתועלתם ולהרחיק כל טמא מעליהם ועל כן באשר נאט בחכמותינו
מן הנוגות לדעת התועלת המגיע לנו בהם נשמח בו וכאשר אין
אחטנו משיגים מהם בחכמותינו התועלת שלנו בהן יש לנו לפושט עכ"פ
כי ביתרון החכמה אשר לש"י על כל בריה ידע התועלת אשר לנו
באותה מזה ועל כן לנו עליה וכבר הודיעם ז"ל למה לא מודע הטעם
בכל המצוות ואמרו שהיה הדבר כדי שלא יהיה לנו כשלון בזה והביאו
יחסות טעם לבוא עלי עם המלך שאמרו ז"ל כפי דקך כגרא כיה כיה
חדלח כמה שאמרתי עכשיו שהש"י העלים מומנו טעויו המצוות .

ואיכר הרינומתי יד לכבר בהן דבר אל כערי כי כבר קדמתי רבותי
לדבר בהן כמה דברים במדרשות ובמקומות אחרים על דב פטען
ועומק חכמתן וחוקק פיתן ורוב קדושתן גמ בתוקן אפי' כל הרוחות
שבעולם לא יזוזו ואותן וכל התעמיק עליהם בפשיטתן וישתדל לחדש
דבר ונגלה שבהן כי יוסק להצין מן הארבים להתענג בזה
מראיהם וללקוט מעליהם לחגור בהן אין ראיה לתת עליו בזה חשם
רק לכרבו ולהזכירו לשבח באשר הוא שם . ועתה אחרי הקדמותנו
זאת שמכונת האל גדלה על כל חכמה וכו' לא יזיה דבר רק לטובה לנו
ולתועלת גדולה חין לנו קושיא ולא שאלה בכל חיסור הנאכלות
והרחקת הטומאה בכל אשר לא יהיה התועלת לנו ידועה ומושב
בחקירה כי ידענו באמת שהכל טוב . ואל תתמה בני על בעיני
הטומאה חש הוא בעלם הרבה על כל בריה כי אפשר שהטומאה תזיק
אל הנפש ומחליאה קצת . וכן שמעתי הדבר מפי חכמים וכעין מה
שאמרו ז"ל ונטמאתם כם . כלומר שבעינינו השכל שהוא הנפש
הקיימת מתקלקל קצת בעיני הטומאה . ואל תתמה ונתקלקל
השכל בעינינו הנשמים חש"פ שאינו מונו כי ממי שתופס לנפש עם
הגוף יאדע לה כן עכ"פ . ואל כאחטנו בני איש בעיניו דעתנו לא
נדע הנפש ומותה ואין נלאה לדעת רשותה או מחלתה מדרך
החקירה הלא לרופאים חין תחבולה ברשות עם הכירם עיקר
המחלה . ועל כן בכל החקות הטומאה שיבואו בתורה חין לנו לחטט
אחר שרשיהן עד כואנו תכלית הידיעה בעיני הנפש לדעת מהותה
מונאה ומוכחה והכן זה ידועה כי נוכל קצת תשובה על כל שרשי ממות
הטומאה והטמא עד אשר כועט יהיה נוסה על פניו בחדוש פרה
אדווה שוטמא הטהור ונטהרת הטמא ונס שם נאריך בעיניו בע"ה
לקבל שכר בידיעה למונא דבריו חפן . מדינו המנוה שמונה
שרצים הם נקראים חכ הטומאה כלומר שוטמאים אדם וכלים בנוגע
ואם הכלים של חרס עטמאין אותן מוכין שיכנסו בתוך אורו וזהו
החילוק שיש בעיני הטומאה בין מן שנקרא חכ למה שנקרא ולד

הנקרא

פלומר שיהיה דורש שהיא טמא לעולם ואינו צריך לבדוק בו דבר אחר
ח"ל לומר חס חסר וכו' שתי' בו אפילו אחד נסמינו טהרה אלו
שאסור שהיה אפילו האחד המיוחד לבד יאסר כנו שאמרנו כל שכן חס
חסר מוכין . והנשר הוא כן שאין בו אחד מכל סימני טהרה .
נמא עוף חסר מן השמים כלומר שיהו בו שני סימני טהרה לבד
ויחסרו ממנה השמים האחרים והאחד מן השמים של טהרה שימאנו בו
יהיה שאינו דורס כל עוף שהוא כן הוא טהור לאכול לכל מי שמכיר
עורב וכל מין עורב לפי שאין בכל מן הטמאים שיהיה כן כי חס עורב
ומינו שהוא כן שאינו דורס ויש לו סי' אחד בגופו נסמינו טהרה וסימן
זה של טהרה אינו קבוע בכל מין העורב אלא יש במין העורב שיש לו
אנכע יתירה ואינו דורס . ויש שיש לו נפק ואינו דורס . ויש
שקר קבוע נקלף ואינו דורס . כלל הדבר כי במינו ימאנו שני הסימנים
אלו של טהרה ולא במין אחר כן פירוט קצת מן המפרשים . ויש
שאמרו כי לעורב שני סימני טהרה בגופו מלבד שאינו דורס נמא עוף
חסר השלשה סימני טהרה ולא יאחר לו כי חס ה' המיוחד וקוף שאינו
דורס טהור לעולם . לפי שאין בכל העופות הטמאים שלא יהיה
בגופם אחד מכל סימני טהרה אלא שאינו דורס חוץ עטרים ועופות
שהם כן והם אינם מלויים ביטח ומכין שאין מלויין ביטח חין לסקפק
בהם . ויש מן המפרשים שאמרו כי לרבותינו לא היו מלויין חכל
עכשו מלויין הן וקורא אני עליהם אל תהי נדיק הרבה . כי הם אמרו
דלא שכימי כייסוד כלומר שמרחיקין הם לעולם ממקומות היסוד
ומכין שטבעם כן הארץ לעולם עועדת והדן שוב בכל זמן . נמאנו
בגופו שלשה סימני טהרה והם אנכע יתירה . ונפק וקרקבן נקלף
שידוע שהוא כשר . וגם הרביעי הוא כן כלומר שאינו דורס שאינו
בעולם עוף כג' סימנים אלו שיהיה דורס . ואל לבדוק אחריו כלל
אלא שיאכלנו מיד . אבל נמאנו בו ג' סימני טהרה ויהיה אחד מן
הג' שאינו דורס בזה ודאי יש לסקפק כי רוב הטמאים הם כן שיש להם
ג' סימני טהרה כאלו וצריך כל אדם לשאול על עוף כזה אם אינו
מכיר כל הממנים בתורה נמא לפי דברינו שכל עוף שיספק עלינו חס
טמא או טהור יהיה עכ"פ בשני נדרים שיהיו לו ג' סימני טהרה
והאחד מהם אינו דורס כנו שאמרנו שיש לסקפק ברוב מיני הטמאים
אז שיהיו לו שני סימני טהרה ואחד מהם אינו דורס שיש לסקפק בעורב
ומינו חכל כל שאר הדדדן אינו בא לירי הספק לא כדן אותו בו כטהור
או כטמא מיד . שית דעתך בדבר כי כן הוא לפי כללנו זה . וכל
זה כתבנו אותו לפי סדרת קצת המפרשים כי הרבה פירושים נתרשו
בעניינים אלו של עופות וכל העופות המוספקים אמרו ז"ל שהן נאכלות
במסורת כלומר שאם קבלו בני התקום והגו בפשיטת לאכלו בחוקת
טהור שאין לסקפק עליו כלל וח"ל לבדוק . ויתר פרטי המצוות
כפי' ג' מסולין : יד' ס' פ"ה) : ונוהגת בכל מקום וככל זמן
בזכרים ונקבות ועוד עליה ואכל טמא במיד לוקה
בשוגג פטור :

קנה לבדוק בסימני חגבים והם הסימנים הכתובים בתורה
אשר לזכרעים מבעל רגליו וגו' שאמר את זה
ונאכלו מכל שרץ העוף . ועיין שרש כנו בשאר מינין :
דיניה פי' ז"ל שמונה מיני חגב טהור הן . ואלו הן אחד שנקרא
חגב . שני שנקרא דבנית והוא מין חגב . שלישי שנקרא חרגול .
רביעי ענזרכיא והוא מין חרגול . חמישי ארבה . ששי נמורת
פרמס והוא מין ארבה . שביעי שלעם . שמיני שחנא ירושלמית
והוא מין שלעם . מי שהוא בקי בודק בהן לפי בקיאותו וכוונותיהן
מאובל . והצייד ישראל כמון עליהן ובעוף . ומי שאינו בקי בהן
בדק בסימנים שנתנה התורה בהן ושלשה סימנים הן . ואלו הן ד'

ספר החינוך מן ספר ויקרא פרשת חוריע

בת שמים המשה שהיא תכלית הקורבן החמורית וגם הולד הנולד בעוד
שארית המותר מתגבר עליה מעתה לחלואים רעים וכן השורש הזה
שאמרנו מזה האותר אותה התורה להיות טומאה מן הזכר שבעה וכן
הנקבה שבעים שאין ספק כי מותרת היולדת נקבה גדולים מן היולדת
זכר לפי שהריון הזכר יורה חוס הנקבה וכמו שאמרנו ז"ל על פ' אשה
זרוע יולדה זכר - אשה זרועת תחלה יולדת זכר - איש זרוע
תחלה יולדת נקבה - וידוע כי החולי מותריו הם מעשים וימיה
פועלתו לעולם דבר מושכל הוא - ועל כן יספיק לנו בהריון הזכר
נקיון של ז' ימים והריון הנקבה תורה על קרירות טבע הנקבה
ובקרירות יתרכו המותרות ולכן תנטרך שבעים לנקיון גופה וכן
יולדת העניין אחר כתביו לרמב"ן ז"ל וזה לשונו בעבור כי טבע
הנקבה קר וכן והלכנה כרחם האם רבה מאד וקרה על כן יולדה נקבה
ולפיכך היא לריכה נקיון גדול מפני ריכוז הליחות והדם המצופש
שבהם מפני קרירותו וכידוע כי החלואים הקרים לריכים במקומם
אריכות וזמן יותר מן המצוי ע"כ - וכדומה לזה יהיה העניין גם כן
עגדה וכה כי הגדה תטהר לו ימים ואפילו שופעת כל שבעה וכלכד
שתפסקו כשיביעו מבעוד יום מדין תורה - והנה לריכה ז' קיים לפי
שהנה תורה על רוב מותרת האשה וזהו המשך הרקת דמיה ימים
רבים אחר ימים ההגויים הרוב הנשים ואפשר לנו לומר שחולי הרקת
הדמים כנשים ומאד לחדש היה כדי שלא תזוח דעתן הקלה עליהן או
כדי להרחיק קורבתן קצת מן האדם שלא יהא רץ אחריהן כל הימים כי
יתגבו בעיניו בדבר הליכוד ההוא שידע בהן ולא יבנה תמיד
בהחבתן - ור"ל אמרו כנדה על ג' הפשט ר"ל שכוונת לגלות אחד
מן התועלות הגדולות שיש בזנות ולכד רוב העיקרים הגדולים
והחוקים שבה וכתבו שיש תועלת בהרחקת האשה קצת וזמן כדי
שתתחבב על בעלה יותר בזמן המוכשר ולא יקונו זה וזה לרוב
התמיד הקרבתן ויתנו עיניהם בגופים אחרים וכמו שיעשו רוב
האומות שאינם גדורים בגדרינו החמורים - וכמו כן יספיק טעמים
זה על הפשט ביולדת שלא תתנוול בה מיד - ושם תתגנה בעיניו
ויקונו בה כמו שאמרנו בנדה : בדיני המנוה מה שאמרנו ז"ל שכל
היולדות טומאות ואע"פ שלא ראו דם שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא
דם - ואחד היולדת חיה או מת ואפי' נפל והוא שתגמר נורתו טומאה
טומאת לידה ואפילו הפילה עליה או שפיר מלא דם הרי זו חוששת
ללידה דקיימא לן אין שלייה בלא ולד - ואע"פ שאין מוציאין עכשיו
הולד בשלייה חוששין שגוף ניווק בתוכו ותשכח מוספק ימי טומאה של
נקבה ששם שבעים ימי טוהר של זכר ששם ל"ג יום ולא יותר דמסתק
אוליין הכא והכא להחמיר - וזה שאנו אומרים שצריכה לחוש לולד
דוקא שבער עליה מ' יום משנתעברה - אבל לא עברו עליה מ'
יום אינה חוששת ללידה ואפילו ביום ארבעים ממש שיום נ' כלפני
מ' הוא חשוב - ומכל מקום אע"פ שאינה חוששת ללידה כלומר
ולא יהיו לה ימי טוהר כמו ביולדת חוששת היא מכל מקום
לטומאת נידה ואע"פ שילדה לידה יבשה כלומר שלא ראתה דם
כלל אם אומר מוכיח שילדה אי אפשר לפתיחת הרחם בלא דם ושם
היה מועט וחלוד - וכל אשה שיש לה ימי לידה לטומאה
יש לה ימי טוהר מדין תורה וימי טוהר הם ל"ג לזכר וס"ז
לנקבה - והעניין הוא כן דברי תורה שהאשה אחר שילדה מונה
ז' ימים מיום שילדה - וכן שילדה מתחלת הלידה או בחצי היום
או אפילו מוקדם לקיעת החמה מונה אותו היום של לידה יום אחד
ומשלים עליו ששת ימים - ובין רואה קצת ימים משכנה או כל
השבעה לערב של שביעי שהוא ליל שמיני טובלת וטהור לבעלה -
ואפילו שופעת דם באותו ליל שמיני טובלת וטהור לבעלה שהתורה

התורה כל הדמים שתראה היולדת אחר ז' ימים לזכר בתוך ל"ג יום -
ואחר י"ד לנקבה בתוך ס"ו יום - ועל זה אמרו ז"ל כי מציין אחד
כוח והתורה שטרנו והתורה טומאתו - כלומר שדמי הלידה
שטומאה התורה ודמי הטוהר שטורה התורה ומקום אחד
כוח והוא מן המקור שהיא מקום טומאה יולדות שניהם אלא
שהתורה תתלה העניין בזמן ותעמוח הדם היולד מונה בזמן אחד
וטוהר בזמן השני וכרוך היודע כל החכמה כי הכל עשה בטעם ככון
ומחוייב והוא כ"ה ידע שיד אותו הזמן הדמים מוציין וזשם וליכך לא
יזיקו - ועכשיו נהגו כל כנות ישראל וגדרו עמון לנהוג טומאה
בדמי טוהר כמו בדמי טומאה - וכל העניין שאין האשה עכשיו עולה
מטומאתה לעולם עד שתעמוד ז' ימים שלמים נקיים מכל דם
ותחיל למנותו מערב זה וכלל גדול ועד היום כן ככל עקומות
ישראל הכשרים וזהו יולדות מכהם ספיקות - ודיני הספיקות
זכר או על טומאת נקבה ושפיעמים על היולדת כגון אם תתחייב ליטב על טומאת
לנקבה - וגם לנדה - ודין המפלת כמין בהמה חיה ועוף מה
דינה - והמפלת כמין יבשותין כמין שערות - והמפלת דמות אדם
שיש לו כנפים של כשר - וכן המפלת דמות אדם בעין אחת וירך
אחת - והמפלת זכר וסנדל עמו והוא הכריה שאינם ניכרת אלא זכר
אם נקבה - ודין האשה שיוולדת מלאה ובאת ריקנית - והיא טועה
במשכונה - ויתר רובי פרשיה בענייני טומאתה הכל כמ' ידה
(י"ד ס' קכ"ג) - ועניין דיני קרבנות ומפורין בהרבה מוסכתות
ומהן הרבה בנכחים וערכין וברייתות וקנין ונגעים : ונהגת מזוה
זו ככל מקום וככל זמן לעניין היולדות טומאות - והעובר וכא עליה
במזיד פתח הזמן המונבל לאיסור או אפילו אחר הזמן המונבל כל
זמן שלא טבלה בטל מנות עשה זה וגם עבר על לאו כדנה וכעניין
שכתוב כימי נדת דותה תטווא ומייב כרת - ובסוג מביא חטאת
קבונה בזמן הבית :

קסז שלא יאכל טמא מן הקדשים עד שיטבול ויעריב שטוואם
הוא טמא שזריך כפרה עד שיביא כפרתו שגאמר בכל קדש
לא תגע - ולשון ספרה בכל קדש דא תגע ואל המוקדף לא
הבא - מה מקדש הכנסנו בטומאה ענוש כרת - איך האוכל
קדשים בטומאה ענוש כרת - ואמר בזכות בכל קדש לא תגע
אזהרה לאוכל אתה אומר לאוכל או אינו אלא לנגיע וכו' כדאיתא
התם : בישרשי המנוה מה שכתבנו למועלה לקבוע בנפשותינו
יראת הוקדש וקדשיו ולכן אין ראוי שיאכלו רק הטהורים כי הטהרה
עולה וכבוד בחדש כדוע לכל מקוץ : בדיני המנוה מה שאמרנו
ז"ל שהטומאה שחייבין עליה היא שטמא בטומאה דאורייתא שחייבין
עליה כרת - פי' ביאת נוקדש וקדשיו כמו שכתבנו למועלה ומה
שאמרנו שאין חייבין על אכילת קדש שיש לו מתירין עד שקרבו מתיריו
כלומר האימורין - וכמו כן הורינו ז"ל שכל שיש לו מתירין אין
חייבין עליו משום פיגול או נותר או משום טמא עד שקרבו מתיריו
כהלכתן - וכל שאין לו מתירין כיון שקדש בכלי חייבין עליו ויתר
פרטיה מכווארים כפ"ג מנכחים : (ה' פסולי המוקדשים פי"ח)
ונהגת בזמן הבית בזכרים ונקבות ועובר עליה ואכל בזית כשר
קדוש טהור או כשר קדש טמא כעודנו טמא טומאה דאורייתא כמזיד
קדש שיטבול חייב כרת - בשוגג מביא קרבן עולה ויורד כמו
שכתוב למועלה - ואם אכלה אחר שטבל קדש שיעריב שטוואו או
קדש שיביא כפרתו כיון היולדות שצריכין להביא וכן כל הנריך
לכפרה לוקה ואינו חייב כרת שגאמר בענין כרת זה וטומאתו
עליו דפרשו ז"ל עד שתהיה כל טומאתו עליו - ואם היה טמא
בטומאה

עשויה של דפריס אינו לוקה . ואין צריך לומר שאין חייב כרת
אלא וכן אותו מכת מרדות .

קסח שתקריב הולדת קרבן כשימלו ימי הטוהר לבן או לבת
והוא כקש בן שנתו לעולה וכן יונה או תור לחטאת ואם היא
ענייה תקריב שתי תורים או שמי בני יונה אחד ל גולה ואחד לחטאת .
שחזיר ובמלאות ימי טוהרה לבן או לבת תביא וכו' . והיא
מוחסרת כפרה עד שתקריב קרבנה . מושרשי המילה כדי
שתעורר מתוך הפעולה לתת הודאה לאל ב"ה שהעלה מחבלי
יולדה שהיא דבר נס . ועוד חזרו ז"ל שהיא קופלת ומשכעת
בעת יצירה שלא תזקק עוד לחי ולפיכך נריבה כפרה . וע"כ יקראת
קרבנה טמאת . ונאמר בה וכפר עליו הקין :

דיניה מה שאמרו ז"ל שאין הולדת מביאה קרבנה כיום מ' לזכר
וכיום כ' לנקבה אלא למחר שהוא יום מ"א וכן כיום פ"א
שנאמר ובמלאת ימי טוהרה פלוני שיהיו שלימים לגמרי . ואם
תביאו בתוך ימי מלאת לא יתה דייחובתה . עבר וזן ולא הביאה
כפרתה מביאה לחת וזן וזן שלא הביאה חסור לחסול בקדשים .
וכמו שאמרו ז"ל מביאה כפרתה אוכל בקדשים . וכל מחסורי כפרה דיעם
טוב הוא . וכל מחוייבי קרבן אין מקריבין קרבנם אלא מדעת חזן
מוחסרי כפרה שאין צרכין דעת בעלים יותר פרטת ביום נדה .
מוחסרי כפרה פ"א : ונאוגת כזון כהית במקובת ועוברת על
זה ולא קרבה קרבנה בטלה עשה והיא יחוסרת כפרה ואסורה לחסול
בקדשים ואיילה חס תמות קודם שתקריבנה ותשא עונה :

קסט לטמא אדם מנורע כלומר שמוטם היה עליו שכל מי שיהיה
מנורע שיבוא אל הכהן לשאול על צרעתו והכהן יטמאנו או
יערנו והוא יתגבה על פי התורה הכתובה כאשר יצונו הקין ולא יקח
דברה כחולי הכהן במקרה אלא יתן לב עליו וידע כי גדול עונו גרם לו
שחזור אדם כי יהיה בעור בשור וגו' . ובא אל אהרן הכהן או אל
אחד מבניו הכהנים . ומנוה כל כוללת כל משפט צרעת אדם מה
שמוטם טמא ומה שמוטם טהור ומה שמוטם צריך הסגרה ומה שאינו
צריך הסגרה . ומה שצריך עם הסגרה גילוח או אינו צריך גילוח כלומר
תגלחת הנחק ומלכוד זה דיני הרבה . וענין הצרעת הוא שילבין
מקום אחד או הרבה מקומות בעור בשר האדם ויהיו אותם המקומות
לכנים הרבה עד שידמו הלופן שלהם ללובן קרום בינה ולמעלה מוזנו
פלגמיות אבל כל זמן שהיה כזה למטה ומראה קרום בינה אין זה
צרעת אלא כוהן הוא כלומר חולי אחד שאינו עומין הצרעת כלל אלא
קווי הרגם ומחר וימי נגעים הנגעים באדם ודרכי נראות לבן
של בשר הם בעור בשר האדם השנים הנאבות וכן שאת ובהרת
והשנים תולדות לבן כלומר שהם לזוטם בלובן וחלבו השנים שנקראו
אבות וזהו הנדרס ז"ל מראות נגעים שנים שכן ארבע בהרת וספחתה
פ' ספחתה כלומר תולדתה שאין לשון ספחת אלא לשון טיילה .
וארבע הנראות אלו דנו אותן חכמים אחת למחר לבן קין והוא שאת .
אחת לשלג והוא בהרת . ואחת לסיד הסיכל והיא תולדות בהרת .
ואחת לקרום בינה והיא תולדת שאת . ארבע נראות אלה הם
השנאים ומצטרפין עם זה לטמא וכל שאין יחיד אותן בחלוקיבן
ושומעין אינו דן את הנגיף אלא על פי מחר וכמו שגמאר למטה
בדיני המילה :

מושרשי המילה כנסת ימי טוהר המלאת ח"כ פרישת
על כל אחד מכוני ארסאבי יענין מקוחות על כל דרכים כמו שכתוב
פי ענינו על כל דרכי אים וכל צדו יראה . ולכן כוהנו לתת לב
אל החילי העשה וליחשוב כי החטא גרם אותו . וכבר אמרו
ז"ל כי כחש לשון קרע יב"ב וכל ולא נקחנו דרך מקרקו וט לנו לבוא

אל הכהן שהוא העומד לכפרת החוטאים ועם חכמת המלכה אולי
יבדקו תשובה ויפטר קצת ימים כדי שישיבם אל לבו ענייניו במחוק
וישפס כענין ולפיכך יסגור שני הסגרים שנת ההנה תוספתו
תשובה שלימה לגמרי כאלו תאמר על דרך משל שחשב להחזיר מתנית
גזילתו ואולי יתדבקו השי"קצת סימנים שיוסגרו שנית אולי ישלים
תשובתו ויטהר לגמרי וכל ענין הסגרות אלו יורה השגחתו ב"ה
על כל דרכי האדם אחת לחת ולפי שהדיעות רבים בהשגחת האל
על כל דבריו יבואו בה הרבה פסוקין במקרא והרבה מנות להורות על
ענין זה מהיותו כנה גדולה בתורתנו שיש כמות בני אדם ישמכו
כי השגחת השי" על כל עניני העולם בין בעלי חיים אוכל שאר
הדברים כלומר שלא יתנועע דבר אחד קטן בעולם הזה רק בחפצו
פ"ה ובגזרתו עד שיחשבו כי כנסול עלה אחד מן האין הוא גור
עליו שיפול ואי אפשר שיתאחר או יקדם זמן נפילתו אפי' רגע וזה
דעת רחוק הרבה מן הכל . יום כמות רעות יתשוב שלא ישיב
השגחתו פ"ה כלל בכל עניני העולם השפל בין האשים או בשאל
בעלי חיים והוא דעת הכופרים . ובעלי הדת האמתיים מחזיקים
שהשגחתו ברוך הוא על כל מיני בעלי החיים בכלל שכל זמן מן
הימים הנכבדים בעולם יתקיים לעולם לא יפלה ויחזק קולו כי
השגחתו יונא תקיים לכל דבר . ומזין האדם כאמין כי השגחתו
פ"ה על כל אחד ואחד כפרט ואף המזין אל כל מעשיהו וכן קבלנו
עגדה לטמא מזה על זה הרבה כתובים יורו פי עניניו . ולכן
בזירתו התורה פי כתיב אל האדם חולי הרע והוא הצרעת שלא
יקחנו דרך מקרה רק יתאסו מיד כי עונותיו גרמו וירתיק מזהרת
כי אדם כאלו הנורתיק מרוע מעשיו ויתחבר אל המוכר המופת
שכר החטא ויראה אלו נגעו ובעלתו וכדכרו ובעשפוט מעשיו ויפיר
ועליו הנגע כי האל ב"ה שמשגיח עליו ומידראה חשבה תשובתו
וירפאנו וכו' ענין הסגרה כמו שגמרו . קדיני המילה וית
שאין ז"ל שאין מראות נגעים אלו שאמרנו שטמאין עד שיראו
עמוקין מן העור ולא שיהיו עמוקים ומשפוטם אלא שיראו בו
בראית העין כעין מראה החנה נכדמית לראות עמוק ויהא
ונה שאמר ששיעור הצרעת הוא ככנרית הקלקי כלומר שאם יראה
פעור בשר האדם מוחותן מראית בעור זה נקרא צרעת אבל פחות
ענה השיעור אין זה צרעת והשיעור הוא מקום מרובץ בציור
מחזיק שש צערות חושב ושש חורקתהו פתספרות מקום שלשים
וגם שצרות . היה ברתכו חוש שצרות אשילי ארכו אזה אין זה
צרעת דרוחב שש צערות בעין . כל מקום שנאמר בתורה בהרת
הוא צדין לארבע הנראות . וז' סימני טמאה הן שער לבן .
נחת בשר חי . ופסיון . כיצד מי שנולד בו שאת או ספחת או
בהרת ובה שער לבן או נחת בשר חי כשיראנו הכהן יאמר לו ניד
שעמו מוחלט הוא . לא היה בו שער לבן ולא נחת יסגרינו שבעת
ימים ואם פסק הנגע יתלשנו מיד גם כן שנס הפסיון הוא סימן
טמאה כמו שאמרנו לא נולד בו אחד משלשת סימני טמאה שבעת
של הסגרה ראשון יסגרינו שבעת שנים ואם נולד בו אחד מנ' סימני
טמאה אלו יחליטנו לטמאה ואם לאו יערינו שאין הסגרה לצרעת
עוד בשר יותר מנ' שבועות . ואם אחר כך שטיהר אותו וילד בו
מנ' סימני הטמאה ישמאנו מיד גם כן שחות ג' סימני טמאה
בעולם מנחמין בין בתחלה בין אחר הסגרות . נגע הצרעת
שחיה לבנה הרבה כמו הנחה הלפז והשלג ואחר כך כשה חזרה
כזראת קרום הסיכל וסיד הסיכל אין זה סימן טמאה כלל אלא הרי
היא בטומאתה ממש כמו בתחלה עד שיכסה למטה מלובן קרום בינה
ואז הוא נקרא כוהן וטמא . ואם תשאל אם כן מהו שאמר בתורה

ספר החינוך מן ספר ויקרא פרשת תזריע

והנה כהן הנגיד בעוד ושהיה הכהן . תשובתן שזה חומר כמנהג
הנגיד למטה וקרום כינה אבל בקרום כינה ולמעלה מוטו חיון
כזה שיעדין מכלל מראות הטובים הוא וזה שחומר ולא פשה הנגיד
בעוד ושהיה יורה שכל זמן שלא נטה כלל ולא נולד בו חסר מן ס' מני
הטובים שחומר ח' ש' של כל אלה עמד בענין חסרון שלא פשה
טוהר הוא . ודיני המקומות שכלם שאין מתמזגין משום נרעת
ו דיני שיעורי מחיה ושיעור שער לכן גם כן בבטח מקומות . ודיני
כנפי החאש והזקן וענינו שהיה נפילת השיער שבהן מעיקרו ושאר
עוקם פניו וזהו נקט . ואין נקט פחות מעגרים . ודיני כזה
מגלחין אותן . וס' מני טענות וטענות . ודין מה שחומר הכל
מתמזגין כנגעים ואפילו קטן כן ויחזיקו העבדים הכלל לא גוים ולא
ג' תשוב . ודין מה שחומר שהכל כמרים לראות כנגעים אבל
הטובים והטענות תלויה כיד כהן . וכזה כהן שחומר יודע לראות
חכם ישראל וראוהו ויחזק לו לכתן חומר טמא הוא חומר טמא .
או חומר טהור הוא חומר טהור ויתר רובי פרטיה מוכארים כמסכת
נגעים (ה' טו' ח' ז' ע"ג) . ונוהגים דיני נגיפת בזכרים
ונקבות בכל זמן שיהיו הכהנים בקיין רואין אותן . כן נראה
מודברי הר"מ בח"ז ול' ואפילו שאי אפשר להביא קרבן עכשיו לכשיכנה
בית המקדש ויהיה אפשר להביא קרבן כשהיה נזרעתי ויביא קרבן
ול' מ' ש' טענות ולא התנהג על פי התורה הקבועה במזמור אלא
מלקח הדבר בדרך מקרה ולא מש' לבוא אל הכהן ולהראות לו בטל
עשה זה וזמן הדומה שיהיה עמו ש' ש' כן כן כן כן כן כן כן כן כן כן
י' ט' ש' וירפאם . וכבר כתבתי למועלה סדר ביום השני
בטוהר ח' ש' מ' ט' ש' ש' כן כן כן כן כן כן כן כן כן כן כן כן כן
דיני הטוהרות כולן כגון טוהרות כבילות ושרצים ואוכלים ושוקן
כהן וולדת וזהו שכתבתי רע' וזהו ש' ח' וזהו ש' ח' וזהו ש' ח'
וטוהרות ימי כהן וטענות והוא כתוב בספר הנזירות של ראיות
ברורות כזה הענין משכילות כל לש' ש' וז' כל זה מדרך הר"מ
כת' ל' לא נטה כהן כהן ייעדתי בתחלת הענין .

קע
שלא נגלה שער כהן שחומר וזהו הנזק לא יגלה ולא יסור חיון
איתו שער שעל מקום הכתק לא יגלה ולא יסור חיון
לעולם סיני טוהרה חתוך נקטן שער כלל תעשה שחומר וזהו
הכתק לא יגלה והענין כדי שיכיר הכהן סיני הטוהרה בשערות .
בשרשי המזוה לרמוז שישכיל כל אדם ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
שיענינו הק"ה ולא יבטע בהם . ולא יתשוב שיהיה יכולת בידו
לכטל אותם ולהעלימם מן הכריות רקים לו לכתק תחיה מוחל האל
שירפא חתך וכתוהה השורש ומספק גם כן ללאו דלא יקח כהרתו
שכסדר כי תל' . מדיני המנוחה שחומר ז' ל' כיד ונולדים
הכתק נגלה כסבי לו ומניח שתי שערות סווק לו כדי שיהיה חסר
המשין ומה שחומר גם כן שהתגלות כשירה לכל אדם שחומר והתגלות
זין הסתם נשמע ככל אדם . וזה שחומר שאין תיכונד ש' ל' כל
הכתק כהן . ויתר פרטיה מוכארים כמסכת נגעים (ה' טו' ח' ז' ע"ג)
ל' ט' ש' פ' . ונוהגת בזכרים ונקבות בכל עוקם וכל זמן שיש כדור
כהן חכם לראות הנגעים ועובר עליה ונגלה את הכתק לוקה .

קע
שיתנהג היזרע כמסכת הכתוב בפרשה שאמר בגדיו
יהיו פרוכים וראשו יהיה פרוץ וכן כל שאר הטעמים
ג' כ' י' כ' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
המשין ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
שיעשה כגוסי הענין שיכירו בני אדם בו שהו טמא ויסורו וזהו
בשרשי המזוה שיקח הדמיון כמסכת בראשיתו יוכני אדם כי
בטת החטא ורומק האדם מכל טוב למען ישוב עדרו הרעה וזהו

קעב
לעשות כנגדי כגדים כמסכת הכתוב בפרשה שאמר
והבגד כי יהיה ברגע וכו' . ומזהו כוללת כל דיני
צרעת בגדים ח' וטוהרו וזהו ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
או קריעה או שריפה ורחיבה וטהרה : בשרשי המזוה ש' ח' ח'
בטובו הגדול ליישרנו כאשר יסד אים ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
בטבעי הכל מופת הוא באומה הקדושה לחזק ולמוזן ויקחו מוסד
הסתנות הכלים המיוחדים לתשמיש והם הבגדים של צמר
ופשתים כי בהם רוב תשמיש בני אדם וישבו חתוך כן וזכרם
הרעה טרם ורחח הרעית גם כן ג' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח' ח'
שאמר ז' ל' שאין נשמא כנגעים אלא כגדי צמר ופשתים בלבד :
ושיעור

ושיעור טומאת בגדים כשיעור בלדס - וג' סימני טומאת ים כן
 ירקרק אדמדם פסיון - ופי' ירקרק ירוק כירוקין ככנף הסואם -
 וירחם אדום כשכדומים כמו זכורית - ודיני הפסיון - ודין
 ירוק שפדס אדום - הוא אדום שפדס ירוק - ודין כל כלי ראוי להתטוא
 שאמרנו ל' הוא מטוא כנגעים ח' פ' שאינו מטוא במדרס הוב -
 כגון קליעים של פטיה והפרכת וסככים של שכרה ויוטטות
 סופרים והאבנט ורצועות מנעל ומגדל שיש בהן שיש בהן רוחם בגדים
 וכל כיוצא בהן ואין נדין לומר שאר הכלים כגון כרים וכסתות - ויתר
 פרטיה מובארים בטורות זהרוב מהם כמסקת נגעים : (ה' טומאת
 צרעת פי"ב) ונוהגת כנגדי וכדי ונקבות ועובר עליה ולא התנהג
 כענין זה כדן הכתוב כפי מה בטעמה :

זאת תהיה

יש בה אחת עשרה מצות

קצו להיות הטרה מן הצרעת בין צרעת אדם או בגד או בית
 כגון ארו וחובב וזני תולעת וזני לפרים ומים חיים
 ושיעור בהם כל מה זכוכ כענין שאמר וארת תחידה תורתי
 המצורע - וגומר כל הפרשה - ושלשת מיניו של טרה הזכרה
 בתורה ופלט בכללים במים - וזה המין של מים יכלול טהרת כל
 טמא שאי אפשר לכל טמא לעלות מטומא' כראש במי' - ואמין
 שני מיניו והוא המין של הטרה המיוחד בטומאת מים -
 וזני השלישי עץ ארו וחובב וזני תולעת וזני צפרי ומים חיים -
 וזה המין מיוחד לצרעת יש קצת רמז בעניני טהרתו של מצורע
 כי כדברים אלו הודיענו חכמים על צד הפשט אחריו ז"ל שהענין
 הוא לקבוע כפעולו של מצורע שאם היה טמא בא עליו החולי גבה
 לכיוו הארו שהוא על דרך נושא חילן גבוה יעפיל עצמו כאחוז
 וחמרו בטעם צפרים הוא עשה מעשה פטיט כלומר שהרבה
 דברים כלשון הרע לטיבן יקראם צפרים שהן מנפצים תמיד וכשני
 התולעת אינו יודע ונוכר שאמרנו ז"ל עליו דבר ואפשר גם כן
 שהוא לרמז שיפיל עצמו ויהיה חמרו וזנר השם של תולעת -
 וטעם המים שיהיו כל טמא אחזק על הפשט כי הענין הוא כדי
 שיהיה העולם כולו מים טרם היות הו' אדם זכוכו שכתוב ורוח חלבים
 מרחפת על פני המים - ויתן אל לבו בדיון כי כמו שתהיה בגופו
 יקרא גם כן פעולותיו לטוב וכשני חכמים וירקק בדרכי ח' ז"ל ועל
 כן אמרו חכמים ז"ל שלא תכשר הטרה במים שכלי רק חיים או
 מוכנסים שן על ירקק לא ככלי מכ"ו כדי לתת אל לבו מוחש
 כאלו העולם כולו מים והוא כתהם בעל פשוטן כמו שאמרנו ואם
 יהיו המים ככלי או אפילו עברו על כלי לא יתכן הענין הזה שאמרנו
 אל מוחשת הטובל כי יש גבול אל כל אשר הוא ככלי ויגשה ידי
 אדם וע' כל אדם שטובלו ככלי כל העולם לזים כאשר בתחלה
 נהוא כתהם לשעור ושמוע ישוע והחדל יתדל : מדיני המצוה
 מה שאמרנו ל' כי יצד מטרהין את המצורע מטוא מרחק של חמש
 כסאח חדש ומתן לתוכו רביעי' חים חיים כראויים לקדש אותם
 למי מטוא ושיעור זה מדברי סופרים - ומכאן שני צפרים דרור
 טהרות לשם טהרת המצורע שאמר ולקח למטה וטמא את
 הכורה שהטותה על המים שכלי חמש ויוננה עד שיהיה הדם
 ניכר במים ואומר וקובר הנפור השחטה בפניו ודבר זה קבלה ופי'
 השעור והטובל עץ ארו ומגומנו שיהא ארכו אמה ועכו כרביע כרע

קצד צילת המצורע את כל שפרו והיא הטרה השנייה כמו
 שאמרנו ז"ל כנגעים שאמר והיה ביום השביעי יגלה את
 כל שעריו וכו' : ואמרנו ז"ל שלשה מנלחין ותגלחתן מטה המור
 יהנוגו ויהלום - ולזים צריכים תגלחת מצורע וזה היה במדבר :
 בישראל המצורע קצת מן הטעם שאמרנו למעלה בכתוב שיהיה האדם
 עליו כאלו היום ככר והיום מתחיל שעריו לנחות ויחדש מיניו לטוב
 כי בהיות האדם ממוקח מכל שער או יקח יפה וכל לכלוך ולכן ראוי
 לו בעלתו מטומאת צרעתו לנשות בעצמו מעשה הנקיות בכל כחו
 כדי שיקח מיניו ג' ככל כחו ויהפכם צרעה לטובה ולהכשיר
 מדיני המצוה מה שאמרנו ל' כי יצד הוא הגילוח מעביר תער על כל
 שריו הנראה ואפילו בית השחי ובית הערוה וכל שאר הגוף עד שיגשה
 כדלגית שאמר את כל שריו - וכשהוא נוגלח כשתי התגלחות
 אינו נוגלח אלא בתער ואם גילח שלא בתער אז שניית שתי
 שערות לא עשה כלום - ויתר פרטיה במ' נגעים (ה' טומאת
 צרעת פי"ב) ואמר הר"מ כחו ל' כזאת המצוה חזו לשון החצית -
 ואבאר עתה מה הסבה האליו בתגלחת מצורע בפני עצמו והשאת
 קרבנותיו וזוהי בפני עצמה ולא עשיתו כן במיר אכל שחמו תגלחת
 זהבית קרבנותיו וזוהי - וזהו שהמזורע שיהיה תלוי בתגלחת
 וספרק שני נגזר אחר עקב כן נזר למצורע אלא מה שהרמז תלוי

קצו

ספר החינוך מן ספר ויקרא פרשת מצורע

פיו (כלומר המיר) אונם המצורע טהרתו תלויה בתגלתו
 ובגילת המצורע ותשלם תגלתו הפנייה עמו ולעומת כשרן כמו
 שהבאר בסוף נגעים ויאר חוסר כסורים עד שיכיר קרבנותיו
 כשאר חוסרי כסורים כמו שכתב"ר עם והוא תכלית תגלתו
 עזרתו ולטובת כשרן הביא קרבנותיו ואלו לא הביא . ותכלית הכרת
 קרבנותיו תשלם כפירוש אחר ויחוסר כפרה כלומר זה הוכח ויולדת
 כפר קדם לשון ויחוסר ארבעה וחוסר כפרה וסם נכתב"ר שהטור
 אינו חוסר כפרה אבל המלאכה היא בכללה כמו התגלות והבאת
 הקרבן יתירו לו שתיית היין ולא ישיק האחד וסם בלעו האחר
 ותגלת קשורה בקרבן והקרבן תלוי בתגלת וקרבנות תגיע
 התכלית כאחד והוא שיתירו לו הדברים שהיו נזכרים ויזנו כיוון
 טור . ובפרק שמי מצור אחר גלה על המזבח וינעם שכול תגלתו
 פסולה ויחזיר לא עלו לו . הנה כתב"ר שהתגלת היא ונפתי
 הוכח והוכח ויתגלה וכתוספת כתב"ר כמו כן שצור שכלו יזנו
 אחר לגלה ולשתות יין ולעומת לחמים עד שיגשה המלאכה היא
 כולה והיא תגלת טהרה כמו שהבאר בפרק שמי מצור והוא שגלת
 פתח אבל מועד ויגשך שגרו תחת הדוד ויקריב הקרבנות כפי מה
 שכתבנו ואתה תולאם בסוף הוציא יקראו הבאת הקרבנות
 תגלת וביחוד אחר כפירוש המגשה הרומי כיון ועל לגלה נזיר ירצה
 לומר כוונת שמי קרבנו נזיר ויקרבם כעוד הכה הכתוב לך שהתגלת
 נופלת על הבאת הקרבנות והטעם בזה היותה חלק מהם כמו שבארנו
 ובקרבנות יוסר דין המצורע ויטהר המיר יין אונם תגלת טוהרה
 הוא ויקראו פיר' מצינו המולה ולא מזה שפני עמו כמו שבארנו
 בזה שקדם עד כאן . ונראה כי כוונתם וקצתם בכל מקום
 ובכל וכן שיש כהנים גדולים ראויים להורות כדעת ועובר
 עליה ולא גלה בטל עמו והוא טהור :

קנה שנטול בני מקום ואו נטהר חזיונו ויוני הטומאות
 שנטולו בו שאלו ורחץ את כל בשרו . וכתב
 הקבלה חיים שכל אשר עולה בהן ושיערו חכמים שהם מ' סאה
 וזה שיעור מקום יין התורה שיהיו חיים שחובין או שהמנין
 אותן וכן המנינות או וין הגשמים הכל כשר שהתורה אמרה ויקחו
 מים ויטלו ויזקו . אבל חכמים פסלו כל מקום שמיניו שחובין
 ולא עוד אלא אפי' עברו בכלי שלם בעת שנושנין אותן לתוך
 החפירה פסלוהו וזה השיעור של מ' סאה כעין בני מקום חפיה
 להטביל בו ונחט לדעת קצת חפריים אבל חיים כוונתו כלומר חיים
 היוצאים ונניעות חין להם שיעור כלל אלא כל זמן שיתכסה האדם
 כל גופו בהן ביחד או שיתכסו בו הכלים הטוהרים ביחד ראוי
 לטביל בו . וכתב הר"ח במו"ל ואין כוונתו האורנו שהטבילה
 חזית עשה שיהיה חזית יל כל טהר שיטהר אפי' כמו שתייב כל מן
 שיתכסה בכסות שיגשה נזית וכן כל מי שיש לו גג שחייב לעשות לו
 חפצה . אבל מצינו הוא שהודיעתו התורה שמי ירצה לטהר
 וטומאה לא יתכן לו זה אלא בטבילה בחיים וזוהו לקבל הענין
 ולעשותו כן כשרצה לטהר אבל אם ירצה להשאר בטומאתו ולא
 יכנס לחפצה שוכה ויחריב הרשות בידו . תוספת ויטל מקום חין
 או וזוהו החסידים ואנשי מעשה לאיותם וטומאתם בטומאתם כי
 הטומאה חפצה והטהרה ארובה וכפשו של אדם שיתעלה
 ויזדכך כטהרה ע"כ . ולשון פירא ורחץ כשרו יכול להיות מלך
 הוא ת"ל ואחריו אל המזבח . כלומר שאין האדם נזווה לטהר
 אבל כשרצה להשאר נזווה עליו לעשות זה המעשה לטהרו :
 משרשי עזוב או של טהרת חיים וזה שכתבנו לזעזלה כראש
 הסדר להשיב את הימים כפשוטן של דברים כדרך המשטות עד

שיגדלו ויבינו את אשר יבינו . ויזנו לאחר בענין שיש שטבילה רחוק
 אל הטובל שינקש כפשוטו כל חסד כמו שכתב חיים לנקות כל דבר
 המתכסה בהם : מדיני חיים שחמרו ו"כ שיש עוקר רחוקים
 להשחר בהם ויכל טומאה כגון גדה וזהו שכתב כל הטומאות של אדם
 וכלים חוץ ממוחל או כלה לפי שהתורה פירש בו לפר מים לטהרתו
 מ' חיים מוכנים וכן מה שחמרו ו"כ שיש שטבילה קצתם ביום לא
 תשלם טהרתם עד הערב שחם כמו שכתב ביום יזכר וטומה עד
 הערב עתה . וספרך לטבול גופי ויגלה כלומר שנוגע לטמ
 חיים כולו כלומר שלא ית' שום דבר חוץ כין כל גופו וחיים וסם
 טבול כטבוליהם כדיעבד עלתם להם טבילה מפני שחיים כחין בהם
 וגם הגדה כדון זה דיעבד ויזוהרת לטעלה והוא שלא יביד הפגדים
 ויזדקקן יותר ויחזי וכל חייבי טבילות טבילתן כיום חוץ
 אבה ויולדת שטבילתן בלייל . ובעל קרי עובל והולך כל חיים
 כולו ואפילו מתחלת הלידה עד הערב שחם . ודיני טבילתה שחמרו
 ו"כ דבר תורה חם היה הדבר החוץ תוקם את רוב האדם או רוב
 הכלי לא יגלתם להם טבילה והוא שיקפיד האדם שדבר אבל חם
 אינו מקפיד עלתה לו טבילה ואם הדבר החוץ אינו אלא על מיעוט
 חמי' מקפיד עלתה לו טבילה והוא דין תורה אבל מודברי תוספות
 שכל דבר החוץ ויפילו כל האדם חם וקפיד עליו לא עלתה לו טבילה
 וזוהו מיעוטו וזוהו רובו שחמו מן התורה כשמוקפיד . ואם היה
 דבר חוץ חופף רובו חם"ש שחמו מקפיד לא עלתה לו טבילה וזוהו
 רוב שחמו מקפיד חוץ רוב החוקשד שאסור דבר תורה . כמזל
 לפי זה שחם היה דבר חוץ על מיעוטו ואינו מקפיד עלתה לו טבילה
 אפילו וזדרכן דהשאר חם בדבר תמתי לטבילתה . ודיני עקבות
 הכים . ודין חיים שחובין כמנה פסולין המקום . ודין ובאיו כלי
 יקראו חיים שחובין שאלו שחובים כלי נקיים כוונת רחוק חין אלא
 נק' חיים שחובין שחין עליו תורת כלי נועתה ואפילו שיתו הנקב
 שתיוה שחובי יפה כגון שנתנו בו אהב או פירלי טיה שחובי שיתו
 סתיוה ועלליה שערין ישרו בו נקיים . ודקום כמקום חפצה גס
 כזה שחמתי וזוהי אלא תקרא שאובה וראוי לטבול בה . ודין
 חקק הכלי עד שלא קבעו או קבעו ויחר כך חקקו וכיוון חקק ראוי
 לפסול . והחלוק שחין כלי חיים לשאר כלים שכלי חיים אינו פסול
 עד שיביא החקק כדי לקבל רביעית . וכלי פן . וזה שאמרנו שאין
 המקוה נפסל לט בשינוי הדיחולת בשינוי הטעם אלא בשינוי מראה
 לבד . וכל דבר שאין עושין בו מקוה לכתחלה פסול את המקוה
 בשינוי מראה כגון היין והחלב והדבס וזו כל פירות גס כן . אבל
 כפלו חיים לנקוה ולא שנו מראיו אינו פסולין לדוק' כמים שחובין
 גורו ואחריו דלשה לנגין ודיני חליצת רכס וסוף הדברים הכלל
 מראה חיים כעבורם . ודיני חליצת רכס וסוף הדברים הכלל
 שחין חליצתו : מדין תורה היתה חריכה כל אשה לעיין כל גופה
 סווד לטבילתה שלא ית' דבר חוץ כגופה וזוהי . ויזרח וביד דינו
 תקנו שחם חופפת בכל מקום שיער שבה בחיים חוץ ומתקת או
 משפפת שערותיה בידה או כחוסר חם י' ליה יפה כדי שחם
 היו שערותיה נקשרים תתיר אותם . וכנות ישראל החמירו על
 ענין לטוף כל גופן בחיין . וכל המעשה מזהבן ימתח על
 המעור . וחפשיה או חריכה סווד לטבילתה כלומר שלא תתעסק
 בדבר אחר כנתיים ויכל מקום חם מדינה לאשה טבילה בליילת
 וזוהו טובה תירו אשילו לכתחלה שחם חופפת ביום ונפולת בלייל .
 וכן חפשיה חם שיכנסו חיים בכל מקום שגופה חמרו ו"כ שחריכה
 האשה לעמוד סעית טבילה כענין שחם ארצה כלונת ומתקת
 את כנה שיעמוד תחת דודה וזריכה להוטר גס כן כטבילות שחריכה
 והלמדים

ספר החינוך מן ספר ויקרא פרשת מצורע

כי ענין הויכה יקרה באדם בלאו עדרך היושר בהתמדה במאכליו ושיקויו ויגדל בגופו ויתוך כן אותו המותר הסרוח המאוס והטעוזה וכיון שאמרנו ל' דרכה דמילא יתירא לאיתו לידו ויבה - והודיעתו התורה שהאדם שיהיה בו כן תקרא טמא והטעוזה שם כולל כל דבר כנואם ובלא ובהרחיקו וזה נקבה כנפשינו מדת היושר והשני בכל דעתו ובכל כחיו וזוהו הענין הוא שאינו טמא בראייה אחת לפי שלא ניתוקה בגופו אותה הליכה כל כך והזויעוט הוא היכנו הוראה להיותו מורגל הרבה ללאת מדרך היושר - וכיון שכן אין ראוי לטמאו כמזעט כי האדם בנו בענין שאי אפשר לו כשום דל להכלל שלא ללאת מקו היושר כלום אבל בלאו הרבה או יקרא אדם ודאי להיותו טמא - ואע"פ שאמרנו ל' בו דרכים בודקין את הוב - במאכל - וכזשתה - הקפיה - במשא - בחולי - במראה - בהרור - כלומר ואם חירע לו מפני זה אינו טמא לא תסתר טענתו ואת כז כי הענין הוא שיש לנו לבדוק אם כתייה הויכה מדרך מקרה של פעם אחת ואין לטמאו כה או כתייה חזקה בגופו מתוך הרגל רע שהורגל פעמים רבות וראוי לטמאו - וכל הרע"ן ו"ל ו"ל - וטעם טומאת הוב זכני ופני היותו חולי ככד מן החלשים הנדקקים ע"כ ואלו כיה נוד המקרה כלומר נאחת מן הדרכים הידועים לאייה חולי נדק ואין ראוי לטמאו ונאחת הנדקה אין עושן אותה כי אם בראייה שנייה לפי שאין ויכה לא כשתי ראיות כמו שאמרנו שכן כל הפי האותו - מדיני הנוצה וזה שאמרנו ל' שהוב מוטא הנשכח והמוטא כחוטא דרכים ואלו הן - עומד - יושב - שוכב - נחלה - נשען - ופיר' מרכ הוא אותו הלוח שהוא בכלי העשו לרכיבה הנקראת ארון - שאין לומר שיהא אותו שישכין עליו דאם כן היינו מוטא וזה דבר ברור - ויתר פרטיה רבים מובארים כמסקתא הבגויה על זה והיא נוסכת זכיס (ה' מוטאיו מוטא ומוטא כ"ו)

קפא להיות הנידה טמאה ומוטאה אחרים שנאמר וכל המוגע בה יטמא עד הערב : שורש הנוצה וקנת פרטיה ככתוב במגילתו בלאו נידה כסדר אחרי עות בע"ה : ונהגת בכל מקום ובכל זמן ועובר עליה ולא התנה עמה בטומאה וכן היא שתכנה בעצמה מנהג טהורה בטל עשה זה מלבד העונש שיש בה כמו שנתנו למוטה בע"ה :

קפב להיות הבה טמאה ומטמאה שנאמר ואשתי כיוזבוב וזה דמה ימי רבוי וגו' רצו הפרש הנוצה כתבתיו ביולדת כי ענין הריחוק מהן וטומאתן מפני המחלה שבה שזוקת הרבה לכני אדם וכל שכן השוכה אותו כי לפי רוב קרבתו עומד בהזק יותר : מדיני הנוצה מה שאמרנו ל' שאחד עשר יום הם שהם בין נדה לנדה כלומר שהאשה נעשית בהן זכה כך היא הלכה לזנה מסיני - ומי הכיר כך הוא שלל אשה כפת שתרצה כחלת חתייה תקרא נדה - וענין הנדיות כך דינו שאם תראה יום אחד דם אפי' שכנה ימים כל זמן שתמקד הדם כיום שביעי מבעוד יום טובלת לערב דיימי הליכה שנתרסה יום שמיני לתחלת חתייה ואחר טובלת טהורה לכמה - ואחר שכעת ימי הנדיות אם תראה דם בתוך אחד עשר יום אחד השכיה יקרא אותו הדם דם ויכה ודינו כן - שאם תראה מנוח יום אחד בין שתרצה כחלת הליכה או כסוף היום מוטמא יום אחד כגודו טובלת וטהורה לכמה לערב וטובלת חמי' כיום משתכן החנה - וחלף היא ויכה קטנה - וכאם תראה דם שני ימים ותפסיך בשלישי דינה כמו לשומר יום אחד - וכאן יפיק לה אפילו לשני ימים ותטהר ונאחת גם כן תקרא ויכה קטנה - ואם תראה דם בתוך י"ח יום אלו ימים רצומים תקרא זכה גדולה וזכיה ליטב ז' ימים ואחר כך טובלת וטהורה לפעלה - ואחר אחד עשר יום אלו אם תראה חוזרת לתחלת נידות ויש לה ז' ימים כדן נדה כמו שאמרנו למועלה וכן יהיה לעולם שאחת הנדיות יש לה י"ח יום שבה נעשית זכה - ואחר שבערו אותן י"ח יום אינה נעשית זכה לעולם עד שיעברו עליה ז' ימי נידות - ומפני שכבר טעמו אחרים ומשבו שהחשבון הוא שמתנה ימים של נידות וי"ח של נידות וי"ח של נידות וי"ח של נידות וכן לעולם הארכתה בענין לומר שאינו כן אלא לעולם אין דין ימי זכה לא י"ח יום אחד ז' של נידות ולא אחר כך לעולם עד שתחזור לתחלת נידות ר"ל שאם תעמוד ולא תראה אחר י"ח יום אפי' שנה אין לה

כי ענין הויכה יקרה באדם בלאו עדרך היושר בהתמדה במאכליו ושיקויו ויגדל בגופו ויתוך כן אותו המותר הסרוח המאוס והטעוזה וכיון שאמרנו ל' דרכה דמילא יתירא לאיתו לידו ויבה - והודיעתו התורה שהאדם שיהיה בו כן תקרא טמא והטעוזה שם כולל כל דבר כנואם ובלא ובהרחיקו וזה נקבה כנפשינו מדת היושר והשני בכל דעתו ובכל כחיו וזוהו הענין הוא שאינו טמא בראייה אחת לפי שלא ניתוקה בגופו אותה הליכה כל כך והזויעוט הוא היכנו הוראה להיותו מורגל הרבה ללאת מדרך היושר - וכיון שכן אין ראוי לטמאו כמזעט כי האדם בנו בענין שאי אפשר לו כשום דל להכלל שלא ללאת מקו היושר כלום אבל בלאו הרבה או יקרא אדם ודאי להיותו טמא - ואע"פ שאמרנו ל' בו דרכים בודקין את הוב - במאכל - וכזשתה - הקפיה - במשא - בחולי - במראה - בהרור - כלומר ואם חירע לו מפני זה אינו טמא לא תסתר טענתו ואת כז כי הענין הוא שיש לנו לבדוק אם כתייה הויכה מדרך מקרה של פעם אחת ואין לטמאו כה או כתייה חזקה בגופו מתוך הרגל רע שהורגל פעמים רבות וראוי לטמאו - וכל הרע"ן ו"ל ו"ל - וטעם טומאת הוב זכני ופני היותו חולי ככד מן החלשים הנדקקים ע"כ ואלו כיה נוד המקרה כלומר נאחת מן הדרכים הידועים לאייה חולי נדק ואין ראוי לטמאו ונאחת הנדקה אין עושן אותה כי אם בראייה שנייה לפי שאין ויכה לא כשתי ראיות כמו שאמרנו שכן כל הפי האותו - מדיני הנוצה וזה שאמרנו ל' שהוב מוטא הנשכח והמוטא כחוטא דרכים ואלו הן - עומד - יושב - שוכב - נחלה - נשען - ופיר' מרכ הוא אותו הלוח שהוא בכלי העשו לרכיבה הנקראת ארון - שאין לומר שיהא אותו שישכין עליו דאם כן היינו מוטא וזה דבר ברור - ויתר פרטיה רבים מובארים כמסקתא הבגויה על זה והיא נוסכת זכיס (ה' מוטאיו מוטא ומוטא כ"ו)

קפט להקריב הוב קרבן אחר שיתרפה מוטא שנאמר ובי ישרר הוב מוטא וגו' וביום השמיני יקח שני תורים וכו' הקרבן ההוא הוא שתי תורים או שני בני יונה או שני בני עולה ואחד לחטאת והוא קרבה ממוסר כפרה עד שיקריבהו : בושרשי הנוצה זה שכתוב למועלה כי ענין הקרבן לרמו להשפלת היגד הגוף הנותנה ולעלות נפש השכל ולכן כשנתרפה הוב ראוי לו להכיר רוע תאוותו ולהישר גופו בכל כחו ובענין הקרבן יתחיל לקחת מוסר : מדיני הנוצה כגון מה שאמרנו ל' שקרבן ממוסר כפרה אינו אריך דעת בעלים כמו שכתוב למועלה ויתר פרטיה מובארים בתקנות שכתבו למועלה בקרבן מצורע : ונהגת בזמן הבית ועובר עליה ולא הקריב בטל עשה והוא ממוסרי כפרה - וחבל על רישיה אי מיית וישא עונו כנשאו :

קפז להיות שכבת זרע טמא ומוטא שנאמר ואיש כי תצא ממנו שכבת זרע : בושרשי הנוצה לפי שענין זה לא יקרה רק וזד נוסכת חליות הגופניות הודיעתו תורתנו השלימה כי הגוף קרא טמא בהן כי עיקר היותו בעולם אינו רק להסין כמנושכלות ולעבוד כוראו לפיכך כשיקרה בו אונס דבר שגורא בו הטייתו אל התאוה חקרית ראוי לעמוד יום אחד כטומאתו כדי שתתקנה נוסכתו

ונוהגת בזמן הכית כהנים ואפילו עכשיו שלא בזמן הכית
אמרו ל' שמונה ימים אלו שלא להכנס למקדש ודרשו הדבר מדרגת
והשמינית מקדשים . ולא אמרו מקדשם אפי' שמונה :

דמשמע קדשתן עליהן ואפילו כשהם שומעין . וכן שכן יש לי
למנוח אסור זה בכלל אסורין הנוהגין היום :

קפה

שיעשה כהן גדול כל מעשה ויש הכתובים על הקדשות
והזדוניים ופילות השעיר ושאר העבודה כמו שכתוב בפרשה
שלאמר בוארת יבא אהרן וגומר כל הפרשה . משרשי הנוחה
שהיא מחסדי האל על כריותיו לקבוע להם יום אחד בשנה לכפרה
על החטאים עם התשובה שיטובו שאלו יתקבלו עונות הכריות שנה
שנה תנולא אפ' למקדש שנתים או שלש או יותר ויתחייב העולם
לכ'יה . על כן ראה בחמתו ב"ה לקיום העולם לקבוע יום אחד
לשנה לכפרת חטאים לשנים וזאת חלת כריות העולם יעדו וקידשו
לכן ואחריו שיעדו האל ב"ה אותנו היום לכפרה בתקדש היום וקבל כח
הזכות מאתו ית' עד שהוא מסייע בכפרה . והוא שאמרו ל'
בהרבה מקומות ויום הכתובים מכפר כלומר שיש כח ליום כגמלו
לכפרה בעבודות קלות . דינו המצוה מה שאמרו ל' שכיבדו זה
היו מקריבים תמיד בשחר ותמיד בין הערבים כסדר כל יום
ומקריבין גוסף היום פרוחיל ושבעה כהנים הכל עולות ושעיר
לחטאת ונעשה בחזן וגאלל בערב . ועוד מקריבין יתר על זה פרו
בן בקר לחטאת והוא כשרף ואיל לעולה ושניהם משל כהן גדול ואיל
הבא משל יבוא החומר בפרשה זו הוא האיל האמור בחומם הפקידים
בכלל המוסף והוא הקרא איל העם . ועוד מביאין משל יבוא שני
שעירי עזים אחד היו מקריבין חטאת והוא הכשרף . והשני שעיר
החטאת . נמלחו כל הכהנות הקריבין ביום היום מלבד שעיר
החטאת שהוא איש קרב חנושה עשר . שני תמידין ופר ושני אילים
ושבעה כהנים כולן עולות ושני שעירי חטאת . אחד נעשה חזן
וגאלל ליהרם . והשני נעשה כהנים וכשרף ועוד פר בן בקר לחטאת .

עבודת כל חנושה עשר בהמות אלו הקריבין ביום זה אינה אלא כהן
גדול בלבד אחד הכהן המושח בשמן המשחה או המרובה בהגדים
וחם ביתה שבת אף מוסף אף מקריב אותו אלא כהן גדול . וכן
שאר העבודות שלו הקטרת של כל יום והטבת הנרות הכל כהן
גדול כגשוי שנאמר וכפר בעדו וכעד ביתו . ביותו אשתו . ויתר
כלל העבודות וחליפת בגדים מכוני לבן לבגדי זה ומכוני זה
לבגדי לבן וחנוש טבילות שהיה עובד ביום זה וי' פעמים שוקדש ידיו
ורגליו ועיניו הפרשה שומרישין אותו קודם ליום היום ז' ימים
וכסודו היו נוהגין בו . והזדוניים שהיה חונן וכל שאר דיני יום
זה הכל כמפסדת הכהנים על זה והוא כמפסדת ביוםא (אל' עבודת
י"הכ פ"א) . ונוהגת כל מנוחה זה בזמן הכית ועכשיו בעונותינו
שאין לנו מקדש ולא כהן גדול ולא בגדי שרד ולא קרבנות כהנו כל
ישראל לעבוד ביום זה כתפלות וכתחנות וכמו שכתוב ונשלמה
פרים שפיתו :

קפג

שתקריב זכבה קרבן כשתרפא מנוכה והוא שתי תורים או
שני בני יונה שנאמר ואם טהרה מנוברה וגו' וביום
השמיני תקח לה שתי תורים : שורש מנוחה זו וקצת פרטיה
כעין זה שכתבו למעלה בקרבן הזב . וכתב הר"מ במו"ל כי
מפני כן נחשב לשתי מנוחה שני קרבנות אלו של זכבה וזע"פ
שם קרבן אחד מנוחה שני עשינו כן בשאר קרבנות הרבה שאין
אנו חוששין למנוחת מנוחה כפי עצמה כל קרבן וקרבן כשביל חילוק
המנוחים אותן כל זמן שהקרבן אחד לפי שטוונתן כל אלו אינה
שזה כלל שהאיש מנוחה בלובן והאשה בחודם . וזהו שאין לא
זה ולא זה . וכיון שהם חלוקים כל כך ראוי למנוחה כשתי מנוחה
ואין דומה ענין זה לכל לענין מנוחה ומנוחה שהיא נחשב למנוחה
אחת שהרעות דבר שיה כולן והביא ראיה קצת לדבריו מה שאמרו
בכריתות ה' מחוסרי כפרה . ואלו הן . הזב . והזבלת .
והמנוחה . הרי שחשבו זכבה כהנים לפי שחלוקין בחליין .
ומנוחה ומנוחה כאחד לפי שהחלי שיה בשניהם : ונוהגת בזמן
הכית והעובדת ולא תקריב קרבנה כשתרפא מנוכה בטלה עשה זה
מלבד . והוא מחוסרת כפרה :

אחרי מות

יש בה כ"ח מצוות . ב' מצוות עשה . וכ"ו מצוות לא תעשה :

קפד

שלא יכנסו הכהנים בכל עת אל המקדש אלא בעת העבודה
שנאמר ואר יבא בכר' עת וזכיר בכאן כהן גדול
מכנס ככית קדשי הקדשים ואפילו ביום הכתובים אלא בזמן העבודה
זיהיה ביאור הגמיעה לומר שכל כהן לא יכנס במקום שהוא ראוי אלא
בזמן שהוא ראוי להכנס כדלמינו בשעת עבודה . ולשון ספרא
ואל יבוא בכל עת זה היום הכתובים . אל הקודש לרבות שאר
ימות השנה . מבית הפרכת להזכיר על כל הכית . יכול כל הכית
במיתת ל' אל פני הכפרת אשר על הארון ור' אימור . הא
כיד אל פני הפרכת במיתת ועל כל שאר כל הכית באזהרה . ובגמרא
זנחות אמרו ל' על היכל בארבעים . משרשי המנוחה שיקבעו
הנוגותים ככפשות גדולת המקום ומעלתו ותיה תמיד יראתו
על פניהם . מדיני המנוחה ויה שאמרו ל' חכהן גדול אינו נכנס
לקדש הקדשים אלא ביום הכתובים שנכנס ד' פעמים ולא יותר שאם
נכנס חמישית חייב מיתה בדי שמים . וכאן הדיוט נכנס היכל
לעבודה בכל יום . וכל הכנס היכל שלא לצורך עבודה אין כהן גדול
וכן כהן הדיוט כדי שיכנס אפילו להשתחות לוקה . ואינו חייב מיתה
שנאמר אל פני הכפרת ולא ינוח . על קדש הקדשים במיתת ועל שאר
קביות בלאו . וזהו דעת הר"מ במו"ל בלאו הזה . וכבר כתבתי
למעלה דעת הרמב"ן ז"ל שאמר שהכניסה ככית שלא לעבודה שפירוש
ראו וקירוע בגדים מנוחה היא מדרבניהם . ואם כן לדעתו כל
שנכנס להשתחות אפ' שאינו כולקת כלל ואסור זה דאל יבא יהיה
במיתה רוקנית לזוהר לפי שזה ולול לכבוד הכית להכנס בו חנם .
ויתר פרטיה ונזכרים כמנחות ובספרא (ה' ביאת מקדש פ"ב)

קפו

שלא לזכות קדמים חזן לעזרה ויה יקרא בחזן שנאמר אשר
ישחט שור או כשב או עז וגו' . ואר' פירוש אהרן
מועד ר' אביאור וגו' . דם ישפך וגברת . ואין האזנה לנו
מזה הכתוב כי כתובה לא יפרס כי אם העונש וקי"ל לא עשה ח"כ
הזכיר . ואמרו ל' שאזהרה בזה בלעזרה בהקס כדליתא בגמרא
זכתי שאמרו ל' שם השומע והמועלה בחזן חייב על השמיעה וחייב
על העליות . פי' עליוה שרופה באש והקשום בשלח העליות
כתב עונש וכתב אזהרה עונש ולא פתח אהל מועד לא הביאו זכרת .
אזהרה השער לך קן תעלה עולותיך . וכד' חזן דאחר ר' אבין אמר
ר"ק

ספר ההינוך מן ספר ויקרא פרשת אחרי מות

שנאמר ועפרות והכלו . ומי שראה חכירו ששחט ולא כסה חייב הוא לכסות . שנאמר במזבח וואמר אל בני ישראל . ודרשו ל' מנוהו על כל בני ישראל . ויתר פרטיה בחולין פרק כסוי הדם (י"ד סי' כ"ח) . ונהוג בכל מקום וככל זמן בוכרים ונקבות ועובר עליה ולא כסה דם חיה ועוף בטל עשה :

קפח חלה נתעבדן באחת מכל העריות והן קרובות ואשת איש ונדה ואפילו בלא כיה כגון חיבוק ונישוק וכל הדומה לאלו

הדעות שמצויקים בהן בעלי הזמם ההולכים אחרי ההכל ויהכלו . שנאמר איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה . ואפילו בחלו חומר לא תעשו שום קרובה שהוא הגורמת והמניחה האדם לגלות ערוה וכן דרשו ל' לא תקרבו לגלות . אין לי אלא שלש גילה מניין שלא יקרב ל' ואל אישה בגדה טובא ארצה ליה תקרב . אין לי אלא כיה בכל הגלה מניין כל העריות ל' לא תקרבו לגלות ומס נאמר ונכרתו הנפשות העושות שמא תאמר יבן חייבים כרת על הקרובה לכד ת' העושות ולא הקרובות . וככל האלו באיסור זה באמרו לא תעשו מכל ההועבות שיכלול כל עניינים אלה שהם תועבות הש"י כלומר שהעושה אותם ירחיק מן הטובה ומסיר מעליו השנאת הש"י והוא פ' תיעוב הש"י בכל מקום לפי מה שמעתי ונגסן מזה שכתוב בסוף הענין כי כל ההועבות האלו עשו אנשי הארץ אשר לפניכם ואקוץ בם . הענין לומר שהמדה זוגה מאד וכל דבר רע ומאוס ביותר יכנה הכתוב כאילו הש"י שואל אותם והכל על העניין שאמרו . וכעין מה שאמרו ו' לכל מקום כדי לשכר את האון מה שהיא יכולה לשמוע . ולשון ספרה כמעשה ארץ מצרים וכמעשה ארץ כנען וכו' . שמה תאמר לא יבנו בנינו כמותם ל' ובחוקותיהם לא תלכו לא אמרתי אלא בחקים החוקקים להם ולא בכנייניהם ושם נאמר מה היו עושין האיש נשא איש ואשה נשאת אשה ואשה נשאת לבני אגשים : משרשי הרחוקת הזוה ככתבי כפרה ושמוע יתרו בלאו דלא תבאף מה שידעתי וזאת הנוהגם כן מחמתו השורש הוא שגמגעו מהתקרב עם הערוה ימצאו כמה תקלות כמה הפסדן כמה שכתבתי . ואומנם אותו הטעם באשת איש . אבל בקרובות עדיין נרמזים לנו לטעם אחר ובאזהרת יצוה נכתוב בו מה שצדק בע"ה : מדויני מנוה מה שאמרו חכמים ו' לא בזה לגדר והוא שלא יקרוין אדם בידו וירמוז בעינו לאחת מן העריות ושלא לשחוק עמהם כלל ואפילו להריח שמנים שעליהם חסרו . ושלא להביט בנשים כלל ואפילו בכפי כלל לכונת הנאה ואפילו באכזב קטנה שלהן חסרו להסתכל חוץ מאשתו של אדם שמוותר לו להביט ביופיה ואפילו בעודה נדה ומפני שהיה מותרת לו לאחר זמן וחוקה בישראל שיצרו מוסר בידו כגון דבר זה שתלוי בזמן . ודוקא במקום זוגה שבה התירו להסתכל בעודה נדה אבל לא במקום כדי שלא ילכזבו יצר הרע . ואמרו ו' לא בזה כן שאשור להסתכל אפילו בשערה של אשה האסורה לו ואפילו לשמוע קולה לכונה שהנה בה אסור ואפילו להסתכל בדגדג נכע של אשה כלומר בגדים נאים שדרך לעשותן וכגדים נכועים אסור להסתכל בהן וכל זמן שמכיר האשה הלבושת אותן לפי שמתוך ראיית המלבוש יבא להרהר בה . והרחיקו גסן כן שלא לשאול בשלום אשת איש כלל ואפילו ע"י בעלה . ורבו פרטי הריחוקין שהזכירו עליהן בענין זה . אבל כלל הדבר הוא שלא יעשה האדם שום דבר בעולם הנוביאו לידי הרהור בנשים לא כמנועה ולא כדכבוד ולא שום רמז לקרב דעת האשה הקלה על דעתו אלא באשתו לבד . וכענין זה היה מוכיח הנביא אשי דורו באמרו להם איש אל אשת רעהו ינהלו . כלומר לפי דרכם שגרה כאילו אינם מתכוונים לכך ירמוז לבני רעיהם רמזות של

כיאף

ר"ח כל מקום שנאמר השמר מן ואל אינו אלא מונות לא תעשה אלא שחיטה בשלמה עונש כתב ואל פתח חוהל מועד וכי' אלא חוהרה מנח לן ואחר יגידה אחר רבא שם כי הכתוב אומר שם תעלה ושם תעשה עקוש עליה לעשייה וזה עלייה ענש והוהיראף יגידה ענש והוהיר . פי' עשייה תכלול הכל כין וכיתה כין שריפה . משרשי המנוה לפי שה"י קבע מקום לישראל להביא שם קרבנות ולהכין שם לבסם חליו ומתוך קביעות המקום וגדולתו ויראתו ל' כל ב"א כפסם מתפעלת שם לטוב והלכות מותרכים וכנענים לקבל שם מלכות שם שמים שלימה על כן מנענו הש"י מעשות נוגשה הקרבנות . רק במקום הוא כרי שתהא הכפרה שלימה לנו וכלל הדברים כי כל א' ז' לנו כיון שכתוב טובה לכל וגו' כי האל חפץ בטובת בריותיו בטובו הגדול ואמר כי מן שיקריב חוץ לאותו המקום הנבחר דמישאל לו והענין הוא כי הש"י לא התיר לבני אדם כשר בעלי חיים רק לכפרה או לזרבי בני אדם כגון מזון או רפואה או כל דבר שישוב שום נורך בני אדם אבל להזייתם מבלי שום תועלת כלל יש בדבר השחתה ונקרא שופך דם ואע"פ שאינו כשפיכות דם האדם לתועלת האדם ופחיתות הבהמה וכל מקום שפיכות דם יקרא מאחר שלא התירו הכתוב לשפכו ללא תועלת ועל כן אומר שם שהוא כשפיכות דם מאחר שהוא שופך דמה במקום שלא נלטה לשחטה ואין באותה שחיטה תועלת כלל אלא יש בדבר נזק שעבר על מונות בוראו ולכן ענשו הכתוב בכרת . דויני המנוה מזה שאמרו ו' שאם שחט בחוץ אע"פ שהעלה בפני חייב לפי שהשחיטה והעלייה בכל אחד לאו בפני עמו ולא העלייה בסדר ראה אכני . ואין אדם חייב אחד בשחיטת קדשים הראויים ליקרב ע"ג המזבח אבל השוחט בחוץ אחד מאיסורי זוכה הריוה פטור שנאמר לפני משכן ה' כל שאינו ראוי לבוא אל משכן ה' אין חייבין עליו . ויתר פרטים נזכורים בפרק י"ג וזכורים (הלכות מנחה הקרבנות פרק י"ט) . ונהוגת איסור זביחה בחוץ בכל מקום ובכל זמן שאפילו השוחט בהמה כשם קדשים חיים . והכי אמרינן בגמרא במסכת זבחים במועלה בחוץ בזמן הזה ר' יוחנן אומר חייבין הלכה . ועובר עליה ושחטו קדשים בחוץ במזדן חייב כרת ואע"פ שלא העלה אותן זועת ששחטן חייב . וכן אמרו ו' חייב על השחיטה וחייב על העלייה ואם עבר ושחט בשוגג חייב להביא חטאת קבועה בזמן הבית :

קפו לכסות הדם אחר זביחת חיה או עוף שנאמר בי צוד ציד חיה או עוף וגו' . ושפך דמת דמו וכסהו בעפר .

משרשי במונה לפי שהנפש תלויה בדם כיון שאמר באיסור דם וזה ראוי לנו לכסות הנפש ולהסתירו וענין ראוי טרם נאכל הבשר כי גם זה נקנה קצת אכזריות ככפזינו לאכול הבשר והנפש נשפך לפנינו ובהמנוה לא נטונו כן לפי שדם הכהונה ניתן לקרבן לכפרה על כפזותינו ואי אפשר לכסותו ואחר שכן לא רצתה התורה לחלק לנו כין מוקדשין לחולין . ואם גם בנין עופות יש מזה קרבן לגבי מנחת מועט הוא ולדבר מועט לא תחוש התורה ומפני כן חייבתנו בכסוי דם העושות כולן . מדויני המנוה מה שאמרו ו' כל כסוי הדם נהוג בכל עוף וככל חיה בזמן ונשאינו מוותרין ולא באמר אדם יצו אלא בחיה וכו' . ונהוג בחולין אבל לא במקדשין ונהוג בכוי ומפני שהוא ספק אם מין חיה או בהמה ואין מוכרין בכיסוי מספק . ודם הניתן ומעל הסכין חייב לכסות בשאין דם אלא הוא . אבל יש דם כלל בלא הוא אין נריך דכתיב שפך את דמו פירושו אפילו מוקפת דמו . ונריך המכסה ליתן עפר למטה ולמועלה וכל עפר בגולם דק בכדי שאין היוצר נריך לכותו ראוי לכסות וכן ענה שנקרא עפר אע"פ שאינו עפר ממש מקמין בו כגון והכ שחוק שנקרא עפר

ככל תגלה כלומר שאין בקריבה לאו אלא בגילוי יותר ראיותיו רבות
בספרו במלות ש"ו :

קפט שלא יגלה אדם ערות אביו . כלומר שלא ישכח אותו
משכבו אשה שנאמר ערות אביו לא תגלה . וזאת
האזהרה נוספת בשוכב את אביו על האזהרה הכללת משכב זכור בכל
אדם שנאמרה במקום אחר כמו שנאמר ואת זכר לא תשכב כמשכבי
אשה . וכן אמרו"ל בסנהדרין ערות אביו לא תגלה ממש .
ושאלו שם הא"מ וזאת זכר לא תשכב משכבי נפקא והא"מ תשיב כדו
לחייב שתי שנים וכדו"ל יהודה דאמר רבי יהודה עב"ס הכא על אביו חייב
שתי שנים ושם ביארו ואמרו מן סתברא מיינריה דרב יהודה בירא ובשוגג
ובקרוב . והא"מ דקאמר עב"ס לישאל ויעליא נקט כלומר שלא רצה
להזכיר הענין בישראל כיון שאפשר להעמידו בעב"ס שאף הם מנוונים
בעריות אבל הוא הדין בישראל שחייב שתי שנים באביו כלומר שאם
שגג אותו בשוגג חייב להביא שתי חטאות . ענין האזהרה זו נגלה
הוא אין להאריך בשרשה כי הכיעור הגדול כזה ראו להרחיקו מנוני
אדם ולענוש עליו העובר עונש גדול ומייבטו בסקילה :
בדעי המצוה מה שאמרו"ל שהחייב הוא בהכנסת עטרה מיד
ולא קודם לכן והוא הדין לכל העריות שהחייב בהן בהכנסת עטרה
מיד חוץ מהכא על הפסחה שהחייב בגומר ביאתו יותר פריטיה בסוף
הסדר נודיע ונקונו עם פרטי שאר כל העריות בע"ה (א"ה שם)
שהכניס ראש העטרה במיוחד ויש עדים בהעראה כסל . בשוגג
נביא שני חטאות כגון הבית . אחד משום לאו דאביו . ואחד
משום לאו זכור :

קצ שלא יגלה הבן ערות האם שנאמר אמך היא לא תגלה
ערותה כעטם איסור הקרובות . וכתב הר"מ במו"ל
שהענין הוא לפי שהתורה הרחיק המגבל מוכני אדם לכד מה שאריך
לפריה ורביה או למצוה ולכן אסרה לנו הקרובות לפי שהכשלו יונא
בהם יותר מפני שהם מצוות אלו תמיד . והרמב"ם ז"ל אמר כי
הטעם הזה חלוש ונאמר שחייב הכתוב כרת על אלו מפני המצאם
אלו תמיד ומתיר נאמר אחר שיטא אדם אחד מזה נשים אם ירצה
או חלף . ואמר הוא ז"ל וזה לשונו . אבל כפי הסברא כיון שענין
סוד נוסדות הילצה דבוק בנפש והוא מכלל סוד העיבור שכבר
רענונו לו ע"פ . ואמר רש"י לר"מ במו"ל שכתוב עוד טעם אחר
בענין על דה הפשט לדעת . אמר כי תרחיק התורה שלא יעזי פניו
האדם לפוא על האשה שראוי לנהוג בה כבוד וידחוק לפרש רוכן
על הצד הזה כלומר נטיג ונתת הכושת הכל כמו שכתבנו ויראך
הענין אם באנו לקתום הכל . בדעי המצוה מה שאמרו"ל
שאסור האם אפילו היתה אנוסת אביו שהרי מכל מקום אמו היא
וכן מה שאמרו שהכא על אמו שהיא אשת אביו כלומר שלא היתה
אנוסתו חייב שתי שנים משום אמו ומשום אשת אביו וכן חלוק כזה
בין שבה עליה בחיי אביו בין לאחר מותו . ולעולם אשת אביו
נקראת ומייב בה שתי שנים כמו שאמרו . וכן מה שאמרו"ל לגדר
איסור זה של אם אמו כלומר זקנתו וכן אם אמו זקנתו עד מעלה
מעלה אפי' חלף דור אם יהיה באפשר לראותו כולן אסורות מדברי
סופרים . וכן אמרו לגדר האם אם אביו שהיא זקנתו נאמר אב
וכן אם זקנתו עד מעלה מעלה לעולם וכן אמרו לגדר זה של אם אמו
אבי אביו כלכד . ואם אבי אמו כלכד . ויש פירשו שגם אלו
אסורות לנעלה לעולם ואם תשאל למה יתפשט האיסור עד לנעלה
בראשונות כדעת הראשון יותר מוכחי אלו האחרונות . הטעם
לפי שהראשונות תקרבנה אל איסור האם שהוא עיקר האיסור שקרי

כאוף ומצביהים קולם בענין שיסוגו אותן הנשים ויתעורר יאמר אל
אשת הנואף . ואין באפשר להגיד פרטי בעניני' שידע האדם
לעשות לקרב אליו דעת האשה שהיא קלה . ולכן הזכירו ז"ל קלת
ובשאר יזהר כל א"ל למנוע עצמו לפי שהשימאל את גופו כי השימאל יראה
ללבו . ומ"מ לפי הדומה מכל מה שהזכירו ז"ל אין אדם רשאי לזנו
מיוסרם הטוב ואפי"ס שהוא מוצא עצמו חסוך התאזהר קלת לא יאמר
כיון שאני מוצא עצמי כן זה איכפת לי אם אסתכל בנשים כי יודע אני
בעצמי שלא יתעורר יארי כן שהרבה חמור כן ונכשלו . ועל זה
רמזו רז"ל באמרו כי יאמר בתחלה חלש מאד והולך ונתחוק על
האדם הרבה . יאמר בני הזהר הרבה על זה מאד ואל יבטיחך ירך
ואם חלף ערבים יתן לך . וזה שאמרו מוצא קלת מנשים כגומא
מרחים סותרים דברי אלה כלומר שאפי' כמה שאסרו ז"ל בנשים לא
היו קלת מהן חושנין אין זה סתירה כלל לדברי דמקום מוצא הוא
דוקא שהיו ויקלין קלת כמו שזכרנו דר' יוחנן הוה יתיב אשערי
טבילה כדי שיתכלו בו בנשים ויולידו בנים כמותו והוא לא
היה נוספת כל בהן חליבה . ורבי יהודה נקיט כלתא אכתפיה למצוה
שהיה עושה כן כדי לשמחה וקלת בענינים מוצא באלו . ועוד שהם
ז"ל היו כמלכים שלא היה עסקם אפי' שיה קלה כי אם בתורה ובמדות
והיה ופורסמות כוננתם לכל העולם כשמש ולא היו יורגשים הרגש
רע בשום דבר נורו דבקוות בתורה ובמדות . אבל אמרו עכשיו
אין לנו לפרוך אפי' גדר קטן בעניניהם אלו כלל אלא למנוע פל
ההרחקות שהודיענו ז"ל בפרט ובמה שלא הזכירו הכ"ס על כל
אחד ואחד לעשות כפי שימצא את גופו מוכן כמו שאמרו שם הוא
מוצא את עצמו שאריך גדר אף על המותר יגדור עצמו כמו שזכרנו
אחד מן החכמים שאמר הזהרו בנינו בתי ואפי"ס שהותר לאדם
להתיחד עם בתו כמו שנכתוב בע"ה לפי שענין זה קשה מאד ויאר
הרע חוק בו על כן צריך כל אדם להרחקות בעמירה . ואם יחשוב
האיש בנפשו באשה נאה כי גוינס פתוח בין ריסי עיניה וכאם
תמיד תוקד כל הקרב הקרב אים ויתיר כל נחשבותיו ל הדברים הלה
לא תהיה לו לבקוה . ואמרו ז"ל שם אין כח בידו להמית הירך
ולתרחיק מנחשבתו מוננה שיקרא קריאת שנוע או יעסקו בתורה
והודיענו שעב"פ ימות כן כמו שאמרו ז"ל שאלם אכן הוא ימות
ואם ברזל הוא ונתפוצץ . שנאמר הלא כה דברי באש נא"ו וגומר .
וגדר אמרו ז"ל במצוה זו שאסור להתיחד עם כל העריות דבר תורה
בין זקנה בין ילדה שהיא לנלות ערוה הוא יגרום חוק מן האם עם
בנה והאם עם בתו והביעל עם אשתו נדה שנותרין מן נוחתן
שפירסה אשתו נדה קודם שיבעול ונותר להתיחד עם הזכור ועם
הנכונה שלא נחשדו ישראל על כך . כשאירע מעשה אנוני ותמר
גור דוד ובית דין דפנויים . שאפי' והלל גורו על ייחוד גויים .
והתירו ז"ל להסתכל בפני פנויים למי שנסתכל בה שיטא איתה לאשה
אם תהיה נאה בעיניו . והם אמרו שראוי לעשות כן שלא ישא אדם
אשה עד שיראה כדו שלא יבא לגרסה אחר כן אם תתגנה בעיניו יותר
פרטי המצוה מבוחרים בהרבה נקומות בגומד"פי וז"ל (א"ה ס"ב כ"א) :
וגרהגת בכל נוקוס ובכל וזון בזכרים ונקבות שגם להן אסור להרהר
אחר האנשים וולתי בעליותן שעליותם ראוי להן להנשיך כל חפצן
וחשקן וכן יגשו ננות ישראל הכסירות ועובר עליה וקרב אל הערוה
קירוב כשר כדי שיהיה מוננה במיוחד ובסתרה לוקה . ואם עבר על
שאר הדברים שאמרו ז"ל להרחיקה כגון השוקק ענהן וקלות ראש
והתרו בו ולא נמנע מוכן אותו נוכח מרדות . והרמב"ם ז"ל כתב
שלא נמנע לאו זה דקריבה כגון הלאוין שכל הרחקת הקריבה דרכן
היא והרחיקה מה שאמרו ז"ל אמר רבי יוסי בר אבין הוא בכל תקרב היא

ספר החינוך מן ספר ויקרא פרשת אחרי מות

יש בהן זקנה אסורה דהיינו אם האם ואם האם ועל כן ראוי לגזור
בהן יעד למעלה אבל בשתי אלה האחרונות אין בהן זקנה אסורה וכיון
שהן ענין מתקרב לאמות שהיה עיקר האיסור ראו ז"ל כי די לנו
שגזרו בשתי אמות לו לבדו ודכרו פי חכמים חן - וחלו אסורות
מדרכן נקראות שניות כלומר שהן שניות לעריות שאסרה התורה :
וגזרו איסור זה בכל מקום וככל זמן ועובר על זה ושכח עם אמו
במוד חיים כרת וכעדים נסקל - בשוגג חייב להביא מטאת קבועה
בזמן הבית - ואם שכח עם אחת מן השניות לוקה מכת מרדות -
וחלת מן העריות שגזרו עליה כל בני העולם בכלל - אבל חלוקים
בין ישראל לשאר האומות בענין כי ישראל גדרו גדר השניות
אבל שאר האומות אין איסור עליהן אלא האם לבד :

קצא שלא לגלות ערות אשת אב ואימה שיהיה אמו שנאמר
ערות אשה אביך לא תגלה : בשרשי המנוה מה
שכתבו בענין הקרובות ועוד יש לנו לומר כי הטעם בזה לפי שהיה
בדבר קלון אצל אביו - וכבר כתבו במלות כבוד אב התועלת הנפלא
לנו בכבוד האבות : מדיני המנוה מה שאמרו ז"ל שאשת אביו
אסורה מן התורה בין מן האירוסין פי' מן הקדושין בין מן הנשואין בין
בחי אביו ואפי' גרשה ובין אחר מותו - וכן מה שאמרו לגדר איסור
זה אשת אביו אביו כלומר אשת זקנו אפי' שאינה זקנתו - וכן אמרו
גם אשת אביו זקנו וכן יעד מעלה מעלה אפי' עד יעקב - ואמרו גם
כן לגדר איסור זה אשת אביו אביו כלכל - והטעם לפי שיקרא איסור
זה הוא מזה האבות דהיינו אשת אב ע"כ המעורר ז"ל יותר ככל
האבות ואחרו שהיה אסור למעלה עד לעולם - וככל האם לא גזרו
אלא באשת אביו אביו לבד והוא כעין החילוק שכתבו למעלה באיסור
האם - וכבר פירטה הם במקומות שכתבו למטה בסוף הסדר
(ח"ה סס) - וחלת מן העריות שגזרו עליה כל בני העולם בכלל -
אבל חילוק יש בין ישראל לשאר האומות שבשאר האומות
אין נקראת אשת אביו אלא על ידי בעילה וכישראל אפילו
בקיודשין וכן בענין השניות שאין איסור שניות באומות כמו
שכתבו : וגזרו איסור זה כ"ע וככל זמן ועובר עליה ושכח את
אשת אביו כמוד חיים כרת - וכעדים והתראה נסקל - בשוגג
חייב להביא מטאת קבועה בזמן הבית - ואם שכח עם אחת מן
השניות לוקה מכת מרדות :

קצב שלא לגלות ערות אמות בין שהיא אמות מוחל לבד בין שהיא
אמות ממש לבד - ובין שהיא עאמוסת אביו ובין שהיא אמות
ממש מן האמת בכל דרדין אלו נקרא אמות וחייבין עליה שנאמר ערות
אחותך בת אביך או בת אמן מולדת בית או מולדת חוץ - אם
כן מה שאמרו בתורה ערות בת אשת אביך לא תגלה - ולמה היה
דרדין זה המקרא והלא משום אמותיו חייב עליה כאשת זה המקרא לא
באמר אלא כדי שישם בת אשת האב כזאת היה אמותו ערוה בפני
עצמו וכמו שכתבו למטה במקומו וכמלא שהבא על אמותו שהיא בת
נשואת אביו שחייב שנים משום ערות אמותו ומשום ערות בת אשת
אביו ואם בת עליה בשוגג חייב להביא שני מטאות : בשרשי
איסור הקרובות כתבו בערות אם מה שידענו בהם (ח"ה סס)
מדיני המנוה מה שאמרו ז"ל דדוקא בת אשת אביו שהיא אמותו
בזמן שהיא אביו היה לה בת מאיש אחר וזו אינה אסורה כלל אלא
מותר לו לאדם לישא אותה לכתלה ולא גורמין אטו אמותו שאין
באין מקום לגזירה כלל : וזוהנה בכל מקום וככל זמן ועובר
עליה ושכח את אמותו כמוד חיים כרת לבד כלומר שאפילו בעדים
והתראה אין כדבר אלא חייב כרת בשוגג וכיחא מטאת קבועה
וחלת מן העריות שגזרו עליהם כל בני העולם אבל חלוק יש בהן בין
ישראל לשאר האומות שאין איסור עליהם אלא אמותם נאסר לבד :

וכישראל בין מאכסין ואם - וכלל זהו כי דיך בכל מה שגזרו
האומות שכל זמן שהם תחת ידינו עלינו לעשות יתרושהו אלהם
על מלותם וכבר כתבתי למעלה בסדר וישועו יתרושהו אלהם
לעולם היה מיתה בין ויודין בין שוגגין ואין לרין התראה אלא
שני עדים כריבין והודאת פיהן וזמן הדומה שגז"פ שלא היו כשרים
להעיד על ישראל ראויים היו להעיד זה על זה וכן הורה זקן :

קצג שלא לגלות ערות בת הכן שנאמר ערות בת בך וכו' לא
תגלה - ולפי הדומה הוא כי האיסור הוא בין שהכן כשר
או אפילו מומר בנו הוא מכל מקום - ובין שבת הכן ג"כ כשר'
או אפילו מומר - שורש איסור הקרובות כתבתי בהאיסור
ערות אם : מדיני המנוה מה שאמרו ז"ל לגדר איסור זה בת
בת בנו בכלל ויש אומרים שאין הפסק לאיסור אלו לעולם כי כל
יונאי יריבו של אדם אסרו עליו עד סוף כל הדורות ויתר פירטה
בסוף הסדר תראה היכן הם (ח"ה סס) : וגזרו איסור זה בכל
מקום וככל זמן ועובר עליה ושכח את בת בנו כמוד ויש עדים
חייב שריפה כמו שאמרו ז"ל בסנהדרין ואם אין עדים חייב כרת -
בשוגג וכיחא מטאת קבועה בזמן הבית ואם שכח את בת בנו וכן כל
שאר השניות לוקה מכת מרדות :

קצד שלא לגלות ערות בת הבת שנאמר את בת בתך לא תגלה
ערותי כי ערותך הגה - כל דנייה כדון בת הכן ושניות
להגם כן בת בתו - וכן בת בת בנו ויש שאומרים שאין להם
הפסק לעולם :

קצה שלא לגלות ערות הבת ולא בתהרה בשלשן התורה
שיאמר הכתוב ערות בתך לא תגלה ויפני כן לא בא
עליה כתוב מפורש לפי שאין צורך בו דכיון שאסרה התורה בת
הכן ובת הבת שהן רחוקות מנוה אלו"ל שהיא אסורה דק"ו הוא
ועוד למדוה ז"ל בגזירה שזה דאי מקל וחומר גרידא הוא ילפינן
לה לא היה אדם כדון עליה דקיימא לן אין עונשין מן הדין :
בשרשי המנוה כתבו למעלה מה שיכולנו דרך כלל בכל העריות :
מדיני מנוה זו כלומר איך למדוה ז"ל ונאמרו כתוב
בגמרא יבמות הוא שאמרו שם כנו עקר איסורא מדרשא אתיא דאמר
רבה אחר ליה רב יצחק בר אבדימי אתיא וימה וימה כלומר שכתוב
אמר בבית הכן ובבת הבת ערותך הגה - ואמר באיסור אשה ובתה
וכתוב בה ובת בתה לשון הנה כמו שכתב בסוף הפרשה שארה
הנה מה להלן מפורש שאסרה בתה שהרי בפירוש נכתבה שם איך כאן
שאמר הכתוב את בת בנו - הוא הדין לבתו אפי' שלא פירשה הכתוב
דגמרי לה בגזירה שזה וז' ועוד למדוה ז"ל מכת גזירה שזה וז' איתו
מיתה כדון הבא על בתו אע"פ שכתבו וכתב בתו - ואפי' שאין משפט
המיתה כתוב במקרא של ערות אשה ובתה כתב למדוה ז"ל ממנו
אחר שכלמד בו מוקום אחר ונאמרו מקום אחר כלמד בו מוקום
שכתוב ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה ומה היא באש ישרפו אותה
וזאת הן - ואמרו ז"ל מה הכנס באשה ואמה דכתוב בהן וימה בשריפה -
איך הכא באשה ובתה ובת בנה ובת בתה בשריפה מכת גזירה שזה וז'
דומה ומה יש לנו ללמוד גם כן כי המשפט הכא על בתו ובת בתו
בשריפה לפי שכתב למדנו מוקום איסור על בתו בגזירה שזה דהנה
הנה - וכיון שלמדנו מוקום דבר אחד נלמדו מוקום עוד כל שאר הדינין
שבו ובאשר משפט הכא על בתו גם כן בשריפה ועל כן צוה בזה באמר
בגמרא דון מינה ומינה - כלומר בשלמדו כתוב אחד ומחברו לא
לדבר אחד שבו לבד ילמדוהו אלא לכל משפטיו נלמדוהו מוקום ואפי' ש'
שאותן משפטים שבו אינם כמשפעותו של כתוב בעצמו אלא שכלתם
בו עתכונים אקרים על פני כלל מה שיש בו בין וינאמרו דקרא בין
שנלמד

שלא יאמר כי מוקדם אחר כלמוד ממנו - ואמרנו לכתובא כריות
ג"ש אל תהי קלה בעיניך שהרי כתובא' ונוספי תורה היא ולא לנודה
הכתוב אלא כנוירה שיה - איתא הנה הכה איתא ומה ומה כלומר
שהשתי גזירות שוות אלו למדנו איסורה ומששטה וכמו שפירשונו -
וכתב הר"מ מהו"ל הטע אמרנו"ל לא למדה הכתוב ולא אמרו ולא
למדנוה לפי שאלה העניינים כולם הם קבלה מהשליח ע"ה שפסק הפי'
אל הוקיטו ויה אמרם על זה גוף תורה והביאו לרבו"ל לכתוב דבר
זה העיקר הקבועו שאין כחשכון תרי"ג מלות אלא ניה שמפורש
שלא מודע"ג מדות וכבר סתר הרמב"ן ענין זה בהצוות בדרות :
דיני המנוה בסוף הסדר נכתוב מקומן עם כל העירובי הכלל (ח"ה סס) :
וגוהג איסור זה בכל מקום ובכל זמן ועובר עליו ושכב עם בתו
מאונסתו כמודד ויש עדים נכון כשריפה - בלא עדים חייב כרת בשוגג
שייב טהאת קבועה - ואם שכב את בתו ומשולתו חייב שתי טהאות
אחת משום בתו ואחת משום ערות אשה ובתה - שאין חייב ערות
אשה ובתה אלא כשאוה הראשונה ערות אשה ובתה - ולשון וקיימה משמע לן
לשון כשואין - ומפני כן אמרו ז"ל כי מדין התורה שאם חסך אדם
אשה מותר היה לישא בתה - אלא שחכמים ז"ל גדרו גדר ואסרו
הדבר ואמרו עמי שחף אשה אסור לישא אחת מן השבע נשים
קרובותיה הידיעות כל זמן שהזונה קיימת מתי שהזונה באה לבקר
אותן והוא מתיחד עמה ולבוגרם מה יוכל לדי עברה שיכעול הערה
ולא עוד אפילו נטען על אשה הריוה לאישא אחת מקרובותיה עד
שתמות זאת שנטען עליה וע"ה ח"ה סס כנסה לוו שקרובה לאותה שזכתה
עמו אין מנריכין אותה להנאיח - ועוד אמרו ז"ל בענין זה שכל מי
שנטען על ערוה או שיא' לו שם רע עמה שלא ידור עמה פמכו אחד
ולא יראה לאותה השכונה - אנס אחיו או כנו או אחיו אשה או פתה
אותה הרי זו מותרת לו לישא אותה שלא נאסרו אלא דרך אישות ולא
החמירו ז"ל כ"ל בשפת גדר לאחר משום אונת של קרובה :

קצח

שלא לבוא על אחות אביו כדכרנו

תגלה וכו' - כל בעינייה כמו אחות אב :

קצט

שלא לבוא על אחי האביו בדומה שאין הפרש בין שיהיה
אחי אביו מן האב או מן האם בין מן הנשואין או מן הזנות
שנאמר ערות אחי אביו לא תגלה ואחי אביו נקרא מכל מקום
ואע"פ שהבא על כל זכור חייב משום זאת וזכר לא תשכבגו' זה הלאו
הוא נוסף למי שבא יעל אחי אביו - שעל השוגג יתחייב עליו שתי
טהאות לאודכת על הזכור ולאו דכא על אחי אביו וכמו שאמרנו גס כן
באביו - וכגמרם סנהדרין אמרו ז"ל הכא על אחי אביו חייב שנים
לדבריהם - וגוהג איסור זה בכל מקום ובכל זמן ועובר עליו
ושכב עם אחי אביו שניהם במקלים השוכב והשכבאם שניהם מודין
ובעדים והתראה - ואם אין עדים שניהם בכרת - וכשוגג חייב
האחד שני טהאות כמו שאמרנו שצבא על אחי אביו ששייב כ' טהאות :

והאחד טהאת אחד :

ר

שלא לבוא על אשת אחי האב וזאת נקראת בכתוב דודתו לפי
שהיא אשת דודו שנאמר אל אשתו לא תקרב דודתך היא -
ואברהם זו היא מכיון שנתארסה לדודו כלומר שנתקדשה לו ואין נדון
לומר אחר שגשאה לו וכין כחיו דודו ואפילו גרשה וכן אחר מיתתו -
בשרשי המנוה כתוב למעלה : בדיני המנוה מה שאמרנו ז"ל -
שאחי אביו נקרא לענין איסור זה של אשתו כשהיא אחי אביו מנד אב
אבל אחי אביו מנד אב אינו באיסור זה של אשתו לא תקרב מדין תורה
אלא שחכמים גדרו גדר ואסרו אפילו אשת אחי אביו מנד אב כדי
להרחיקו מהבא שלא ליגע לאיסור תורה - וכן אסרו גס כן אשת
אחי אביו בין שהיא אחיה מנד אב לבד או מנד אב לבד ואע"פ שאשת
אחי אביו אינה אסורה כלל דברה תורה נעמי שאסרה התורה אשת אחי
אביו מנד אב שנקרא דודו וקיימה באיסור לגדר כל אחד מהאלו
הדומים לו : וגוהג איסור זה בכל מקום ובכל זמן ועובר עליו
ושכב את קרובה השוגג מביא טהאת קבועה כמו שידוע לנו כל שדדומ
שניהם בחכך ואם שכב אותה אחרי מות דודו כמודד חייב כרת - ואם
יש עדים לוקה בשוגג מביא טהאת קבועה כמו שידוע לנו כל שדדומ
כרת כשגנתו טהאת ואם שכב אשת אחי אביו מנד אב או אשת אחי
אביו כן מנד אב או מנד אב כמודד מכיון איתו מכת ערודת בשוגג
פטור :

רא

שלא לבוא על אשת הבן שתהיה אשתו מן האירוסין וכל שקן מן
הנישואין בין כחיו ואפילו גרשה בין אחר מותו בכל ענין זה
נקראת אשת בנו ואסורה עליו שנאמר ערות בלתיך לא תגלה וכן
הדומה שהיו אפילו כן ממזר בנו הוא מכל מקום - אבל כן שפחה
וזכרית אין זה נקרא בנו משום דבר : שורש איסור העריות
כתבנו : בדיני המנוה מה שאמרנו ז"ל לגדר זה בלתי כנו זקן
בלתי כן בנו עד סוף העולם ואמרנו ג"כ בלתי כן בתו בלכד והטעם כעין
מה שאמרנו למעלה לפי שהאיסור בה בכתוב בכל ז' גזירות בכל הכלות
הבאות מחמת הכן וגורו מחמת בתו בלכד ודי' לכו בכך ואלו נקראות
שניות : וגוהג איסור זה בכל מקום ובכל זמן ועובר עליו ושכב
את בלתי כמודד ויש עדים במקילה - ואם אין עדים בכרת - בשוגג
מביא טהאת קבועה : ואם שכב את בלתי כנו או כן כנו עד סוף
העולם :

שכלמוד בו ומקום אחר כלמוד ממנו - ואמרנו לכתובא כריות
ג"ש אל תהי קלה בעיניך שהרי כתובא' ונוספי תורה היא ולא לנודה
הכתוב אלא כנוירה שיה - איתא הנה הכה איתא ומה ומה כלומר
שהשתי גזירות שוות אלו למדנו איסורה ומששטה וכמו שפירשונו -
וכתב הר"מ מהו"ל הטע אמרנו"ל לא למדה הכתוב ולא אמרו ולא
למדנוה לפי שאלה העניינים כולם הם קבלה מהשליח ע"ה שפסק הפי'
אל הוקיטו ויה אמרם על זה גוף תורה והביאו לרבו"ל לכתוב דבר
זה העיקר הקבועו שאין כחשכון תרי"ג מלות אלא ניה שמפורש
שלא מודע"ג מדות וכבר סתר הרמב"ן ענין זה בהצוות בדרות :
דיני המנוה בסוף הסדר נכתוב מקומן עם כל העירובי הכלל (ח"ה סס) :
וגוהג איסור זה בכל מקום ובכל זמן ועובר עליו ושכב עם בתו
מאונסתו כמודד ויש עדים נכון כשריפה - בלא עדים חייב כרת בשוגג
שייב טהאת קבועה - ואם שכב את בתו ומשולתו חייב שתי טהאות
אחת משום בתו ואחת משום ערות אשה ובתה - שאין חייב ערות
אשה ובתה אלא כשאוה הראשונה ערות אשה ובתה - ולשון וקיימה משמע לן
לשון כשואין - ומפני כן אמרו ז"ל כי מדין התורה שאם חסך אדם
אשה מותר היה לישא בתה - אלא שחכמים ז"ל גדרו גדר ואסרו
הדבר ואמרו עמי שחף אשה אסור לישא אחת מן השבע נשים
קרובותיה הידיעות כל זמן שהזונה קיימת מתי שהזונה באה לבקר
אותן והוא מתיחד עמה ולבוגרם מה יוכל לדי עברה שיכעול הערה
ולא עוד אפילו נטען על אשה הריוה לאישא אחת מקרובותיה עד
שתמות זאת שנטען עליה וע"ה ח"ה סס כנסה לוו שקרובה לאותה שזכתה
עמו אין מנריכין אותה להנאיח - ועוד אמרו ז"ל בענין זה שכל מי
שנטען על ערוה או שיא' לו שם רע עמה שלא ידור עמה פמכו אחד
ולא יראה לאותה השכונה - אנס אחיו או כנו או אחיו אשה או פתה
אותה הרי זו מותרת לו לישא אותה שלא נאסרו אלא דרך אישות ולא
החמירו ז"ל כ"ל בשפת גדר לאחר משום אונת של קרובה :

קצו

שלא לבוא על אחת מן הנשים הנשואות

בביתו וכו' - כל בעינייה כמו אחות אב :

קצז

שלא לבוא על אחת מן הנשים הנשואות
בביתו וכו' - כל בעינייה כמו אחות אב :

קצח

שלא לבוא על אחת מן הנשים הנשואות
בביתו וכו' - כל בעינייה כמו אחות אב :

קצט

שלא לבוא על אחת מן הנשים הנשואות
בביתו וכו' - כל בעינייה כמו אחות אב :

ר

שלא לבוא על אחת מן הנשים הנשואות
בביתו וכו' - כל בעינייה כמו אחות אב :

רא

שלא לבוא על אחת מן הנשים הנשואות
בביתו וכו' - כל בעינייה כמו אחות אב :

שכלמוד בו ומקום אחר כלמוד ממנו - ואמרנו לכתובא כריות
ג"ש אל תהי קלה בעיניך שהרי כתובא' ונוספי תורה היא ולא לנודה
הכתוב אלא כנוירה שיה - איתא הנה הכה איתא ומה ומה כלומר
שהשתי גזירות שוות אלו למדנו איסורה ומששטה וכמו שפירשונו -
וכתב הר"מ מהו"ל הטע אמרנו"ל לא למדה הכתוב ולא אמרו ולא
למדנוה לפי שאלה העניינים כולם הם קבלה מהשליח ע"ה שפסק הפי'
אל הוקיטו ויה אמרם על זה גוף תורה והביאו לרבו"ל לכתוב דבר
זה העיקר הקבועו שאין כחשכון תרי"ג מלות אלא ניה שמפורש
שלא מודע"ג מדות וכבר סתר הרמב"ן ענין זה בהצוות בדרות :
דיני המנוה בסוף הסדר נכתוב מקומן עם כל העירובי הכלל (ח"ה סס) :
וגוהג איסור זה בכל מקום ובכל זמן ועובר עליו ושכב עם בתו
מאונסתו כמודד ויש עדים נכון כשריפה - בלא עדים חייב כרת בשוגג
שייב טהאת קבועה - ואם שכב את בתו ומשולתו חייב שתי טהאות
אחת משום בתו ואחת משום ערות אשה ובתה - שאין חייב ערות
אשה ובתה אלא כשאוה הראשונה ערות אשה ובתה - ולשון וקיימה משמע לן
לשון כשואין - ומפני כן אמרו ז"ל כי מדין התורה שאם חסך אדם
אשה מותר היה לישא בתה - אלא שחכמים ז"ל גדרו גדר ואסרו
הדבר ואמרו עמי שחף אשה אסור לישא אחת מן השבע נשים
קרובותיה הידיעות כל זמן שהזונה קיימת מתי שהזונה באה לבקר
אותן והוא מתיחד עמה ולבוגרם מה יוכל לדי עברה שיכעול הערה
ולא עוד אפילו נטען על אשה הריוה לאישא אחת מקרובותיה עד
שתמות זאת שנטען עליה וע"ה ח"ה סס כנסה לוו שקרובה לאותה שזכתה
עמו אין מנריכין אותה להנאיח - ועוד אמרו ז"ל בענין זה שכל מי
שנטען על ערוה או שיא' לו שם רע עמה שלא ידור עמה פמכו אחד
ולא יראה לאותה השכונה - אנס אחיו או כנו או אחיו אשה או פתה
אותה הרי זו מותרת לו לישא אותה שלא נאסרו אלא דרך אישות ולא
החמירו ז"ל כ"ל בשפת גדר לאחר משום אונת של קרובה :

ספר החינוך מן ספר ויקרא פרשת אחרי מות

העולם או כלת בתו וכן איתו וכתב מרדכי :

רב שלא לבוא על אשת אחיו שנאמר ערות אשת אחיך לא הגלה . ואחד אחיו נאסר לבד אומתו וכו' מן הגשויין בין מן הזנות אשתו ערוה עליו שאחיו קרא וכל מקום . ומכיון שאירסה בקראת אשת אח ואסורה וכל שכן אחר שנשא וכו' בחיי אחיו בין אחר מותו היא אסורה עליו נשוא אשת אח חן מאשת אח שלא הניח בן שהתורה אזהרה עליו כפיירוש שיטתה האח ואשת היא מנות יבוס כמו שנפרש בע"ה : ונהוג איסור זה בכל מקום ובכל זמן ועובר עליה ושכח את אשת אחיו חייב כרת אם מויד ואם סגג חייב לפיכא חטאת קבוע . וזה יסוד אחר מות אחיו ונשאלו לוכיבים או אחר שנרשה שאלו בחייו כעוד תחתיו ידוע הוא שדן השוכח את אשת אחיו מיתתו בחק . ואין באיסור אשת אח מקום לאיסור מניית :

רג שלא לנלות ערות אשה וכתב שאמר ערות אשה ובהה לא הגלה וכן הפירוש שאין החיוב אלא כגון שנשא האחת תחלה ואחר כך שכח על השנייה הוא מתחייב אבל אם לא נשא אחת ונהג לא יתחייב עליהן לפי שכתוב בהן לשון קיחה דמשמע על ידי גשויין דהכי משמע לן לשון קיחה בכל מקום לשון גשויין :

ונהוג איסור זה בכל מקום ובכל זמן ועובר עליה ושכח את אשה ואת בתה שניהם נשרפין הוא ואותה שמכח אחרונה שאין לראשונה חטא שהרי בהיתר נשאה ואם בא על השנייה אחר מיתת אשתו הראשונה הרי אלו בכרת ואין בה מיתת ב"ד שאמר במקום אחר בסדר קדושים תהיו באש ישרפו איתו ואתה . ופי' רבי אליעזר בסנהדרין עושה ישרפו איתו ואחת מהן דהיינו האחרונה כמו שאמרנו ודוקא כשתייהן קיימות שכן בא הפי' . אבל כשאין שתייהן קיימות אין שם שריפה אלא שם בחיוב כרת במויד וכשנגזר מביא חטאת קבועה : ור' עקיבא נפרש שם איתו ושתייהן וכגון שנשא השנייה באיסור ונולדו זה כשנשא הבת ואמה ואם אינה ושם מתבאר במילי פליגי :

רד שלא לנלות ערות אשה וכתב בכה . וכבר אמרנו שאיסור זה הוא לעולם כגשויי הראשונה שנאמר את בנה לא תקח וגו' : מדיני העושה מה שאסרו ז"ל לגדר זה בת כן בנה והיא מכלל השניות כמו שאמרנו שכל שאיסורה מודברי סופרי' תקרא שנייה . וכן אמרו אם אבי אשתו בלכד : ונהוג איסור זה בכל מקום ובכל זמן ועובר עליה ושכח אשה וכתב בנה כגשויי הראשונה שניהם נשרפים בחיי הראשונה . ואם מיתה הראשונה שניהם בכרת במויד . כשנגזר מביאים חטאת קבועה ואם שכח את השנייה לוקה וכתב מרדכי :

רה שלא לנלות ערו' אשה וכתב בתה וכבר אמרנו שאיסור זה בגשויין מהראשון שנאמר ואת בת בהה לא תקח וכו' . ולשון קיחה משמע לן לשון גשויין : מדיני העושה מה שאסרו ז"ל לגדר זה בת בתה בלכד . כלל הענין של איסור אשה ובהה וכתב בנה וכתב בתה כי התורה תאסור לאדם מלישא שם קרובות של אשתו מלבד האחות שלם לנולדה דהיינו אמה ושתי וקנותיה ושלא למטה דהיינו בתה וכתב בתה וכתב בנה . וחכמים הוסיפו עליהן גם כן לגדר שם אחרות ארבע לנולדה ושתי' למטה כי כן איות הענין להיות בהכרח כי שתי הזקנות גודרות ארבע אחרות לגדר להן : אבל בת בנה וכתב בתה אי אפשר להו לגדור אלא שתי כוונתן והאם והבת אין להוסיף עליהן לגדר שהרי יש נשים אסורות מן התורה למטה ולמעלה עיין בדבר כי כן הוא בהכרח : ונהוגת בכל מקום ובכל זמן ועובר עליה ושכח אשה וכתב בתה שניהם נשרפים בחיי

הראשונה ואם מיתה הראשונה שניהם בכרת במויד . וכשנגזר מביאין חטאת קבועה ואם שכח את השניות מלקיין איתו וכתב מרדכי :

רו שלא לבוא על שתי אחיות כלומר שלא ישא אדם שתי אחיות ביחד ולא אפילו זו אחר זו בחיי הראשונה ואפילו גרשה לראשונה שנאמר ואשה אל אחותה לא תקח לצרור . לשון גרשה כדי שלא תעשה האחת גרה לחברתה בחיים . הא ולמד שאפילו גרשה לראשונה לא ישא אחותה זו או לשון בחיים כלומר כל זמן שהיא בחיים אבל אחר מות האחת אין ספק שיותר לישא האחת והיינו מה שאמר הכתוב בחיים . וכן השוכח דרך זכות עם האחות אחר שנשא הראשונה או קידשה גם כן בכלל האיסור כי כגשויי הראשונה הקפידה תורה : משרשי ענין העריות כתבנו למעלה מה שידענו ועוד לבי אמר לי בענין זה שאסור הכתוב לישא שתי אחיות כי ארון שלום יחמוץ בשלום כל בריותיו וכל שכן אותן בריות שהטבע והשכל מחייבין להיות שלום שניהם ולא קטטה ותיחרות בין תמיד כל היום : דיני המלוכה שפירשו ז"ל שחיות אשתו כקראת בין אחותה מחמת בין אחותה מאביה בין מן הגשויין בין מן הזנות . ופירשו גם כן שהאיסור יכול מוכין שיקדשה וכדמשמע לן לשון קיחה בלשון לעולם כמו שאמרנו ומה שאסרו ז"ל לגדר איסור זה איתו וקוקתו . פירוש וקוקתו כגון מי שהיה לו אח ומת ולא הניח בנים שהוא חייב לישא אשתו מן התורה או לחלוץ לה כמו שבא הנוסע בכתוב בפירוש ואת האשה שהיא וקוקה לאח כלומר שהיא כרשות האל לישא אותה אם ירצה (כי מן השמים הקיבו לו) תקרא וקוקתו . ואסרו ז"ל מלישא אחותה מוכין שהיא וקוקה אלו ואף על פי שלא קידשה ולא עשה בה שום עניין וכן אמרו עליו גם כן לגדר זה אחות גרושתו כמו שפירשו וגם כן אמרו אחות חלוצתו שהחליצה כעין גט הוא ומכל מקום איסור אחות חלוצתו ואפילו אחות וקוקתו קיימת לן חליצה דהיינו כדמורדבין הוא כי מן התורה לא אסרה כי אם אחות נשואתו או ארוסתו אבל הקוקה לו אפי' שמן השמים הקיבו לה אין אחותה בכלל איסור תורה אלא שזה ז"ל אסרה לו . שלא ליגע באיסורא דאורייתא וממני שאיסור זה הוא מדרבתיים כמו שאמרנו הקלו בענין קצת לבעמיים עד שאמרו ז"ל כי אחד מן היסודין שקדש אחות יבמות ואמרנו המתן אל תגרסנה ואל תשאנה עד שייבם אחיך אויתלך ליבמה או הזקוקה לכולכם חלץ לה אחיו או יבמה או שמתה היבמה הרי זה יבמות ארוסתו . אבל אם מתו האחים כולם מנולא את ארוסתו בגט ויבמתו בחליצה . ואם מתה ארוסתו בין שמתה קודם מיתת האחים בין שמתה לאחר מיתתם חורה היבמה להיתרה רוצה חולץ רוצה מייבם . וכמוצא ייבם נכתוב עוד נעט בענייניו אלה כמנהגנו בע"ה שאין כאן מקומו : ונהוגת אזהרה זו לכל מקום ובכל זמן . ועובר עליה ושכח עם האחות בין על ידי גשויין בין דרך זנות בחיי הראשונה במויד חייב כרת . ואם עדים והתראה לוקה . כשנגזר מביא חטאת קבועה . ואם שכח עם האחות או איתו או אחות חלוצתו לוקה וכתב מרדכי דרבן . ומכל מקום אין אשתו דהיינו האחות שנשא לראשונה אסורה עליו וממני גשויי שנייה או נכחי שזכתה אלא אשתו ונותרת לו וזאת השנית תלך לה ואפילו נשאה על ידי חופה וקידושין אינה נריבם ממנו גם שאין קידושין תופשין בעריות להצריך גט אבל מכל מקום מיתחייב העושה בהן נעשה הקדושין שהתורה אמרה לא תקח ומשמע לשון קדושין ואף על גב דאם עבר ולקח כלומר שקדש לא עשה ליה כלומר שאינה לוקחתו לשום דבר ואינה נריבם ממנו גט ומכל מקום כתחייב בכך כמו שאמרנו . וזה הדין אינו באחיו בלכד אלא אף בכל שאר העריות הוא שחם כשאל בחוקת היתר ונמולאו עריות שאין נריבות גטין הטעם שאמרנו שאין קדושין תופשין בעריות

בעריות

בעריות וכן אם נשא או עבר ונשא עם אחת מן השש נשים שאמרו
 לנועלה שכן עריות עליו מן התורה נחמית אשתו חין אוסרוה אסתו
 עליו אלא ילכו לכן בלא גט ותשאר אשתו מותרת לו כמו שאמרונו
 זולתי בחיות ארוסתו שהחמירו חכמים ואסרו אף הראשונה מפני
 השנייה שאמרו ז"ל שאם אירס אדם אשה כלומר שקדשה ואחר כך
 נשא אחותה שמתיהן אסורות עליו ונרבות ממנו גט . ומפני מה
 אמרו וכן ולא אמרו שישא הראשונה והשנייה תלך לה בלא גט כמו
 שכתוב למעלה לפי שהחכמים שאלו יאמרו הכריות אחד שלא
 היה לו כראשונה אלא קדושין בלבד כי בחותן קדושין היה שום נתיא
 ועל כן נשא אשה ובדן נשא ולפיכך הצריכו לו גט מפני זה החשש
 שיאמרו ביהלכה לאסור גם כן ארוסתו הראשונה כדי שלא יאמרו
 הכריות נשא אחות גרוסתו :

רז שלא לבוא על אשה בעת שהיא גידה שגמלה ואל אשה בגדרת
 טוומתה לא תקרב . ומן נידותה נמשך שבעה ימים בדכתיב
 שבעת ימים תהיה כדלתה ובין שבתה פנים חתם כהן או שופעת כל
 השבעה גידה היא וכל זמן שלא תטבול אף אחר השבעה היא גידה
 לעולם כי בימים וטבילה תלה הכתוב שגמלה בטמאים ורחצו במים
 ואמרו ז"ל בנין אב לכל טומא שאם טוומתה עד שיטבול וכן ג"כ דרשו
 ז"ל תהיה כדלתה תהא כנידתה עד שבתא במים . וענין הנידות הוא
 כיום נכשים ענין שיוכרם דם מן דרך ערמתן ככל חדש וחדש שני ימים
 או שלשה או יותר עד ז' והוא הכתוב דבין טוומתה מונחה יום אחד
 לבד או אפילו לכל הז' והוא הדיון שום בהם שאם זכה כל שבעה ונסק
 מבעוד יום ששביעי טובלת לערב שהיא ליל שמתרתה יום שמיני
 וטהורה . וכן לא אם זכה דם אלא יום אחד מכל השבעה ואפילו דם
 טיפה כחדל נזופה ז' ימים ולערב שהיא ליל שמיני טובלת וטהרה
 בלילה בושרשי הכידיס כתבתי בפרשת זאת תהיה על ענין זכה
 מזה שידעתי וכלל הענין כי ה"י ירחיק מעוננו אשר בחר כל טומאה
 וכל לכלוך וכל נזוג גם כן אחרתי מס מזה היה הענין לפי הדומה
 שהחליאם ה"י נכשים בחוליה . מדיני הפלוג וזה שאמרו ז"ל
 שהאשה נטמאה בגידה ואפילו ביום לידתה וזה שאין הדיון כזכה
 שאין האשה נטמאה בזכה עד עשרה ימים ודבר זה נפי השנועה וכל
 הכשים בכלל איסור זה ואפילו שפחות כלומר שפחות כעניות וזכיון
 שהן בכלל עצות הרי הן כישראיות לענין זה . אבל הכשים של
 אומות העולם מן התורה חין בכלל איסור נידות וזיבת לא נזכר
 שגזרו עליהן בין בזכרים בין בנקבות שהיו זכרים לכל דבריהם וזה
 שאמרו בגמרא שהכל על כותיות חייב עליה משום זכה ולוקה עליה . וזה
 שפחה גויה זכה . וזה החיוב אינו אלא נזכר בן באיש ישראל אבל
 באיש כהן חייב עליה מדאורייתא משום זכה ולוקה עליה . וזה
 שאמרו ז"ל גם כן שמונה מראות דמים הן שנטמאה התורה ושאר
 מראות הדמים שהורים . והענין הוא לפי שהחכמים ידעו שבחנותן
 שכל דם שאינו מאותן חמשה מראות אינו בא מתקום טמא כי תקום
 ידוע באשה שהם הכא מונח בלבד טמא הוא הפקח תקור וכלשון
 חכמים קרוי חדר וזמניהם היו בקיאים בכל חמשה והיו הנשים מראות
 דמן לחכמים ונטהרין אותן או נטמאין לפי מה שהן ובאותן הימים
 היו כל הנשים נוהגות כדיון תורה לנידות ולזיבות שהיכה היתה יושבת
 ז' ימים נקיים . והנה טובלת בליל שמיני ואפילו שופעת כל שבעה
 זכיון ששק הדם שביעי מבעוד יום . ומשרבו הכרות נתעטעט
 לבס של חכמים יודעי התורה ולא רצו לשמוך לדעתן לדון מראות
 הדמים כלל . ולפיכך עכשו בזמן הזה כל שיש בו מראה אדמומיות
 כלל או מראה שחרות בין שהוא עמוק הרבה או כזה כלומר שאינו
 עמוק טמא . אבל הידוק והלבן אע"פ שהוא עבה כמורס הריזה

טהור נאמנת האשה לומר כערה זה רחמי ואבדתי וואם אמרה
 ירוק או לבן היו מטהרין לה . וכשאל רבי ודאה שנתעטעה החכמה
 בעולם ואין החכמים בקיאים במראות הדמים זכרי הנשים היו נוהגין
 בדיון תורה שהיו מונות ימי נדה לנדה וימי זיבה לזיבה חשש לדבר
 טמא לפעמים תראה האשה דם שהוא מן התורה טהור ומפני שלא
 תוכלה חכם שיכיר בו תחוש לו מן הספק ונתעטע עליו . ואם אלה
 מנהיגה בדיון תורה הרי שתהיה מונח חלופו היום שנתחילה לראות
 שבעה ימים וכליל שמיני אע"פ ששפעה כל שבעה אם פסקה ביום
 שביעי טובלת לערב כמו שאמרונו למעלה ונמלא לפעמים שחיים
 עליה לדי איסור כרת כי יש לחוש טמא כל דם שראתה כל שמיני
 הוא טהור וכל יום השביעי היה טמא והיא התחילה למונת שבעה ימי
 נידות טיים ראשון שראתה והיתה לה להתחיל ולמונתם מיום שביעי
 צי הוא התחלת נידותה שהיא דם טמא ועל ידי טעוה זה באה לטעות
 הדבש פעמים מודה לזכה וזוהה לנידה שיהא סבורה להיות בימי
 נידות ומתא בימי זיבות . לפיכך עמד רבי ותיקן שכל אשה שראתה
 יוסתה דם ששה ימים נקיים . וכן אם ראתה שני ימים תשכ גם
 כן ששה נקיים . שכל זמן שאינו רואה יותר משני ימים כשהיא יושבת
 עליהן ששה ימים נקיים תן כהן מקום ספק מעתה שאם חותן הימים
 שנייה כימי נידה הם לשפך שבעה טהורה היא . ואם שנייה כימי
 זיבה הם לא היתה צריכה אלא יום אחד ואפילו הראשון כימי זיבה
 והשני כימי נידה אין בכך כלום שהרי היא יושבת אחר ענין ששה נקיים
 עולים לימי זיבה . ואם ראתה שלשה ימים תיקן הוא שהיא יושבת
 ז' נקיים ומפני שיש לחוש שכל השלשה כימי זיבה היא והרי היא זכה
 גדולה שצריכה ליש ז' נקיים מדיון תורה זאת היתה תקנתו של רבי .
 ועם תקנה זו הוסיפו עוד כמות ישראל והחמירו על עצמן שאפילו
 מראות דם טפה כחדל כלומר אפי' כראייה אחת יהיו יושבות שבעה
 נקיים שלא ירצה לחלק בין רואה יום אחד או שנים לרואה שלשה ימים .
 ואין ענין החומרה שהחמירו הם נעשם דם מונח כחדל ימים . כי
 מדיון תורה אין חילוק לענין ימי נידות בין דם מונח לדם מרובה כי
 לעולם צריכה ליש ז' ימים דלופים כמו שאמרונו . אבל החומרה
 הוא שיש עצמן כזכות אפילו כראייה אחת וחומרה אף שקיבלו על
 עצמן היא מנוכרת בהרבה מקומות פגמא ונראה נתיקן כך
 שהחכמים ראו חומרתן טובה וצריכה והוצו לדבריהם נמלא שכל הנשים
 היום אפילו כראייה אחת דיון כזכות גדולות וצריכות לספור שבעה
 ימים נקיים . וכן כל אשה שמלאה כנס כמקום שראוי לחוש לו
 אע"פ שהחכמים נזכר כיוון התורה אין אשה נטמאה עד
 שתרגיש בעצמה דם טוומתה שאמר דם יזכה וזכה כבשרה כלומר
 שתרגיש אותו אע"פ שכבר החמירו חכמים על הכתמים והצריכו
 ספירת שבעה עליהן והפסק טהרה ולפיכך אם מלאה כנס כשיגור
 החיסר לתקום שראוי לחוש לו צריכה ליש עליו גם כן שבעה נקיים .
 ומאידועי האשה מונח שבעה ימים נקיים ממחרת יום שפסק הדם
 לגמרי . כיצד ראתה ב' ימים או ג' בודקת עצמה תדיר אם פסק
 הדם ביום שני או ביום שלישי אפי' כשחרית אינה מונח שבעה מאותו
 יום שפסק הדם כי אלא למחר ובודקת עצמה פעם אחרת וניתחלת
 לספור ז' מאותו היום כד"א שראתה ב' או ג' ימים או עוד אבל אם לא
 ראתה אלא יום אחד אע"פ שאותו היום בדקה עצמה ושפסקה
 בעהרה אינה מונח מיום המחרת שוקת היום הראשון כולו טמא
 והחוק נעשין פתוח כל אותו היום וחוששין שיהא דמיה חזרו לה לחחר
 בדקתה ומפעה כל הלילה ואין יום שני זה לראייתם מן המנין ואפילו
 בדקה עצמה מבערב חוששין שיהא עם סילוק ידיה ראתה אלא אם כן
 היו ידיה טין עיניה כל בין השמשית כלומר שבדקה עצמה והניחה

גם נעבדו
 ידות :
 אדם שתי
 וקה ואפילו
 לצרור .
 בל ולקד
 תור כל זמן
 האחרת
 חיות אחר
 הראשונה
 נועלה ויה
 יחיות כי
 שטעטע
 תמיד כל
 בין אחותה
 ופירשונם
 מה האשה
 ויקוקתו .
 הבה חייב
 שפירוש
 אשה אחרת
 ואסרו ז"ל
 קידשה ולא
 ירשתו כמו
 הוא ומכל
 לן אפילו
 ת נשואתו
 בין אחותה
 באיסורא
 קלו בענין
 ונת ימותו
 או יתקן
 כמה הרי
 ת ארוסתו
 דם נותת
 זוכה חולץ
 ימים אלה
 לכל מקום
 מן בין דרך
 אה לוקה .
 ואלו אחות
 ותו דהינו
 בני שנתה
 לדי חופה
 לה הצריכן
 שהתורה
 קח כלומר
 צריכה
 וינו בחתו
 גר ונמלאו
 מן תושפין

ספר החינוך מן ספר ויקרא פרשת קדושים

ענין הכיבוד כבודו כבודו שיראו את המעשה הרע כמכחול בשפופרת
אלה ענין שיראו אותם כמחליטים כלומר זה כזה כדרך כל הכובעין
הרי חלונם כדלית או חלון חומרים שיהא לא הערה מעני מחוקת
אורה זו שיערה ועוד חמורו ל' בענין ג' כ' שכל מי שהחזיק כשאר
בשר כהר' על פי החוקה ח' פ' שאין ראיה ברורה על הקורבה חלל
חוקה לכד שכני חומרים פלוני כן פלוני הוא או אחי פלוני או
אחיה ונלקין וזרפין וסוקלין וחונקין עליו החוקה : ונוהג
איסור זה בכל מקום וככל זמן ועונות עליו ובהיא בהמה עליה
חיבת קילה כמו שאמרנו . ואם אין עדים והתראה ה' כרת
ובשוגג חיבת להביא תפלת קבוצה . וכבר אמרנו שכל שוגג אין
הבהמה נקללת . ואצ"פ שאמרנו ל' בטעם סקילת הבהמה כדי
שלא יאמר בני אדם או ה' שכלל בה פלוני זה לא נאמר חלל כבוד
כי הוא הכלל הגדול אבל שוגג קצת חוב' י' כו' . מנחל לפי דברינו
שאין איסור על העב' וס' נזסם ערוה חלל ח' ופשת ח' ופחות ע' ח' .
ואצ"פ ח' כו' שאמרנו בסדר ושמי' יתרו . וזכור ובהמה .
והעבדים אינן ככלל איסור עריות של קורבה וזו ענין חפילו בחלום
ואחותם וכיון שכתבו למעלה לפי שכבר יצאו מכלל עב' וס' ולכלל
ישראל לא באו . וע' אמרנו ל' בטעם זה שהעבד כענין אין לו
חיים כלומר שהיהו כבהמה לענין זה והכתוב נורה על זה ועדתיב
שבו לנס הפנים החמור ודרשו ז' ל' ע' הדומה לחמור ואם היו עבדים
של אברהם חביבו . ומכל עקום באיסור זכור ובהמה הם כדעת
הר' ומכיון ל' טעם נכון הוא דלא שייך בזה לומר אין לו חיים וחמורין
גם כן לבו' על אשת איש של ישראל דלא שייך בהם גם כן אין לו
חיים וכן הם חמורים מן הבהם ואפילו שפחה מחייבין הם בכל
עונשים שנתורה וכפירש דרשו ז' ל' אשה כי תהיה ז' ובה בין ישראלית
בין שפחה בין גירות ונשואתה . ואמרנו ל' שאם נתגייר אחד מן
החמויות וכן עבד שנשתחרר הרי הן קצתן שנוכל וכל שאר כשר שהיה
להם נשתחלה בגי' או בעבדותן אין שחר כשר להם כלל ונותר להם
ל' אותן . ואפילו הן חוס או אחותם זהו ענין תורה . חלל
חמורים חמור הדבר כדי שלא יאמרו שהיו מקדוש' חמור' לקדושה קלה
ותקנו הדבר כן שאם היה נשוי כשהוא עב' וס' או עבד לאמנו או לאחיו
מפרישין אותו (אכל שאר העריות מותרין) לפי שאין כאן משש שאמר
וכו' שהרי שאר העריות מותרת היו בגי' ויתן . וכן הטעם הזה לא גזרו
ז' ל' בגר חלל כשאר האדם ולא כשאר האבד ולפיכך אמרו ז' ל' שגר' מותר
לישא בתו שנתגיירה וכן אשת אחיו מחיבו אבל לא מאמעו ועותר
באשת בנו ומותר לו לישא שני אחיות מן האב אבל לא מן האם . וכן
שניות כולן לא גזרו עליהם בגרים . והעבדים שנשתחררו הרשום
גרים וכל מה שמוותר להם מותר להם וה' הדין באיסור :

ענין הכיבוד כבודו כבודו שיראו את המעשה הרע כמכחול בשפופרת
אלה ענין שיראו אותם כמחליטים כלומר זה כזה כדרך כל הכובעין
הרי חלונם כדלית או חלון חומרים שיהא לא הערה מעני מחוקת
אורה זו שיערה ועוד חמורו ל' בענין ג' כ' שכל מי שהחזיק כשאר
בשר כהר' על פי החוקה ח' פ' שאין ראיה ברורה על הקורבה חלל
חוקה לכד שכני חומרים פלוני כן פלוני הוא או אחי פלוני או
אחיה ונלקין וזרפין וסוקלין וחונקין עליו החוקה : ונוהג
איסור זה בכל מקום וככל זמן ועונות עליו ובהיא בהמה עליה
חיבת קילה כמו שאמרנו . ואם אין עדים והתראה ה' כרת
ובשוגג חיבת להביא תפלת קבוצה . וכבר אמרנו שכל שוגג אין
הבהמה נקללת . ואצ"פ שאמרנו ל' בטעם סקילת הבהמה כדי
שלא יאמר בני אדם או ה' שכלל בה פלוני זה לא נאמר חלל כבוד
כי הוא הכלל הגדול אבל שוגג קצת חוב' י' כו' . מנחל לפי דברינו
שאין איסור על העב' וס' נזסם ערוה חלל ח' ופשת ח' ופחות ע' ח' .
ואצ"פ ח' כו' שאמרנו בסדר ושמי' יתרו . וזכור ובהמה .
והעבדים אינן ככלל איסור עריות של קורבה וזו ענין חפילו בחלום
ואחותם וכיון שכתבו למעלה לפי שכבר יצאו מכלל עב' וס' ולכלל
ישראל לא באו . וע' אמרנו ל' בטעם זה שהעבד כענין אין לו
חיים כלומר שהיהו כבהמה לענין זה והכתוב נורה על זה ועדתיב
שבו לנס הפנים החמור ודרשו ז' ל' ע' הדומה לחמור ואם היו עבדים
של אברהם חביבו . ומכל עקום באיסור זכור ובהמה הם כדעת
הר' ומכיון ל' טעם נכון הוא דלא שייך בזה לומר אין לו חיים וחמורין
גם כן לבו' על אשת איש של ישראל דלא שייך בהם גם כן אין לו
חיים וכן הם חמורים מן הבהם ואפילו שפחה מחייבין הם בכל
עונשים שנתורה וכפירש דרשו ז' ל' אשה כי תהיה ז' ובה בין ישראלית
בין שפחה בין גירות ונשואתה . ואמרנו ל' שאם נתגייר אחד מן
החמויות וכן עבד שנשתחרר הרי הן קצתן שנוכל וכל שאר כשר שהיה
להם נשתחלה בגי' או בעבדותן אין שחר כשר להם כלל ונותר להם
ל' אותן . ואפילו הן חוס או אחותם זהו ענין תורה . חלל
חמורים חמור הדבר כדי שלא יאמרו שהיו מקדוש' חמור' לקדושה קלה
ותקנו הדבר כן שאם היה נשוי כשהוא עב' וס' או עבד לאמנו או לאחיו
מפרישין אותו (אכל שאר העריות מותרין) לפי שאין כאן משש שאמר
וכו' שהרי שאר העריות מותרת היו בגי' ויתן . וכן הטעם הזה לא גזרו
ז' ל' בגר חלל כשאר האדם ולא כשאר האבד ולפיכך אמרו ז' ל' שגר' מותר
לישא בתו שנתגיירה וכן אשת אחיו מחיבו אבל לא מאמעו ועותר
באשת בנו ומותר לו לישא שני אחיות מן האב אבל לא מן האם . וכן
שניות כולן לא גזרו עליהם בגרים . והעבדים שנשתחררו הרשום
גרים וכל מה שמוותר להם מותר להם וה' הדין באיסור :

קדושים תהיו

ג"א מצות י"ג מצות עשה . ול"ה מצות לא תעשה :

ריב לירוא וזהאבות כלומר שיתנהג האדם עם אחיו ואחיו הכנה
שאלם נזסג עם מי שירא מנהג שאמר איש אמו ואביו
היראו . ולשון ספר ח' זהו חורא לא יסב כעקומו ולא ידבר כעקומו
ולא יסתור את דבריו : משרשי המצוה כתבתי במצות כיבוד האבות
בפרשת ושמעיתרו : מרצ' המצוה נהג שאמרנו ז' ל' עד היכן
מוראת אב ואם שאפילו תכונה וירקו הפניו לא יכלים אותם . ואצ"פ
כן כוונתם לכל יכה אדם את בנו גדול לפי שיש בדבר משום ולפני
עור לא תתן עקבול . ומגדן על כן . ואמרנו ז' ל' בחומר

ריב שלא לפנות אחר ע"ה במחשבה או בדבור ולא חפילו בראייה
לכד כדי שלא יבוא עתון כן לעבוד אותה שאלמר אל הפנה
אל האלילים . ואמרנו ז' ל' בספר ח' פונה אחריהם אתה עושה
אותן חלויות אשר יאמרו המאמינים בה שמוזל פלוני או טובב פלוני יעשה
השגעות אשר יאמרו המאמינים בה שמוזל פלוני או טובב פלוני יעשה
פעולה כן וכן בקטרת או בעבודה פלונית או תביט תמיד בצורות
שעוסין עובדיה כדי לדעת איכות עבודתה מכל ז' יכיה סבה שתהיה
נפתה אחריה ותעבדה וכפירוש נאמר ח' בספר ח' שהפילו ההבטה
לכד אסורה . שאמרנו ח' רבי יהודה אומר חל תפנה לראותם
והענין מן הטעם שאמרנו שהיא סבה לטעות אחריה וכן כדי שלא
יתבטל חלק מהענין ויתעסק באותם ההכלים והאדם איננו כבד אלא
לעקום בעבודת בוראו וזהו שאמרנו ז' ל' בפרק שאל אדם מחבירו
ודוקני עצמה חפילו כחול חסור להסתכל בה ז' משום שנאמר חל תפנו
אל האלילים . מאי תלמודא . אמר רבי יוחנן חל תפנו אל מדעתם
ונכפל לאלו זה כלומר באיסור המחשבה בע"ה במקום אחר שנאמר
השמרו לכם מן יפתה לכבכם ופרתם ועבדתם וגו' כלומר שאם
ירכה לכך לחשוב בה יהיה סבה לנטות מן הדרך הישרה ולהתעסק
בעבודתה . ועוד נאמר בזה הענין וכן תשא עיניך הפעולה וראית
וגו' . שאין הענין שלא ישא האדם ראשו ויכיש בשמים אבל הכונה
בדבר שלא יבטח בהם כענין הלב לדעת כוחו ועניינו כדי לעבוד וכיון
שנאמר במקום אחר וכן תפנה לאלהיהם איכה יאבדו בגוים האלה
את אלהיהם ואעשה וגו' שימנענו הכתוב על איכות עבודתה לפי
שכל זה סבה לטעות בה : שורש ריחוק ע"ה וכל עניינה
ידוע לכל אדם . דיני המצוה ופירשה יתבאר בהרכבה מקוונות
בגמרא כפיזור שהזכירנו ז' ל' שלא כלכד להרהר במחשבת ע"ה
אסורה חלל חפילו כל מחשבה הגורמת לו לאדם לעקור דבר מן
התורה אסורה וכפירוש הוהיר הכתוב על זה במקום אחר דכתיב
ולא תתורו אחרי לבבכם . ואמרנו ז' ל' שאין הקב"ה מחשב לישראל
מחשבת עבירה כמעשה חזן ומחשבת ע"ה שהיא מחשבת לו לאדם
כמעשה : (הלכות ע"ה פ"ב) ונוהג איסור זה בכל מקום וככל
זמן בזכרים ונקבות ועקר עליה ופנה אחר ע"ה כדרך שהיה עושה בה
מעשה לוקה :

ריב שלא לעשות ע"ה למי שיעבדה כין לעצמו כין לזולתו ואפילו
יהיה המצוה לעשותה עב' וס' ס' ואלהי מוסבה לא תעשו
לכם . ואמרנו ז' ל' בספר ח' חפילו לאחריהם . וס' נאמר העושה ע"ה
לעצמו עובר משום שתי אזהרות כלומר משום לא תעשו מוסים לא לכם
וכו' : שורש ריחוק ע"ה ר' ד' : מדיניה נהג שאמרנו ז' ל' מה בין ע"ה
של ישראל לע"ה של עב' וס' . ע"ה של עב' וס' אסורה בהכרח כלכד
מיד שנאמר פסילי אלהיהם תשרפון באש וגו' . ומשפסלו יעשו לו
אלוה : ושל ישראל אינה אסורה בהכרח עד שתעבד שג' וס' וס' וס' וס'
עד שיפעה לו דברים שכתב שהם עבודתה . ומשמי' ע"ה בין של
עב' וס'

ספר החינוך מן ספר ויקרא פרשת קדושים

כוא

עכ"ל או של ישראל אינן אחריו עד שישתמשו בהן לפ"א . והעושה
ע"א שהוא לוקח שכרו מותר אפילו עשה לעב"ס שהיא אסורה
משגמרה אפי' קודם שתעבד נ"מ אינה אסורה עד שתגמור ואין
בה שום פרוטה . ויותר רובי פרטים בנסכת ע"א ("ד"ס" קמ"א)
וגוהגת איסורה ככ"מ וכל זמן שזכרים ונקבות ועובר ועשה ע"א
לזולתו בין עשה לעב"ס או לישראל לוקח מלקות אחד ואם עשה
לעצמו לוקח שתי מלקות כמו שאמרנו . ושניהם משום העשייה לבד
לכוננת עבודה ואפי' שלא עבדה :

רסו שלא לאכול נותר והוא מה שנשאר מכשר הקדשים מקרבן
שקרב במזותו אחר זמנו הראוי לאוכלו של בני ישראל לא
יאכל כי קדש הם וכל הפי' על זה כל שנקדש פסול ליתן לא תעשה
על אכילתו וזה ירמוז הכתוב באומרו כי קדש הם . זה הנסתר שהוא
הוא כולל כל מה שנפסל מן הקדשים ואין לנו ללמוד בכך שנחשב
הפיגול והנותר ללאו אחד כי שני שמות הם וכמו שכתבתי למעלה
באיסור הפיגול בסדר זה במזות קמ"ה ומצינו שבאו בהם שני כתובים
לגבי העונש דכתיב הפיגול בסדר זה ואם האכל יאכל וכו' וכתב
בתורה והנפש האוכלת עונש תשא . ונשיאות עון זה הוא כרת כמו
שנלמד בגזירה שזה מותר . וכתב הכ"ח בגימטריא והנותר ביום
השלישי פיגול הוא לא יזרה ואכליו עונשו יאכל כרת קדש ה' חלל
וכרתה וגו' . ועל כן אפי' שאזרת שניהם מוקרא אחד לא נמנע
מפני כן לחשב שני לאוין . וכן אמרו במעלה הפיגול והנותר אין
מזטרפין זה עם זה מפני שהן שני שמות וכו' . כמו שזכרנו שם שיש
דברים שאין מזטרפין בהן ויש שמזטרפין בהן : משרשי המצוה
כתבתי באיסור פיגול מה שידעתי : מדיני המצוה מה שאמרנו
ז"ל אכל מן העור או מן המרק או מן האלל או מן המורחה או מן
הגידים ומן הטלפים ומן הנמרים מן החוטם ומיני העוף מן הנזפה
אינו חייב כרת . וכן כדס' אין חייב בה משום נותר . וכן בלכות
הקטרת והעצים וכמו שכתבנו בפירוש . אכל מן השליל או מן
השליח חייב כרת . וכן מה שאמרנו כי קדש עב"ס כלומר נדרים
ונדרות שנקבלין מהם אין בהם משום נותר ופיגול . ויותר פרטי
איסור הנותר וגם הפיגול יתבאר בהרבה מקומות ומסדר קדשים
(הלכות פסולי המוקדשין פ"א) : וגוהג איסור זה בזמן הכית
בזכרים ונקבות ועובר עליה ואכל כוונת מותר חייב כרת בשוגג
חייב להביא תחלת קטובה . וכן הדן אם אכל כוונת נותר ופיגול
שיחד דלענין אכילה מזטרפים הם :

רסז להניח הפאה מן התבואה . שג' ובקוצר יבטל וכו' לעני
ולגר תעזוב אותם . אחר שזכר לא תכלה פאת שדך ופירוש
גר זה הוא גר דרך וכן כל גר האומר בנותנות עניים שהרי כתב
במעשה עני לגר ליתום ולא למתה וכו' ודאי גר דרך הוא מן הסתם
שעדין בעדו והוא דרך לכל ונותנות עניים . ואפי' אומר ז"ל
שאין מוכנין אותו מועני גוים עפני דרכי שלום . וענין הפאה הוא
שיניח האדם בשת שיקצור תבואתו מועט מן התבואה מעט בקצה
השדה ואין לשאר זה שיעור מן התורה אכל חמיוס כתנו שיעור לדבר
והוא חלק אחד מששים : משרשי המצוה ביה"ט רנה להיות
עמו אשר כשר מיעוטרים בכל מדה טובה ויקרה ושיהיה להם נפש
ברכה ורוח נדיבה וכשר כתבתי כי מתוך הפעולות תתפעל הנפש
ותיהי טובה ותחול ברכת הש"י בה ואין ספק כי בהותר האדם חלק
אחד מפרותיו כשדהו ויפקירם שיהנו בו הגריכים תראה בנפשו
שזכר רצון ורוח נכון ומבורך וכי הש"י השביעו טובה וגם נפשו בטוב
תלך והמאסף הכל ל הברית ולא ישאר אחריו ברכה שיהנו בו האכזבים
אשר ראו השדה בקמותיה ויתאוו תאוה אליה למלא נפשם בה כי

ריו שלא לקצור כל הזרוע אכל יעזוב מומנו שארית לעניים בקצה
השדה שנאמר לא תכלה פאת שדך בקצרך וזה הלואי ניתק
לעשה שנאמר לעני ולגר תעזוב אותם וכו' כלומר שאם עבר וקצר
בכל השדה שיתן לעניים מן הקציר שיעור פיאה והוא חלק אחד
מששים מדרבנן שיתייבטו כן אכל מן התורה אין לה שיעור . כדתנן
אלו דברים שאין להם שיעור הפיאה והבכורים וכו' :

ריו משרשי המצוה ודיניה כל עניינה כתבת למעלה במזות רט"ו שנסדר
זה מה שידעתי בה :
ריו לעזוב הלקט לעניים והוא מה שנתן מתוך המגל כשעת
קצירה או מתוך היד כשעת תלישה שנאמר בלקט לעני ולגר
תעזב

הבג' עושה
יחס ויונה
יב בכבוד
והזרוע
ואפילו על
תבואה
כל מקום
בטל עשה
על כבוד
והראיה
אל הפנה
אחת עושה
ההרהר אחר
פלו יעשה
חיד כבודות
בה שיהיה
על ההטה
ה לראותם
כן כדי שלא
וכרח דק
ו חבירו
ר אל תפנו
למעשתם
אחר שנאמר
לומר שאם
ולתעסק
ימה וראית
אכל הכונה
עבדן וכמו
גוים האלה
ברדת לפי
וכל עניינה
ה מקומות
שבת ע"א
ר דבר מן
אחר דכתיב
ש לישראל
ת לו לאדם
מקום וכל
א עושה בה
לזו ואפילו
לא תעשו
עושה ע"א
זום לא לנס
זה בין ע"א
אפה בלבד
יבטלו לו
זום שבת
ע"א בין של

העובד אוחם - משרשי המזוה כתבתי במזות המאה זה שידעתי :
כדיני המזוה כגון מה שאמרו ז"ל שכולת אחת או שתיים לקט שלש
אינה לקט - כלומר שאם נפלו ג' שבלים או יותר ביחד
מן הקוצר בלא חזקת הכל קוד בידו ונפל אין זה לקט - וספק
לקט לקט שנאמר עני ורש הדיקון - נדק משלך ותן לו - ודין
תבואת המזלות בחורי הנמלי' ודין שכולת של לקט שנתערכה
בגדים - ויתר פרטיה מבוחרים במוסכת פאה ולענין באיזה מקום
נוהגות ומחייב בה ועונש העובר עליה הכל כמו בפאה :

רי"ט שלא לקחת שבלים הנפלים בשעת הקציר אבל נעזוב אותה
לעניים שנאמר ולקט קצירך לא תלקט - וזה ג' כיתות
לעשה כיון שביארנו בפאה וכל ענין מזוה או גם כן תמצא לקמן
במזות רכ"א :

רכ להניח פאה בכרם ופאה זו של כרם הולאה הכתוב כלשון
עוללות כלומר שנלשנו ששחיר כל העוללות בכרם לפיכך
וזהו דכתיב לעני ולגר המזוב אותם - אחר שזכר וברוך לא
תעולל זהו דעת הר"מ כו"ל בעוללות הכרם שהם במקום פאה
שהוא חילנות - והרמב"ן ז"ל לא פירש כן וכלאו דכרמך לא תעולל
שהיא סדר זה אכתוב עיקר מחלקותם בארוכה - ועוד אכתוב שם
פאה בכל חילנות ומין וכל ענין המזוה כמנהגי בע"ה :

רכא שלא לכולת כל פירות הכרם כעת הקציר אבל יניח מהם פאה
לעניים שנאמר וברוך לא תעולל וזהו פאת הכרם כן כתב
הרמב"ם ז"ל - ועוד אמרו כי יונה שכתוב לא תפאר אחריו בותים
יורה ג"כ על פאת הותים נקראים פירות ופאת הכרם עוללות
ומשניהם כלומר לכל החילנות - והרמב"ן ז"ל השיג עליו בזה ואמר
כי כולו טעות - ואמר כי לאו דכרמך מיוחד דוקא בכרם והוא ששניהם
כל הענבים הקטנים שאין להם כתף ונטף - פי' כתף פסיון זה על גבי
זה - כסף תלויות כולן ויורדות לפי זה העוללות הם הענבים הקטנים
המזוהים בכרמים לפעמים הנקרא בלעז גיט"ש וזה דבר נועט
בודאי לפי הכראה בכרמים שלנו וכן אמרו ז"ל אי זהו עוללות כל
שאין לו לא כתף ולא נטף - ומלכד חיובו של עוללות יש עליו חיוב
להניח פאה ובעת הכרם לא כל עליה כתוב מבוחר לא דוגמא אחריו
אחריו נותנים - וכדאמרי' בגמרת חלוין כפירוש ארבע מתנות שכרם
הפרט והעוללות השכחה והפאה - וגמר שם פאה בכרם מודכתי בה לא
לא תעולל אחריו - ואמר דכילוי אחריו או שכחה כלומר מה שיחאר
אחריו דהיינו שכחה - ופאה גמרינן אחריו נותנים - דכתיב בוית
כי תחטב זיתך לא תפאר אחריו ותנא דבי רבי ישמעאל שלא תטול
תפארתו ממתנו דהיינו פאה - וילמוד הרמב"ן ז"ל פאה בכל
החילנות נותן שחייב הכתוב בה פאה כפירוש - ומכרם שלמדנוהו
מלשון אחריו - ואמר הוא ז"ל כי הרמב"ם ז"ל כתב הענין בתיוקן
בחיבור הגדול ומכלל מחלקותם זה אין לנו תוספת וגיורע בחשבון
הלאוין שאין המחלוקת אלא שהרמב"ם ז"ל יפרש לא תעולל לפאה -
והרמב"ן ז"ל מפרש אותו לעוללות ממש וילמוד ונלשון אחריו פאה
בכרם כמו שכתב בגמרינן אחריו אחריו נותנים - וזה הלואו ג' כיתות
לעשה פאה עבר וכלה הכל שחייב לתת העוללות לעניים : (מתנות
עניים פ"ד) : משרשי המזוה ודיניה כתבתי למעלה בסדר זה במזות
פאה בקצת ושם כתוב באי זה מקום נוהג היא וכל שאר מתנות עניים
ושפרטי מזות פאה מבוחרים במוסכת פאה ועוד יש לנו לכתוב כאן
שאמרו ז"ל בעוללות שאם היה הכרם כולו עוללות הוא לעניים שנאמר
וכרמך לא תעולל ודרשו ז"ל אפילו כולה עוללות ואין העניים זוכים
ליקח העוללות עד שיתחיל בעל הכרם לבצר כרמו שנאמר כי תבצר
כרמך לא תעולל :

רכב לעזוב פרט הכרם לעניים והוא מה שיתפרד ויפלו מן הענבים
בשעת בצירה שנאמר לעני ולגר המזוב אותם אחר שזכר
פרט וכרמך לא תלקט וכלאו דלא תלקט אכתוב כל עניני
המזוה בע"ה :

רכג שלא נלקט פרט הכרם אבל נעזוב אותו לעניים שנאמר
ופרט ברכך לא תלקט והוא הגרעיני הנשארין : רנו
משרשי המזוה כענין שכתוב למעלה בפאה : כדיני המזוה מה
שאמרו ז"ל אי זהו פרט זה גרגיר אחד או שני גרגרין
הנפרטים מן האשכול בשעת הבצירה אבל שלשה גרגרין שנפלו בבת
אחת אינו פרט - היה בוצר ומשליך לארץ כשפנה האשכולות אפילו
חצי אשכול הנמצא שם פרט - וכן אשכול שלם שנפרט שם הרי הוא
פרט - והמניח הכלכלה תחת הגפן הרי זה גזול את העניים - ויתר
פרטיה במוסכת פאה (י"ד ס' ט"ב) וענין המזוה באי זה מקום
נוהגת כתוב למעלה במזות פאה ב' :

רכד שלא לנכות שום ממון שנאמר לא תגנוב ואמרו ז"ל שזה
האזהרה לנכות ממון וענין הגניבה הוא כמו שפירשנו בסדר
משפטים : שורש מזוה וידוע כי הוא מן המזות שהשכל מחייבם :
כדיני המזוה מה שאמרו ז"ל שאסור מן התורה לנכות אפילו
על מנת למקט כלומר להכניס בעל הגניבה ולהכחילו לשעה
ולחזור לו לדבר אחר כך - וכן אמרו בספרא לפי שנאמר בגניבה
שנים ישלם למדנו עונש אזהרה ענין ת"ל לא תגנוב - לא תגנב
אפילו על מנת למקט - לא תגנוב על מנת לשלם ד' ו' - ודין
הגונב שלש זוכים חבירו או מביטו והחזיר דבר הגנוב למקומו
לדעת בעליו או שלא לדעתו מה דינו - וכאן זה לד ענין פטרו
והחילוק שיש בענין זה בין דבר שיש בו רוח חיים וכמו שכתב בקמח
פרק ז' - ומה שאמרו שאסור לקנות מיד גנב מפני שמוחזק
ידו עוברי עבירה - וכן כל דבר שחוקשו שהוא גנוב אסור ליקח
אותו ולפיכך אמרו ז"ל שאין לוקחין מן הרועים אמר חלב וגדיים וכן
אין לוקחין מן הנשים ונון העבדי' הקטנים לא דברים ידועים - וכן אין
לוקחין משומרי שדות ערים או מירתי לא במקומות ידועים - ודרך כלל
אמרו וכולם שאמרו הטמן אסור ליקח מהם - ומה שאמרו כי לגנב
משורפם לא עשו בו תקנות השוק ומחזיר הלוקח מזוה הכלי בלא
דמים והוא יעשה דין עם הגנב - אבל אם אינו משורפם יש בו
תקנת השוק ומחזיק בעל הגניבה מועתיו ללוקח ונטול כליו ואחר
כך הוא יעשה דין עם הגנב - וכתב הרמב"ם ז"ל וזהו לשוני -
כל הגונב משהו פרוטה ומעלה עובר על לא תעשה שנאמר לא תגנוב -
ואין לוקחין על לאו זה לפי שניתן להשטין - ואחד הגונב ממון ישראל או
הגונב ממון עובד ע"ה ואחד הגונב את הגדול או את הקטן ע"כ : ויתר
פרטיה בקמח פרק ז' ובמקומות אחרים (ח"מ ס' ט"ט) : ונוהג חיסור
זה בכל מקום אבכל זמן בזכרים ונקבות ועובר על לאו זה גנב
חייב לשלם כמו שפורש בכתוב אם גנב דינר או סכות או חמור
אונסל שלם שנים בדמיון ונמצא מפסיד כשיעור שכקס לחסר
חבירו ותשלמו ככל מהגין בכל דבר חוק מוסר ושה שיש בהן צדדין
שמשלמין עליהן ד' זהו כגון שטבח ומכר וכמו שכתוב מבוחר -
וכמשלם כפל חוד' אזה' בשור ושה דוקא שהעידו עליו ושלם על
פיהם ככ"ד - אבל מודה ונעמנו פטור עם תשלום הקרן לבד
קנסות שסמודה בהן פטור - וכבר כתבתי למעלה שאין דנין דיני
קנסות אלא בארץ :

רכה שלא נכחש בזה שהופקד בדימו וכלל זה שיש לוולתיו עליו
שנאמר לא תבחשו - וכאן הפירוש שבמיון הכתוב
מדבר

רבו - ולשון ספרא לפי שנאמר וכתבם ונשבעו על שם קדש למדנו
עונם אזכרה וכו' ת"ל לא תפחשו - גם זאת מן המצוות שהשכל
מוציא דבריו : מדיני המצוה מה שאמרנו ז"ל שהכפרה בפקדון פסול
לעדות אע"פ שלא נשבע - ואומר בגמרא ודוקא דאמרנו סהדי
דהיא שעתה הוה פקדון כביתיה - פרטיה מוכרחים במקומות
ממסכת שבועות (ת"מ ס' כ"ד) : ונוהג איסור זה בכל מקום
וככל זמן בזכרים ונקבות ועובר עליה וכתב בעמיתו בדבר שבמזון
עבר על לאו זה והוא כעובר על מצות נולך אבל אין בו מלקות :

רבו - שלא נשבעו על ההכחשה שנאמר ולא תשקרו כלומר שאם
כפר איש בפקדון עבר על לא תפחשו - ואם נשבע לו על
הכפירה אחר כך עבר על לא תשקרו שכן בלנו פי' זה הכתוב הוא
להזכיר על הנשבע במקדש ומזון וכמו שבא בספרא לא תשקרו -
מה ת"ל שאמר ונשבע על שם קדש למדנו עונם אזכרה וכו' ת"ל לא
תשקרו - וכתב במסכת שבועות שכל מי נשבע שבועת שקר על
כפירת מזון עובר בשני לאוין משום לא תשבעו בשמי לשקר ונשבע לא
תשקרו איש בעמיתו - מירששי איסור השבועה לשקר כתבתי בפרשת
ישמע יתרו במצות לא תשא ודיני מצוה זו בפרק מנייני משבועות :
וגרמיה בכל מקום וכל זמן ועובר עליה ושקר ונשבעו על הכפירה כמזכיר
לוקה ואע"פ שאין בו מעש מחומר השבועה חייבתו התורה מלקות :

רבו - שלא נשבעו לשקר שנאמר ולא תשבעו בשמי לשקר ופי'
ז"ל זה הכתוב זכיר על שבועות בשמי ושבועת בשמי הוא
מה שנאמר בתורה או נפש כי תשבעו לטמא בשפתים להרע או להטיב
והיא נחלקת לד' חלקים שנים להבא ושנים לשעבר כגון שנשבעו על
דבר שעבר כנשבעו או לא נעשה - ועל דבר שעתיד להיות שיעשה
אותו או לא יעשה - ואין שבועת בשמי נהגת אלא בדברי שאפשר
לו לאדם לעשותם בין להבא או לשעבר - כיצד לשעבר אכלתי או לא
אכלתי - וכן דרשתי או לא דרשתי אכן לים - וכיצד להבא אוכל או
לא אוכל - או אדורק או לא אדורק - אבל בדברים שיש בהם עונש מן
התורה אין שבועות בשמי נהגת בהן שאין שבועה חלה אלא על דבר
הרשות שאם רצה עושה ואם רצה לא יעשהו שנאמר להרע או להטיב -
אבל בכל דבר מצינו חייב עליו לעשותו לפיכך אין שבועת בשמי חלה עליו
בין להבא בין לשעבר כגון שנשבע לקיים מצוה ולא קיימה וכן אם נשבע
שקיים מצוה וכו' לא קיימה דמנו שאין חייב חל בדבר מצוה להבא
כן אינו חל לשעבר וכן מתבאר הענין במקומו שבשבועות וזו הטעם
הוא שאמרנו שאין חייב השבועה חל אלא במה שהוא ברשותו לעשותו
פטרנו ל"ג כן משבוע' בשמי כל הנשבע להרע לאחריים נפשי שהוא
מצוה שלא להרע לחבירו - וכתב הר"מ בנז"ל כי יראה לו שהוא
לוקה וכל מקום משום שבועת שום - והנשבע להרע לעצמו אע"פ
שאיהו רשאי חייב משום בשמי אם לא הרע - נשבע להטיב לאחריים
בדבר שהוא בידו לעשות ולא עשה חייב משום שבועת בשמי - ויתר
דוכי פרטי השבועות וענין התיקון יתבאר הכל יפה במסכת הבבליה
על זה והוא ממסכת שבועות - וכבר כתבתי יותר מזה בענין מצוה
זו ובארתי בפרשה במצות לא תשא קדר וישמע יתרו : ונוהג
איסור זה בכל מקום וככל זמן בזכרים ונקבות ועובר עליה אם היה
מוד לוקה - ודוקא בעדים והתראה כמזכירנו בכל המצוות -
ואם שגג חייב להביא קרבן עולה ויורד - וכן אמרו שם בשבועות
זה היא שבועת בשמי שחייבים על זדונה וזכות - ועל שגגתה קרבן
עולה ויורד וזהו שאמרנו היא אין שם חידו' אלא מצד שהקרבן
הוא עול' ויורד :

רכה - שלא נקיים כמנה שיהיה בדינו מנולתינו דרך אונס או דרך
וכורעו בפרסום שנאמר ולא תגזול ונא הפירוש על
שלשון גזילה נשבע על המוטף דבר מיד חבירו או הוציא מרשותו בעל
כרחו דרך אונס ובפירסום בענין שנאמר ויגזול את החיית מיד
המזרי : שורש המצוה ידוע שהוא דבר שהשכל מרחיקו הרבה
וראוי להרחיק כיוודע בגזול החלש ממנו כי בא עליו תקף ממנו
זיהו גס הוא גזול והוא סבה לחרבן היישוב : מדיני המצוה אמרו
ז"ל שאיסור דאורייתא לגזול אפילו כל שהוא אבל לאו דלא תגזול
אינו חל אלא בשוה פרוטה כי התורה לא תחייב אלא בדבר שהוא
מזון ופחות משוה פרוטה אינו נקרא ומאן אבל מכל מקום איסור
הוא

דחייב ורמאות כמו אחי און שדחין בני אדם לאמר להם
לך ושוב כדי למכר שישא' להם מה שביד' מנולתם וזאת היא מדה רעה
ביותר והרחיקתנו תורתנו השלמה ממוכח והזהירה בך בזה המקום
דכתיב לא תעשו כדעתך כי מחזיק ומזון מנולתו בזה הענין
שאמרנו נקרא עושק : וככלל עושק הוא גם כן שכל מחזיק מחזיקו
מזון ועושק אותו כגון שגר שחיר וכיוצא בו דלאו כפי' מה שיכח
משם מיד העושק ליד העשוק - אבל כל שיש אצלו תביעת מזון
מזון וכו' והוא דוחה אותו ומחמת אלויות שיש בו או כל דרעאות נקרא
עושק - ואע"פ שהעושק והגזילה והגנבה ענין אחד הוא עם
היות שהעונש תלו זה מזה כי כוננת שלשן שלא יקח האדם מזון
משום דלפי שבשלה דרכים אלו יחמסו בני אדם זה את זה פרטם
הכתו' כולם והזהיר בכל אחד בפני עצמו וכענין מה שאמרנו ז"ל
במצוה פירק המוקבל רבא אמר זהו עושק והו' גזל ולמה חלקו הכתוב
לעבור עליו ככ' לאוין - ופי' ענין זה ועיקר הטעם לפי דעתי הוא
משני דברים האחד שכל מה שרצה האל ב"ה להרחיק ממנו לטובתו
ריחוק גדול הרבה לנו בו אזכרות רבות ועוד לנו תועלת נמש'
ברובו האזכרו' והוא כמו שאמרנו ז"ל שרצה המקום לזכות את
ישאל ולפיכך הרבה להם מצוות והמנהיג להם באמרו מצוות על
האזכרות שרבה להם אזכרות הרבה במה שיהיה אפש' להודיע על
באזכרה אחת כמו כאלו שהיה אפשר להזהירנו דרך כלל לא תקחו
מזון מנולתכם שלא כדון ונתרבו האזכרות לנו בדבר כדי שנקבל
שכר הרבה על הפרישה מן העבודה ומזון כן בכל מקום שאמרנו ז"ל
לעבור עליו בהרבה לאוין כן נפרש הדבר שאין לפרש חלילה
שירצה הש"י לבוא בעלילה על בריותיו ולכן שירצה הנקם עליהם
כי חפץ השם ב"ה הוכרח שמו לזכות בריותיו לא לחייב אבל יתן
אותם זירון אחר זירון למען ילמדו ויקחו מוסר וזכו בהתרחקם
מן העבירה וזכות רב זה הטעם לידועי דעת דבשומל :

שורש המצוה ידוע כי היא מן המצוות שהשכל מחייב אותם :
דיני המצוה ככתבא קמא ועיקר כפי' וכו' (ת"מ ס' ט"ט) :
ונוהג איסור זה בכל מקום וככל זמן ועובר עליו ועשק את חבירו
עבר על לאו זה והוא לאו היתק לעשה כלומר שישם החסם אשר
בכפיו וירצה את חבירו על שהקטיו והכעיסו - וכבר הדיננו
ז"ל גדול כח בעלי תשובה - והרב הצרפתי כתב במשנת המצוות
במנין הלאוין והוא ימנה במקום זה ולא יהיה בקרא וכו' - כלומר
שלא נחזיק במחלוקת - ולדעתנו אנו אין מונת רבא שלא יזנו בשמי
לאוין אלא לעבור בגזל בשני לאוין ובעושק ג"כ ומזון שענין
חילוק מנהיג אותם לשניהם כמו הגזילה ואגביה שאל"פ שענין שניהם
הוא שלא נקח מזון מנולתנו אין ספק כי לשני לאוין הן נחשבו
בדרי' ג' מצוות :

שלא נקיים כמנה שיהיה בדינו מנולתינו דרך אונס או דרך

גכסו
שזכר
ענייני
נאמר
רזון
זה מה
גרין
בבית
אפילו
יהוא
ויתר
מקום
ל' שזה
בסדר
יבס :
אפילו
לשעה
גביה
תגוב
ודין
מקומו
מזכיר
במח
מחזיק
ליקח
ייסור
וכן אין
דך כלל
ל' לנגב
י' בלא
ש' כו
אחר
וגו'
גכסו
דאל או
ויתר
איסור
זה ונגב
מזכיר
לחצר
ן נדדון
אחר
שלים על
ין לכד
כין דיני
מו עלינו
הכתוב

ספר ההינוך מן ספר ויקרא פרשת קרושים

הוא דבר תורה כזו חצי שיעור שאין לוקין עליו והוא איסור דאורייתא וכתב הרמב"ם ז"ל ואפילו גוי ועובד ע"ל חסור לגזלו או לנשקו ואם גזלו או נשקו יחזיר - ובגמרא אמרו ז"ל שאפילו חמשים שנות לא יאמר גנב וכן המינין חסור לאמר ויגזל או לגנוב להם - ואמרו בטעם זה שמא יאמר ויער ראוייהו' ממונם להם - ועוד אפשר לומר שכוונתם ז"ל בהרחיקים זה כדי שלא ירגיל האדם טבעו בכך כי גריעות יהיה נכפש בהרגילה בנודות הפחותות והרעות והוא חסר חזק למשך בהן - וכן מדיני המצוה מה שאמרו ז"ל שהגזול חייב להחזיר הגזלה עמה שאמר הגזילה אשר גזל ופירשו ז"ל יחזיר כעין גזול ומפני כן אמרו כי כדן הוא שאפילו גזל תרוס (פי' קורה) וכנחה בבירה מקנעק כל הכירה ומחזיר תרוס לבעליו אלא מפני תקנת הסבים תיקנו כותן את דמיה ויפטר - וכבר כתבתי למעלה איך יש כח ביד חכמים בזה - ודין הגזול חסרו ביישוב ודלא להחזיר לו במדבר זה דתו - ודין הגזול חסרו והכליע לו בחשבון שיא ידו חובתו בכך - ואם החזיר בכיסו ולא הוא שיסבה מעות דקיימא לן כדרכי יחזיק דאמר אדם עשוי למשמש בכיסו ויומנה מעותיו - ומינין שלא מדעת פוטר כמה שאינו כעל חיים - ודין הגזול כמה כן שהאכיל הגזילה לכניס קודם יאוש או אחר יאוש אם הניח קרקע חייבין הכניס לשלם דמיה הגזילה אבל מן המטלטלין לא יהיו חייבין היתווסם לשלם אלא חמשי תקנת הגאונים שתקנו כן שאפילו במלוה על פה ושתעבדו מטלטלי דיתמי חמשי תיקון היגולם ודין הלוקח מן הגזלן כדן הלוקח מן הגנב שיש חילוק בין מוכרוס ושאינו מוכרוס ומה שאמרו שאסור ליהנות מאדם שחוקתו שכל מה שיש לו מן הגזל אבל אם היה קנת מה שכרו שלא יון הגזל ח"פ שהוא נועט מותר ליהנות ממנו עד שידע בכירור שאינו דבר ממש שהוא כהגט בו גזל ויתר דמי גזילה ודין יאוש ושיעור שות ושאר פרטיהן מוכאריס כפרקט' וי' מקמח (ומס) וקנת מהן כתבתי בסדר ויקרא במצוה ק"ל : ונהגה איסור זה בכל מקום וככל זיון בוכרים ונקבות ועובר עליו וגזל משהו פרטה ומעלה עבר על לאו אבל אין לוקין על לאו זה לפי שהוא ניתק לנגסה דהשבה שאלוה והסיב את הגזילה וכו' - ואפילו בטלעשה שבה כלומר שאותו דבר הגזילה או השליכה לים הגדול ומקום שאינה ניתנת לעולם אינו לוקה לפי שהוא לאו שניתן דתשלומין ואישלם מה שהיתה שוה ואם כבר בה נשבע לשקר ווסף החומש ויקריב אשם כזו שהתבאר בקווא וכסוף מכות :

רל שלא נאמר שבר שכיב שאלוה לא תלין פעולה שכיב אהך עבר בוקר - וזה הכתוב אמרו ז"ל שמדבר בשכיב יום והאריכה התורה זמן פרעונו כל הלילה שנאמר עבדך - וכשכיר לילה למדנו במקום אחר שזמן פרעונו כל היום שנאמר ביומו תתן שכרו ולא תבא עליו השמש ופירשו ז"ל שהכתוב זה מדבר בשכיב לילה - ולשון המשנה שכיר יום גובה כל הלילה - ושכיר לילה גובה כל היום וח"פ שבאו במצוה זו שני כתובים אינה אלא מצוה אחת - והאחד באמר להשלים דין המצוה ואין לנו למנות מה שיכח בתורה לתשלום דין המצוה כפי עצמה וענין המצוה זו הוא שלא נאמר לשכיר פרעונו אבל כפרעהו תוך זמן קצוב זה הוא יסוד המצוה ועם שני הלאוין אלו המוכרים בה ידענו זמן הפירעון בשכירין בין שכיר יום בין שכיר לילה מתי הוא חסור זה העיקר בכל המצוה כי עיקר גדול הוא בחשבון המלות והוא העיקר שהסכימו עליו שני עמודי העולם הרמב"ם ז"ל והרמב"ן ז"ל : משרשי המצוה לפי שה' חפץ בקיום האדם אשר ברא וידוע כי באימור המונות יאבד הגוף ועל כן צונו לתת שכר שכיר כי אליו הוא נושא את נפשו להתפרנס בו - ולפי הנראה על כן שם גבול זמנו יום אחד ולא יותר פי דרך כני אדם להתענות יום אחד לפעמים וכפי'

הודיע הכתוב טעם הדבר באמרו ואליו הוא נושא את נפשו וח"פ שדרשונו ז"ל בפנין אחר פשטיה דקרא כמו שכתוב בסדר וישמע : כודוני המנוה מה שאמרו ז"ל שאחד שבר האדם והסבה והכלים יש בהם משום ביומו תתן וגו' ומשום כל תלין - וכמו זה שפירשו ז"ל משכיר שעות של יום גובה כל היום ושכיר שעות של לילה גובה כל הלילה - שכיר חדש שכיר שבת שכיר שנה שכיר חנוכה יאמר ביום גובה שכרו כל היום - יאמר כלילה גובה שכרו כל הלילה - ודין נתן טלינו לאומן לתקנה בקבלנות גמרה והודיעו כל זמן שהטלית ביד חומן אינו עובר - נכחה לו ולא פריעו ביום שנתנה לו עובר שהקבלנות כשכירות כן פי' ז"ל - ודין שליח ששכר פועלים מי עובר משום כל תלין הוא או כעל הבית שהכל הולך לפי הלשון שאמר לפועלים - ומה שאמרו שאין השוכר עובר אלא בזמן ששכרו ולא בתלו - אבל אם לא תכנו אינו עובר (תוספת) - או שתכנו ולא היה לו מן שימן אינו עובר ע"כ) - וכן אם האוחז לפועל אלא אחר שיפרע לו השכר וקבל הפועל פטור השוכר ח"פ על פי שלא פרעו האחר אחרי כן וזה שאמרו ז"ל שהמשהה שכר שכיר עד אחר זמנו ח"פ שכר עבר בעשה ולא תעשה הייב ליתן לו מיד שיתבעו וכל זמן שישאלו פירעונו אפילו אחר הזמן עובר עוד על לאו של דבריהם ז"ל וסמנו לזה המקום שכתוב אל תאמר לרעד לך ושוב - ודין השכיר ששכרע לו נוטל כל זמן ששכר עמו וזמנו אפילו היה השכיר קטן גם הוא כשבע ונטל - וכתנו ז"ל טעם בזה לפי שבעל הבית טרוד בפועליו - ויתר פרטיה ומכאריס פרקט' ומציעה (ח' מס' שלט) :

ונהגה בכל מקום וככל זמן ועובר עליה ועבד שכר שכיר עד אחר הזמן המונכל בטל עשה ועובר על לאו זה (אבל אין לוקין עליו ומפני) שניתן להשכון שהרי חייב הוא לשלם שכרו בכל עת - ועוד אמרו ז"ל בכובש שכר עובד דרך האוירה ששוכר משום כל תעשוק וכל תגול וכל תלין - ומשום לא תבא עליו השמש ואמרו בגר תושב ומורס במשנה פרק המקבל - וכתב הר"ם בזה"ל והוא הדין לכן נח : **רלא** שלא לקבל אחד מישראל בין איש בין אשה ואפי' שאינו שומע הקללה שנאמר לא תקבל הרשע ובא הפירוש עליו מי שאינו שומע קללך וכן תרגם אהקלום ולשון שפרא אין לי לא חרש - מנין לרבות כל האדם - ת"ל בעמך לא תאור ח"כלמה נאמר חרש מה חרש מיוחד שהוא כחיים ולא המת שאינו כחיים אפי' שאין בו כח לדעת כאיזה ענין תנחם הקללה במקולל ואי זה כח בדבור להביא עליו ודענו דרך כלל מכל בני העולם שחוששין לקללות הדין ישראל בין שאר האומות ויאמרו שקללת בני אדם גם קללות הדין תעשה רשם במקולל ותדבק בו הנארה והנצר - ואחר דעתנו דבר זה חמשי הכריות נאמר כי משרשי המצוה שנובעו מה' המזיק כפינו לזולתינו כמו שנובעו מזויק להם כנועשה וכעין ענין זה אמרו ז"ל בבית כרותה לשפתים כלומר שיש כח בדברי פי אדם ואפשר לנו לומר לפי עניות דעתנו כי בהיות הנפש המדברת שבהם חלק עליו וכמו שכתוב ויפח באפיו נשמת חיים ותרגם אונקלוס לרוח מווללל כתן בהקצת רבלפעול אפי' בזה שהוא חון מונכה ועל כן ידענו ומראה תמיד כי לפי חשיבות נפש האדם ודבקוה בעליונים כנפש הנדויקים והחסידיים ימהרו דבריהם לפעול בכל מה שידברו עליו - וזה דבר ידוע ומפורסם בין יודעי דעת ומצינו נודע - ואפשר לומר עוד כי הענין להשכית ריב בין בני אדם ולהיות כגייהם שלום כי עוף השמים יולך את הקול - ואולי יבואו דברי המקבל באוני מוי שקלל - והר"ם בזה"ל אמר בטעם מצוה זו כדי שלא יגיע נכסו המקלל אל הנקמה ולא ירגילה לנעום - ועוד האריך בענין כספרו ונראה לי מדבריו שלא יראה

וראה הוא בדין מן אל הנקולל בקללה אלא שרחיק התורה הענין
 מזה הנקולל שלא ירגיל בפשו אל הנקוה והכעס ואל פחיתות המדות
 וכל דברי רבותיו וקבל עם היות לבכנו לחזו כמה שכתבנו יותר
 בדיני הונזה מה שאמרנו ל' שאסור לקבל כעס ענין ומכל מקום
 אינו לוקה אלא הנקולל כעס מן השמות כגון ים שדי וחלוא וכיוצא בהן
 או בכינוי מן הכינוי כגון חנון קטוח וכיוצא בהן - ובכלל אשון שקבל
 כעס או בכינוי חייב - שהשמות שקוראין בהם העליונים להקט"ה
 הרי הן בכלל הכינוי - ומה שאמרנו שפילו הנקולל את עצמו לוקה
 שכאשר השמר לך ושמור כעסך מאד - ומה שאמרנו שמיכלל את
 תקלת חרם בחיובין ושמור כעסך מאד - ומה שאמרנו שמיכלל את
 וכו' אפי' כעסך וגו' - אחד דין ואחד נשיא כמעט עי' ומה ש"ל
 אפי' לא תקבל לחייב עליו כעסו עצמו ועליו כעסו עמו - ומכל
 אמרו ומה שכתבנו דבר אחד ויחייב עליו משום ארבעה דברים - כן נשיא
 שקבל חייב עליו משום האב ומשום דין ומשום נשיא ומשום כעס
 לא תאמר (ת"מ"י"ו) - ונראה שכל מקום ובכל זמן שזכורים
 ונקטות ויגבר עליהם וקבל כעס או כעסו אחד מישראל כמו דיוש ידים
 והנראה לוקה הוא אחד ויג' לפי שחף על פי שחן כעס מעשה לוקין
 עליו - והשם אחרים ק' כעסו ומשמר כמו שכתבנו כבר
רלב שלא להכיל בני ישראל לנת להם עצה רעה - אבל יישר
 אותם כפי שאלו ענה כעסו שחפץ הוא ישר וענין טובה -
 שאלה ולפי עור לא תתן מכשול ולא תשקיע פחד לפני פומה בדבר
 ויהי נטול חזק עצה חב נתן לו עצה שיהיה הוגנת לו - ומעורר ל' אל
 יאמר חסד ל' חזירו חזרו עך וקח חזרו וכו' עוקף וטובה היומו -
 וזה אלא כולל כעסו מן שיש עורר עובר עברה שהיא חסיה איתו
 שיתפת' הוגנתה ליעבור פעמים אחרים עוד ומה שהד חזרו
 ז"ל כמלה ולמה חרבות ששניהם עוברים כלפי עור - שורש
 המטה ידו גבי תיקון העולם וייוצו הוא להדריך בני אדם ולתת
 להם כל מעשיהם ענה טובה - בדיני הטובה מה שאמרנו ל'
 בדין חסות ע"ל דלפני מקדשן חבל לפני לפני לא מקדשין
 ומפני כן פירשו גם דבי חסותה בן במתא עממא דתתתין אי
 משום דחזיל ומודה אי משום לפני עור דלא היה מקדש עממא
 דתתתין אלא כעשת ולתת עומם דייב ליה ישראל לעליוס
 מידי דתוי לתקרות - וכפי הוי גוה חפשי דחוכה ביה משום
 ולפני עור - אבל חזר דתתתין כולה כגון להלות ולפירין
 ובהשליך משום דחזיל ומודה הוא איסורא דמשום לפני עור לוכח
 לעומת דאלה בעינת הדור והלכות ולפירין כחיווי יוסבן להו
 דחזיל חזו לתקרות חזי חזרתה למחזין כהו תקרות הוי ליה
 לפני לפני וכפי הוי גוה לא יקדשין כהו שאמרנו וכן כל כיוצא בהו -
 וכן מה שאמרנו ז"ל שאסור לזכור כל כלי המלחמה וכל דבר שיש בו חזק
 לרכוס לעליוס אלא חסן מן מוכרו כי ייבוי דתגמו עין - וכן אסור
 למסרו לישראל המוכרו לעליוס וכן לישראל ג"כ כולו חזר כל
 משום ולפני עור - ויתר פטייה בתקנות מהגדר ח' כפורה - (ה' רות
 פ"א) ונראה שכל מקום בכל זמן שזכורים ונקטות ויגבר עליהם והיא
 את חסירו לד' נ' עצה שיהיה הוגנת לו חסן כיינו לו בדבר עכ"ה כגון
 המושטכוס ין לחזיר וכל כיוצא בהו עבר על לחוזה הוא כעובר על
 מות חזק ויין לוקין עליו לפי שחן בו עשה :

רלג שלא יענה הדין עול דין - והעול יהיה בכל עת שיעבד'
 על מנה צמות הללו התורה כענין הדין אלא חס כי עשה
 גדלו בתל הדין ועל זה אמרו לא תעשה עול במשפט
 שורש הוסי' ידוע כי כמעט נקד יתקיים יוסב כפי אדם מדיני
 פעולה מה שאמרנו ז"ל שהענה את הדין בכלל מעול המשפט הוא :

ואמרנו ל' שאינו מה שהוא דין לחמלק ולהוציא עם גדול ויוצו אם הוא
 אללו ואמרנו כחזרת ענין זה כל המונח ענין מן הדין מונח מונח חסיה
 וגו' ושכונת מוח - וכל זה ללמדנו שהדבר נדון מתוך וייסוס
 הדעת הרבה כדי שלא יעזוב דין כי הרבה דרכים יש לדרכים -
 וחכם גדול נדון שיהי' נדון וכמו שאמרנו ז"ל הרובה להתחכם ייבסך
 כדיני ממונות שאין מוקטו בתורה גדול מהם שהם כמעין הכסב
 והזכירנו גם כן שיהא חסיה עלינו דין של פרוטה כדן של ומה
 מכה לדון אותו לחיותו - ומפני חומר הדין שכתבו הרבה מי שיכול
 להטיל פשרה בין בעלי הרכיב ויגלו לחזיר אמת ומשפט שלום שכתב
 בשעריכם והוה משפט של שלום - וכן כבוד הוא חומר ויהי דוד
 עושה משפט ודקה לכל עמו - אי זה המשפט שיש עמו דק' הוי
 חומר זה כלום - ויתר רובי האחרון שהזכירנו ז"ל בהשוות
 הדין ושאר פרטי המנהגים כפי צורך הסדר ניקים והעיקר ביוסבת
 סנהדרין (ח"מ"ס"י"ו) ונראה שכל מקום ובכל זמן שזכורים
 כי לפס המשפט ועובר עליה ונשיא עול כמעט כלומר שדן שלא כדן
 תורה לדעת עבר על אלו זה - אבל אין לוקין עליו חזק מחמתן
 שמינו למעלה ועוד שהרי כל הדין שלא כדן תורה דינו חומר ולפיכך אין
 לוקין עליו חזק מחמתן ש' ויג' למעלה - וכאשר בסנהדרין פירק
 אחד דברי ממונות שכלל הוגנת בדבר משנה לעולם חזר : והענין
 לומר שכל הטובה לדון בדין שהוא הכן כוונ' התורה בלי שפך דינו
 בטל לגמרי והרי הוא כחילו לא נאמר - ועם יתבאר שיש לדון
 שחסן דן הדין כהפך החמת ודינו דין וחייב לשלם מביטול לחיוביות
 לו דינו ומכלל זה - חייב מלקות ואיבוי עיניו מעשה וכגון ששאל
 וכתן ביד מן הכלל שבידינו שכל אלו זמית לתשלומין אין לוקין עליו -
 וחס לא שחרף הענין ויאל מוגדר ואלחכתו כחמו לפרש ככחן בכל
 הנדון שדין חזר והנדין שאינו חזר ומה שחייב הכ"ד
 לשלם חולחו - ומכלל דמילתא לבי הראיה דכל היכא דנזכר
 קשה ואיכא בעיה גדול מהו וטעמו חפילו כשיקול הדעת דינו חזר
 וזו שלא כחזונתו ביד שיליו כשזכרנו ביד אין דינו חזר חבל
 הן חייבין לשלם וכענין אחר אין דינו חזר - והיכא דנזכר כרשות
 דליכא לחומר דהו פושעים כשכחו לדון פטורים מלשלם - והיכא
 דלחו כרשות חייבין בכל דהיכא לחומר דהו פושעים מלשלם
 לדון חייבין לשלם - וכל היכא דחזרו דינו חזר חפילו ככד או חבל
 הדבר שדנו עליו פטורין לשלם אלא חסן כן נשאו וכתבנו בדין משום
 כיון שכן חזרין ויזקין ויחית חייבין לזלם פה לאו הכי פטורין - וזה
 דחזר לעיל שכל טעמה בדבר משנה לעולם חזר פירשו לנו מורי
 ז"ל דלאו דוקא משנה משום אלא חף כל שהוא מפורש במתא בדבר
 החזר חסן הוא הלכה וטעמה בה הדין גם זה טעמה בדבר משנה
 יקרא - ועוד הפירושו על מודת לומר עוד שפילו הטעמה כדבר
 אחד שפסק חזר מן הגלויס או מן החכמים המפורסמים כיוצו
 בתקנה כהו גם בדבר משנה משיבין ליה אלא חסן כן יאמר אותו החזק
 או החכם לחייה דן כמוהו ולא יסוף בשבולו מלדון דינו כדעתו
 והוא יהיה ראוי לכך :

רלד שלא יכבד הדין אחד ובעלי הדין כשעת הדין ואפילו היה
 גדול וכבוד ונשוא פנים שחמור לא תהדר פני גדול -
 ואמרנו בספרה שלא תאמר יעזר הוא זה כן גדולים הוא חזק חביביו
 כלומר שלא חקד אותו יותר מביט דינו שאינו גדול כמותו לכך
 נאמר לא תהדר פני גדול : שורש הוסי' ידוע ונכתב בתורה
 הסדר מלכות עשה : מדיני המנהגים שאמרנו ז"ל שלא יבא אחד
 יוסב אחד עומד אלא ז' עמודים כי כהיותם לפני הכ"ד ראוי
 להם לעמוד כאילו הם לפני שכינה רוח אלוים שוכן בתוך עדת
 דיני

ספר החינוך מן ספר ויקרא פרשת קדושים

דיני ישראל כמו שאמר אלמים נכב בעדת אל - ומכל מקום אמרו
 ז"ל שחם רצו להשיב בעלי הדין הרעות בידם וכו' א"ל בשעת ימלא ויתן
 אלם הנמרד דין ונהיב הוא כעמידה כמו של ויעמוד העם על משה
 אלם שכתבו כל כתי דני ישראל אחר הגמרא להשיב עמי
 המלכות ואמלו העדים שכחם כהם ויעמוד עמי האנשים כהגו גם
 כן היום להשיב ויתר פרטיה במקומות ויסתדרין ושבועות :
 (ס) ונהוגה ככל מקום וכללון בוכרים כי להם הושפט
 ועבר עליה וכבר בעל דין אחד יותר נחמירו כמוד עבר על לאו
 זה ופוטאשה שכתבו בנדק תשפט עמיתך - ומה שהתירו ז"ל
 בזה כיתרון החכם על עם הא"ץ עם קצת ש"ר דיני המלוא כתוב
 למעלה בראש הפרק ונותן עשה :

דלר לשפט בנדק שחמיר בצדק השפוט עמיתך - וכל
 הפירוש שפוטו הדינים להטות פעלי הריב כמוד ש"ל
 יכבד הדין אחד ומעלי הדין יותר מן האחר - וכן אמרו בספר
 של י"א אחד מדבר כל נכדו ואחד חומר לו קצר דברין - וכן
 יבדק שבעת העדות ת"ר בנדק תשפט עמיתך ש"ל י"א אחד עומד
 ואחד יושב ואחד נודב כל לרכו ואחד אומר לו קצר דברין - וכן
 בכלל מלוא ז"ל ש"ל ש"ל חכם כדני התורה וישר כדרכו הוא
 ונזהר שידין דין תורה כין בעלי הריב אם יש כח בידו ואפילו יחדי
 יכול לדון כדן תורה - וכמו שאמרו אחד דן את חברו כדן תורה
 שאמר בנדק תשפט עמיתך - וחכמים הזהירו ש"ל י"א חכם דן
 יחדי - ועוד יש בכלל מלוא זו שראוי לכל אדם לדון את חברו
 לבקו וז"ל ולא יפרט ויעשו וכבריו אלם לטוב : שורש המלוא
 נבלה הוא כי בהשוות הדן יתייב העולם - ואם יכבד הדין על
 האחר יכבד בעל הריב וזה נגיד כל טענותיו לפניו ומתוך כך י"א
 המשפט עוקל - וכמו שאמרו שמונה על החכם לדברי תורה והוא
 איש ישר לדון בין החולקים שזה בכלל המלוא כמו כן גם בזה תיעלם
 כי החכם והישר ידן דין חמיר ואם הוא הידע אל ירצה לשפט
 ישפטו שאר בני אדם שחנה חכמים וישו הדן על האחד נכבלי
 הדן - גם כמה שאמרו שכל אדם חייב לדון את חברו לבקו וז"ל
 ש"ל בכלל המלוא היה שבה להיות בין אנשים שלום ורעות ונמצא
 שיעקר כל כונת המלוא להועיל ביישוב בני אדם עם יושר הדן
 ולתת ביניהם שלום עם טיבוק האז אד איש באיש : כורני המלוא
 ע"ה שאמרו ז"ל שני בעלי דין שהיה האחד לבוס בגדים יקרים והשני
 בגדים כלויים אומרים למנוכד הלבישו כמותך לו לבס כמותו ואש"כ
 כדן ביניהם כדי שתהיו שרין ועשוי בווננו לח ראינו כ"ד טענה כן -
 ועוד אמרו ז"ל שמונה להשיב כשזה ולא ח"ל מעל מחברו או האחד
 ישיבה והאחד כעמידה רק בתלמיד חכם וגם הארץ שאמרו בהם
 מואבים החכם ואומרים לעם הארץ ש"ל - ואם לא ישכחין מקשידין
 על כך - ואמרו ז"ל שחם בלא למנך הדכה דינין יש טיבוק דין
 יתום ואלמנה שמונה להקדימה שחמיר שפטיתום ריבו אלמנה -
 כלומר שבדינם נלטינו לזרו יותר מדין אחרים - וכן אמרו ז"ל
 שדין תלמוד חכם קודם לעם הארץ ודין אשה קודם לדן איש - לשי
 שהות האשה מרובה וכל זה שאמרו בכלל בנדק תשפטו הוא -
 וענינים אלו עם יתר פרטי המלוא במקומות מפורים במתראומה
 הרבה כסנהדרין ושבועות (ת"י וס"י י"א) : ונהוגה מלוא זו
 בכל מקום ופכל ומן בוכרים שהם חייבים לדון ולא הנקבות -
 וחולם גם הנקבות חייבות בנוש שאמרו שהיא בכלל מלוא זו ואם
 לדון את החבר לבקו וז"ל :

דלר שמונענו מן הרכילות שאמר לא הלך רכיל והענין הוא
 שחם נמנע אדם מדבר רע בחיבו של כלף אליו ולשפ"ו
 פלוני מדבר כן כן וכן א"ל תהיה כונתו לשלם המוקין ולהשכית

ריב - ואמרו ז"ל כפי רכיל רך לזה וקשה לזה - ד"ל לא תהא כרוכץ
 מטינין דברים והולך : שרשי המלוא כי ה"ל חמך כטובת
 הכריות אשר כרם ולכו בזה כדי להיות שלום בינו כי הרכילות לייב
 ונחה - פרטי המלוא ורום האזהרות שהזכירונו ז"ל על הרכילות
 ז"ל לשון הרע שנתפן יתבאר במקומות מהגמרא ובמדרשות כפירוש
 (ה' דעות פ"ו) - וכפי אמרו של"ל נומית שאמרו והמקלו יותר
 מכלם וזהו הרבה עליו עד שאמרו דרך ע"ל מזה דלית זקופה
 כרוקתיה לא לימח ליה זקוף כיניתי - ואמרו כי בכלל חמך לשון הרע
 המנכח חבירו כפי שונאו ש"ל חמך רעהו בקול גדול וגו' :

ונהגה בכל מקום ופכל ומן בוכרים ונקבות ועובר עליה ורגל על
 לשונו עובר על לאו והוא לעובר על נזות מלך ואין בו
 חלקות לפי שהוא לאו שאין בו מעשה וכמה שלוחים לחוקם להלקות
 מלכד רצועה של עגל ושל פרוה ואף על פי שאין בלאו זה חלקות לפי
 שאין בו מעשה פעמים ש"ל בו חייב מיתה כמו שידות מדין מוסר וזה
 הדן התירו חכמים לנשות חסידות כ"ל לתיקון העולם עונות ימות
 איש אחד ולא יוקו ויחבד לריבים גוסס או חסילו ממונס - ואכתוב
 לכך כי עשה עשה שיש בגמרא כענין זה ואם תזכה לרעת תראה הכל
 במקומו - גרסיין בספר הגזל בפרק ה"א וזהו ש"ל לרעת תראה הכל
 דחטי דבי ריש גלותא חייבים רב כחמון שלומי וטעמא נוסוס דינא
 דגמרי ודוקא שכתא ועעננו אכל מתוך האונס פטור - וכדת"ל
 ישראל שאנסוהו וזרחה עמון שכירו פטור - ופי"ה מורינו דל"ל
 סוף דבר אנסוהו בגופו אלם חסילו אנסוהו כעמון שיקחו לו עמון אם
 לא יראה עמון חבירו והיראבו פטור דכל מראה על ידי אונס פטור
 ואינו חייב אלם כמ"ה ועלמנו וכן כתב הר"ם כמ"ל ואם נשא ונתן
 ביד חייב ואפילו על ידי אונס כפשות ואם תאמר אין לך דבר שיעמוד
 בפני פיקוח נפש יש לומר וי"א חייב ליתן וי"א ש"ל קאחרין
 ליה - ולא יפיל עצמו מעמון חבירו ואפילו כנרדף שהיה בורח להכלל
 וכל שכן נשא ונתן ביד שחייב בתשלומין - ואם לא תראה מתוך
 האונס נשא ונתן ביד משה ש"ה דואין את הדבר כאלו שרף וז"ל
 אינו מתשייב עליו ממים נשא ונתן ונפוס שהראה כיו אינו חייב
 כיון שהראה מתוך מתוך האונס כדכתיבאל - והכי פירש התם ההוא
 גברא דאחוי מרדא דרב ערי גרם פתח בני רב (פי' מתוך האונס)
 אמרי ליה דרי ואונס דרי ואמטא ואסיקא דכין דלוקמינכו עילי'
 מיקלא קליא ונשא אינו עת חייב עליו והיכא דהראה מעצמו בלא
 טענת אונס חייב מיתה דגרסיין התם ההוא גברא דהוה בעי דכתי
 ביה תבנא דחכריה איתא לקניה דרב אמר ליה לא תעביד הכי
 (כלומר התרה נז) על הוה לחית הוה יתיב רב כהנא קניה דרב
 קס רב כהנא שטתיה לקוני (כלומר הרגו) - והכי מוכח ה"ל
 דאמר ליה דבלרב כהנא ה"ה היתא תלכותא דפרסאי היא וקפדי
 אשפיכות דמים - ואמרו עמי כגו' נבי מתן דכ"ה א"ן עמון מוסר אם
 נותר לחברו ומדברין לא יתא מוסר חמור מגופו - למא דגופו מותר
 לחבד - ויבד דוקא בשעת מעשה על ידי התראה וכמעשה דרב כהנא
 ואינו דרך שיקבל עליו התראה כהאר חייבו מיתות ומי הוחזק למוסר
 כראה שהוא כמותה ועומד ומותר להרגו בכל שעה - ודעת הרמב"ם
 ז"ל שכתב כדן מוסר כך הוא כיע שאמר פריני מוסר פלוגי בגופו או
 בעמונו ואפילו עמון קל פרי זה התיר עצמו לנזות ומתירין בו
 ואומרים לו אל תמסור - אם העיז פניו ואמר לא כי אלם חמור
 מזה להרגו וכל שקודם להרגו זכה - עשה המוסר אשר זמם ומוסר
 יראה לי שאמור להורגו ח"כ הוחזק למוסר הריוז הרב ש"ל יוסר
 אחרים ע"כ לשון הרב שרף התראה לני שאינו מוחזק למוסר
 ושיקבל התראה - ולפי שהוא מוחזק למוסר נראה מתוך דבריו שאין
 לרץ

אין התורה ואין המוסר יכול לומר בשביל שפלוני מייר לי אני מוסר
 ביד עכו"ם ואין זה מוסר ממש - אבל המוסר לכבוד מותר לכבוד
 למוסרו ביד עכו"ם וכן כתב הרמב"ם ז"ל ואסור לאחד ממוני מוסר
 משום שאח"כ יבין ויזיק ילבש בדאסיקא פרק הגזול
רלו
 והאזהרה והיה לנו יכולת להצילו בשום דבר שנאמר לא תעבד
 על דם רעך - ואמרו בסנהדרין מניין חייב לרוחא את חברו
 שטובע בנהר או חיה גוררתו או לסטים בלוי סהו חייב להצילו
 בפסו של לא תעמוד על דם רעך ולא תעביד אלוני בפפטיה דמי חייב
 אלא חייטתו ואניד כמי חנידי חייב ועוד כללו פאזהרה זו של לא תעבד
 עדות כמי של לא יאבד חכירו ומינו וכן הוא בספר חמיון אש עדע לו
 שאם ראהו טובע בנהר וכו' ומנין לרידף אחר חברו להרגו שאחיה
 חייב להצילו כפשוטו שנאמר לא תעמוד וגו' : שורש מנהו זו
 ידוע כי כמו שיציל האחד את חברו כן חברו יציל אותו ויחייב
 העולם כדן - והאל חפץ בייסובו כי לשבת יצרה וכבר נתבאר דמי
 מנהו זו במסכת סנהדרין : ונהגת בכל מקום וכל זמן בוברים
 ונקבות ועובר עליה נמנע מלהציל ויש יכולת כדו עבר על אלו
 נאין לוקין עליו לפי שהוא לאו שאין בו מעשה דקיימא לן אין לוקין
 עליו :

רלח
 של לא לשנא שאלת הלב אחד ישראל שנאמר לא תשנא
 את אחיו בלבבך ולשון ספירה לא חזרתי אלא שיהא
 שיהא בלבבך כערכין בשנאה שכלל הכתוב ודבר אכל
 פירשנו לו שנאה יודע שהוא שוכחו אינו עובר על זה הלאו אמנם
 הוא עובר על לא תקומו ולא תטורו - ועובר כמו כו על עשה
 שנאמר ואהבת לרעך כמוך - ומכל מקום שנאת הלב היא קשה
 מכל השנאה הגלויה ועליה תהיה התורה ביותב : שורש המנהו
 ודוע כי שנאת הלב גורמת רעות גדולות בין בני אדם להיות תמיד
 חרב אש באחיו ואיש ברעהו היא סבה לכל המסירות הנעשו בין
 אנשי - והיא המדה הפחותה והנעמסת תכלית המחוס כענין כל
 בעל שכל - פרטי המנהו ורובו האזהרות שהזהירו ז"ל עליה
 של להרגו בפסו כמה רעה זו עבדאריס בגמ' בפזר וכפזרשות -
 ונהגת בכל מקום בכל זמן בוברים ונקבות ועובר עליה וקבע
 שנאה בלבו לא זד מכל ישראל הכשרים עבר על לאו זה ואין לוקין
 עליו לפי שאין בו מעשה - אבל בשנאת הרשעים אין כו איסור
 אלא מנהו לזאתם אחר שבוים אותם על חטאתם כמה פעמים
 ולא רצו לחזור בהם שנאמר הלא תשאוך יי' אשנא ומתקוממוך
 אתקוטט :

רלמ
 להכות אחד מישראל שאינו מתנהב כשורה בין בדבריו
 שבין אדם לחברו או בין אדם למקום שנאמר הוכיח
 תוכיח את עמוך ולא תשא עליו חטא ואמרו בספר חמיון חס
 סוכת תוד' זה' פעמים ולא חזר שאחיה חייב לחזור ולהכות ת"ל
 הוכח תוכיח - ואמרו ז"ל בגמרא הוכחת תוכיח אפילו נק פעמים
 ואמרו שם בספר יציל מוכחו ופניו תשתנות ת"ל ולא תשא עליו
 קטא - וזה חולק שכתבתי שאוכה שראוי להכות בסתר וכלשון
 רכה ודכרי נחת כמי שלא יתבייש ואין ספק שאם לא חזר בו כדן
 שזכרנו החוטא ברבים ומפרסמו חטאו ומתפרץ אותו עד שיחזור
 למוטב : מושרשי המנהו לפי שיש בהם שלום ועושה בין אנשים
 כי כשיש אש לאש ויוכחו בהסדרים יתגבל למנו ויתקבל
 שתגליתו וישלם עמוואם לא יוכחו ויטונו כלבו ויזיק חלו לפי
 עשה או לזמן מן המעשים כמו שנאמר קרישים ולא דבר אכפלוס

את חמיון - וכל דרכי התורה דרכי נועם ונתיבותיה שלום מדיני המצוא
 מה שחמיון ז"ל שחיוב מנהו זו עד הכאה - כלומר שחייב המוכיח
 להכריז בתוכחותיו אל החוטא עד כדי שיאח קרוב החוטא להכות
 את המוכיח ומכל מקום חמיון ז"ל בסך שאם יראה המוכיח אין
 בדבריו תוכחותיו שום תועלת מנחא שתוגדול שנית החוטא איש
 אלא ורשע ביותר ומתירח ממנו חזק יעמוד עליו ויהרגו שאים
 חייב במנהו זו בחי' טובה והוא חמיון ז"ל כשם שמנהו לומר דבר הנשע
 כך מנהו לשתוק במקום שאין הדבר נשעו לפי שיהיה בעיני קלון
 למוכח ולא תועלת לאשר הוכח - ונסים להתיש כל בעל כפס
 אל החוטא שיוכח ויכחש כש"י כי הוא יצטרע בהלחמו עם שוכחו
 וא ירך לבבו וא ירא כי הש"י שומר את כל איביו וכל הרשעים ישמיד -
 ואם ישוב החוטא מחטאו יהיה לו בזה סגר גדול - ומי שבידו להשיבו
 ולמזג בו ולא יוחה הוא כתפס על חטאו וזה דבר ברור ודברי
 רש"מינו גם מן הכתוב - ועוד אמרו ז"ל שפילו הקטן חייב
 להוכיח את הגדול אם יראה הגדול הולך בדרך לא טוב - ויתר
 פרטי מנהו זו נתבאר במקומות מפורשים בגמרא (ה' דעות פ"ג) -
 ונהגת מנהו בכל מקום וכל זמן בוברים נקבות ועובר עליה
 ולא אכתי כענין שחמיון פט"ג עשה ועוד שהוא מכת הרשעים
 שנוסין כן :

רמ
 של לא לבייש אחד מישראל - וזה הענין יקראו ז"ל מלכין פני
 חברו ברבים והלאה על זה הוא מה שכתב הוכיח תוכיח וגו'
 ולא תשא עליו חטא - ואמרו בספר חמיון שאם שוכחתו אפי'
 ד' זה' פעמים חזר וכו' - של' זוכת תוכיח (יכול) אשה חייב אפילו
 ילכינו פניו - ת"ל ולא תשא עליו חטא : שורש המנהו זהו
 לפי שהשנאה צער גדול לבניות אין גדול ממנו ועל כן מנענו האל
 מלצער בריותיו כל כך כי אפשר להוכיחו במוך ולא יתבייש החוטא
 כל כך ש' שרינו המנהו ענה שחמיון ז"ל אלא בכל הדברים הנהרגו
 כן אלא בדברים שבין אדם לחברו - אבל בדברי שמים אס לא
 חזרנו התוכחה שנסתר מותר להכלימו ברבים ולפרסם חטאו
 ולכוננו ולקללו עד שיחזור למוטב כדרך שעשו הנביאים לישראל
 שחמיון ז"ל על דרך האזהרה כענין זה נוח לו לאדם שיפיל עשו לכהן
 שאשאל ילכין פני חברו ברבים ענה לן מתמר שלא רצתה להלכין
 פני חברו לאמר כפירסום שחמיון הוא הרה ולולי שנאה הערבון
 ואדעו הדבר בדמו פיתה נידונת כשרים ולא תלכין פניו ושאר
 פרטי המנהו שנקומות מהגמרא בפזר וכמדדשות : ונהגת
 בכל מקום ובכל זמן ועובר עליה דהלכין פני חברו ברבים כמוד
 של מחמת עבירה על הענין שאמרנו עבר על מנהו מלך אבל אין
 לוקה עליו לפי שאין בו מעשה וכמה שלמים יש לו למקום להפריע
 מעוברי רצונו :

רמא
 של לא לנקום כלומר שנענינו מלקחת נקמה מישראל -
 הענין הוא כגון ישראל שרע או צער לחברו באחד מכל
 הדברים ומהו רוב כפי העולם הוא שלא יסורו מלפני אחר מי שרע
 להם עד שיגמלוהו כמעשהו הרע או יכחיבוהו כמו שהלויס ומנה
 הענין מנענו הש"י באמרו לא תקום - ולשון ספר חמיון עד היכן כחה
 של נקמה חזר לו השלילנו מנלך ולא השלילו - לחזר חזר לו
 השלילנו קרונך חזר לו איני משלילך שלא השללת לי זונגלך לכך באמר
 לא תקום ועל כגון זה היקם כל הדברים : מושרשי המנהו שרע
 האדם ויתן אל לבו כי כל אשר יקרהו יטוב עד רע הוא סבה שתבא
 עליו מאל הש"י - ומיד האדם מיד איש אחיו לא יהיה דבר בלתי
 רצונו כ"ה על כן כשיצטרף לן יכחיבהו אדם ידע כפשוטי עונותיו
 גרנו

כרוכס
 כטובת
 ת לוי
 דכיות
 כפיווד
 לו יתר
 כפיה
 הרע
 גל על
 אין כו
 הלכות
 לפי
 סר וזה
 ימות
 זכות
 הכל
 כריש
 דיכל
 תשא
 ו דל
 ון חס
 פטור
 אכן
 עומד
 חריק
 הכלל
 מתוך
 שוב
 חייב
 הוא
 (כוס)
 גלי'
 כלל
 נחיו
 הכי
 דרס
 הא
 קצרי
 חס
 חזר
 הכל
 ווסר
 כ"ה
 לו או
 ע
 וסור
 וסר
 וסר
 וסר
 וסר
 וסר
 וסר

הם תבואה קטנית וזרועי גינה ויש מורענו הגינה קתם
 שנקראים מיני דק ואע"פ שאלו לנו לערב כל שני מיני זרעים ואף
 על פי שהם נמשך אחד כגון חטה ועם שעורה חלק אחד ביתר מוג'
 ועשרים אין לרוב אחרות כפחות מיכן יכור אותן ואם נתערבה
 באחד מזרעוני הגינה ותבואה וקטניות לענין זה כמין אחד הוא
 ושיעורן כעשרים ורבעה בתבואה ואמרו ז"ל שבאחד באדר
 משמייעין על השקלים ועל הכלאים וכל אחד יוצא לגנתו ולשהו
 ומקנה אותו מהם וכל שכן שני מיני אף על פי שדומין כגורתן
 אסורין משום כלאי וכל שהוא מין אחד אע"פ שמשוין כגורתן
 ממות שינוי המקוונות או שינוי עבודת הארץ הרי הוא כמין אחד
 ודיני שיעורי הפרקה הנרכזה בין שני המינין רבים ושיעור הרחקה
 שני מיני ירק שלא ייקוזה מזה אמרו ז"ל שהוא טפח ומחצה לכל
 אחד שמואל ריוח בין שניהם ג' טפחים ומה שאמרו בשמנה
 בכלאי פ"ח והביאו אותה ה"ם כן בשבת פרק אמור ר' עקיבא שערונה
 שהיא משה על משה טפחים וזרעים לתוכה ה' זרעים ולפי דברינו
 היה להם לומר תשעה שונה בארבע רוחותיה ואחד באונע אין זה
 קשה שכבר תירצו אותה בירושלמי כי בערוה שבערוה היא מתיאה
 והכלל העולה בדיני מדבריהם ז"ל בענין כלאי הזרע' הוא שכל
 המין שישיבין שני המינין הרחקה הראויה הוא טפח ומחצה כמו
 שאמרו אפילו נתערבו העלין אין חוששין להם וכן כל זמן שיראו
 מובדלי' זה מזה שטה עליו שבערוה אחת לצד אחד ועלין שבערוה
 שצדה לצד אחר אע"פ שכן יוקים זה מזה אין חוששין ליניקתו
 דבשניהם יחד הקטידה תורה שייקו זה מזה ותרצה יניקתן לעיני
 הרואים להדיא וכד"א שרין הרחקה או דבר המובדיל כשזרע
 בתוך שדהו אבל אם היתה שדהו ורועה חטים מותר לחברו
 לזרוע בדה שעורים שנאמר שדך לא תזרע כלאי' כלומר שדך דוקא
 לאמר הארץ לא תזרע כלאים ועוד למדנו ז"ל מדכתיב שדך
 לומר דדוקא בארץ הוא שונה אסור כלאי זרעים אבל לא בח"ל
 ואף על גב דלענין הרבנות אילן דנפקא לוג' כן מוסדך לא אמרו כן
 אלא שנהגו בכל מקום וכדאמר שמואל בפ"ק דקידושין דוקא
 הרבנות אילן להרבעת בהמה שנהגו בכל מקום כבר תירצו
 דבר ז"ל בס' בקדושי' ואם חפצך בני לדעת תראנו נמש' ויתר
 פרטיה במסכתן כלאים ונהגו אסור כלאי זרעים בזכרים
 ומקבות בארץ ישראל בלבד כמו שאמרו אבל ב"ל מותר לערב
 הזרעים לכתחלה ולזרעו ואכלו בארץ אין האסור אלא לישראל אבל
 מותר לומר לגוי לזרוע לו כלאים ווכל נוקם אסור לקיימן
 לכשיגדלו שדהו וכל זה שאמרו דוקא בכלאי זרעים אבל כלאי
 האילנות כלומר ההרכבה שהיא אסורה בהן נוגהת אפילו בח"ל
 ועובר על זה בין איש ובין אשה וזרע כלאי זרעים בארץ ישראל חייב
 מלקות והמרכיב אילן באילן שאינו מינו או ירק באילן או אילן בירק
 אפי' בח"ל וכל שכן בארץ חייב מלקות ג"כ :

רמז שלא נאכל נפירות האילן תוך זמן ערלתו והם שלש שנים
 ראשונים לנטיעתו ואחד הנוטע נטיעה או ייחור מן האילן
 שנאמר שלש שנים יהיה לבם ערלים לא יאכל משרשי
 מזה וזו כתבתי במזות נטע רבעי בזה הסדר בשם הרמ"ב ז"ל ;
 בדיני המנוה מה שאמרו ז"ל הנוטע לשייג ולקורת פטור מן
 הערלה דען ונאכל כתיב כלומר שלא ישע אותו לדעת שיאכל פירותי
 אלא שהיה האילן שייג סביב גבתו או לדעת שיעשה מנונו קורה
 לכיתו נטע לשייג או לקורה וחזר וחשב עליו למאכל חייב בערלה
 כיון שערבבו ומחבת חייב חייב ושומר הפרוי חייב בערלה וכמו
 שדרשו את פרוי את הטפל לפרוי כלומר שומר הפרוי וכתנאים
 היועיס לרבותינו ז"ל הוא שיאסור השומר עומד בפרי עד שעה

שיגיע הפרוי לכלל אסור ערלה ועוד שיא' הפרוי לרין אלו כל כך דאי
 שקלת ליה לשומר מאית פירא ולפיכך אמרו ז"ל שהלף חייב בערלה
 מן האכילת בלבד אבל הקפרסין מותרין מזה הטעם שאמרו כי ידוע
 הוא דאי שקלת ליה לקפרים מקמי דמטי פירא ליאסור ערלה לא
 מאית פירא ודין הנוטע לרבים והנוטע למנוה והנוטע
 בענין שאינו נקוב שחייב בערלה : ודין ילדה שסבבה בזקניה -
 ויתר פרטיה מוכארים במסכתת ערלה ונהגת בכל מקום ובכל
 זמן בזכרים ומקבות וכדב"ה מ"בנו"ל וזה לשונו ואיסור ערלה
 בחונה לארץ הלכה למשה נוסיה' אמנם לשון התורה הוא בארץ ע"כ -
 לפי שבתורה נאמר כפי' כי תבואו אל הארץ ונטעתם דמשמע דדוקא
 בארץ ובפי' אמרו ז"ל בענין הערלה כי כך נאמרה עליה ההלכה
 למשה נוסיה' וראה איסור ספיקא מותר כלומר שאין ענין איסורה
 כמו שאר איסורין שבתורה שכל זמן שיתחדש עליו טפח בדבר שהוא
 אסור מן התורה יש לנו לאסור אותו מספק דקיימא לן ספק איסור
 דאורייתא אסור דאורייתא וכמו כן ביארנו עם הפירוש הטובים
 שספק הלכה למשה נוסיה' לחומרא ובענין איסור ערלה קבלנו
 כי בפירוש נאמר למשה כשהיא ספיקא מותר וכיון שכן הוא שאין
 איסור ערלה חל כלל בספיקא (מ"י) שיש לו אילן של ערלה בגנתו
 ובא חבירו ואכל ממינו אינו נוקק לאודיעו כלל שהוא ערלה ובענין זה
 מנא לנו בגמרא שאמרו ז"ל ספק לי אלא איבול כלומר שכל זמן שלא
 ידע האדם בודאי שהיא ערלה שרי ליה לניכל מנייה ועובר על מזה
 זוואכל כות נפירות האילן תוך שני ערלה או אפי' משומר הפרי
 אותו הידוע שנאמר עמו חייב מלקות :

ומין לחות
 שיהיה ולא
 מזה
 גלאים ומנו
 הארעים
 קח בהמה
 אילן מין
 לוקה
 ואם רבעו
 על הארע
 להרכיב
 בד ששתיהן
 שדומין זה
 מין זה אפי'
 אחד יסונו
 שני מינין
 גלאים עם
 ר זה הכל
 שפך הרב
 ובענין זה
 לתורתו
 חשין האב
 ההנהגה
 וכן כל זמן
 זולין פרק
 הפרדים
 ג' אין אמן
 תר פרוי
 כ"כ וכל
 כוונתו
 קול מכן
 ובעד
 גלאים
 משרשי
 נוספה
 ל"ל שחמד
 ייעה הן
 על כולן
 מרו אילן
 חבל
 חס כלאי
 ע כלאים
 שהרי כב
 אבל דרך
 לכתחלה
 אמרו ז"ל
 מלקות
 ייעתן
 ע יזרע
 ת ואלו

ספר החינוך מן ספר ויקרא פרשת קדושים

יעשה הבן מיתה באכילה זו אי"פ שאזורה נזוה הלאו לפי שהכנסת
 גילה בפירוט שגם כסקילה במקום אחר . והוא ביאר בהקדמת
 ספרו שכל מה שיחייב הכתוב בו כרת או מיתה כ"ד הוא מלות לא
 תעשה חץ מפסח ומיתה שיש בהן כרת והן מלות עשה . ומן הכלל
 הוא יראה לו לרש שאזורה בן סורר ופגוע ואי"פ שהיא למורה ואלו
 שבכללות דינה כשאר הזרות מוכין להם עונש פירש בו עונש מיתה .
 והרמב"ן ז"ל לא יחזיק בזה הדרך ולא יטה אליו ולעולם יחזיק להיות
 האזורה זמורה על הלוקה חז"ל המזנות ולא מלאו שבכללות .
 ואפילו יפרש הכתוב מיתתו מאה פעמים עדן יחזר הרב לא עשה אל
 חס כן הזכיר ולא מלאו שבכללות וי"ל כן חזר הוא ז"ל כי כבר העידן
 בגמרא מאיזה מקרא חזרו להלכות בן סורר ומורה . ואחר
 בשהדרין מלקות בן סורר ומורה הלא כתיבא כד' אהו למדת
 מלקות כוונתה שם רע דכתיב ביה ויסרו אותו . וכתיב בן סורר
 ומורה ויסרו אותו וכן מוכן והיא חס בן הכות הרשע . ועוד כוונת
 קושיא לר"מ במו"ל כמו שאמרנו בעיקר הגני שאין מלקין מוכח גיורה
 סוה . ועוד הקצה על הרמב"ן כי הבן סורר יתחייב מיתה על
 דיבור האכילה ולא חלק כלל להמיתו בין אכילה ראשונה ולשנייה וכפירוש
 אמרו בגמרא בשהדרין שאכילה ראשונה שכן סורר ומורה אין עונש
 מיתה כמו שאמרנו מתירין בו בפני שנים ומלקין בו בפני שנים .
 חזר ונתקלקל גידון כעשרים ושלושה . ועוד כתב הוא ז"ל וזה לשונו
 והראוי להעלות מזה שאכילה ראשונה נמנעת ועשה מלקות .
 והשנייה ענשה מיתה והן ב' מניעות כחשבון המזנות וככלו בלא תחבלו
 על הדם . ע"כ . והנה חזיר לך מן הדברים שפירשו לנו ז"ל
 שבכללים הלאו הזה . אמרו ז"ל שיש באזורה לאוכל ובהמה קודם
 שתאכל נפש . וכן לאוכל כשר קדשים קודם וריקת הדם . וכמו שאמרנו
 לא תחבלו הכשר ועדיין דם בחזק . וכן למדו מזה שאין מותרין על
 הרובי ב"ד . וכן שנהדרין שהרבות הנפש שאין טועמין כלום כל
 אותו היום . ושלא יעשו אדם כלום עד שיתפלל . וכן אזורה לכן
 סורר ומורה כמו שאמרנו : משרשי המזנה לפי שרוב חטאות
 בני אדם יעשו בסיבת רצו האכילה והשתיה כמו שכתבנו וישן יזרח
 ויבטו . וכן שונות עבית כזית ויש אלוה עשהונו' . וכן אמרו ז"ל
 מירגם לך שתבטוי בו כרשינין שהאלקין . ודרך כלל אמרו מלי
 כריסא זני כישא . כלומר מלי הכרס יבואו בני אדם לעשות
 חטאים רעים . והענין הוא לפי שהמזנות הם עיטת החונור .
 והתבוננות המושכל וביראת אלהים וכמויותו היקרות הוא עיטת
 הנפש . והנפש והחונ' הפכים גמורים הם כמו שכתבתי כראש הספר
 ועל כן בהתנב' עיטת החונור תחלף קצת עיטת הנפש . וזוה השרש
 היו מן החכמים ז"ל שלא היו נהנים כמוזמות רק למה מצריך להחיות
 כנפש לבד וכמו שכתוב דקין חולל לשוכני כפשו . ועל כן תמונעו
 תורתם השלימה לטובתם והרבות באכילה ושתיה יותר ודאי ק'
 יתגבר החונור על הנפש הרבה עד שיחליף ויאבד אותה לגמרי .
 ולכן להרחיק הענין עד תכלית הזהירו על זה בעצם חזק והוא עונש
 המיתה זהו הגרסה לי בענין . והזוהי האדם על זה בתחלת תוקף
 חוס בחרותו ובראשי' הואו כחיו סוור' כסו והס' חדשים
 ראשונים משהתחיל להכיר שתי עשרות עד שיקף כלי הגיד ומחיותו
 המזיקת מוסר לכל יעני כי מקויות ענין המזון ענין תמידו באדם
 אי אפשר לו לזלזל תלוא תייבתו התורה עליו בכל יעד דק שחרו מוסר
 מזה אחד להועילו לכל המזנים : מדיני המזנה מה שאמרנו ז"ל שאין
 כן סורר ומורה מייבד עד שיגטס תשל אכיו ויקנה בשר ויין כולל ויאכל
 אותם חזק ורשות אכיו בחכמה שכולן ריקנים ופחיתים ויאכל הכשר
 מי ואינו מי בדרך שהגנבים אונסים וישתה היין מזוג ואינו מזוג כדרך
 שהגרגרים

שפודה הפירות כספק ומעלה הכסף לירושלים . ואם פודה לעמנו
 מוסף חומש שכן הוא הדין כיועשר שני עדכתיב כיה ואם גאל גאל
 איש מועשרו . אבל הפודה חעשר שני לאחדים חין מוסף חומש וחין
 פודין אותו עד שיגיע לזנת המעשר שאחר כולו מוסף כסס תבואה
 ודרשו ז"ל עד שיגיע לתבואה ללומר שהגיע לעונת מעשר והוא שליש
 ביטולו וחין פודין אותו כמחומר כעו מעשר לדעת הרמב"ם ז"ל .
 ואחרים פירשו ואפילו כמחומר פודין אותו והוא נקרא מזון גבוה כמו
 מעשר ולמיקר חינו קנה במתנה אל כ' כתבו כעודו כוסר שעדיין לא
 חל עליו החיוב כמו שאמרנו ודינו כשאר הדברים כגון אכילה שתייה
 חל עליו החיוב כמו . ובמזנות מעשר שני כפרשת ראה חכמי נאריך עוד
 בזה בע"ה והפודה כרס רבעי ראה טודוה עכמים . רנה מודוויין וכן
 הותים . אבל שאר הפירות פודה חותין ויעת שישלבו משריית .
 ובפודין הוא שאמרנו פירות אלו יוסה מחוללין על כסף זה הדין
 מחוללין כן ומעלה הכסף ואוכלו לירושלם . ואמר שחולל כגמרת
 שהקדש שהמנה שחללו על שיה פרוטה מחולל . אבל לא כפחות
 משה פרוטה שאין לודין כסף לשום דבר והוא הדין לפירות רבעי
 וכרס רבעי חין לו שכתה ופאה ולא פרט ועוללות . וחין מפרשיין
 מומן תרומה ומעשרות אלא כולו עולה לירושלם או כפרה ויעלו
 ויאכלו לירושלם . ודין מה שאמרנו ז"ל מחימתי מונין ראה
 השנה . וכן מה שאמרנו שכל שאם חייב בערלה חייב כרבעי
 ובמזנות ערלה נאריך בזה בע"ה וכתיב ח' זה חילן חייב בה וחי' זה
 דבר שחילן ומזנה כלמוד לרבעי . ויתר כל פרוטה מנאחרים
 בפרק אחרון עיועשר שני (ה' מעשר שני ונשע רבעי פ"ט) :
 ונהגת מזנה וכוונת הכית בחרן בוכרים ונקמות אבל לא בחונה
 לארץ . וכן כתב הרמב"ם ז"ל כסס שאין נעשר שני בסוריא כך חין
 כע רבעי בסוריא ע"כ . וכ"כ בח"ל . ויש מרבותיו שהורונו
 היום שחוב מנהו זו הוא אפילו עכשיו בדרך . ואפילו בח"ל טוג
 כרס רבעי מדרבנן ולפיו זה מדין כל אדם עכשיו לפדות פירות כרס
 רבעי שלו על שיה פרוטה חיו יותר . גס אמרו שמרבין על הפדיה
 ואח"כ משליך המדין לים המלח כלומר למקום האבד כדי שלא יהנה
 בו כריה לפי שהוא קדוש היום מדרבנן ואח"כ אוכל פירות כרסו אבל
 נשע רבעי חינו טוג כלל בח"ל אפילו מדרבנן ועובר על עניה זו ולא
 העלה הפירות לירושלים ח' המדין מומן הכית או שאל מדין בחרן
 כדעת קצת המפרשים אכילו עכשיו בעל עשה זה ולא חפץ ככרסה
 ומקיימה יהיה ברוך :

רמח שלא להרבות באכילה ושתיה בימי הנעדרות כתנאים
 המוכרים בן סורר ומורה ככתוב עם מה שפירשו בו חכמינו
 ז"ל כמסקת שנהדרין והאזורה לנו על זה מדכתיב לא תאכלו על
 הדם שכן אמרו בפירוט מסנהדרין ואזורה לכן סורר ומורה מנין ת"ל
 לא תאכלו על הדם כלומר לא תאכלו אכילה שהיא מביאה לשפוך דם
 והוא אכילה זולל ונכבא שחייב על אותה האכילה דעה מיתה . וכתב
 הר"מ במו"ל ואי"פ שזה הלאו הוא לאו שבכללות כמו שיאמרנו בעיקר
 התשיעי אינו רחוק כי כשיהיה העונש מפורש כלומר עונש כן סורר
 ומורה דהיינו נשפטו שהוא בסקילה מפורש בכתוב חינו מושש על
 באזורה אם היא מן לאו שבכללות ונתן טעם לדבריו כמו שכתב
 בספרו מנחת לא תעשה כפרשת אחריות ובעיקר התשיעי .
 והרמב"ן ז"ל תפש עליו הרבה בכתן . ואולם שניהם מורים כי זה
 הלאו דלא תאכלו על הדם וכל כיוצא בו שכולל דברים רבים כמו
 שכתוב בלן וחין עניינם וטעם איסורן סוה . אלא שהכתוב חסרין
 כולם בלאו אחר ושם אחד כי לאו שבכללות הוא נקרא ואלכה היה
 לאו שבכללות חין לוקח עליו . אבל הר"מ במו"ל יאמר כי מנין כן

שהגורגניט שמים והוא שאכל ונשקל חמשים דינר וכשר זה
 בלוגמא אחת . וישתה חצי לוג מיין זה כבת אחת . ומה שאמרו
 סאס חכיהו הנובערת מוכשר חסור חו ביום שאסור באכילה ואפי'
 בתענית דרבנן שאינו חייב שחמור חיבנו שומע בקולנו . מי שאינו
 עובר באותה חכיהו אלא על קולם יא זה שצוב' בה אף על דברי
 תורה . ומה שאמרו סאס אכל כל מואכל ולא אכל כשר בהמה שה
 כל מזהק ולאשתה יין פטור והטעם מן הפרש שכתבנו למעל' לפי
 שאין הטבע נמשך אחר שום דבר כל כך כמו באלו . וענין כינד
 דין וכינד מכיוון עליו . ומה שאמרו שאין נעשה דין סורר
 ונורה אלא כשהאדם נהנה רעים בכך שנאמר ותפסונו אביו
 ואמו . ואם היה אחד מהם נדס או חלס או סומא או מרש או נעשה
 כן סורר ונורה שנאמר ותפסונו ולא נדמין . והואו חותו ולא
 חרין . ואמרו ולא אלמין . כגנו זה ולא שומין אינו שומין
 בקולנו ולא חרשים ומפני כל העניינים אלה הנריכים בו הו' מין
 החכמים שאמרו כי מיעולם לא נעשה דין סורר ונורה : ויש מהם
 מי שהעיד שראה אותו וגם ישבעל קברו . ומה שאמרו כי בתולה
 נולקין אותו שנאמר ויקרא אותו . ומירשו'ל יסור זה מלקות
 יותר פטויה כפרק' ונסהדרין : ונוהגת בארץ ישראל כלכר
 שאין דנים דיני נפשות אלא שם וכבית דין של כ"ג לכל הפחות
 ואין דין זה נהג אלא בזכרים אבל לא בנקבות שאין דרכן להמשך
 באכילה ושתיה כמו האנשי' והו' שנאמר כן סורר ולא בת . ולא
 טומטום ואדרוניס ואפילו טומטום שנקרע וממל' זכר אינו נעשה
 כן סורר . שנאמר כי יהיה לאיש כן סורר ונורה עד שיהיה כן
 נשעית הויה . ועובר על זה נעשה כן סורר ונורה על פי כל
 הדברי' שכתבנו בסקל . והרי הוא ככל הרוני' ב"ד שמונ' לירוש' .
 שאע"פ שאינו גרס לו שקילה הרי הוא יורש כל נכסיו :

רבוט של נשך אחר נחשים שנאמר לא תנחשו . וככלל במקום
 אחר שנאמר לא ימוצא כן וגו' . וכמונחש . ואמרו
 בספרי ומנחש כגון האומר נפלה פתי מפני . ככל מקל מירי . עבר
 נחש מימיני ושועל משמאלי וימנע מפני כן לעשות שום מעשה
 וכפסרף אמרו לא תנחשו כגון אלו הונחשים בחולדה ובצופות
 וככוכבים ופיוכל כהן . ע"כ . וכן כגון מה שאמרו המוני העמים
 הסבלים כיון שפתי מדברי שהיית' הולך או נבי הפסיקו עורכ' צועק
 עובר על ראשו . או כיון שראיתי דבר פלוני בתחלת היום לא ארניס
 היום או שום מקרה דע יבואהו כל המעשים האלו וכיוכל כהן הכי בכלל
 לאו זה : שורש המנוה לפי שעניינים אלה הם דברי שג'עון
 וסבלות גמורה ולעם קדוש אחתי אשר בחר האל לא יאות להם שיענו
 בדברי שקר ועוד שהם סבה להדיח האדם מאיוונת הש"י ומתורתו
 הקדושה ולכח' תנוכם לכפרה גמורה שיחשבו כל טובתו ורעתו וכל
 אשר יקראו שהוא דבר מקרי לא בהשגחה מאת כוראיו ומנאל' יולא בכך
 מכל עקרי הדת . על כן כי חפץ הש"י בטובתו וזונו להסיר מלכנו
 מחשבה זו ולקבוע בלכנו כי כל הרעות והטוב נופי עליון תאלאן
 לפי נועשה האדם אם טוב ואם רע והנחשים לא נועלין ולא מורידין
 זכינו שכתוב כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל . פרטי המנוה כפרק
 ז' משבת ובתוספתא דהב' : ונוהגת בכל מקום וככל זמן
 בזכרים ונקבות . ועובר עליה נעשה שום מעשה על פי הכחש בעשום
 והתראה לוקה . ודוקא כבית דין של כ"ג בכל מקום כמו שכתבנו
 במה שקדם וכמה שכתוב לוקה הכוונה היא בארץ הקדושה שהיא
 מקום המשפט של כ"ג שאין דנין דיני נפשות בחוזה לארץ אלא במקום
 לכד לפי שפיתתו הכלה ותחיה לאחרים טובים ומנונ' :

רנ של תעוק שחמור ולא תעוננו . ופי' הענין כמו שאמרו

שהוא לשון עונה . כלומר שלל הקבוע עונות לומר שעה פלונית
 טובה לנשות בה נעשה פלוני וכליה כל העושה אותו באותה
 שעה . והעושה אותה בשעה פלונית לא יכליה כמו שאמרו המכילים
 בעלי הכישוף וככלל הלאו בזה הענין בסדר שופטים דכתיב שם לא
 ימלא כן וגו' . ומעונן . וככלל לאו זה דמעונן אמרו ז"ל שהוא
 מעשה אחיות עינים שיעשו בני אדם וכמו שאמרו ז"ל מעונן זה האומן
 את העינים וענין זה הוא מין גדול מהתחכולה יחזכר אליה קלות
 היו ונבחרת מהירותה עד שיראה לכני אדם שיעשה המתהבל עניינים
 של פלא כלומר שהם מן מין הטבע כמו שיעשו תמיד המשתדלים בזה
 שיקחו הכל וישמו אותו בככף כגדס לעיני האנשים ואחר כך יביאנהו
 נחש . וכן ישליכו טבעית באויר ואחר כך יביאנהו מפי אחד מהעומדים
 לפנייהם וכיוכל בעניינים אלה רבים . וכל אחד מהעושים הרעים
 אלו הוא אסור והעושה נקרא אותו העינים והוא בכלל לאו דמעונן
 ולוקן עליו . ואף על פי שנאמר מעונן אכל ומקטף בכתוב אחד אינו
 מין כישוף נמש' שאילו היה האיסור בו ממש לאו דמעונן ניתן לאזהרת
 מיתת ב"ד שנאמר מקטפה לא תחיה . וקיימות לן דכל לאו שניתן
 לאזהרת ב"ד אין לוקין עליו : כושרשי' המנוה מה שכתוב הלאו
 דמנחש שמוך ועוד הפסד גדול מאד נמאל' בזה לפי שישבוהו אלל המון
 והנשים והנערים העניינים המנועים ובתכלית הנובעה אפסריים
 ויערב לדעותם לקבל הנמנע והיותו אסור ומכלתי היות הענין נס'
 מואת הכורא' ואולי יאל' להם מזה סבה דעה לכפור בעיקר והכרת
 נכס' והכ' זה . ופרטי המנוה שם בספרא ובמקומו' כגורא' ובנדרשות
 (ס'ושם) : ונוהגת איסור זה בכל מקום ובכל זמן בזכרים
 ונקבות ועובר עליה ומגיד לכני אדם עונות שיעשו מעשיהם בהם כדי
 שיגלימו וגם הוא עושה מניסיון לפי העונות חייב מלקות והוא השואל
 היודע אין עליו חייוב מלקות כשאלה לכד עד שיכון פעולתו אלא העת
 הידועה יעשה מלאכתו בה ולא ילקה בעבורו מוכיון שעשה מעשה :

רנא של להקיף פאתי הראש שח' לא תקיפו פאת ראשכם .
 ופירשו'ל שהענין הוא שאסור לישראל לגלח ולהשוות
 שערות ראשו לאחוריו ואינו ולהפדחתו כמו שפי' עושים עכו"ם .
 וזה שאמרו ז"ל במסכת מכות איהו פאת ראשוהו המוש' גדיעו
 לאחוריו ואינו ולפדתו : כושרשי' המנוה כדי להרחיק מומנו
 ולהשכיח מוכין עינינו ומכלל מו' שוכו כל ענין ע"א וכל הנתשה בשפילה
 זכאה האוהרה מפורשת בכשר שיעשו לה בני אדם בגופותם ומפני
 שהי' למזכרת עון תמיד אשר שהוא דבר קבוע כגון . ונפתי מזה
 מועיקרו טעם המנוה היוצריכים ז"ל שיבארו כי הקפת כל הראש
 גם כן בכלל הלאו . שלא תאמר שתכלית זה שנאסר כדי שלא נדמה
 להם והם לא יגלחו כל הראש כולו למדונו . שגם זה בכלל האיסור' הוא
 כמו שכת' ביבמות שאמרו שם הקפת כל הראש שמה הקפה . ואספר כי
 התורה אסרה הכל ממש דמוה לדמוה : מדיני המנוה מה שאמרו ז"ל
 בזכות שאחד המגלח ואחד המתגלח כל זמן שקייב שביהם חייבים .
 אבל לא קייב אין חייב אף המגלח . והמגלח את הקטן חייב . ובשער
 פאת הראש לא כתבו חכמי' שיגור . וכתב הרמב"ם ז"ל שזמנו מוקנימו
 שאין מניחין פחות מארבעים שערות זה לשונו . ומותר לגלח הגאה
 במספרים שלא אסרה תורה אלא השתה של תערותיך פרטיה
 במ"ס'ק' מכו' (י"ד סו' ק"ס'ק'א) : ונוהגת בכל מקום ובכל
 זמן בזכרים אבל לא בנקבות כן גלחוהו נתגלחו פטורות . וכפי'
 שדראו ז"ל לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית פאת זקן כל שישנו
 בכל תשחית וגו' . ונכלל מקום אסור להם לגלח הכר ואפילו קטן
 והעברים אף על פי שהם בגדר הנשים בהרבה מלות בו חייבין הם בה
 הוי"ל יש להם זקן . ועומטום ואגדרוניטום כרי הם ספק ומתנין
 עליהן

לפי שהכתוב
 אר' בהקדמות
 הוא מלות לא
 ומן הכלל
 למורה ואלו
 שם מיתת .
 חייב להיות
 פלונית .
 כשר עשה אלא
 כשר העידו
 ואמרו
 כהו למדנו
 ככן סורר
 ועוד בזה
 מחכ' גזירה
 מיתה על
 ה' ובפירוט
 שאין עושין
 שלשה .
 לזה וזה לשונו
 ולקוות .
 לא תאכלו
 שו' לנו ז"ל
 זה קודם
 וזו שאמרו
 עברין על
 כלום כל
 ררה לכן
 חטאות
 מן ישרון
 מרו ז"ל
 מרו מלי
 לעשות
 גמור .
 ח' עיפת
 שספר
 הפרש
 להחיות
 מיועגו
 ודאי פן
 גמור .
 ח' עונת
 תוקף
 חדשים
 מחלות
 כאדם
 מוסר
 אף
 אכל
 הכשר
 כדק

ספר החינוך מן ספר ויקרא פרשת קדושים

עליהן חומרי זכר ונקבה בא וכל מקום ויחידים בכל אכל אם עברו
 אינם לוקין מוסק . ובגדרת ענין זה אכתוב הכלל שלמדנו שם
 בזנות הנשים חף על פי מדרכי למותנו בכל זמנה וזמנה כי מתוך
 הכלל והפרט זכרה הקורא זהו כל זמנה לא תעשה שבתורה אחד
 אש' ואחד נשים סייבין מן זבל תקיף וכל תשחי' וכל תטמא לזנות .
 וכל זמנה עשה שהזמן גרמא נשים פטורות מן מקידוש וזמנה ואכילת
 פסח והקבלו שומחה . והם אמרו גם כן שאין למדיו מן הכללות
 ואפילו במקום שאמר הכן מן הכולל כדי לקצר כלליו לא יחוס
 לדברים מעטים היוצאין מן הכלל להעלותן על ספר . ועובר על
 זה וגלח פאה אחת מן הראש חייב מלקות אחד . והם גלח שני נדעיו
 ואפילו כבת אחת והתראה אחת חייב ב' מלקות . וכתב המעתיק
 בשם הרמב"ם ז"ל והראוי שלא זמנה אלו לשתו זמנה חף על פי שלוקה
 שתיים לפי שגניבה כתובים תחת לאו אחד שאילו אמר לא תקיפו פאה
 ראשכם ומימין ופאה ראש משמאל . ומזמנו אותם ומימין עליהם
 שתיים או הישרות לומר שזמנה אותם כ' זמנה . הזמנה כהיותו
 זמנה אחת וזמנה אחד כאחת שהוא זמנה אחת . והוא שכתב בפירושו
 שזמנה זו היא כוללת חלקים ומשקלים וזהו חייב זמנה הרבה עכ"ל :
רנב שלא לגלח פאה הזקן שנאמר ולא תשחית את פאה זקנך
 וחמשה פאות יש בזקן ובכל אחת יש בה חייב מלקות אפילו
 נטלן כולן כאחת ובהתראה אחת . ואלו הן לחי העליון והתחתון
 מיימין והעליון והתחתון משמאל הרי ד' . ושכלת הזקן והוא מקום
 חיבור הלחיים למטה בקרא כלעז מוכ"טון הרי חמש . ולשון המשנה
 ועל הזקן חמשה שתיים מכלן ושתיים מכלן ואחת מלמעטן . וכ' המעתיק
 בשם הר"ם ז"ל וכאם המניעה כזה בחלה המלוא ולא תשחית את
 פאה זקנך . ולא אמר לא תשחית את זקנך . והוא ששכל יקרא
 וקן ירצה לומר כזה שלא תגלת אפילו פאה אחת מכל הזקן ולוקין
 על כל אחת מלקות אחד ואפילו גלחם כבת אחת כולן חייבין עליהן
 חמש מלקות : בשרשי המזוה מה שכתבנו במזוה הקודמת
 להתיק כל ענין ע"א וזה גם כן היה מנהג כוונת עכו"ם להשחית
 פאה זקנם . ועוד כתובוה לזון המעתיק ואשר יחייב שלא יזנו
 חמש פאות שבזקן חמש זמנות הוא כעבור שחלה המניעה כמלה
 נפרדת והוא ענין נפרד כמו שבארנו במזוה שלמניה ע"כ . ריגו
 המזוה כגון מה שאמרו ז"ל שאין החיוב אלא בגילוח של תער שאמר
 לא תשחית גילוח שיש בו השחית דוקא והוא תער כן פירשו ז"ל . וכתב
 הוא אכל אסור לעשות כן ואפשר שיהיה כן במגלה במספרים כענין
 תער וכמו שכתב הענין כן במ' כור שאמרו שם והסמך מותר לגלחו
 בתער שאין שם חמש פאה כלל . ויש מן הגדולי' שהחמירו שלא להעביר
 תער על כל בשר ויתר פרטיה מבוארים בסוף מכות (ושם) : ונדהגת
 בכל מקום ובכל זמן . אכל הנקבות מותרות הן בהשחית זקן אם
 יש להן שעור בהן . גם אם השחיתה האשה זקן האיש בטורה .
 והעבדים חייבים בהשחית זקן כמו שכתבנו למעלה וכן טומטום
 ואכדונו' יום מוסק :

רנג שלא לכתוב כשפרט כתבת קעקע שנאמר וכתבת קעקע
 לא תהנו בבשרכם . והענין הוא כמו שעשין היום
 ישמעאלים שכותבין בכשרם לכתוב מחוקק ותקוע שאינו נוסק לעולם .
 ואין החיוב אלא בכתב הקוק ורשום בדיו או בכחל או בשאר כליכות
 הרשומים וכן אמרו במכות . קעקע ולא כתב כלומר שרשם בכשרו
 בכתב אכל לא עשה שריטה אינו חייב עד שיכתוב ויקעקע בדיו או
 בכחל ובכל דבר שהוא רושם : בשרשי המזוה מה שכתבנו

בהקפת הראש וההשחית זקן היא להרחיק המענייני' ע"א מנושמי
 ומכין עיניו . וגם זה מן השורש הזה כענינו שהיה מנהג העכו"ם
 שרושמי' עיניו ע"א שלהן כלומר שהיה עבד נמכר לה ונורשם
 לעבודתה : מדויג המזוה מה שאמרו ז"ל שכל מקום שבגוף בין
 מוגלה בין מוכסה בגדים ככלל איסור זה ויתר פרטיה בסוף מכות
 מכות (ושם) : ונדהגת בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות
 ועובר על זה וכתב אפילו אות אחד בכל מקום שבגופו בענין זה
 שאמרו שיהיה חקוק ורשום באחד זמניו הנכבדים הרשומים לוקה
 ואם רשמו בו אחרים אינו לוקה אלא כסייע . מן הכלל הידוע לאו
 שאין בו מעשה אין לוקין עליו :

רנד לירוא מן המקדש כלומר שבעמודיו כנפשו יטו מקום הפחד
 והיראה כדי שיתרכבו לכבינו כבואינו שם להתפלל או להקריב
 קרבנות שם' ומקדשי תיראו ופירשו ז"ל בספרא ובכרכות כמו כן .
 חי זהו מורא לא יכנס לחד הכית במקלו וכענינו ובאכדונו ובחלק שעל
 רגליו ובמענות הדרורים לו כבדינו ולא יעשו קפנדריא כלומר שיכנס
 מפתח א' וילא מפתח שכנגדו כדי לקצר הדרך לבד ורקיקה מק' ואל"ל
 שאסור המקום כרקיקה וביראו ז"ל בסנהדרין שאין ראוי כלל לשבת
 בעזרה כי אם למלכי בית דוד משום כבוד המלכות שם' ויבא המלך דוד
 וישב לפניו' . ואמרו בספרא לא מן המקדש אתה ירא אלא ממי שפקד
 על המקדש : כושרשי מזוה זה מן המקדש אתה ירא אלא ממי שפקד
 על המקדש שדר ויקחו לי תרומה ובמקומות אחרים : מדויג המזוה מה
 שאמרו ז"ל שאין אדם נכנס בכל החד הכית אלא לדבר מזוה וכל מי
 שהשלים עבודה בבית ונסתלק מזהלך אחרית מעט מעט וכן אשמי
 מושרו ואשמי מעמד ולויים מדוכנס כן הם יוצאים מן המקדש . ומה
 שאמרו ז"ל אסור לאדם שיפנה או יישן לעולם בין מורח למערב מפני
 שהיכל בעמרכו וכן אסור לאדם לבנות בית תענית היכל ואכסדרה
 תכנית חולם . ואמר תכנית העזרה . וכל זה לבוד את המקום .
 ויתר פרטי כבוד הכית ומוראו כבודות ותמיד (ה' בית הבחירה פ"ו) :
 ונדהגת מזוה זו בזכרים ונקבות בכל מקום שאע"פ שהמקדש היום
 חרס בעונות חייב כל אדם כמוראו ולא יכנס אלא במקום שהוא מותר
 להכנס בו כבניינו ולא ישב אפילו בעזרה ולא יקל ראשו כנגד שער
 המקדש שם' את שבתותי שממרו ונקדשו תיראו . ואמרו' כסיפר' וזה
 שמירת שבת לעולם חף מורא מקדש לעולם . ועובר עליה ונהג קלו'
 ראש בעניינים אלו שאמרו בטל עשה זה :

רנה שלא לעשות מעשה חוב ולא נפנה אחריו כלומר שלא נשאל בו
 שנאמר אל תפנו אל האובות . והענין הוא שנקטריין
 קטרת ידועה ועשין מעשים ידועים ובאותם העניינים ידועה לאדם
 שימנע דבר מתחת השמי' שיענה לו כמה שיחל או מין אחד נומיני .
 ולשון סיפרא חוב זה פיתום המודבר נשחיו : בשרשי המזוה
 מה שכתבנו בחיבור מנחה . וענין שכל אלו ההכלים גורמין לו
 לאדם להניח דת האנות העיקרית ואחזנית הש"י ויפנה אחריהם
 ויחשוב כי כל אשר יקרהו והיה עליו דרך עקרא ושיהיה בידו להטיב
 לעצמו ולסלק מעליו כל נזק באותן שאלות ואותן תחבולות השיטה
 וכל זה איננו שיהיה לו כי כל שנגזר מאלה הדון העול' ולפי מעשה הכושר
 או החטא אשר יעשה האדם יתחדשו עליו מעשיו אם טוב ואם רע .
 וכמו שכתבנו כי פועל אדם ישלם לו . וע"כ ראוי לו לאדם להשכין
 מוחשבותיו ולכוין כל דרכיו וזו היא מחשבת כל אדם מבני ישראל
 הטובים . ועוד שיש בענין זה של חוב וידעונו נד ע"א פרטי
 המזוה כפרק' ומסנהדרין (ה' ע"ז פ"ו) : ונדהגת בכל מקום
 ובכל זמן בזכרים ונקבות ועובר עליה ועשה מעשה האוב כמזוה ועדים
 נקטל . ואם אין עדים והתראה בכרת . כסוגו וכיחא חטאת קבועה .
 והנשאל

והטעם סגן סגן - ואם כיון מעשי ועשה כמאמר לוקה :
 רנו טעם כעשה מעשה הידעוני שחומר אל השגור אל האבות ואל
 הידעוניים - פירש הר"ם כח"ל זה לשון שהענין הוא
 שיקח עצם עוף ששמו ידוע וישימו כעוף ויקטר לו בחיית קטרת
 וישיב הסככות ויעשה פעולות עד שיתחבר לו ענין המופל מחולי
 כמו החולי הקרא סוכ"ת וידבר בעתידות - וכן אמרו "ל ידעוני
 מניח עצם ידוע בתוך פיו והוא נדבר ונאלי ואל תקטוב שזה הוא
 ללו סככללות האדם כפי הכבוד העומד אחר חוב או ידעוני
 ויחייב על כל אחד ומשימם מקילה וברת למיד וכו' אמרו וישימו
 אשה כי יביאם כסם חוב או ידעוני מות ימותו ונומר לזון סקרה לפי
 שהוא חומר ואם הוא אשה ונותר עובש חמצו אוהרה מן ת"ל חל
 האבות ואל הידעוניים - כל ענין ידעוני יגדלו רעו חוב סככותנו -
 ועם סככה דין פירק ויתבאר דביו ק"ן (ס) :

רנו ולכך החכמים ולקום משימם שחומר מפני שיבה תקום -
 ותרגם האונקלוס מן קדם דכר באוריתא תקום - והדרת
 פניו וקן - פירשו "ל אין וקן אלא מן סקנה חכמה - וזה שהיה
 הכתוב החכם בלשון וקן שטעם הפני שחומר החכם רחם בחכמתו
 מה שראה הוקן פרום שניו : משרשי מזה לפי שיעקר היות
 אדם נכר בעולם הוא מפני החכמה כדי שיכיר בוראו על כן רחוי לכני
 אדם לכבודו שישג אותה ומתוך כך יתעוררו האחרים עליה -
 ומה שהרש"ם ח"ס יחייב יסודם במעלה בקידושין שפילוקן אשמי
 כלומר שאינו חכם הוא ככלל העולות שראוי לכבודו מפני שברוב עני
 רחם וסכי קנת במעשיהו" ונפלאותיו ומתוך כך רחוי לכבודו ויחייב
 דה"ר יוחנן מס בקידושין הלכה פאסי בן יהודה וזה שאמרו בתנאי
 שלא יביא בעל עבדות שח"ל כונע עמו ונכבוד : בודני המורה
 עו שאמרו "ל שא"ל שפי שאינו חכם תיב בכבוד החכם אלא חס'
 החכם חייב בכבוד החכם כמו שאמרו "ל תלמודי חכמים שבכבוד
 עומדי" זה נפשי זה ועם שאמרו גם כן בכבוד הרב על התלמודי
 תוספת גדול על הכבו' חמים לכל חכם אחר והפליגו בזה עד
 שאמרו מורא רבך כעור' פמים - ובבאור אמרו איכור רבו קודם
 קודם כבוד ובאכידה ובמשא' וכסביה - אבל אם היה חסין חכם
 אע"פ שאינו מקול כרבו חסין קודם - וספ' תולין אמר כל החולק
 על רבו כחולק על השכינה שאמר ההגות על ה' וסם הדריקא בענין
 הרבה - ומה שאמרו "ל במורא רבו שלא ישב במקומו ולא יכריע דבריו
 ולא יסתו' דלדיו ולא יורה בפניו לעולם ואפי' תוך שני' עשר חיל עמו
 אסור להורות - ואם רחוק עובר על דברי תורה כפי יונעמו והחילוק
 שכן רבו מוכבד כלות' שרם חכמתו למד מאנו לרבו שאין רוב חכמתו
 למד ממנו - ונאמרי חייב לעמוד מפני רבו ומפני פס אחר ובאפי
 זה מקום ובאפי זה ענין פטור מן הקימה ויתר רובי פטרי עניינים
 אלו בקידושין פ' ראשון ובמקומות אחרים ("ד סי' רמ"ד) : וכן
 קדוה המורה בעניינים שפוטרי מן חכמים עמד כבודו ומוראם
 כגון בניינים וחפירות העדינה וכיוצא בהן - וכן החסם שמשלים
 המלמים על חסיה אחרין בין נוס שהיא קטוב על כל חס ואפי' או שאינו
 קטוב כלל מכל זה הם פטורים שחומר גם כי יתנו כגוים עתה חקכנס
 יחלו מעט ממשא מלך ושרים : ונהגת ככל מקום וסכל זמן
 בזכרים ונקבות ועבר עליה בטל עשה ועופשו גדול למען כי
 יסוד תוק כדת :

רנו טעם להסוות פחדת הלו והיבטולא במאונים וסכלל מות
 הוא גם כן מודת הקרקעות וכל דבר הנמדד בין בני אדם
 כגון בגדים שחומר לא תעשו עול במשפט במדה ובמשקל
 ובשורה - ופי' ל"גי מעורה היא מדת הלך וקבץ והיא מדה

קטנה ביותר היא אחד מל"ג בלוג ולמדו מוכן כי המורה הקטנה על
 המדות בכל סגן כלומר של"פ שבשאר גזלות לא תקמיד המורה אלא
 בפרוטם בענין המדות הקמיד בכל שהיא ופירוט הכתוב כן - לא תעשו
 עול במשפט - ויכו המשפט ששני כלן הוא המדה והמשקל
 והמסורה - ולמדו "ל מזה שהזכיר הכתוב בכלן משפט שהמורה
 נקרא דיון ואם שקר במדה הרי הוא כמקלל את הדין וקרוי עול
 ומשוקן מרס ותועבה - וגורם לחומה דברים האמורים בדין
 מעונה את הארץ ומחלל הש"י ומסקל את השכינה - ומפיל את ישראל
 במרס - ונגלה אותם מארצם - ועוד הפליגו בחומר מזה או אמרו
 כי גדול עונסה מעונש עריות מזה הפליגו בחומר מזה או אמרו
 לחברו - שורש המורה ידוע כמו שכתוב למעלה במורה
 רנ"ג - בודני המורה מה שאמרו "ל שהמורה או השוקל בעול
 אע"פ שהוא נוכח בלי ספק אינו משלם אשמיין סבל אלא משלם מה
 שסגר מן המדה חומן המשקל - וכן מה שאמרו "ל במשמרת מורה
 זו שכל עונסיהם מן הדין לא ייענשו - ונקל שמה יפנס מונגה יותר
 ויהיה המשקל חסר ולא ייענשו במקום סיכוח חרשים לצשות משקל
 ומה שאמרו עומה חסם מודותיו סאה ותי' סאה וכו' - אכל לא יפנס
 קבצים של תת חלק ברובם הסאה שהיא קפ ומחזה - וכן במדת הלך
 עשין הין וחני הקוב' כדחית' כדחית' כדחית' כדחית' ומה שאמרו
 שהמורה את הקרקע בחללא ימוד לאחד בימות החמה ולאחד
 בימות הגשמים מפני שהכל מתקצר בימות החמה - ומה שאמרו
 שדיון כל אדם לדקק הרבה במשיחת הקרקע לפי שיש חילוקין הרבה
 במשיחת הקרקע בין הכר והגיא ושלענין כו' כ"כין היצוליים
 והרצועים והאלכסונים - ועוד הרבה עניינים המתבארים בספרי
 חכמת המשפט וגיטריאות שחלקו בין אית לכנס לזוית גדושת וזוית
 חדה ואלה שלוש גזרותיהן כסדר וכו' משולש שיהי' הללעות והמשולש
 חסר שתי הללעות כסדר שוית והוא נקרא מתחלק הללעות וכו'
 מרובע ריבוע שיהי' למרובע ארין ומרובע עשויין כזה - - ומרובע
 דומה למעויין כזה - - וכמה לדדיון כיוצא בחללא יביל קלף גדול
 לרוב הגזרות עששו בזה בעלי חכמת התשבור' והשיעור הנק' להנדה
 בענין אלה ונכל אלה לריכוין אינו לשאר הרבה בעיניו הקרקעות
 עם זה כי הכללים שכללו חכמים "ל בענייני החשבון כגון מה שאמרו
 כל חני' חריבועה חמתה ותרי חומשי' חאלכסונא - וכן כל שיש
 בהקטן טפתיים כו' רחב טפח - וכן כמה מרובע יתר על העיגול
 רביעי וכיוצא בכללים אלו שלת אמרו "ל על הכיוון הנמר כ"ל בקרוב
 ולכן אל תסמוך בזה בחלוקת הדברים בין בני אדם ואל תפנה איד
 וכתבו דבר כלפי נוכחן - וס' אפי' אית אשר חלסיס נל' בעדות כי
 הם לא נכרכו אל התשבות כי הם כחשבון תחויי עשפ או בזריעת
 הכלחיים ונטיעתן ופיוצא בחלו הדברים וכזה מה שלא כיונו בו וביא
 אותנו לדין חומרת ואינו מוזק לשום אדם כמונו ואפי' שפ' הידיו ברום
 מקומות אלו שאין החשבון מדוקק שם שאמרו בכל מקום ומקום כפי
 הרחוי בו הינו דלח נק ונחומרת לא דק ופיוצא בזה שהדיעונו חכל
 מקום שלא נתלה בהם מעונש השגחה וידיעה בדבר מכל הדברים -
 ויתר פיעי המורה בכתיבה ובמקומות אחרים (ת"י סי' ר"ט) -
 ונהגת ככל מקום וסכל זמן בזכרים ונקבות ועבר עליה וסקר
 במדה במשקל ובמסורה עבר על לאו אבל אין לוקין עליו לפי שהוא
 ביתו לתלמודו - וכתב הרעב"ן "ל שאם שקר בעדות חסילי לגוי
 עובר בלא תעשה ומייב להחזיר - וכן אסור להענות בגוי בחשבון
 שנאמר וחסה את קונו אע"פ שאין כבוד תת ידך - והרי הוא
 חומר תועבת ה' כל עושה עול מכל מקום :

כב 22 לדק

העב"ם
 ויורש
 סגנון בין
 שוק חכמת
 ונקבות
 ענין זה
 ענין לוקה
 ידוע לאו
 קום הפחד
 והקרקע
 כמו כן
 חכמת של
 ור סיכנס
 ו"ו ואל"ל
 כל לשכת
 ומלך דוד
 מן שפד
 ועשו לי
 גזלות מה
 וכל מי
 וכן חסני
 ומה
 כ מפי
 וכמדה
 קום
 פ"ו)
 ש היום
 ש חותר
 ד שער
 פ"ו זה
 קלן
 שחלבו
 קטריין
 לאדם
 יחיו -
 המורה
 מין לו
 סהכל
 הטוב
 ייעשה
 כנסר
 רע -
 השכין
 שאל
 פטרי
 מקום
 גדים
 עה -

הוא נ"כ - זכור הוא היסט כגון שיש בראש קורה טומאה וזכור שהגיע האדם הקורה בשום נד הואיל ומכאן הכידה ואע"פ שהטומאה בראש האחד של קורה ואחד הכידה בראש האחר הרי זה מניש וטומאה ויכל כיוצא בו הוא טומאת היסט האמורה בכ"ט - וטומאת בית הסתרים אע"פ שאינה טומאה עמוס כניעה שאין בית הסתרים בכלל טומאת טומאה היא משום דין נמשך בלא נגיעה אלא האדם נמשך אחר וטומאת אהל אינה וזאת כטומאת בית כבוד ולא כשאר הטומאות - והזרע אע"פ שטומאה כביאה אינה טומאה כהאל - והמת נשחף כהאל בין אדם בין כלים או אוכלין ומשקין - ואחד האדם שנכנס בו לאהל המת או אצילו מקמתו כגון שהכניס עט רחש או ידו או אבריו או חוטמו הרי זה נטמא כלו - והכניס אצ"פ שלל נתקשרו איבריו טומאתו וזכור שבר נק המת זכור אחד שלל שמתוך וכן האדם אצ"פ שאין בית כשר כל אלו טומאות כוננו וכתם וכהאל - ואחר בקרא כל אחד ערו"ח איברים שבאדם שבכל אחד מהם יש כשר גידים ועצמות ואין הניסין מן המנין - עצמות המת אצ"פ שאין עליהם כשר - הית' הית' כגון נורף האדם וטומאת אצ"פ כהאל - וחלו הם העצמות שאמרו"ל שטומאתן אצ"פ כהאל - הגדרה והטובלות שאמרו וקרא בשן שלמות אכל חקרה שדרה אצ"פ מוליא חקת וטובלות כשאר און וטומאתן כהאל - וזאת שוקו של אדם וירק אחד זהו רוב בנינו - חקר כל שהוא אינו טומאה כהאל - ורוב מנינו הוא קב"ל עצמות מן רמ"ח איברים שיש באדם זהו ארבע עצמות שאין רוב בנין ורוב חנין אסוי כגון רובע קב עצמות טומאתן אצ"פ כהאל - והם לאו און טומאתן כהאל וטומאת המת היא אצ"פ - ויתר פירטיה מוכארים בסדר טהרות וזכור ונספת אהלת ("דסי" ש"ב"ב) - וזוהגת מנהו שבהניס הוכרים בכל מקום וכל און אהל לא נקבות שכן כל אפי' אמור אל הכניס בני אהרן לכנס לאן יטמא פניו בני אהרן דוקא ולא כמות אהרן - וכן העובר על זה ונטמא לשם תת חון מחמשה שתי מנהו כמנין לוקח :

דסד שטמא הכניס לקרובים המוכרים בתורה שטמא לה יטמא - וזה מנזר עשה שכן כל הפירוש עליו וכן הוא נזכר בספרה לה יטמא מנהו - לא רנה לטמא טומאתן אותו כעל כרחו - ולולי שנקבלנו מחכמינו הפי' כן הייתי מבזר לומר שהיה דמות אס רנה וטומאה אס לא רנה אינו טומאה לפי שהכתוב מנענו מהטמא לשאר הקרובים והייתי אמור שאלו המוכרים בפרשה הראשו להטמא אס ירנה על כן כל לנו הפירוש עליו שאין זה דמות אלא מנהו והוכירו חכמים ז"ל מנעשה שכל ביוסף הכהן שיתת אשתו בערב הפסח ולא רנה לטמא ודפסכו חכמים וטמא אהו בעל כרחו וכתב הר"ם "ובנו"ל וזאת בעצמה היא מנזר איבול כלומר שכל איש איש יחל חייב להתחיל על קרוביו כלומר ששה חתי מנהו המוכרים והקרא שכתב הרב על מנזר איבול מה שכתב באהרן וכלתו אשתו היום אמרו ומוחק כהונה הזאת ביארו ככה שהיא מנזרה על הטומאה שטמא עכ"פ כשאר ישראל ששכל של יחלשו וספטי האבלות - וכבר כתב שכלות יום ראשון ודאורייתא והוא יום מיתה וקבורה - ובביאור אחרו כמנעו קטן אהל אינו מנהו אבלותו כגון אצ"פ עשה דרכים ודמי עשה דייאד - הנה התבאר שחוב האבלות דאורייתא וזהו אצ"פ עשה אהל ביום ראשון כלבד וכתבתי לקרובי וכן ע"כ - משרשי המנהו זה שכתבתי פעמים הרבה בענות הקדמות כי האדם נכעל כפי פעולתו שיעשה פי עקיעו

שנענות וזכות ועבודת האלילים - ואמרשם בחקות הגוי ר' אמור חומר אלו דרכי האמורי שמו חכמים - ר' יהודה בן בתירה אמור שלל תגדל זכות הראש כהם ולא תספר קומי כלומר שלל וכל מן הדרין ויניח שער בלמנע וזה הנקרא בלורית וכפל זה האו במקום אחר כמלות אחרות מן השמר לך מן תנקש אחרים ואלו טמא כמלה שער בלמנע מן כלל תעשה תנקש אחרים שאל תדוה להם ותעשה כמניניהם - ויהיו לך למנוקש שלל תאמר הואיל והם יואלים בהרגתן - אפי' יואל בהרגתן - והם יואלים בכלוקי אפי' אלא בכלוקי - והוא ויוני בליוני הפרשים - ולשון ספרי בכבוש ועל כל הכובשים חלבו ככרי - משרשי המנהו כדי להתרחק מהם ולננות כל הכהנות' ואפילו במלבוש - מדיני המנהו כתבנו קנתם והכילו ז"ל חלו - קנת עם יתר פירטיה בפרק ז' מנחת וכתוספתא דשבת ("ד"ס' קנו) וזוהגת בכל מקום וכל מן המוכרים ונקבות וזכור על זה עשה דבר מאלו מוכרי להמנות אליהם חייב ולקנות והמתרחק מכל הכהנות' ומכל כמנסיה' ויש כל לנו מחשבות של הא"ל כמנזרתי סיקרות כשם טעם תלך ורעו ירש חרן :

אמור אל הכהנים

יש בה כ"ד מצות עשה - וט"ל מצות לא תעשה -

דסג שלל יטמא כהן הדיוט בעת זולתי בקדושים המוכרים בכתוב שטמא לה יטמא בעמיו כלומר כל אחד מן הכהנים לה יטמא לכנס מת - ואע"פ שזכור שבה לא תמות וכה הנזק בשם הכנס כי היא העיקר - משרשי המנהו לפי שהכניס בכתוב לעבודת השם כלו שומר הכתוב קדושים יהיו לאלילים על כן הרחיק מן הכהן - וכבר כתבתי למעלה שגנין הטומאה דבר נמשך ואלה גוף אדם המת פירשו חכמים שהוא אפי' אבות הטומאה כלומר שיש לו טומאה חזקה עד מחר למעלה יחל שייחה זהו הנזק הוא כי בהפרד ועליו נודת השכל היום והטובה ויטמא הוא כלבו בשם הוא כשר פחות ונרוב וזשוקק אל הרגיות וגם ברעו רנה החטא הכנס היקרה בעורה שוכנת אלו ע"כ ראוי שטמא כל סביבו בהפסג ועליו כל הודו שזה נפשו ולא כשאר בורק האומר הרע וראוי לחיות למנזרתי הפי' להתרחק מהו וזלתי בקרובים שזכור להם כי אה הם כשרם הוא וכל דרכי התורה דרכי נועם ונתיבותיה שלום ולא רנה ללעגם כל כך כייחם לכנס על הקדוה האת שלל ויכלו להתקרב חך כהאל אשר הוא כתובו ולזמן חת רוחם ולהשכיב נפשם בכבי עליו דחית רמזאל הטעם הזה שכתבתי בטומאת המת שטמא ז"ל כי כדקיס גמורים אינם טומאים זלפי הדומה כי הכונה לפי שגופם טמא וכן יולא החטא נפשו אהל קיימה לזכות וז"ל תעלה נפשו כמקור ועל גופם יטמא אור רוע לעולם : מדיני המנהו זה שאמרו"ל שהמת נטמא וטמא כהאל - וטומאת אהל לנדוה ז"ל טומאת כבילה - וטומאה האמורה בכל מקום בין בעת בין כשאר הטומאת ענינה הוא שנגע האדם בטומאה ענינה בין גידו בין כגלו או כשאר נזכו אפילו בלבוש כניעה היא - והרמז"ס ז"ל כתב שאפילו כניעה בלבוש או כשיניס כניעה היא כגוף הם כחשים - וטומאת אהל האמורה בכ"ט הוא שיש אדם הטומאה חף על פי שלא נגע בה אפילו היה בניו לכניס כזה כלים הואיל וטמא נטמא ואחד הנמשך אהל כידו או סכל דבר שגופו קרוי בכלל נמשך וטמא - ונקיט בכלל נמשך

שיקלל
מסקילה
קלל את
זכות חייב
שאין בית
קורה
קורה
אחר
לחיו
הכל
רובינו
קורה און
לחיו
וגם כן
יית אינו
שולל
ל קללת
לחיו
אמור
ל דרש
הגדר
חמורה
כיו לכל
השמות
ואם
מנפט
ה ועל
זה הוא
האחר
ד יקח
שכות
אמור
עם :
ידיעתו
שטרין
ך סוד
ות פי
יודת
(ס)
מקום
ונפש
כסדר
ארכע
תלכו
ה דין
הם
נשיני
שלהם
ריאות
עשות

ספר החינוך מן ספר ויקרא פי"ח מאיר

המיוזם בעל חינוך לא יתפעל לדבר ככח עד שיביא הענינים מן
החל אל המועל על כן כבוד אליו עונש וקרא נזות כאלה מקרוביו
אשר הטבוע תחייב האהבה להם תחייבו התורה לעשות נעשים
בעצמו אשר יעוררוהו לקבוע מסכתו על המעורר שבידו אליו ולו ידע
ויחזקו ככפשו קיעומתיו גרמו לו להגיע אליו הפער הוא כי ש"ס
לא יענה וילכו וינה בני אדם כי אם עונש החטאים ואלת הוא חמונתו
הסליחה אכזבו בעלי דת יהודית היקרה וכתת האדם אל לבו ענין זה
בנועה האכלות ישית דעתו לעשות תשובה ויכסר מעשיו לפי כמו
והנה נאמרו עם זה במוזות האוכל תועלת רב לכני אדם והמתחמקים
המפריים המזהילים כל דברי העולם ומינעו הש"י הנוראים ישיתו חזן
בלבם הרע ותלויות בני אדם למקרה הזון ויחשבו במחשבותיהם
הרעים כי מקרה אדם והבטחה מקרה אחד להם כמות זה כן מות זה
ועל כן כתבו בספרים שיפרשו האומלל מי שידאג כלל ולעקור ולשרש
אל לבבו חמונתם זאת הרעה חייבתו התורה במוזות או תלכד התועלת
במה שוקרו : מדיני המזוימה שאמרו ז"ל שיש ראשון הוא
דלוריות והשעה דרבנן ואע"פ שאמרו בתורה ויעש לאכזו חבל
שבעת ימים . כתבה תורה ונתחדשה הלכה . וע"פ אמרו ז"ל כי
משה רבינו ע"ה תקן להם לישראל ימי האכלותו ימי המשתה .
ואמרו ז"ל שאין חיוב האכלות חל עד שיסתיים הגולל כלומר עד אשר
שכסו גופו של מת בקבר אין האכל חסור בדבר וכל דברי האכלות
ומפני טעם זה רחן המלך דוד וסך כשית' הילך קודם שיקבר . ומה
שאמרו שכל שלא שיה שלשים יום כאלה אין ויתאכלים עליו לפי שהוא
ספק . וכגמרא אמרו ז"ל שאם ידענו בבירור ששלמו ליקדשו
שדיו כשאר יומים לענין אכלות וכן לכל אשר הדברים דינו כאלהם
שלא . וכן אמרו ז"ל שהמפריים עלמם חבל לרבי צבור וכן המינים
ודומיהם ובמפריים כל אלו אין מתאכלים עליהם כלל שמיתתן שמתה
היא לעולם ואין זה עונש לקרובים חבל זכות הוא להם וכל זה מן השרש
שכתבתי ועליהם נאמר הלא משאך ה' אשכח . וכן המינות עצמו
לדעת אין מתאכלין עליו ובמקומו ויתברר כי נדע שלדעת הכה
את ענינו . וכן תדונו המנוה הדברים שמתדו ז"ל שהחל חסור כהן
ביום ראשון התורה וכשאר הימים דרבנן . ודין שכמה ושלמים דין
י"ב חס האכלות אכזאם . ודין קריעה מי הם הקרובים שקורעין ודין
זה זון וכיצד על הקרובים וכיצד על אכזאם ועל מי מקרובין וקמתלמדו
וזוגדלו ועל אי זה מקומות מתרכנן של א"י ודין הקרעים שוללן
אותו מיד או לאחר זמן דין האש ששוללת מיד כדי שלא תתכזה .
דין הרגלים שומסקין ואיך עולין . ומה שאמרו שכל הקובר מתו
אפילו שעה אחת קודם הרגל בטלה מיומו גזירת שבעה . ואם
עברו שבעה קודם הרגל וכנסו אפילו שעה אחת תוך שלשים בטלו
מיומו גזירת שלשים . ור"ה ימים הכמורים דינם כרגלים של סכה .
שביעות . וסכות . ומה שאמרו שאע"פ שאין אכילות בחולו של
נוגע קורע אדם על מתו שחייב להחבל . ודין שמועה רחוקה
לאחר שלשים אם שאין טהגין אכלות אלא יום אחד ושאינו קורע
שהלכה כר' זני דאמר הכי כגמרא פרק משקין חבל על אכזו ועל
אנו קורע אפילו כשמועה רחוקה לדעת הרמב"ן ז"ל והראש"ד
ז"ל . וענין ההספק על מי מסכדין וכיצד . וסבת ו"ט וחולו של מועד
וחנוכה וספרים וזקן . בהספק ועל מי נכטלין תלמוד תורה במוזות .
וענין לזון הדין והכריות והנחיות שישין בבית האכל וענין ליקוט
עצמות של קרובים . וענין ליקוט עצמות אכזו ואנו . ומה שאמרו
שהקרובים המתאכלים עליהם מתאכלים עתה בפניהם מדברי
סושי . ומה שאמרו שמתאכל אדם על חשמו וביח על בעל ועל אחים
מן האם מדברי ספרים . וכן או חמוזן השפחה או מן הנכרית אין

מתאכלין עליהן אפי' כתגמולו לא מדברי תורה ולא מדברי ספרים .
וסכנן מוטמו לאשתו אע"פ שאכילות אדם על אשתו מדברי ספרים
ששוחותה כמות זנוה ומאחר שנסתם הגולל אין מעמתה כהן עוד .
ועה שאמרו שחייב אכלות בג' קרובים דרבנן והם אלו או אחות
אח או אחות נשואה או ארוסה בין נשוא בין נשוא ובין ארוסה ובנותיהם
ולפיכך אין כהן מוטמו באלו . ואלו הענינים עם יתר פרטים
מבוארים במסכת ברכות ויבמות ובספרה פרשת חמור אל הכהנים
(ו"ד סי' שצ"ג שצ"ג שצ"ד) : ונוהגת מזהו זו בחיוב הטווחה
במת הקרוב בכהן בכל מקום ובכל זמן בזכיר כהונה אבל הכהנים חזק
בחיוב זה שכן בא ספרוש פני שבוע מלהטמא לאלת הקרובים
הוא שנטוה וזה הטמא לקרובים אבל הכהנים כהנות אחר שלא נמנעו
מלהטמא במת כמו שכתבאר במקומו כמו כן לא נמנעו להטמא
לקרובים עכ"פ אבל עתאכלות קן וכל מקום . ולהן הכהרות
לטמא אפי' ירצו ודעה ודברו . ומלות חיוב האכלות הנגדרת עם
מזהו זו כמו שאמרנו בהגות בכל מקום ובכל זמן ובכל אדם בין כהן
ובין ישראל ובכורים ובקבות ובין העובר על זה ולא דלא להטמא
לשם האכל על הקרובים הנזכרים בכתוב . ובין כהן או ישראל שלא רצו
להטמא על הקרובים בדברים שמוטמקים בחיוב עיקר האכלות
ביום ראשון שטלו עשה זה . וכבר כתבתי למעלה שבית דין כופין
על בטול עשה ויש מן המפרשים שכתבו שאין מוצת אכזו כחשבת
לעצמה דלוריותה אולי דעתם לומר שאע"פ שאמרו בקדש' דלוריותה
בכל ענין אכלות מיהא דרבנן הוא :

רסח שלא ישמש כהן טבול יום עד שיעריב שמשו ואע"פ שטבל
וטבר לרין הערב שמש לפי שהוא כמני לטווחה עד שיעריב
שמש שכן פירשו ז"ל במי"ב יובא וטבוא עד הערב וטהר הכתוב
קרא לטבול יום טווח אפי' שטבל עד שיעריב שמשו חבל מ"מ אינו
טווח כמו שהיה קודם טבילה כי מתחלה היה ראשון לטווחה ואחר
הטבילה היה שני לטווחה ועל זה נאמר ולא יחללו שם אלהים שכן
בא עליו הפי' המקובל וכן הוא כ"פ טסנהדרין שאמר שם קדושים
יהיו לאלהים ולא יחללו שם אלהים אם אינו ענין לטמא שכבר
כתבאר נהנו ענין לטבול יום שישמש וילך לה התם נחילול חילול :
בשרשי המנוה לפי שכהן הוא השליח בין ישראל לאכזים שבמינים
ומתן מעשיו וקרבתו ויתר' האדש לפני בראו וכפר עונו ע"כ
חובה עליו להיות נקי הגוף בתכלית בעת העבודה ואולי רוח
הטווחה לא יעבור מעליו לגמרי עד הערב שמש וכרן אדון החכמה
כי הוא היודע ולא אכזמו על אי זה עת יקשר למוטמא לעסוק
בעבודתו כ"ס והודיענו כי הוא עת כוא השמש לקבת הטווחה :
מדני המנוה מזה שאמרו ז"ל שאחד טבול יום מוטווחה חמור כגון
שטבל מטווחת מת או יבמות וזרעות או מטווחה קלה כגון טווחת
שרץ או כיוצא בה טעון הערב השמש וזה הענין הוא בין כאלה בין בכלי
ובין בטווחה דלורית' או אפילו בטווחה דרבנן לרין הערב שמש .
ופי' טבול יום כלומר מי שטבל ולא העריב שמשו זהו פי' בכ"מ .
ואם נגע באוכלי תרומה וימשקין על תרומה ופוסל אותה ועושה אותה
ג' לטווחה לפי שהוא כמני לטווחה כמו שאמרו נגע בהן אחר כך
באכלים אחרים אינם פוסלים אותם שאין שלישי נגעה ד' בתרומה
ואם נגע טבול יום באוכלי קודש או במשקין עשאו ד' כלומר שפסקן
אכל מן חמורים הם לטמא אחר' שאע"פ שלישי נגעה ד' בקודש
טווחת טבול יום אינה חמורה כללך שתטווח לד' . אבל אם נגע
טבול יום באוכלי חילין או במשקין חרי כן טווחים שאין שני עושה
ג' בחולין . כן קבלנו הדברים ונחמנו ז"ל והנה התבאר מזה
שאין ג' שבתרומה ולא רביעי שקדוש מטווחין משה אחר ואוכל
אחר

ובכל זמן וכסן העובר עליה וכשא' אשה זונה מאילו שבארנו דרך אישות ובעלה לוקה :

רסז שלא ישא כהן בין גדול בין הדיוט חללה שאומר אישה זונה וחללה לא יקחו . וחללה תקרא שגולדה מפסולי כהונה

כגון בת אלמנה וכסן גדול או בת גרושה מכסן הדיוט . או שנתחללה על ידי ביאת אחד מן הפסולין לכהונה . כמשרשי המצוה מה

שכתבתי באיסור זונה הקודם לזה . כדוני המצוה מה שאמרתי שאין חייבו המלקות לכהן הנשוא חללה עד שיבעול . אבל נשאה ולא

בעל אינו לוקה שאין חייבו המלקות אלא בבעילה והוא והיא לוקין . ומה שאמרתי ללא הזכירו כשירות לינשא לפסולין אינו מענין זה כלל .

ולמטה בדף זה נפרש הדבר דודאי וזאת שיהיה נכעלת למי שאינן אסורה עליו בלאו בכל החיוב היא גם כן וכענין שאמרתי ל"ל שאין הפרש

בין אשה לאיש לכל עונשין שבתורה מן משפחה חרופה כמו שכתבתי למעלה בסדר ויקרא במצוות קרבן אשם ודאי . וכן מדיני המצוה מה

שאמרתי ל"ל שהכהן עצמו שעובר העבירה שהיא כא' על החללה אין גופו מחולל כפי אע"פ שזרעו מחולל וכן שכתבתי באונס או בשגגה

בין כדרכה בין שלא כדרכה ושהערה בה כתחלה והוא שיהיה הכהן מוט' שנים ויום אחד ומעלה והיא מכה ג' שנים ויום אחד ומעלה .

ומה שאמרתי שאינה נעשית חללה אלא בבעילה אבל בקדושין לכד לא נתחללה . אבל בשואף אע"פ שלא נבעלה נעשית חללה מפני שכל

נשואה בחוקת בעולה ואע"פ שנתאלת בתולה . ומה שאמרתי שהכהן שבא על הנדה אע"פ שהיא בכרת לא חללה שאין ענין החיוב אלא

באיסור המיוחד לכהנים כמו אלמנה וגרושה וחללה זונה או הנבעלת לאחד מן הפסולין לכהונה כמו החללים . ומה שאמרתי ל"ל שיש חללים

מודברי סופרים כגון כהן שבעל חלוצה שהיא אסורה לכהן מדרבנן שהיא חללה מדרבנן וזרעה חלל חללים מדרבנן אבל כהן שבא על

אחת מן השניות אין זרעו ממנה חללים אפילו דרבנן לפי שהוא איסור השם בכל ואינו מיוחד לכהנים וממנו שכתבתי למעלה . כהן שבא על

ספק אלמנה הרי זו ספק חללה והולד ספק חלל . כמאילו החללים שלשה . חלל מן התורה . חלל מדבריהם . וספק חלל . וכל

ספק חלל או חלל מדבריהם כותבין עליו חומרי כהנים וחומרי ישראל אינו אוכל בתרומה ואינו מטמא למתים . וזרין לינשא אשה שראויה

לכהן ואם אכל תרומה או כטמא או נשא גרושה וחללה זונה מוכן אותו מכת מדרות . אבל חלל של תורה הודאי הרי הוא כור ונשוא גרושה

ונוטחא למתים . שאומר אמור אל הכהנים בני אהרן : אע"פ שהם בני אהרן עד שיהיו ככהנים . ועוד קבלו זה בני זה הכתוב בני

אהרן ולא בנות אהרן . וכאן שלא הזכירו כשירות להנשא לפסולין ועל כן הכתוב מותרת להינשא לחלל ולגור ולמזומר ולפיקד אמור

ז"ל שהגד מותר לינשא כהנת ומוזרת כהנת ג' כ' מפני טעם זה שאמרתי שלא הזכירו להנשא לפסולין מוזרת משום דקהל גרים לא איקרי

קהל ובאיסור מזור כתוב לא יבא מזור בקהל ה' . ומה שאמרתי חלל נשוא כשירה כל זרעו חללים ופסולים לכהונה . אבל ישראל

נשוא חללה כל זרעו ממנה כשרים לכהונה שהולד בענין זה הולך אחר הוכר שאמר ויתלדו על משפחות משפחה שנתערב בה ספק

חלל כל אלמנה מאותה משפחה אסורה לכהן לכתחילה ואם נשאת לא תנא לפי שיש כאן שתי ספיקות וכספק ספיקא אפילו דאורייתא לא

חייבין אבל נתערב במשפחה ודאי חלל כל אשה מזה אסורה לכהן עד שיבדוק ויתר פרטיה בקדושין וכימות . וגוהגת בכ"ז ובכל

זמן ועובר עליה וכשא' חללה ודאי ובעלה חייב מלקות . נשא ספק חללה או חללה מדבריהם מוכן אותו מכת מדרות וזה יהיה בזמן

שישראלים דנים דיני נפשות אבל בזמן הזה אין מלקין וכמו שכתבתי לקמן

אחר ואי"ל שאין מטמאין כלים שאדם וכלים אין מקבלין טומאה אלא מאדם הטומאה . וכל המטמאים בין קלים בין חמורים מטמאין

היוצאין מזה כמו רוקן ומימי רגליהם דינן כמטמאים שנגעו בהן . ויתר פרטיה במשבת שכול יום (ה' ביאת מקדש) . וגוהגת מצוה

זו בכהנים הזכרים בזמן הכהונה הזכירה על העבודה ולהזהר מהטומאה ולא הכהנות . ומי שעבר על זה ושונט טפול יום חייב

מיתה כדיו שמים ולא בא על חייבו זה כתוב ומזכיר בתורה אלא שלמנו חז"ל הענין שם בסנהדרין כג"ש מחלול חלול :

רסו שלא ישא כהן בין כהן גדול בין כהן הדיוט אשה זונה לאשה שב' אישות ועל כן אינו לוקה עליה אלא כשנשאה ובעלה שכן בא הפי'

שאין החיוב עד שיבעלה כמו שכתבתי בע"ה : כמשרשי המצוה לבעי' הכהנים נכחור לעבוד עבודת ה' יתמיד ולכן ראויים ומחויבים

להיותם קדושים וכקיים יותר מכל שאר העם בכל עניניהם אף כי בענין היוונם שהוא דבר עקרי האדם וקצת נחשבות האדם על כן

וגו תמיד לכן כתחיים שלא לינשא אשה שמונה רע פן תסורבו ותטנו סרוב לקחה ונדרכי הטובה וכוונתו הרצויה גם היא בנשוא ופגם אל

כל הקרב אליה שכל העם מרננין אחריה בטומאתה אשר בשוליה . כדוני המצוה מה שאמרתי ל"ל שהזונה האמורה כאן היא כל שלא

היתה בת ישראל דכולן בכלל זונות היו ועוד שכיון שאין קדושין תופסין בהן זונה היא . וכן תקרא זונה כל בת ישראל שנבעלה לאדם שהיא

אסורה לינשא לו איסור השם לכל האסורי אלמנה שנבעלה לכהן גדול או גרושה לכהן הדיוט שאין איסור זה שם בכל אדם ואינה

נעשית זונה בכך . וכן נמי תקרא זונה כל שנבעלה לכהן חלל ואע"פ שהיא עותרת להנשא לו שאין היתה זונה תלוי בבעילה של איסור

אלא בפגומה ומפי השמועה למדנו שאינה פגומה אלא מן אדם האיסור לו שתנשא לו או מכהן חלל ולמדנו מעתה שהנרבעת לכהונה אע"פ

שהיא בטקילה לא נעשית זונה דדוקא בעילת אדם הוא שעושה היתה זונה . וכן אם נבעלה בעודה כדה למי שתנשא לו אינה נעשית

זונה בכך ואע"פ שהיא בכרת . וכן הבא על הפגומה אפילו היתה קדשה כלומר שהפקירה עצמה לכל אינה נעשית זונה כל זמן שלא

נבעלה למי שאסורה להנשא לו כלומר שהיא ערוה עליו ואפי' מחייבי לאוין או אפי' מחייבי עשה בכלל איסור זה ולפיכך אמרו שגוי או עבד או כותן או מזור או גר או עמומי ומואבי או מצרי ואדוניו ראשון ושני

או כפוי דכא וכרות שפכה שבא אחד מהם על יהודית עשאה זונה ונפטלה לכהונה ואם היא כהנת נפסלת מן הכהונה . וכל הנבעלת למי

שעושה אותה זונה בין באונס בין פדיון בין בשגגה בין מזידה בין כדרכה בין שלא כדרכה נחשערה בה נפסלה משום זונה ובלבד שתהיה

בת ג' שנים ויום אחד ומעלה ויהיה הבעול בן תשע שנים ויום אחד ומעלה . וכן מענין המצוה מה שאמרתי באשת כהן שאמרה לבעלה

כאכתי ואפילו עד אחד מעיד לו עליה שכן הוא כדבריה שזינתה שאינה אסורה עליו בכך דאורייתא שזנא עיניה כתננה באחר ונ' מ' אסור'

לכל כהן אחד מות אישה דשוותה נפשה חתיכה דאיסורא . ואם היתה כאמנת לו עוד העד האמון לו הרי זו יוציאה עכ"פ לאחת מידי

ספק . והזרעו מורינו י"א דדוקא שבאחת לזוהר כן בין היא או העד מתוך שלום שבינו לבינה אבל אסורה כן בין היא בין עד מתוך קטטה

שיש בינו לבינה יש לדון בדבר שאינו זקוק להוציא עכ"פ שחוקה היא דסקרי נשקרא ואין ראוי להאמינה בדבורה בעד אחד אלא בשני עדים

כשרים . אבל א"מ אם דעתו קוונת בדבריה או בדברי העד הרבה ראוי לו לחוש ולבוא עליה . ויתר רובי פרטי המצוה ביבמות

ובקידושין (ה' איסור ביאה פ"ח) . וגוהגת בכהנים בכל מקום

ספר החינוך מן ספר ויקרא פרשת אמור

לקמן בע"ה במדר ביתא בזכות עשה דמלקות :

רסח שלא יטא כהן גדול בין הדיוט גרושה שנאמר ואשרה גרושה מאישה לא יקחו . מושרשי המזבח מה שכתבתי בחיסור וזכה הקודש לזה . מדיני המזבח מה שאמרו ז"ל שגרושה היא נקראת אפילו מן האירוסין ואין לרין לומר מן הנשואין . אבל המנוחית אפילו גרושה בגט והחורה ונוי'תה בו הריוז מותרת לכהן והחלוצה כלומר אשה שזאלת עותחת ידיה כחלוצה אסורה לכהן מדרבנן לפי שנתנו לה דין גרושה וכהן שכנס ספק גרושה או זונה וחלל' מו'י'א' בגט . אבל כנס ספק חלוצה אין מו'י'תה שלא גזרו חכמי' אלא על חלוצה ודאית . וכל שאינה ראויה לחלוץ אס כחלוצה לא נעשה לה ככהנה . יאל עליה קול שהיא חלוצה אין חוששין לחיותה קול שחמיה הוא שנתנו החלוצה להיותה כגרושה והם הקלו בה כענינים אלו שאמרו . ויתר פריטיה בקידושין ויבמות (ועס) . ונוהגים בכהנים ככ"מ וכן ועובר עליה ומשא גרושה וכעל חייב מלקות . אבל כל זמן שלא בעל חיבו מתחייב מלקות . ואפילו כ"ג שחייב שני לחיוב ומשום לא יקח ומזום לא יחלל וכמו שכתוב למטה בע"ה ולוקה על שניהם חיבו לוקה לעולם על אחד מהן אלא אחר שבעל . אבל לא בעל חיבו לוקה משום לא יקח . דלא יקח אגיד הוא כלאו דלא יחלל ופעמים שיתחייב כהן גדול ד' מלקות כביאה אחת וכגון שהיא אלמנה ונעשית חללה ונעשית זונה . ועל כיוצא בזה אמרו חכמים ז"ל איסור מוסף שהרי בתחלה החלמנה היתה מותרת לכהן הדיוט . וכשתגרשה כיתוסף בה איסור שנאסרה להדיוט ועדיין היא מותרת לאכול בתרומה וכשתחללה כיתוסף בה איסור שנאסרה על אכול בתרומה ועדיין היא מותרת לישראל . וכשנעשית זונה כיתוסף בה איסור לגבי ישראל שהרי נתינו איסור לישראל בזונה שהמזנה כרתוה תחת בעלה אסורה לבעל ולכונעל אבל אס נשתנה סדרה וכגון שנעשית מותרתה וזכה חיובין על ביאתה אלא מלקות אחת לפי שאין שם איסור חל על איסור אלא אס כן היו האיפורין באים באחד או שניה האחד מוסף דברים אחרים כמו שאמרו או איסור כולל :

רסט לקדש זרע אהרן כלומר לקדש ולהכניסם לקרבן וזה עיקר העשה וכן להקדישם לכל דבר שקדושה ואס ונאמו בזה לא נעשה אליהם זה כולן לכבוד השם יתברך אחר שהוא לקחם ואתרם לעבודתו שנאמר וקדשהו לכל דבר שקדושה לפתוח ראשון ולסדר ראשון וליוטול מנהיפה ראשון . ולשון ספרה וקדשתה על כרחו כלומר שוו המזבח אהתנו נעשונו בה ואין זה כבודת הכהן ועוד אחר קדושים והיו לאלהיהם על כרחם יהיו קודש לרבות בפלי מומין שלא כלומר אחר שזה חיבו ראויה להקריב לתם אליהם למה זה נקדימוה וכבדוה על כן אמרו והיו קודש כלומר הורג הוא חיובם כולו תמים אין בזום . מושרשי המזבח לפי שדיוכי מוכדו הארון לכבוד משרתיו ומכל עת כבדנו הכהנים כבוד ונקטב במחשבתנו כבודו ב"ה וגודלו וזמכות המחשבה הזכס והמנולה והראון הטוב תחול ברכתו ב"ה וטובו הגדול והוא כאשר הודיענו כמה פעמים . מדיני המנוחה שאמרו ז"ל שסדר קריאת התורה כגבור זהו שכתב קורא ראשון לעולם . ואחריו לוי ואחריו ישראל . ואם אין שם כהן כתפרדה המבילה . ואם אין שם לוי קורא הכהן כ' פעמים : וכהן אחר כהן לא יקרא משום פגם שניהם . וכבוד זה נעשה להם כשראוים לכהן אלא הם היו בעלי עבירות נמנעין מוכבוד . וכבר אמרו ז"ל שמותר תלויד חכם קודם לכהן עם הארץ . ועכסו בזמן הזה לא דאיימוי שהקדים עמו . לשום כהן מפני חכמותו ועקב עמיה ירתת' . ויתר פריטיה נכתבו בתקומות מלוקים ויו

גמרת זכות וחולין וכבודות ושבת וזולתם (ה' כליהווקדש פ"ח) . ונוהגת ככ"מ וככל זמן כוכרים ונקבות שמונה על כולן לכבוד זרע אהרן . ועובר על זה ולא כבדם במקום שראוי וכהן הראוי לכבוד בטל עשה זה :

רע שלא יכנס כהן גדול באהל המת ואפילו לשהה זתי מזה שם ועל כל נפשות כות לא יבא כלומר לא יבא בתוך הבית עמהם דלשון ביאה לא יבוא ביאה משמע . מושרשי המזבח מה שכתבתי למעלה בזכות רס' וכבוד זה שעיני הטומאה ראוי להתרחק מן הכהנים שהם קדושים עושי ומלכת הש"י תמיד והכהן הגדול הנכדל להיותו קדש קדשים עם היותו בעל גוף נפשו תשכון תמיד בתוך המשרתים העליונים על כן לא תחוש התורה עליו להתירו לו טומאה לעולם ואפילו בקרובים כמו לפניהם הדיוטים שכתבתי למעלה רחם רחמנא עליהם הגדול כי מרוב דבקות נפשו למעלה על קרוביהם מה שאינו כן בכהן הגדול כי מרוב דבקות נפשו למעלה יתפש לגמרי ומטעם בני איש ושיחית מלבו כל עסק העולם הזה הנפסד . ועל חברת הקרוב לא תכהל נפשו כי כבר הוא נפסד ממוט בעודנו בחיים . וכדיני טומאת המת וחיהל המת דברתי מעט כמתני בסדר זה אין ראוי להחזירו טן וכבוד על הקורא (ה' אבל ע"ג) . ונוהג איסור זה בזמן הבית שיש שם כהן גדול וכ"ש שיהיה ואפילו אם היה נוקדש שלא מ' למוחר מהכנס באהל המת ואם עבר וכנס שם כמורד ואפילו חיבו או אמו עתים בבית לוקה :

רעא שלא יטמא כהן גדול אפילו בדת וקרובו וכל שכן בכל שאר המומים שבעולם בזמן מומי הטומאה בין כנגיעה בין במשא שנאמר לאביו וראבו ורא יטמא כלומר ואפילו לחלו שהם קרוביו . וא"פ שבראש הספק אחר עליו מהטומא על כל הנפשות וזה טומאת ביאה לאהל המת כיוו שפירשנו שהרי כתוב שם לא יבא דמשמע ביאה דאהל . וכן יאמר עליו כל שאר מומי הטומאה בכלל ואל תחשוב בזה שאמרו לאביו ולאמונו' הוא ע"י ראש הווקד' שאמר ועל כל נפשות מת וגו' שאין הדבר כן אבל הם שני לחיוב לא יבא ולא יטמא . ולשון ספרה חייב כלא יבא וחייב כלא יטמא . וכמו כן אמרו ז"ל שחייב כהן הדיוט כלא יבא ולא יטמא חק על פי שלא נכתבו בו מדין גזירה שיה דעניהם נאסרו מהטומא הנפש וכמו שכתב בגמרא ואמנם אין למנות בזמן הלואין לא יבא ולא יטמא ככהן הדיוט לב' לחיוב כמו שפירשנו אותם ככהן גדול לפי שבכ"ג נכתבו בפי' ובהדיוט כלומר האחר כג"ש . וכבר הורה זקן הוא הרמ"ב ז"ל שאין לנו מומת בזמן תר"ג עמות אלא המוסרות ככתוב אבל לא הנלמדות כגדוה שהחורה נדרשת בהן . מושרשי המזבח מה שכתבנו בזכות הקודמת לו והוא הדין והוא הטעם בזכות שתיהן כל יבא וכל יטמא ענין אחד הוא . וכדיני טומאת המת כבר כתבתי למעלה בסדר זה כמזות רס' ד קלת מיהן (ועס) .

ונוהג איסור בזמן הבית כי אפילו שם כהן גדול וככ"מ שהכהן חס ג' כונה איסור זה ואם עבר ונטמא ואפילו לקרוביו בזמן מומי הטומאה חייב מלקות :

רעב שיאכיל כהן גדול נערה בתולה שנאמר וחורא אשה בבתוליה יקח וזרחה שיה נחשב ככלל מזות עשה מזה שאמרו ז"ל עושה סיהר' עקיבא ממור אפילו מתייבי עשה וביאר זה כשהיה כהן גדול בלא של אשה שאינה בתולה שהיא אסורה עליו בעשה שהעיקר הוא אפילו ללווה הכהן מכלל עשה עשה . ועוד אמרו ז"ל מזהר על החלוצה ומזהר על הכתולה . מושרשי המזבח לפי שהעיקר העוב שבאדם הוא שיהיה לו מנחת טהרה ונקיות כי אמרו הנאשבות ימנע מעשה הגופת על כן ראוי לו למשרת הגדול להדבק בטהרה

ספר החינוך מן ספר ויקרא פרשת אמור

הגוף . ולא הן גרבו והוא האמור בתורה . ב' יבלת שיש בו עלם
וזהו יבלת האמור בתורה . ג' מי שיש בו חונית המצויה כל שהיא .
וזהו יבלת האמורה בתורה . ד' כל עלם שבגלוי שנחנך בו חרץ והוא
בכלל חרץ האמור בתורה . ואין הלכות בכלל עצמות שבגלוי .
ועוד ג' אחרים הא' חוקן שהגיע להיות רותח ורועד כשהוא צמוד .
ב' החולה שהוא רועד מפני חליו וכשגון כמו . אכל הטורפה כשר
באדם ומסול בבהמה . ג' המזוהם הרי חומשים . ויתר פרטים במוספת
בכורות פרק ז' . ונהגת בזמן הכיית לכהנים . וכך העובר
על זה ועבד והוא בעל מום אם הוא מן המזומין הפוסלין באדם ובבהמה
בין שוגג בין מיד עבודתו פסולה ואם היה מיד חייב מלקות . וכן
אמרוין בספרא אין בעל מום במיתה אלא באזרה . ואם הוא
מן התשעים מזומין המיוחדים באדם אף על פי שהוא לוקה לא חלל
עבודתו . ואם הוא מן המזומין שפסולתן אינו לא מפני מראית העין
אינו לוקה ועבודתו כשרה :

רעו שלא יעבוד כן בעל מום עובר שנאמר כל איש אשר בו
מום בזרע אהרן וגו' לא יגש . כל רבוייה הוא .
ומרבה אפילו מום עובר כי בתחלה יזהיר על מום קבוע והיית סבור
שיהא מותר לעבוד במום עובר שהוא קל וממנו לפיכך הזהיר גם על
העובר והוא הגרבוהילפת . בשרשי המזוהם כענין שכתבו
במנחת הקודמת לה . בדיני המזוהם מה שאמרו שאלה מום קבוע
או מום עובר פסול העבודה ולוקה הכהן עליו אם עבד כמזיד . ומה
שאמרו ל' ש' ד' הגדול היו יושבין בלשכת הגזית . ועיקר מועדיהן
בהתמדה שהיו בודקין הכהנים ביוחסין ובמזומין וכל כהן שנמצא פסול
ביוחסין לוכש שחורים ונתעטף שחורי' ויאל מן העזרה וכל מי
שנמצא כשר ביוחסין ונמצא בו מום יושב בלשכת הגזית ומתלע עלים
למערכה וחולק בקדשים עם אכשי בית אב שלו שאמר לחם אלהיו
ונקדש הקדשים ויון הקדשים יאכל . ויתר דיני כל המזומין בכבורות
פר' ז' . ונהגת בזמן הכיית לכהנים עברו ועבד במום עובר
במזיד לוקה . והרמב"ן ז"ל לא יחשוב זה הללו של מום עובר לאלו
בפני עצמו וכתב דכלל לאו דמום קבוע הוא והוא כמו חלק מחלק
המזוהם וכשר הסמינו הוא והר"ם פ"ו ז"ל ודבר ברור הוא שאין לחשוב
חלקי המזוהם בפני עצמם :

דיען שלא יכנס בעל מום בהיכל ומכללו כלומר אלה המזוכח ובין
החולם ולמזוכח וכל שאר המוקומות שהיכל שאמור אך אל
הפרכת לא יבא ואל המזוכח לא יגש וכתב הרמב"ם ששני לאוין
הפרכת והמזוכח לא יספיק אחד מהם בלתי אחריו ושניהם באין
להשלים הדיון בענין אחד והוא להרחיק המוקום המסור עליהם להכנס
בו . בשרשי המזוהם להגדיל כבוד הבית והדרה ע"כ אין ראוי
לכאן שם בעל מום כי הוא מוקום השלמות אין כדן לעמוד שם מי שיש
בו מום חסרון . וכבר כתבתי למעלה הרבה פעמים התועלת
הנמצא לנו בהגדילנו מועלת הכיית הקדוש והתארתה . דיני המזוהם
כלומר מה הן המזומין שהשלים יונגע בהן מליכנס זכרות למעלה
במזוהם ברמז באזרות בעל מום קבוע ושם הודיעתי וקומן בגמרא
וכל הענין כמנהגי וכתב הרמ"ן ז"ל שאין לנו לחשוב זה הללו במזין
הלאוין שאיסור הכנס בעל מום בהיכל וגם פרוע ראש וקרוע בגדים
ושתיו יין אינן אלא מועלה מדכריהם ז"ל ולא בא הכתוב הזה לא לחסור
מהם קריבה לעבודה וזה בכלל לאו דבעל מום שלא יעבוד הוא .
וכתב עוד שאף הם לא חסרו אלא המוקום הנקרא בין החולם ולמזוכח
שהוא כ"כ אמה אצל כנגד המזוכח עצמו שהוא כ"כ אמה לא חסרו וכמו
שכתבתי למעלה בסדר ויהי כיום השמיני באזרות פרוע ראש כשם
הרמב"ן ז"ל (ה' ביאת מוקדש פ"ו) :

שלא

הכית שהיה לנו כהן גדול . עבר ובעל חלונה אפילו בלא קידושין
לוקה משום לא יתלל שהרי חלל לחלונה שהיתה ראוייה לכהן בדיוט
ועכשיו חסורה לו . וכבר אמרו שהיא חייב שלא יתלל לא לה ולא
זרעו . וחלול זרעו שייך לומר כשבא על חללה גרושה וזה שכן
מחוללות וכשהוא בא עליהן אינו מחללן שהרי מחוללות ועומדות
הן אצל זרעו מחללו שזרעו במקום חלול וחלול האשה שייך לומר
בבא על החלונה שהיא כשרה עדיין לכהן הדיוט וכיאה זו של כהן
גדול כעשית וזה והרי חללה וכשרות ואין ספק כי גם הזרע מחולל
בה מומילא אכל החילוק שיש בין החילול שכה לחילול הזרע שהיא
מחוללת בהערה והזרע בגומר ביאתו כדאיתא בגמרא :

רעה שלא יעבוד כהן בעל מום בעבודת כ"ה שנאמר איש איש
מזרע אהרן אשר יהיה בו מום לא יקרב להקריב להם
אלהיו כלומר לא יקרב לעבודה כי כל ענייני מואל קרוי לחם
בהרבה מוקומות ומום זה ענינו מום קבוע שפירש כן בספרא כל אשר
יהיה בו מום לא יקרב . אין לי אלא מום קבוע . מום עובר מנין
ת"ל באותה פרשה כל איש אשר יהיה בו מום לא יקרב . ומום קבוע
הוא כהן גרבו או ילפת והיא החונית : בשרשי המזוהם לפי
שרוב פעולות בני אדם ראויות אל לב רואיהן לפי חשיבות עושיהן כי
היית האדם חשוב במראהו טוב כמעטו ימלא חן ושכל טוב בכל אשר
יעשה בעיני כל רואיו . ואם יהיה בהפך מזה פחות בראותו ומשונה
באבריו ואם ישר בדרכיו לא יאותו פגולותיו כל כך אל לב רואיו על כן
באמת ראוי להיות השליח שהכמה תלויה עליו איש חן יפה תאר ויפה
מראה נאה בכל דרכיו לזעזען יתפשו מחשבות בני איש אחריו ומלבד
זה אפשר שיש לשלמות זורתו רנון לעינים שמתוך מחשבת האדם
בהם תטהר נפשו ותתעלה ולכן אין ראוי כשום נד שיהיה בו שינוי
זורה וכל זורתיו מן תתפור נפש המחשבה נודד השינוי ותגדו מן
החפץ : דיני המזוהם מה שאמרו ז"ל שג' זויני מומין הם יש מומין
שפוסלים הכהן מלעבוד ואם הם בבהמה פוסלין אותה מלקרב .
ויש מומים אחרים שפוסלים האדם בלבד מלעבוד ולא הבהמה
מלקרב . ויש מומין שאין פוסלין לא אדם ולא בהמה אלא מומים
מראית העין . וכל כהן שיש בו אחד משלשת זויני מומים אלו אינו
עובד . אין פוסלין באדם אלא מומים שבגלוי אכל מומין שבהלל
הגוף כגון שניטל כלייתו או שחול שלו או ניקבו מועזי אע"פ שיעשה
בהם טריפה עבודתו כשרה . שנאמר שבר רגל או שבר יד . מה אלו
בגלוי אף כל שהוא בגלוי . ומיני חכמי' שהמזומין שהן פסולין בין האדם
ובבהמה הם חומשים . מלבד שיש מומין מיוחדים בבהמה הם כ"ג
ונמצא בבהמה ע"ג : ויש גם כן מומין מיוחדים באדם והם תשיעי'
נמצא הפוסלין באדם מזה ונרבעים . והוא כלל התשעים המיוחדין
באדם . שמהם ישראש . ושנים באזרה . ארבעה בחומים .
וחמשה בבהנים . ארבעה בריסי העינים . ואחד עשר בעינים .
ששה בחוטם . שלשה בשפתים . שלשה בבטן . ומלטה עגבו
של אדם . ששה בידים . ארבעה באיברי הזרע . חמשה עגבו
בשוקים וברגלים . ד' בכל הגוף . ה' בעור הכשר . ועוד
ארבע מומין גדולים מיוחדין באדם ואינם בגלוי . ואלו הן חרש
שועה . נכפה ואפילו לימים . ומי שרוח רעה מבעתו אפילו
בעתים ידועים . ומלבד אלו יש עוד שנים שפוסלין מפני מראית
העין . ואלו הן מי שנשרו ריסי עיניו אע"פ שנשאר השיער בעיקרן .
מי שנטלו שיניו . והוא כלל החומשים שפוסלין באדם ובבהמה .
ה' בחזן . ושלשה בריס של עין . וג' אלו בכלל חרץ האמור
בתורה שמונה בעין . שלשה בחוטם . ששה בפה . שנים עשר
באיברי הזרע . ו' בידים וברגלים . ארבעה ראוין להיות בכל

רעח שלא יעבוד כהן בעודו טמא שנאמר ויגורו בני ישראל ולא יחללו את שם קדשי ואתו וז"ל בפרק ט' מסנהדרין מנין לטומא שמשם שהיא כמיתה כלומר מיתה כידו שנים דכתיב דבר אל אהרן ולא בניו ויגורו מקדשי בני ישראל ולא יחללו וכתיב במקום אחר ומתו בו כי יחללוהו : בשרשי המזבח עוב שכתבנו במקומות רבים כי לכבוד הבית ומעלת העבודה כתרמק מונה כל דבר שאינו במעלתו ומשבתו ומעלת האדם בטורה ידוע לכל מנין : דיני המזבח כגון מה הן הטומאות המטומאות מדאורייתא והטומאות מדרבנן ודאי המזבח ענין יטהר הטמא מטומאתו ודאי טומאה שריבה הוא וקרוב לטהרתה ודאי זו אינה זריבה אלא טהרה והעבר משם ומכלל הענין שאי אפשר לעלות לעולם משום טומאה כי אם בטבילה ודאי זו טומאה זריבה שבעת ימים לטהרתה ודאי זו יספיק לה יום אחד : ויתר רובי פירושי ענינים אלה אשר רבנו למעלה יתבאר כולם בסדר טהרות (ס) : ונוהגת כהניס בזמן הבית וכהן העובר עליה ועבד בטומאה חייב מיתה כידו שמים :

רעט שלא יחלל כהן טמא תרומה שנאמר איש איש כורע אהרן וכו' בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר : ואמרין באסכת נזות אזהרה לתרומה מניין כלומר שלא יחללה טמא ז"ל איש איש : איזהו דבר שהוא טמא של אהרן כלומר שאכלהו הורע כגון זכרים ונקבות היו אומר זו תרומה ונכפלה האזהרה בזה הענין כגון שכתוב ושמרו את משמרתי וכמו שאמרנו בסנהדרין פ"ט גבי מחייבי מיתה כידו שמים שילמדו שם טמא האוכל תרומה מושמרו את משמרתו ולא ישאלו עליו חטא : בשרשי המזבח להגדיל וליתקן בכלל האדם כל אשר הקדש וכבר זכרתי פעמים רבות התועלת הנמצא לנו בדבר וממעלות הקודש לאוכלה בטורה ידוע : מדיני המזבח מה שאמרנו ז"ל שכהן טמא שחלל תרומה טהרה הוא בנייתה ולוקח עליה אכל תרומה טמאה ח"ע שהוא בלאו אינה לוקח לפי שאינה קדש : ומה שאמרנו שהטמאים אוכלים בתרומה בהערכ השנים ויראו ברכיג' כוכבים בימיות : וזה העת הוא כמו שליש השנה אחר שקיעת החמה : ומה שאמרנו בזה שהיה אוכל תרומה והרגיש שגודעו איברו לנזיל שכתב ר"ע : ומה שאמרנו ברכיג' גמולים : ומה שאמרנו בתרומות ח"ל שהיה מותרת לכהן שחן טומאה וזאה עליו מנוסו כגון קטן שלא ראה קרי וקטנה שלא פירסה כירה : ומה שאמרנו שכל עמי אהרן בחוקת טומאה ועל כן חייבין בתרומה אלא לכהנים היודעים לשמרה בטורה : ודיני הטומאות זכרתי למעלה גם כן קתם בכלל וכו' : ונוהגת כהניס בזמן הבית ונקבות אהרן וכמו שהיה ביטובה כי אי שם חייב תרומה דאורייתא כדעת הרמב"ם ז"ל ועובר על זה ואכל תרומה כמזיד הוא טמא חייב מיתה כידו שמים וכמו שכתב בסנהדרין פ"ט שנתנו שם מחייבי מיתה ומכללם מנו כהן טמא שחלל תרומה וכמו שהיה אסור דרבנן בפירות אהרן ישראל (י"דס' של"ח) :

רפ שלא יחלל שום זר תרומה שנאמר וכל זר לא יאכל קדש ובה פ"י המקובל שזה הקדש הוא התרומה בכלל וכל מה שנקרא תרומה אכל לא בה להאמר כהן על קדשים אחרים ומהו שנקרא תרומה גם כן אלו הכתובים וכמו שדרשנו ז"ל עין הקבלה ותרומות ידן אלו הכתובים : בשרשי המזבח המזבח הקדמות וממעלת הקדש שאכלהו ומשתי' הש' ומעשים ובניהם ועבדיהם אשר קנו ויתנוהו לכהונתם ולכל חיתם ולא לאחרים : מדוני המזבח מה שאמרנו ז"ל שעבד כהן שכתב אוכל בתרומה דקין כספו הוא מ"ן : וכן אשת כהן שמרדה הרי היא אוכלת וכל אשת כהן אוכלת אפילו היא בת' שנים ויום א' : וגם הארוסה לוביתה ראיה לאוכל אלא שכתבים גורו שאף תאכל עד שתנשא כמו שכתבנו ב"ק דכתובי

עבד עבדי של כהן אינו אוכל תרומה שהרי אמרה התורה שכיר עולם ושכיר שנים כמו שכתוב תושב כהן ושכיר לא יאכל קדש : אכל עבד כעבדי אוכל קנין כספו הוא : וגם אם העבד קנה עבדים גם הם אוכלים על ידו משום דכתיב כי יקנה נפש קנין שיש בנשמתו שהנפש יעשה קנין : אכל אם העבד השני קנה שלישי אינו אוכל דכתיב יקנה הנפש קנין חמור רחמנא ולא קנין הקנין : וכל כהנת שנבעלה לשכניו כהונה חסורה לאכול בתרומה לעולם : וגם אהרונ' ג' גם כן אין שנבעל דרך זכריתו או דרך נקבותו : ואף משוק והוא נוי שנמסכה ערלתו עד שגרהה כאילו לא מל אסור לאכול מדרבנן עד שימול פעם שנייה : ודרך פרייה רבים יתבאר בו בסכת תרומות (וס) : ונוהג איסור אכילת התרומה לרבים בכל ישראל בזכרים ונקבות בכל מקום שיש : ומה תרומה דאורייתא דהיינו בזמן שארץ ישראל ביטובה כי אי חייב התרומה דאורייתא כגון שכתוב בסדר שופטים בזמנות הפרשת תרומה גדולה בפ"ה ובזמן הזה נזהר איסורא מדרבנן בפירות אהרן וכו' שכתוב שם ועובר על זה ואכל תרומה והוא זר כגון ישראל שהוא זר או שפילו כהן או כהנת שנתחללו מן הכהונה החמד מעיני החילול היודעים שהרובו חמדי' וז"ל חייב מיתה כידו שמים כמו שכתב בסנהדרין פרק ט' מזכרתי ומתו בו כי יחללוהו ואחריו וכל זר לא יאכל קדש :

רפא שלא יחלל תושב כהן ושכירו תרומה שנאמר תושב כהן ושכיר לא יאכל : שורש המזבח וכל ענינה בכלל המזבח הקדמות כי טעם איסורן מעני שנחשבו כגון זר אחר שאין קנין כספו כי התושב הוא שכיר עולם ושכיר הוא שכיר שנים :

רפב שלא יחלל ערל תרומה כלומר כהן שלא ימול בין שהוא נזיר או שגג או חטא וכגון שמתו אחיו מחמת מילה שיראת המות מנעתו מלימול בכל ענין שהיה מכיון שהוא ערל אסור לאכול בתרומה וה"ה שאסור בשאר קדשים וזו ביניהם ולא כתבארה ככתוב אלא ללמדנו ב"ש : וכתב המעתיק בשם הרמב"ם ז"ל וביארנו המקובלים עם זה שזה האיסור הוא מדאורייתא לא מדרבנן : ולשון יבמות מנין לערל שחינו אוכל בתרומה נאמר תושב ושכיר בספח ונאמר תושב ושכיר בתרומה מה תושב ושכיר האומר בספח ערל אסור בו : חף תושב ושכיר האומר בתרומה ערל אסור בה : וזהו שד"ן לשאר קדשים : והוכחו כן לאון ספח לאומר ר"ע אומר איש איש לרבות את הערל : ומסכתא כלומר כגמרת יבמות שדבר תורה משום אוכל בתרומה ומדכריהם גורו עליו מפני שראיה כערל : ומשוק הוא שנמסכה הערלה בענין שגרהה כמו שאמרנו מהול אחר שנימול הנה כבר התבאר לך שערל אסור בתרומה מן התורה : והמשוק אסור מדרבנן והכן זהו שכתבנו משוק ל"ך שימול מדרבנן ע"כ : ולפי הדומה כל חריכות דבריו כאן הוא מפני שכתוב בעיקר השני בסדר המזבח שאין כל מה שילמד בה מ"ג מדות שהתורה נדרשת בהן חכמינו ראוי לזמנתו בענין המזבח וזהו ה"ג שחתינו"ג מדות היא וזהו הוא בענינו ומהו איסור הערל בתרומה בה ד' וח"ע שהוא נלמד כן ולכן יתנבל באומרנו כי התקבל"ו בירושלמי האיסור מדאורייתא לא מדרבנן ונראה כי כוונתו לומר שכל זה שכתבנו ז"ל בפירוש הענין מדאורייתא לא מדרבנן נמנה אותו למזבח וח"ע"פ שהוא נלמד באחד מן הנודות אחר שהכתובים יעידו על הדבר שהוא דאורייתא : ואם לאו שראוי להאמר מחד בנחלת הרב וירא הייתי חומר כי תדחק גדול נכנס לזאת הפשרה וכבר תפש עליו בזה הרמ"ן כן ז"ל בספר המזבח שלו בעיקר השני והרבה עליו ראיות מדאורייתא ומן המדורות כמה רבו הדברים עד שלא יכולים ז' דשים גדולים : וסוף דבר אמר הרב כי יספר נזנות

התועלת הנמצא בהתייקר כבוד בית המקדש וזמירתו וקרבנותיו
אל לב בני אדם . מדיני המצוה מה שאמרו ש' המטיל מום
בקדשים ענמן או בתמורתן עובר בלאו ולוקה . חזן מן הכבוד ומן
המעש' שהמטיל מום בתמורתן ח'נו לוקה לפי שאין ראוי לקרבנות
כמו שעתבאר בתמורה . ויתר פרטיה מוכארים במקומו 'מפחר'
מוכחים ותמורה (ושם) . וגוהג איסור זה בכל מקום וככל
זמן בוכרים ונקבות . אבל אין חיוב המלקות כי אם בזמן שבית
המקדש קיים שראוי בהכמה לקרבן כמו שנתבאר בגמרא
דע"ו :

רפה שלא כזרוק דם בפלי מומין על גבי המזבח שנאמר
עזרת או שבור או חרוץ או יבלת או גרבאו ילפת לא
תקריבו אלה לה' . וכזה הקבלה שזה הלוא הוא מונע מוריקת
דם בפלי מומין והיה דעת ת"ק בגמרא תמורה וכן הלכה שאמר שם
ות"ק ה' לא תקריבו לה' למה לי מבעי ליה לוריקת דמים .
כל ענין הזהרה זו כלאזהר' כתיבת מום בקדשים ושמירת בעל מום
והקטרת חימורוי אבל אין לחשבו עם החיסורים המהגין היום לפי
שאיין לנו שוכח בעונותינו .

רפט שלא נשטט בפלי מומים לשם קרבן שנאמר לא תקריבו
אלה לה' ולשון ספרא לא תקריבו מום בלשטט .
כל ענין מצוה זו מפורש במוס הקודמת לה . אבל אין לחשוב איסור
זה עם הנוגשים היום לפי שאין לנו מקדש בעונותינו לשחוט שם
קרבנותינו :

רצ שלא להקטיר חימורי בפלי מומין . פי אימורין כתבתי
בס' כי כמלות חפשה השטת . ועל זה נאמר ואשמה לא תחננו
מהם על המזבח : ענין המצוה זו גם כן יאמר מקום דיניה כתוב
במצוה הקודמת לחכרתה אבל אין לחשוב איסור זה עם הנוגשים
היום לפי שאין לנו מקדש בעונותינו להקטיר בו :

רצא שלא לסרס אחד מכל המינים לא אדם ולא בהמה ולא עוף
שאמר ובארצכם לא תעשו . אחר שזכר הכתוב
ומעורר וכתות ונתוק וברות שהוא נאמר כולו על כלי השמיים אמר
ובארצכם לא תעשו . וכאן הפירש עליו כל שארצכם לא תעשו
כלומר לא יעשה זאת בישראל . או פי' כל מין שארצכם לא תעשו
וכל שארצינו יכלול האדם והבהמה וכל בעל חי ואין ענין הכתוב
ליומר יהא איסור הסירוס אלא בארץ . וכפירוש אמרו' ל' בשבת
פרק שמעו גרנים תניא מנין לסירוס באדם שהוא איסור ת"ל
ובארצכם לא תעשו . מושרשי המצוה לפי שהשם ב"ה ברא
עולמו בתכלית השלמות לא אחר ולא יתר כד דבר מכל הראוי להיו'
בו לגמיותו והיה מרומנו וברך ובעל החיים להיות פריס רבים .
וגם נזה את הזכרים עמין האדם על זה למען יעמדו שאם לא כן המין
כלה אחר שהמות מכלה בהן ועל כן הופסיד כלי הורע מראה נפשו
כמי שהוא קן כמעשה הבורא ורונה בהשחתת עולמו הטוב . מדיני
המצוה מה שאמרו' ל' שאפילו לימר לגוי לסרס בהמה של ישראל איסור
אבל אם לקחה מעצמו הגוי וסרס אותה מותר ללוקה וידולאכול
אותה ואם הערים ישראל כגון שאמר דברים בפני הגוי מראים חפלו
כך וכיוצא ב' מינים אלה כמו שצוין המצוה הפחותין קונסין
אותו שיזינה מתח' ידו וימכרה לישראל אחר ואפילו לבגודול
העיר'ו' ל' לזכרה דלא גזרו אלא שתלא מתחת ידו אבל לבגו קטן
אינו מוכרה ולא נזתה . ומה שאמרו' ג' כן הנוסרס אחר המסרס
חיוב . וכן אמר ר' מייז' ב' אין אחר ר' וכן הכל מודים בעממין
אחר מממין שהוא חיוב שנאמר ומועך וכתות וכתוק וברות . אבל אם
על ברות חיוב על נתוק לא כל שכן . תלל להביא נזק אחר ברות
שהוא

ע' שריות ואפילו לא נאמר בראש תעשה עני חיוב מלקות ואם הוא
טבל על דבריהם כלומר דבר שחין חיוב התרומה והמעשרות בו אלא
מדרבנן כגון כל שאר פירות חזן ודגן תירוש ויצהר של ארץ ישראל .
וכיוון הכית מנין אותו מכת מדדות . ומסקין יוכלין מפרות
שין טבל אסורין כמותן . ומכל מקום אע"פ שהם אסורים מן התורה
אין חיוב המלקות על המסקין אלא על גוף הפירות חזן מין ושמן
שוקין עליהן כדרך שוקין על הזנים והעכבים . והשם לפי הדומה
מפני שיעקרון של אותן פירות למסקין הוא לבריות :

רפה שלא נקדוש בעלי מומים להקריבם למזבח ואע"פ שלא
הקריבה . בהקדש לכדי יש איסור לאו ועל ההקדש לבד
עאמר כל אשר בו מום לא תקריבו מום כל תקדוש . מושרשי
המצוה מה שכתבנו למעלה בלאו שלא יכנס בעל מום בהכל כלו .
ועיין במצות הקרבן להיות תמים ומצוה שם כי ידרשנו : ודין
המצוה ל' לומר מה הן המומין שפוסלן ומה אין פוסלן כתבתי מן
קלת מזה למעלה בלאו שלא יעבוד בהן בעל מום בעבודת המקדש .
ועל כל הארוכה במסכת בכורות (ה' איסורי מזבח פ"א) . וגוהגת
בכ"מ ובכלל מן בוכרים ונקבות . כל העובר עליה והקדוש בעל
מום ואפילו בזמן הזה עבר על לאו זה . וכן הכראה של אידיה כזה
מלקות לפי שאין בו מעשה אבל ראיתי הד"מ במו"ל שכתב שהמקדוש
בעל מום לוקה ואולי יעשהו כממר שיש בו מלקות ואע"פ שאין בו
מעשה שזה היה הקדש הוא ואולי נשחט ותורה יקשו מפניו כי יולאך
ב' נכחות הוא :

רפו שיהיה כל קרבן שנקריבנו שלם כמיומין המומין שכלו
כתוב ומזותו שבהם הקבלה עליהם שהם מומין והוא מה
שנאמר על זה תמים יהיה לרצון ואמר בספרת תמים יהיה
מצות עשה והביאו ראיה על היות הנכסים והלחם זמנים בתכלית
השלמות מההפסד מדכתיב תמימים זהו לכם ונסכיהם .
שורש המצוה בלא עם מה שהקדמו למעלה בענין הקרבנות
על כל הפסד שכן לעורר ולסוין מחשבת בני אדם אלה הקדוש כרוך הוא
כי האדם מתפעל בכח מעשיו על כן ראוי עכ"פ להיות הקרבן בלי
מום כי מומות בני אדם לא יתחולל יתפשטו מנין הפמות כמו
במזככי הכבדות ויעוררו כח טוב וכשלים בעיניו יתר ויהדבר
ידוע לכל מנין : מדיני המצוה המומין שמו תמימים ז"ל שפוסלן
בקרבן הם ג"ג . חמשים מהם הם בין באדם בין בהמה והכ"ג
מיוחדים בהמה ואין ראויין באדם . וכמו כן יש מומין שהם
מיוחדים באדם ראויין להיות בהמה והם ז' כמו שכתוב בסדר זה
גבי מומין הפוסלין בהן . וכנה מה שחלקו' ל' בין מום קבוע
למום עובר . ומה שאמרנו שאין המומין פוסלן בקרבן עוף שלא
נאמר בהן תמים זכר . וכד' א' בזמון קטנים אבל עוף שיש גופו
או כמות עינו או נקטעה דגלו אסור לגבי מזבח . ויתר פרטיה
מוכארים בס' ממונות (ה' איסורי מזבח פ"א) . וגוהגת ילנה
זו בזמן הבית ועובר עליה נזתה או זרק הדם או הקטיר האימורין
מבהמה בעלת מום על המזבח בטל עשה זה מלבד שצבר על לאו
וכמו שכתוב בע"ה . וכתב הר"מ נמצאת לוד שאם הקדיש בעל
מום ושחטו זרק דמו והקטיר חימורוי על המזבח לוקה ארבע מלקות
ועל מה שאמר הקדוש לוקה ג"ג :

רפו שלא יכתן מום בקדשים כלומר שלא נעשה בהמה שהיא
קדושה למזבח מום חבורה או שום שר' שפסלה להקרבה
שנאמר וכל מום לא יהיה בו . ואמר ז"ל קרי לא יהיה בו .
ולשון ספרא כל מום לא יהיה בו אל תתן בו מום . מושרשי
המצוה לפי שיהיה כזה בזמן הקדשים וכבר כתבתי כמה פעמים

שיהיה
ר ויחלבו
כי ויחלבו
חבל
ה . וכן
שנאמר
שראל
ויטבלו
דמותי .
ג ממש
לה ונטל
רוד קודם
רדחוק
כל דמין
חל תוכל
י ויטור
ה"ל :
קן טמא
שחוקר
חזן מין
בל מופי
שיעור
גים אף
ל טבל
רדחיות
רית וכן
ואי זה
דמיו
בוכרים
ואפילו
הטבל
ת ין
כמות
ולא
ריות
ונכתוב
קומות
שמיטה
ל עין
זדרכנן
ועוד
על או
עליו
כדבר
ויחלבו
מעשר
תא .
תעטר
טבל
תמונ

ספר החינוך מן ספר ויקרא פרשת אמור

שהוא חייב • כיצד היה שאל אחד וכתב הגיד וכו' אחר וכתב הכניס
או נתקן חייב גם האחרון • וכן אם כל אחד ויעקב הגיד וכו' אחר
ונתקן טעם לוקין וכו' • מהאחרון אינו מפרסם שכבר נוסדו הוא •
ומה שאמרנו ז"ל שהמסרם את הנקבה בין בחדם בין בשאר מינין
עטור • ומה שאמרנו שהמסקה כוס של עיקרין לחדם או לשאר בריות
כדי לסרסן אסור אבל אין לוקין על זה • וכן המשיב חבירו כמים או
בשלבג עד שיטבל מומנו כח חבירו הארע אינו לוקה עד שירסם ביד
אבל ראוי להכותו מכת זרדות • ואם מותרת לשנות כוס של
עיקרין שמרסין אותה שלא תלד שהנשים אינן זונות על פניה ורביה
כמו שכתבתי במצוה ראשונה שבמסר ויתר פרטי המצות מוכרחים
במקומו ומסכת שבת ויבמות (א"ה ס"ו ה') • ונוהגת ככ"מ
ובכל זמן בזכרים ונקבות שאסור גם להם לסרסן הזכרים אבל לא לעימן
במום של עיקרין כמו שאמרנו ועבר זליה וסרס אחד מכל מיני בעלי
חיים בין אדם בין בהמה ועוף וכן טהורים בין טמאים לוקה :

רצד שלא נשחט בהמה ובנה ביום אחד בין בקדשים בין בחולין
שנאמר אותו ואת בנו לא רשעהטו ביום אחד •
כשרשי המצוה שיתן החדם אל לבו כי השגחת הקדוש ברוך הוא
על כל מיני בעלי חיים ככלל ועם השגחתו עליהם יתקיימו
לעולם כי השגחתו בדברים זהו קיומם ועל כן לא יבטל
מן המינין לגמרי כל מיני עולם וחף על פי שהשגחתו על מיני האדם
בפרט כמו שכתבתי למעלה בסדר הזה כי תורוהו כמציאות קס"ח לא כן
מיני שאר בעלי חיים חלה דרך כלל כמין ימים השגחתו כ"ה ועל כן
במקומו נכללות האילן ועשיו ביחד לרמוז זה • ויגד נובל לומר בענין
על גד הפשט כמו כן שהוא לקבוע בפסטימו מדת החמולה ולהרחיק
מומנו מדת האכזריות שהיא מדה רעה ולכן אע"פ שהתיר לנו האל
מיני בעלי חיים למחייטומו לכל נהרוג אותו ואת בנו ביחד
לקבוע בפסטימו מדת החמולה • דיני המצוה מה שאמרנו ז"ל אין
חילוק בין אותו ואת בנו או כגון חלה ואחר כך האם • ומה שאמרנו
שארבעה פרקים בשנה המזכיר בהמה לחבירו לרדף להודיעו אותה
מחמתו לשחוט לפי שכל זמנים אלו כל הקונים את השטח לאשחטן
לשעה קונים • ולא כן ערב יום האחרון של חג • וערב יום הראשון
של פסח • וערב עצרת • וערב ראש השנה • וכדברי ר' יוסף אף
בערב יום הכפורים ככלל • והא דתנן לרדף להודיעו דוקא המזכיר
לרדף להודיעו אבל אין הלוקח לרדף לשחולו משום דסתקא סתיקא הוא
עליו שאלו אין להם • ואם יש לה שאלו לא מזכיר לשחוט • ומה
שאמרנו דשנים שלקחו פרה ובנה זה שלקחו ראשון יאמרו דאשון ואם
קדם השני ושחט שלא כדון אסור הראשון לשחוט • ודין השוחט פניה
ושני בניה או שני בנים ואחר כך היא וכן היא וכתבה וכתב בתה • ומותר
לשחוט האם עם כת בתה שלא אסר הכתוב חלה אותה ואת בנו • ומה
שאמרנו ז"ל שאסור אותו ואת בנו אינו נוהג חלה בנקבות שאמרנו
בפירושו כמו נוי שכתב ברוך אחריו דהיינו הנקבה ונ"מ הכי אסיקתא
בחולין עם הפירושים הטובים שאם נתברר לנו הדבר שהוא אסור ודאי
שחין שוחטים אותו עם בנו כיום אחד נשום דפסקין התם הלכה
כרבי יהודה ורבי יהודה לפי הנשום מדבריו ונספקא ליה אי חוששין
לזרע האב אם לא • ומדאמר לענין כלאים בפרדות אין מרבייטין
עליהם לא כוס ולא חמור חלה מיהא מזדאם ודאי לר' יהודה דפסקין
וספקא ליה וכי קאמר אין חוששין לזרע האב כוננו לומר שלא נחוש
לזרע האב להקל בדבר אבל להחמיר ודאי נחוש לזרע האב • ומ"מ
שהיה חומרא פשטאמר שלא נחוש או כאמר שחין חוששין לו לבין
דפסקין וספקא ליה אזלין לחומרא בכל מקום ולפיו היה אלא
יודעין ודאי הזכיר נחוש לו בענין אותו ואת בנו ויתר פרטיה בחולין
פרק שמיני (א"ד ס"א י"ז) • ונוהגת בכל מקום ובכל זמן בזכרים
ונקבות ועובר על זה וטח אותו ואת בנו כיום אחד או כנו ואתו
חייב מלקות :

רצב שלא להקריב בעלי חיים מיד הגויים שנאמר ובידו בן נכר
לא תקריבו את לחם אלהיכם כוכל אלה • שלא נאמר
אחר שהוא גוי נקריב בעדו בעל מוס והנזרעה האזרעה כזה עליהם
לפי שכבר התירו להקבל מידם קרבנות תמימים כמו שנאמר איש
איש מבית ישראל ובן הגר הגר בישראל אשר יקריב קרבנו
לכל נדריהם ולכל נדבותם וכו' הפי' על איש לרכות הגויים
שטורים נדרים ונדבות ומקבלין אותן מהם • משרשי המצוה
כבוד הכית וכמו שכתבתי בלאו שלא ימתן גוים בקדשים שבסדר זה •
לדיני המצוה מה שאמרנו בכל גוים מן המומיין הפוסלין בקרבנותינו
כגון הע"ג מומיין הידועים פוסלין גם כן במה שנקבל מהם ולא
כאמר שלא יהיה מום בקרבנותם חלה מה שהם מחשבים אותו מום
כמו מחוסר אבר • וקצת יתר פרטיה ממומרים בתקומות מהגמרא :

ונוהגת בכהנים ובזמן שישאל שריון על אדמתו כי הוא זמן
הקרבה • וכאן שעבר על זה והקריב בעל מוס אע"פ שהוא (מן)
בן נכר לוקה :

רצג שהיה כל קרבן שנקריב מן הבהמה מן שונות ימים ומעלה
לא פחות מזה וזאת היא מצוה מחוסר זמן בגופו • והמקרא
המזהירו בזה הוא שכתוב שור או כשב או עז כי יולד והיה שבעת
ימים תחת אמרו וביום השמיני והלאה ירצה ודברי התורה
בוטריקון הם • ומורה הכתוב שקודם לכן לא ירצה הקרבן וזה וכו' ולא
בו יקראו ז"ל לאו הכא מכלל עשה ולפיכך אין לוקין עליו וכמו שביארו
ז"ל בחולין פרק אותו ואת בנו שאמרנו מס לענין מלקות הנה למחוסר
זמן שכתוב בתקולעשה • בושרשי המצוה מה שהקדמנו בענין
הקרבן על הפשט כי בכת הפעולה יתעורר החדם להכשיר ויעשה ולכן
נצטוו להיות פעולת הדברים שבהן הכשר המצוה שלימה ככל כוחו
ומשלמות הקרבן שהיה חזק שזונות ימים והלאה כי קודם לכן אינו
ראוי לכל דבר ולא יתמודד איש אותו לאכלה למחורה ולתשורה :
לדיני המצוה מה שאמרנו ז"ל שתורים שלא הגיע זמנם שהם אסורין
לקרבן כגון בהמה שלא הגיע זמנה וכן בני יונה גדולים הרבה אסורים
והטעם בהם שהגדולות נחשב כגוים ודרך כלל אחריו חכמינו ז"ל
במשנה בתורים ובני יונה שתחלת ההגב שבו ושבוה פסול לפי שהוא
גדולות בנינים וקטנות בתורים • ודרשו ז"ל בזה המקרא כי יולד פרט
ליוצא דופן שפסול לקרבן • תחת אותו פרט ליתום כלומר שנולד אחר
שנחטה אמו • וזמן הדומה שכל זה אפשר לומר שחין השלמות בהן
כמו בטלודים בדרתו של עולם • וכבר כתבתי כי החיוב להיות הקרבן
בתכלית השלמות וכל נד • ויתר פרטיה מתבארים בספרא וסוף
מסכת זכאים (שם פ"ב) • ונוהגת בזמן הכית בזכרין כהונה כי

להם מצות הקרבן ועל ידם יתקדשו וזה חזרו מן הדומה בענין אבל
מ"ת רחמי לרמב"ם ז"ל שכתבו להשגיח על המקדשים מחוסר זמן
הרי זה במקדשים בעל מוס עובר ואינו לוקה כמו שביארנו ע"כ • נראה
מדבריו שהוא סובר שחייב מצוה זו אף על ישראל המקדשים אותו וכו' וכן
שק"ש לנו לומר לדעתו שחייב מצוה זו כן בכהנים בין בישראל
בזכרים ונקבות • ועובר על זה והקריב מחוסר זמן או הקדשו לדעת
הרמב"ם ז"ל בטל עשה אבל אינו לוקה לפי שהוא לאו הכא מכלל
עשה :

רצד שלא נשחט בהמה ובנה ביום אחד בין בקדשים בין בחולין
שנאמר אותו ואת בנו לא רשעהטו ביום אחד •
כשרשי המצוה שיתן החדם אל לבו כי השגחת הקדוש ברוך הוא
על כל מיני בעלי חיים ככלל ועם השגחתו עליהם יתקיימו
לעולם כי השגחתו בדברים זהו קיומם ועל כן לא יבטל
מן המינין לגמרי כל מיני עולם וחף על פי שהשגחתו על מיני האדם
בפרט כמו שכתבתי למעלה בסדר הזה כי תורוהו כמציאות קס"ח לא כן
מיני שאר בעלי חיים חלה דרך כלל כמין ימים השגחתו כ"ה ועל כן
במקומו נכללות האילן ועשיו ביחד לרמוז זה • ויגד נובל לומר בענין
על גד הפשט כמו כן שהוא לקבוע בפסטימו מדת החמולה ולהרחיק
מומנו מדת האכזריות שהיא מדה רעה ולכן אע"פ שהתיר לנו האל
מיני בעלי חיים למחייטומו לכל נהרוג אותו ואת בנו ביחד
לקבוע בפסטימו מדת החמולה • דיני המצוה מה שאמרנו ז"ל אין
חילוק בין אותו ואת בנו או כגון חלה ואחר כך האם • ומה שאמרנו
שארבעה פרקים בשנה המזכיר בהמה לחבירו לרדף להודיעו אותה
מחמתו לשחוט לפי שכל זמנים אלו כל הקונים את השטח לאשחטן
לשעה קונים • ולא כן ערב יום האחרון של חג • וערב יום הראשון
של פסח • וערב עצרת • וערב ראש השנה • וכדברי ר' יוסף אף
בערב יום הכפורים ככלל • והא דתנן לרדף להודיעו דוקא המזכיר
לרדף להודיעו אבל אין הלוקח לרדף לשחולו משום דסתקא סתיקא הוא
עליו שאלו אין להם • ואם יש לה שאלו לא מזכיר לשחוט • ומה
שאמרנו דשנים שלקחו פרה ובנה זה שלקחו ראשון יאמרו דאשון ואם
קדם השני ושחט שלא כדון אסור הראשון לשחוט • ודין השוחט פניה
ושני בניה או שני בנים ואחר כך היא וכן היא וכתבה וכתב בתה • ומותר
לשחוט האם עם כת בתה שלא אסר הכתוב חלה אותה ואת בנו • ומה
שאמרנו ז"ל שאסור אותו ואת בנו אינו נוהג חלה בנקבות שאמרנו
בפירושו כמו נוי שכתב ברוך אחריו דהיינו הנקבה ונ"מ הכי אסיקתא
בחולין עם הפירושים הטובים שאם נתברר לנו הדבר שהוא אסור ודאי
שחין שוחטים אותו עם בנו כיום אחד נשום דפסקין התם הלכה
כרבי יהודה ורבי יהודה לפי הנשום מדבריו ונספקא ליה אי חוששין
לזרע האב אם לא • ומדאמר לענין כלאים בפרדות אין מרבייטין
עליהם לא כוס ולא חמור חלה מיהא מזדאם ודאי לר' יהודה דפסקין
וספקא ליה וכי קאמר אין חוששין לזרע האב כוננו לומר שלא נחוש
לזרע האב להקל בדבר אבל להחמיר ודאי נחוש לזרע האב • ומ"מ
שהיה חומרא פשטאמר שלא נחוש או כאמר שחין חוששין לו לבין
דפסקין וספקא ליה אזלין לחומרא בכל מקום ולפיו היה אלא
יודעין ודאי הזכיר נחוש לו בענין אותו ואת בנו ויתר פרטיה בחולין
פרק שמיני (א"ד ס"א י"ז) • ונוהגת בכל מקום ובכל זמן בזכרים
ונקבות ועובר על זה וטח אותו ואת בנו כיום אחד או כנו ואתו
חייב מלקות :

רצב שלא להקריב בעלי חיים מיד הגויים שנאמר ובידו בן נכר
לא תקריבו את לחם אלהיכם כוכל אלה • שלא נאמר
אחר שהוא גוי נקריב בעדו בעל מוס והנזרעה האזרעה כזה עליהם
לפי שכבר התירו להקבל מידם קרבנות תמימים כמו שנאמר איש
איש מבית ישראל ובן הגר הגר בישראל אשר יקריב קרבנו
לכל נדריהם ולכל נדבותם וכו' הפי' על איש לרכות הגויים
שטורים נדרים ונדבות ומקבלין אותן מהם • משרשי המצוה
כבוד הכית וכמו שכתבתי בלאו שלא ימתן גוים בקדשים שבסדר זה •
לדיני המצוה מה שאמרנו בכל גוים מן המומיין הפוסלין בקרבנותינו
כגון הע"ג מומיין הידועים פוסלין גם כן במה שנקבל מהם ולא
כאמר שלא יהיה מום בקרבנותם חלה מה שהם מחשבים אותו מום
כמו מחוסר אבר • וקצת יתר פרטיה ממומרים בתקומות מהגמרא :

ונוהגת בכהנים ובזמן שישאל שריון על אדמתו כי הוא זמן
הקרבה • וכאן שעבר על זה והקריב בעל מוס אע"פ שהוא (מן)
בן נכר לוקה :

רצג שהיה כל קרבן שנקריב מן הבהמה מן שונות ימים ומעלה
לא פחות מזה וזאת היא מצוה מחוסר זמן בגופו • והמקרא
המזהירו בזה הוא שכתוב שור או כשב או עז כי יולד והיה שבעת
ימים תחת אמרו וביום השמיני והלאה ירצה ודברי התורה
בוטריקון הם • ומורה הכתוב שקודם לכן לא ירצה הקרבן וזה וכו' ולא
בו יקראו ז"ל לאו הכא מכלל עשה ולפיכך אין לוקין עליו וכמו שביארו
ז"ל בחולין פרק אותו ואת בנו שאמרנו מס לענין מלקות הנה למחוסר
זמן שכתוב בתקולעשה • בושרשי המצוה מה שהקדמנו בענין
הקרבן על הפשט כי בכת הפעולה יתעורר החדם להכשיר ויעשה ולכן
נצטוו להיות פעולת הדברים שבהן הכשר המצוה שלימה ככל כוחו
ומשלמות הקרבן שהיה חזק שזונות ימים והלאה כי קודם לכן אינו
ראוי לכל דבר ולא יתמודד איש אותו לאכלה למחורה ולתשורה :
לדיני המצוה מה שאמרנו ז"ל שתורים שלא הגיע זמנם שהם אסורין
לקרבן כגון בהמה שלא הגיע זמנה וכן בני יונה גדולים הרבה אסורים
והטעם בהם שהגדולות נחשב כגוים ודרך כלל אחריו חכמינו ז"ל
במשנה בתורים ובני יונה שתחלת ההגב שבו ושבוה פסול לפי שהוא
גדולות בנינים וקטנות בתורים • ודרשו ז"ל בזה המקרא כי יולד פרט
ליוצא דופן שפסול לקרבן • תחת אותו פרט ליתום כלומר שנולד אחר
שנחטה אמו • וזמן הדומה שכל זה אפשר לומר שחין השלמות בהן
כמו בטלודים בדרתו של עולם • וכבר כתבתי כי החיוב להיות הקרבן
בתכלית השלמות וכל נד • ויתר פרטיה מתבארים בספרא וסוף
מסכת זכאים (שם פ"ב) • ונוהגת בזמן הכית בזכרין כהונה כי

רצה שנמנעו מחלול הש' והוא הפך קידוש השם שנמנעו בו
כמו שכתבנו למעלה בסדר זה כמו שנאמר ולא תחללו
את שם קדשו • וכתב המעטוק שם הר"מ כמו ל' והטעם היה וחולק
ב

שנמנעו מחלול הש' והוא הפך קידוש השם שנמנעו בו
כמו שכתבנו למעלה בסדר זה כמו שנאמר ולא תחללו
את שם קדשו • וכתב המעטוק שם הר"מ כמו ל' והטעם היה וחולק
ב

לג' חלקים . השנים על הכלל והאחד על הפרט . והחלק האחד הכללי פכל מי שיבוקש ממנו לעבור על מצוה מהמצוות בעת צרה והיה האונס מתכוין להעביר בין מצות קלות בין חמורות . ומי שיבוקש ממנו לעבור על ע"ה גילוי ערויות או שפיות דמים ואפילו שלא בעת צרה הוא חייב שימסור נפשו ויהרג ואל יעבור . והם עבר ולא נהרג ככר חלל את השם כרבים ועבר על אמרו ולא תחללו את שם קדשי וחטאו עגום ונאלץ אמנם לזנוקוה בעבור שהוא אנוס לפי שאין לכ"ד יכולת שיקיימו גבול מלקות או הרג אלא כמניד כרצון בעדים והתראה . ולשון ספרא כמותן מורעו למנוך ונתתי את פני באישי ההוא אמרו"ל ההוא ולא אנוס ולא מוטעה . וכבר התבאר לך שיעבור ע"ה בלחנם אינו חייב כרת וכל שכן מיתת בע"ה . והאנוס עבר על חלול השם . והחלק השני הכללי שיעשה האדם עבירה אין תאוה בה ולא עריבות אבל בעצלותו וכוון להכעיסו זה כמון וחלל שם שמים וילקה ולפקד חמור ולא השבעו בשבוי לשקר וחלל את שם אלהיך שזה יראה הכעסה כזה הדבר ואין עריבות גשמי כזה . והחלק אשר על הפרט שיעשה איש מפורסם כגמילות החסדים ומעשים טובים מעשה אחד שיראה לרבים שהוא עבירה ונגזן המעשה ההוא אינו ראוי לכמו האיש החסיד הוא שיעשה אע"פ שהוא מעשה היתר חלל השם והוא אמרו"ל ליכי דמי חלול השם כגון אנה דשקילנא בישרא מבי טבחה ולא ייבנא דמי לחלתר . ר' פלוני אמר כגון חלל דמסגינא ד' חמות כלא תורה וכלא תפילין . וכבר נכפל לאו זה ואמרה ולא תחלל את שם אלהיך חטי' ע"כ . שורש מצוה זו וקצת דיניה וכל עניניה כתבתי במקנהו במצות קידוש השם שבסמוך :

רצו שצטונו לקדש השם שאמור ונקדשתי בתוך בני ישראל כלומר שנתמסור נפשם למות על קיום מצות הדת וכבר ביארנו ו"ל מפי הקבלה ומן הכתוב באיזה ענין ובאיזו מצות נצטוו בזה ואע"פ שכתוב בתורה וחיבהם דמשמע ולא שימות בהם ככר קבלו הם שלא נאמר תקראוה בכל ענין וככל עבירה ומפי הקבלה חנו מייבנים בכל דברי התורה וכו' אמרו"ל כיג' מצות השם שחייב האדם שיהרג עליהם ואל יעבור בהם לעולם והם ע"ה וכל אשורהא כלומר כל ענין שלה האסור לנו מזה הלואין המיוחדים בה וכחו שנתפס למטה בע"ה . וכן גילוי ערויות וכל אשורהא . ואפיכות דמים שחם יאמרו לו לאדם עבוד ע"ה או להרגו ואל יעבדה ואע"פ שלבו תמים באמונתו ביראת השם איצ"ל כצטוה שיהרג ואל יעשה המעשה הרע ההוא ולא יתן מקום ל המעביר לחשוב שהוא כפר בע"ה . ולשון ספרי על חטא קדש הוללותי אתכם ואתן מניחם שתקדשו את שמי כרבים וכמו כן בשמים שזכרנו יהרג ואל יעבור כיון שאמרונו : שורש מצוה זו וידוע כי האדם לא נברא רק לעבוד בוראו ומי שאינו מוסר גופו על עבודת אלוהיו אינו עבד טוב ואינו בני אדם יחסרו כפשותם על אלוהיהם קל וחומר על מצות חן מלכי המלכים הקב"ה . מדיניה מה שאמרו"ל שכלו ה' עבדות שזכרנו חייב האדם לתוסר נפשו בכל ענין בין בעת צרה או שלא בעת צרה וכן בפרהסיא או אפילו בציניא . ובין שיתכוין בע"ה להעבירו או אפילו להנאף עצמו . אבל בשאר העבירות אמרו דאלא בעת צרה והצניעא יעבור ואל יהרג ואפילו יתכוין הע"ה להעבירו אבל שפרהסיא כלומר כפי עשיה מישאלת אם להנאף יתכוין המעביר יעבור ואל יהרג ואם להעבירו יהרג ואל יעבור . ובעת צרה אפילו על מצוה קלה יהרג ואל יעבור . ומזה קלה היא בענין מה שאמרו"ל אפילו לגמיי ערקתא דמסגלא כלומר שלא יעשה הישראל צורת ונעבדו כמו הע"ה העובדים ע"ה שלא יזמה להיות עובד ע"ה אהבה

וזהו שאמרו אשורהא דע"ה הענין הוא לומר כל מה שאסור לנו מכל לזו המצוה לע"ה וכענין מה שאמרו"ל כלל מתרפאין במקום סכנה מן מיצני אשר ואמרו עלה בירושלמי לא סוף דבר שאמר לזרופת הכא לי עלין של אשרה פלוני דמחו כמאן דמודה בה אלא אשלו אמר לו הכא לי עלין של אילן פלוני סתם והלך ולא מצא אלא אשרה ימות ואל יעבור . ואף על גב דהשתחא כי מיתמי בעצי אשרה לאו עבודת אילנים ממשיכה דהא לא פלח לה אלא וכל מקום דמתהני מינה ואיכא כמלתא דלא ידבק בידך מאומה מן החרס דהוא לאו המיוחד בע"ה אלא איסורין טובא דאיכא בע"ה דלפיכך בהו מלאו דלפני עור לא תתן מכשול ליתנהו בכלל אשורהא דע"ה איהרג עליהן דכוין דלאו דלפני עור אינו מיוחד בע"ה אמת דכבולו מצות נמי איתיה . אלא אחר שכתבתי זה מלאתי במקצת מחדושי מורי שכתבו כי בירושלמי דע"ה משמע דכל שאמר לו הרופא עלין סתם יעבור ואל ימות . וענין שפיות דמים למדו היצני"ל מדרך הסברא ואמרו על דרך משל מאי חזית דמאן דידך סומק טפי דלמא דמא דההוא גברא סומק טפי כלומר הנרצח יהיה ראוי לעשות יותר מצות יותר מחיותו שהרגו ועל כן אינו בדין שיהרג שום אדם על חטאו ואפילו יהרג הוא על זה . עוד אמרו"ל שאפילו היו כמה אלפים ישראלים ואמרו להם אנשים תבנו לנו אחד מכם ואם לאו נהרגו כולכם ויהרגו כולם ואל ימסרו כפע אחד מישאל דוקא כאמור להם אחד סתם אבל יחדוהו להם בפירוש שאמרו להם תבנו פלוני ואם לאו נהרגו כולכם שאלו לתנו כענין הידוע בשבען כרי . וכן הדין בנשים שאמרו להן עכ"ה וס' תבנו לנו אחת מכם וכו' כדאיתא במסכת יבמות פרק שמיני . וענין ערויות שנהרגין עליהם למדו"ל איתולפי שהוקשה בערה מאורסה לרופח מה רוצה יהרג ואל יעבור כמו שאמרו כן בערה מאורסה יהרג ואל יעבור אותה כי התורה לא תמשול משלים חנם רק ללמד ענין . ועוד יש להם בזה סמך מן הקבלה שהוא חומות ברוב כלל דבריהם . וכתבו הראשונים דלא אמרוין יהרג ואל יעבור לעולם אלא לעבור עבירה אבל להטל מצוה יעבור ואל יהרג ואל יעשה המצוה . וכענין מה שאמרו"ל באסתר קרקע עולם היתה כלומר הוא כעין שבו לא תעשה שהרי האשה על כרחה כבשת ואפי' קיימה האשה בתשמיש לאחר שהלבישה היצר לא תתחייב בכך שאין חונק גדול ממנו ומה שניינו מעשים לחסידים הראשונים שנהרגין אפילו על ביטול מצוה וכענין מה שאמרו"ל ליה לך יונא לישקל על שמלתי את בני . מה לך יונא לילכה על שנתלתי את הלולב . מדת חסידות שגוהם וראו שהדור היה צריך לכן והיו חכמים גדולים ראויים להורות על זה שאלמלא כן שהיו גדולים וחכמים לא היו יראים לחסור נפשם למות שלא לכל אדם יש רשות ליהרג במה שלא חייבונו"ל ליהרג עליו ולא עוד אלא שמתחייב בנפשו הוא . ועוד ראיתי בענין מצוה זו בספרי מורי"ה שכלל אשה שקידושין תופסין בה כגון חלמנה לכ"ג גרושה וחלונה לכ"ה דיוט . ומזאת וכתבתי לישראל בת ישראל למזור שאין ערויות ליהרג עליהן . ויתר פרטים מובאים בס' מ' מסנהדרין ובספחים ויוז"ל ובמקומות אחרים ("ד ס' ק"ג) . וגוהגת מצוה זו בכ"ה ובכ"ז בזכרים ונקבות ועבר עליהם ולא קידש השם במקום שחייב לקדשו בטלעשה זה מלמד שצדק על לאו דלא תחללו את שם קדשי וכמו שכתבתי למעלה בסמוך . וענין חלול השם גדול וחמור עד מאוד עד שאמרו"ל שאין כח בתשואה ויה"כ ויסורן לכפר אלא במיתה כדאיתא בפרק אחרון מיומא :

רצו לשבות בימי אשון של פסח שאמרונו ביום הראשון
כה 25 מקרא

אכל
זמן
גרה
ובין
שרא
דעת
כלל
חלוק
חד
הא
קיימו
יבטל
אחד
לא כן
על כן
בענין
דמיק
אל
כיתד
שאי
אמרו
חנה
וחטן
אשון
אף
מזכר
הוא
ומה
ואם
מה
קמה
אחר
מה
אמרו
יחנה
ודאי
הלכה
אשון
ביעין
פסיק
כחם
ומ"מ
דכיון
שאלו
חלוק
כמים
איתו
וכו
קילו
חלוק

ספר החינוך מן ספר ויקרא פרשת אמור

עצרתו קדש וכל מה שנאמר בתורה מקרא קודש כ"ו קדשה וענין
 קדושתו הוא שלא נעשה בו מלאכה אלא מה שהיה חיוני
 סביר הכתוב אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה להכב
 והרואה ששכיתת יום טוב נחשבת עשה חמור ו"ל ה"י שבתון עשה
 הוא ולמדנו חתה שכל מקום ש" בתורה שבתון גבי י"ט הוא עשה
 וכבר כתבנו בגמרא ג"ס כן יום טוב עשה ולא תעשה . בשרשי
 המורה כדי שנתעורר בענין המועד כגם שנעשה לנו וכלל ונפתח
 בתעבורתו מה שזכרנו ב"ה עליו ונעשה לנו נשים בומן ההוא ואם יהיה
 האדם טרוד במלאכתו לא יהיה לו פנאי לחשוב בשום דבר . ועוד
 כ"ה כשרה כדכתיב בללו דאסור מלאכה ביום טוב ששקדו זה
 כ"ה . ונוהגת בכל מקום ובכל זמן בזכר' ונקבות ועובר על זה ועשה
 ומלאכה שלא לזרף אוכל נפש כשל עשה זה חלד ששכר על לא תעשה
 כמו שכתוב במקומו . ודין המורה שבת' ב"ו טוב (ב' י"ט פ"א) :
רצח שלא נעשה מלאכה ביום ראשון של חג הפסח שהוא יום ט"ו
 כענין שנאמר ביום הראשון מקרא קדש יהיה לכם כל
 מלאכת עבודה לא תעשו . וכבר הזכיר על זה הכתוב בסדר
 אל תעשה כגון חג הפסח שנאמר שם כל מלאכה לא יעשה בהם זה
 היוקרא ה"ב מ"מ כ"ל ח"י כתבתי זה האמר כדי שיהיו
 המועדות סדורים בסדר אחד והכל עולה וענין אחד . ואמר הכתוב
 כאן מלאכת עבודה ולא אמר כל מלאכה לפי שזכרתי אוכל נפש הותרו
 לעשות ביום טוב כמו שהא כתוב במקום אחר אשר יאכל לכל נפש
 הוא לבדו יעשה לכם . וזה פירושו מלאכת עבודה כלומר שאינו
 לזרף אוכל נפש כענין שנאמר ובכל עבודה בשדה . וכן ק"ו היה
 טובד חרות . וכן לשדה נעבד . עובד אדמתו . אבל המלאכה
 שהיא לאוכל נפש כמו הבישול וכיוצא בו מלאכת הנאה היא לא מלאכת
 עבודה כן מ' הרמב"ן ו"ל וכתב עוד שזה הפי' מתבאר בתורה כי
 בחג המצות שאמר תחלה כל מלאכה לא יעשה בהם בסדר בא אל
 פ"ה הוצרך לפרש ח"כ ח"ך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם .
 וכשאר כל ימים טובים יקרא וזאת כל מלאכת עבודה לא תעשו לאסור
 כל מלאכה אוכל נפש ולהודיע שאוכל נפש מותר בהן ולא
 יחזיק הכתוב לעולם באחד מהל שאר ימים טובים כל מלאכה ולא יתפרש
 בהם היתר אוכל נפש כי מלאכת עבודה ילמוד על זה אבל בפרשת כל
 הכבוד בחג המצות אשר ביום השביעי עזרת לה' אלהיך לא תעשה
 מלאכה . והענין נפתי שכבר התיר בו בחג זה בפירוש אוכל נפש
 בסדר כא אל פרעה ואחר כך בסדר זה הזכיר מלאכת עבודה דמשמע
 ב"ג כ"ה היתר אוכל נפש ולפיכך כחומר והזכירו פעם אחרת בסדר
 הזה לא הוצרך לומר בו עוד כחומר והזכיר מלאכה שם וסוף על
 הדין ומ"ח לא אמר כל מלאכה כמו שבטת וי"ה אל חמר מלאכה
 כלומר המלאכה אשר הותרת עליה . בשרשי המורה כדי
 שיוכרו ישראל הניסים הגדולים שעשה הש"י להם ולאבותיהם וידברו
 בו ויודיעו לכניהם ולבני בנייהם כי עתה השביתה מעמקי היעולם
 יהיו פנויים לעסוק בזה שאינו היו מותרים במלאכה ואפילו במלאכה
 קלה היא כל א' וא' פונה לעסקו וכבוד הרגל ישת מפי עוללים ג"ס
 שן הגדולים . ועוד יש תועלות רבות באביתה שמתקבלים כל העם
 בהתיינות ובכתי מדרשות לשמוע דברי ספר וראשי העם ידריכום
 וילמדום דעת . וכעין מה שאמרנו ו"ל משה תיקן להם לישראל שיהיו
 דורשים בהלכות פסח כפסח והלכות עזרת בעצרת . מדיני
 המורה מה שאמרנו ו"ל שאע"פ שהיתר הכתוב המלאכות לזרף אוכל
 נפש דוקא הדברים שאי אפשר לעשותן מערב י"ט הוא שהיתר הכתוב
 כגון לישה שחיתה אפייה ובישול שכל אלו המלאכות נעשות קצת
 בהיתר וכמו מה הענין התירו לזרף קמח ביום טוב משום דמיטין
 טעמיהו בשביתה אחר שכן ידובין אבל המלאכות שאי אפשר לעשותן

עצרתו טוב ואינם מקבלות כ"ה שום הפסד כגון קצירה דישה
 כרירה עמומה וקצירה וכיוצא בהן אסור לעשותן ביום טוב ואין בכלל
 זרכי אוכל נפש כלל ולקוח עליהן כמו בחרישה בשדה שהיא מלאכת
 עבודה באמת . ועוד כיוצא בהם המפרשים החרושים ענין זה ואמרנו
 דלא נקרא לזרף אוכל נפש אלא מה שנעשה ליומו כלומר לזמן מועט
 כמו בישול ואפייה וכיוצא בזה כמו שאמרנו . וכן מה שדעתו של
 חכם סומכת בו להכינו לשעתו לחפוקי ידה שאין דעתו של אדם עליות
 דשמה לא נודעו לו ידה היום . ועוד אמרו דכי שריף אוכל נפש בהם
 שנעשה לשעתו כמו שאמרנו דוקא כשארם משתמש בגופה של מלאכה
 אבל אם משתמש בסילוקה של מלאכה חסור זה שאמרנו ו"ל לכבות
 הבקעת ח"פ שדעתו לכבותה כדי שלא תתעשן הקדירה . ולענין
 פליט כשר על הגמלים דהיינו בשרא חנומרי המוכר בגמרא ח"פ
 שהאש מוכה כלחות כשר אין זה נקרא משתמש בסילוקה של מלאכה
 כי לזרף הנליה לעשותה כן . ומשתמש בגופה של מלאכה הוא ושרי .
 וכן מה שאמרנו ו"ל שאין בכלל היתר לזרכי אוכל נפש דוקא זה שהוא
 אכילה ושתייה לבד אלא חף כל דבר הנזרף לו לחדש לבו ביום כן שהוא
 דבר מורה כגון קטן למנוח ולולב לפתת בו : וכן ספר תורה לקרות
 בו דכל יומא ויומא זמן תורה הוא . וכן שאינו דבר מורה אלא לזרכי
 הגוף לבו ביום כגון רחיצת רגלים כחמין שהחמין ביום טוב או לעשות
 מדורה להשתמש בה כל דברים אלו מותרין ובכלל היתר לאוכל נפש
 ניכרו . כן פירשו הדבר חכמים ו"ל . ומיהו דוקא דברים השייכים
 בכל גוף אדם הוא שנתיר ונאמר שהוא בכלל היתר זה של אוכל נפש
 כגון רחיצת רגלים דכתיב עלמא רחמי הבי לפעמים אבל מה שאינו
 שות לכל אדם כגון מונמר דלאו כולי עלווא נוגמרי כדאמרין בתלמוד
 ודאי אסור הוא וכל כיוצא בזה . ודוקא כענינים אלו כענין שהיה
 פענין שזה בכל אדם . אבל לענין אוכלין אפילו מחל שאין דרך
 לעשותו אלא המלכים והשרים הגדולים מותר לעשות אותו כל אדם
 דמכל מקום עיקר אכילה דבר האש בכל נפש היא . וכן מה שאמרנו
 באיסור הכנה לחין יום טוב מתין לשבת ולא שבת ליום טוב ולא
 משתכחא איסור הכנה מדאורייתא לדעתו כי משעית שפיר בדברי
 הגורא כי אם כבינה לבד ועיקר איסורא הוא כשנולדה ביום טוב
 שלאחר שבת או שבטת שלאחר יום טוב הכי מתוקמת הכנה דרבה
 כבינה ובהכי אסירא איסורא דאורייתא ולא כענין אחר דהא דאסורין
 לה כשנולדה בשבת ליום טוב שלאחריו או כשנולדה ביום טוב מדרבנן
 הוא איסורא והכל משום גזירה דנולדה ביום טוב שלאחר שבת
 כדאמרין ויחזיק הענין אם באתי לכתוב כביחור רחם ובמקומו
 כריש בינה הארתי בו כאשר למדנו רבותי א"א : ודין מכשירי
 אוכל נפש שאסור לעשותן משום דכתיב הוא לבדו ולא מכשיריו . ודין
 זימון עכ"ס ביום טוב שאסור דכתיב לכם ולא לעב"ס . וכן חין חופין
 שום דבר לכלבים דכתיב לכם ולא לכלבים . וזה שאמרנו ו"ל בשני
 ימים של גלויות דכתיב שנולדה ביה מותרת ביה ומה שנתלש מן
 הקרקע ביה דמותר ביה דשתי קדושות הן מה שאין כן בשני ימים
 טובים של ראש השנה . ויתר פרטיה רבים יתבארנו כולם בארוכה
 במסכת הבטויה על זה והיא מסכת יום טוב (ח"ח סי' ת"ה) .
 ונוהגת בכל מקום ובכל זמן בזכר' ונקבות ועבר על זה ועשה
 מלאכה ממלאכות האסורות ביום טוב כמו ימי חייב חלקות :
רצח להקריב קרבן מוסף בכל שבעה ימי הפסח ש' והקרבנות
 אשה לה' שבעת ימים והוא קרבן ראש חדש שני פרים
 ואיל אחד ושבעה כבשים הכל עולות וכמו שכתב בפירוש על כולן
 בסדר פנחס אשה עולה ומשפט העולה כבר אמרתינו למעלה כענין
 הקרבנות כי האדם נפעל כפי מעשהו כי מהיותו כעל חומר אין מעשיתו
 נדבכת

ספר החינוך מן ספר ויקרא פרשת אמור

למינו שצוי . ויש מן המפרשים שהיה דעתם כי לומר בכתוב
 לזנות השבועות דוקא כשהן שלמות חלל להזכיר בכל יום ולומר שהם
 כך וכך ימים וכך כך שבועות אין צריך . ויש מהם שאמרו כי הדרך
 הכתוב להזכיר תכין השבועות עם הימים תמיד בכל יום וירא שמים
 יבחר דרכם להזכיר וכל ספקולא יחוש לתפארת העולות וכן נגזר
 היום ככל המקומות שצוינו . וכתב הרמב"ם ז"ל ואל יטעה אדם
 חזקם ז"ל מזה למימי ימי ונזרה למימי שבועות ויש שחש שהם
 ב' נזרות שאין הכוונה בהם לנזר שתהיה נזרה כפ"ע חלל הוא חלק
 מחלקי הנזרות ואעפ"י כי ב' נזרות אלו אמר מניין בינו' מזה ומנין
 השבועות מזה וזה מה שלא נעלם זמניו שידקדק הדבר ויבארהו שאתה
 כשתאמר יתחייב שיטעה כך וכך לא יתחייב מהאומר הוה שהענין
 הוא מזה כפי עצמה והראיה הטובה שאלו היותו מונים
 השבועות כיוון הכל לילה באחרונה שהם כך וכך שבועות וכך וכך
 ימים . וחלילה היו השבועות מזה כפי עצמה לא סדרו מזה ולא
 כלילי השבועות כלכך והיו להם ברכות חק"ו על ספירת ימי העומר
 ועל ספירת שבועות ואין הדבר כן אצל הנזרה היא ספירת העומר וימי
 ושבועותיו כמו שכתבנו ע"כ . מישרשי המזה על דה הפשט
 לפי שכל עיקרן של ישראל אינו אלא התורה ומפני התורה נבחרו מונים
 וארץ ישראל ובח"ש חס לא בריתי יומם וליילה וגו' והוא העיקר והסבה
 שגאלו ויאלו ממזרים כדי שיקבלו התורה כסוד וקיימות וכמו שאמר
 הש"ל למשה וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוא חך את העם ממזרים
 תעבדון את האלקים על הר הר הזה כלומר שתקבלו התורה שהיא
 העיקר הגדול שבהם וזה הם נגאלין והיא תכלית הטובה שלהם וענין
 גדול הוא להם יותר מן החירות מעבדות ולכן יעשה הש"ל למשה את
 כלתם מעבדות לקבלת התורה כי הטעם עשו את המצוות ואלו
 העיקר ומפני כן כי הוא כל עיקרן של ישראל ובעבורה נגאלו ועלו לכל
 הגדולה שעלו אליה לנצחיות למנות מומחית י"ט של פסח עד יום
 נתינת התורה להראות כפי שנו החקק הגדול אל היום הנכבד הנכסף
 ללכתו כעבד ישאף אל יומנה תמיד ומי יבא העת הנכסף חליו שיא
 לחירות כי המנין מראה בחדש בן כל ימינו וכל חפצו להגיע אל היוני
 ההוא והוא שאנו מונין לנצחית כלומר כך וכך ימים עברו מן המנין ואין
 אנו מונין כך וכך ימים יש לנו לזמן כי כל זה מראה לנו הרצון החזק
 להגיע אל הזמן ועל כן לא נראה להגיע לקרבן שתי הלחם של מצרת .
 ואל יקשה עליך לומר חס כן אחר שעברו רוב הימים של מצרת שבועות
 אלו למה לא מזכיר מעיט הימים הנשארם לפי שאין לשנות מוטע
 השבועות באנוצנו . ואם שאלו ח"כ למה אנו מתחילין אותו מנחת
 השבת ולא מיום ראשון השבועה כי היום הראשון נתיחד כולו להזכרת
 הגם הגדול והוא יציאת מצרים שהיא אות ומופת בדווש העולם
 ובהשגחת הש"י על בני אדם ואין לנו לערב בשמחתו ולהזכיר עמו
 שום דבר אחר ועל כן נתקן השבועות מיום שני ואין לומר היום כך וכך
 ימי ליום כ"ש של פסח שלא יהיה חסוקו ראונו ליום של פסח וע"כ
 הותקן למנות המנין מזה שנעשה בו והוא קרבן העומר שהוא קרבן
 נכבד שבו זכר שאנו מאמינים כי השם ב"ה בהשגחתו על בני אדם
 רוצה להחיותם ומחדש להם בכל שנה ושנה זרע תבואות לחיות בו .
 כדוננו המזה מה שאמרו ז"ל שמונה לזנותן מערב כדי שיהיו
 תמימות כמש"ה תמימות תהינה ואמרו ז"ל אימתי הן תמימות בזמן
 שמתחיל מערב ומ"נ פירשו המפרשים שחם שכח ולא מנה ערבם
 מנה למחר כל היום . וי"א שמו ששכח ולא מנה יום א' שאין יכול לזנות
 עוד בחיותה שש"ל לפי שכל מנה א' הוא ומכיון ששכח מזה יום אחד הרי
 כל השבועות כשל חמנו . ולא הודו מודינו שבדורינו לסברא זו חלל
 י"א שראו יום אחד מנה האחרים עם כל ישראל . ומנה מן המנובחר
 לתנו

והשם שאין אלו היו קולרין אותן בנ' אכסים ונ' קופות ונ' מנלות
 וכיון מחשיכה אומר הקולר לעומדים עם כל השמש אומר הן . מנל
 זו אומר הן . וכן נ"פ קופה זו אומר הן . וכן נ"פ אקצור אומר לו
 קצור נ"פ וכל כך למה מפני שהיו שילאו מכלל ישראל ככית שני
 והיו אומרים שזה שאמר בתורה ממחרת השבת שהוא שבת בראשית
 יותר פרשים ויתבארים מושלם בתוכחות (ה' תמידין ומוסכין פ"ו) :
 צנוהבת בזמן שנית בוכרים ואפילו ישראלים חייבין להשתדל במזה
 או שהרי שלוחי כ"ד יולאין ועוסין הדירות כשהם מעי"ט וכמו שמפרש
 שם במנחות אכל מ"מ עיקר החיוב היא ההקדשה הנמנה והאגשה
 והקמינה וההקטרה וכל זה ככהנים : ומ"מ כיון שיש בה חלק לכל
 ישראל ויסוד המזה הוא מפני חדוש התבואה שהוא הדבר הנרין לכל
 יש לנו לכונסה בחשבון המנות המוטלות לכל ישראל :
שג שלא לאכול לחם מתבואה חדשה קודם כלות יום ששה עשר
 בניסן שאמר ולהם וקלי וברמל לא תאכלו בעצם היום
 הזה . מישרשי המזה לפי שציקר מחייתן של הכריות היא
 בתבואות ועל כן ראוי להקריב מן קרבן לה' אשר נתנה טרם יבנו
 מהן ברייתו כעין מה שאמרו ז"ל כדוננו לזה כל ההנהגה מן העולם
 הזה בלא הרכה מעל . וכל זה להכשיר עצמנו שיהיה ראויים לקבל
 מטוב וכמו שכתבתי בספר זה פיעמים רבות וכיום ששה עשר בניסן
 היינו מקריבים בזמן הבית העומר מתבואה חדשה מן השעורים
 כי היא התבואה המבכרת יותר מן החטים והיא מתרת כל התבואה .
 כדוננו המזה מה שאמרו ז"ל שחמש תבואות לכד הן שהן ככלל היסור
 החדש והן חטה ושעורה וכסמת שכולת שועל ושיסון ובזמן הבית
 משקרב העומר כיום י"ו ניסן היה מותר החדש בירושלים ומקומות
 הרחוקים מותרין אחר חמנה לפי שאין ב"ד מתעללין בו עד אחר
 חמנה ועל כן היה מותר להם בכל מקום לסמוך על חוקה זו . והיום
 בעונותינו שאין מקדש אשור מן התורה כל היום . ובמקומות שגושין
 שני ימים טובים אסור כל יום שבעה עשר עד לערב מדרבנן ויתר
 פרטים במנחות ובמקומות משבועות ונועשרות וחלה . (ד"ר סי') .
 ונהגו היסור זה בכל מקום ובכל זמן בין לפני הבית בין שלא לפני
 הבית בוכרים וכסמית . ומי שעבר על זה ואכל כוית חפת חדש קודם
 יום הקרבת העומר חייב מלקות :
שד חלל לאכול קלי מתבואה חדשה קודם הזמן המזכר כלומר
 שאף על פי שלא עשה פת מן התבואה ולא טחנה ולא רקדה
 אלא שקלה מן החטים או מן השעורים באור ואכל מהן חייב ג"ס עליהן
 ועל זה באמר וקלי וגו' . כל ענינה בזנות הקודמות וחייב האוכל
 גם כן מלקות על כוית מן הקלי :
שה שלא לאכול כרמל חדש קודם הזמן המזכר שאמר וברמל
 לא תאכלו . והכרמל נקרא תבואה קלוייה שבשלים רח"ש
 בלעז ומחייבים על הכרמל גם כוית ואמרו ז"ל אכל מן החדש לחם וקלי
 וכרמל חייב על כל אחת ואחת . ואמרו גם כן קלי לא היה צריך
 לאומרו אכל הזכירו הכתוב לחלק שנות חייב על קלי כפי עצמו ועל
 כרמל ולחם כפי עצמו ואמרו כנ"ל על הצד הדחיה אולי יתחייב על
 קלי כפי עצמו אחר שהוא מותר . ויהיה חייב על לחם וכרמל מלקות
 אחת . והיתה התשובה לחאי הלכתא כתביה רמננא לקלי באמצע
 לומר לחם קלי וכרמל קלי . ויהיה חייב על כל אחד ואחד .
 כל ענינה בשתי מנות הקודמות חכרותיה :
שו לשפור מ"ט יום מיום הבאת העומר שהוא יום ט"ו בניסן שג'
 וספרתם לכם מנחת הישבת מיום הביאתם את עומר
 התנופה . והמנין הזה חובה עלינו למנות בו הימים מיום ליום וכן
 בשבועות שהכתוב אומר תספרו חמשים יום ואמרו נ"כ שבעה שבועות
 עספר נך . וכפי' אשר אכיו בגנ' כמנחות מזה לא יעבי יועי ומנה

למנות מעמוד ומזבח אק"ב וכו' . ומני שמנה בלא ברכה יא ואינו רשאי לחזור ולמנות בברכה ויתר פרטים במקפת ונחות (א"ח סי' תמ"ט) . ונודגת מלכותו ונספירת העומר ונדאורייתא בכ"מ בזכרים בזמן הכית שיש עמוד סס קרב ועתה בעונותינו שאין לנו בית המקדש ולא מזבח מוכין לנו הימים והשבועות ועובר על זה ולא ספר ימים אלו בטל עשה :

שז להקריב ביום חג השבועות לחם חתן מן חטה מדשה וזהו נקרא בכתוב ונחה מדשה והם שתי ככרות כנו שכתוב ממושבותיכם תביאו לחם תנופה שתיים שני עשרונים . והיה כך שהיו מביאין שלש סאין חטים מדשות ושני אותן ובעטין כהן כדרך כל האנחות וטוחנין אותם ומניפין מהן שני עשרונים בשתיים עשרה נפה ולוקחין אותן ועטין מהן שתי חלות ומביא שאור ומביא לתוך העשרון ואורך כל חלה 'ט טפחים ומחכה ד' וגבה ד' אצבעות ומרובעות היו ואופין אותן מבצבס י"ט ולמחר אחר הנפתן היו נאלות לכהנים כל אותיות וחתי הלילה ואתה נחמה היא ראשונה לכל הנזרות הכלות מן החטים ומקריבים עם הלחם שבעה ככאים תמימים ופר כן בקר אחד ואליה שנים רשעים ושעיר לחטאת ושני ככאים לשלמים . ואלו הם הקרבנות האמורות בספר ויקרא וכפי' נתבאר כן בכרך ד' מונחות שזה הקרבן יבוא עם הלחם חלקו עמוסף היום ואחר הנפת הלחם היה נאלכל לכהנים עם ככאי השלמים . מושרשי המזבח כתבתי במלות העומר שבסדר זה מה שחסיק גס לשתי הלחם על דה הפשט . ועוד אמרו לי לבי בענין כי מפני זה היתה המזבח בחטים להיות המנחה בככרות של לחם ובנחת שעורים בקמת לפי שהחטים למחלל אדם ועל כן רחוי להכניס בענין שהאדם כהנה ומזון והם וכל זה מן המרש אשר נעצמו בתחלה בענין הקרבן על דה הפשט כי תוקן המעשה תתעורר מחשבת האדם אל הדברים ועל כן כפי תאיכול קרבן ובנחתו הטובה לב אדם מתעורר לזון ויתר : מדיני המזבח מה שאמרו ז"ל שאם לא מנחו אדם יביאו מן העליה ומטעים שרדו בעיניהם לא יביא לפתחיה מפני שיש בהן ספק

אם אני קורא כהן ממושבותיכם או לאו . ואם הביא כשר . לשתן של שתי הלחם וצריפתו כהן ואשתו ככאי ככל המנחות . ואין אשתיו דוחה י"ט שאמר יעשה לכם ולא לנשים . הנחת לחם עם שני ככאי השלמים היתה נעשית בעודן חיים וכאן גדול נוטל אחת מן הככרות והשנייה מתחלקת לכל המשתרות . ויתר פרטים ונתבארים במונחות פרק ד' ה' א' (ה' תמידין ומוספין) :

וגוהגת מנה וזכרם וכו' כיון שכתוב במלות העומר : שח לשכות מכל מלאכה וולתי מה שמיוחד לנורך אוכל נפש ביום עשה בסנין שזה הנקרא חג שבועות שאמר וקראתם בעצם היום הזה מקרא קדש : וכבר כתבתי במלות שביתת יום א' של פסח שבסדר הזה שבכל מקום שאמר בתורה מקרא קדש ענינו לומר קדשהו שלא לעשות בו מלאכה וגם שם פתח רמז משרשי המנחות שחסיק על דה הפשט בכל הימים טובים וכתיב וזהו . וקצת דיניה ככתוב בלאו דאיסור מלאכה ד"ט שבסדר זה בע"ה (א"ח סי' תס"ו) :

שש שלא לעשות מלאכה ביום עצרת וזהו יום ששי בסנין שאמר וספרתם לכם במזרח השבת וגו' . תספרו המשימים יום וגו' . ופי' מונחת השבת כלומר מנחת יום ראשון של פסח שבו דיברת חלה (דאי בשבת בראשית אס כן לא יודיעונו איו) ומנחה שחמישים יום בלוי ששם בסנין כיצד ט"ו ימים ומניסן שהוא מלא לעולם וכ"ט מאייר שהוא חסף לעולם וששה מוסין הרי חמישים . יום החמישים זה שהיה יום שניתנה בו תורה הוא חג העצרת ונקרא גם כן חג השבועות וכתוב בסוף הפרשה על זה היום הנקבד כל מלאכת

עבודה לא תעשו . כבר כתבנו כי מלאכת עבודה נקראת כל מלאכה שאינה לנורך אוכל נפש . שורש מלות המועד הזה רמזו במלות ספירת העומר שבסדר זה ועיין עליו כי טוב הוא : ודיניה כתבתי קצתם כמנהגי מנחות שביתת מלאכה ביום ראשון של פסח בסדר זה ואין לנורך להאריך בשאר ימי מועדי השנה כי ששת ימי המועדים יהיו ימים ראשון של פסח ושביעי ויום ראשון של חג השבועות וראשון של חג סוכות ושמיני עצרת וראש השנה דין אחד לבולם לכל התרין ולכל איסורין וכיבוד כל דינים בארובה במוסכתא הכנויה על זה בסדר מועד והיא מוסכת בינה (א"ח סי' תס"ו) :

שי' לזכות וכל מלאכה חוץ ממה שמיוחד לנורך אוכל נפש ביום ראשון של חג שבועות שחומר בהדש השביעי באחד לחוד יהיה לכם שבתון . וחדש השביעי הוא חג שבועות ששני ראש השנה למדשים וראשון יקרא בכתוב . וכתבתי במלות שביתת יום א' של פסח מה שאמרו ז"ל הוי שביתת עשה הוא . וכל שאר ענין המנחה ביום שכתוב שם :

שי"א שלא לעשות מלאכה ביום ראשון של חג שבועות שחומר בהדש השביעי באחד לחוד וגו' כל מלאכת עבודה לא תעשו . וחדש השביעי יקרא תשרי כי הוא שביעי לגיטן שהוא ראש השנה למדשים וזה היום של אחד בתשרי אמרו ז"ל שנקרא ראש השנה למנות וממנו שנים ושמונים ויובלות . וכן מוכיח ממונו לנטיעה ולירקות ובגורא דמוסכת ראש השנה ביארו ז"ל אמרם שהוא ראש השנה לענינים אלה למאי הולכתא . ועוד אמרו שם שביום זה נודעין כל בני העול' על מעשיהם ואמרו שם על דרך המליצה לבאר שהשנתנו על מועשה כל אחד ואחד ועל כל המין דרך כלל שבועותיו כל בני אדם לפני כבני מרון כלומר אחד אחד ולא בערבוב . ובמשרשי

מנחות המועד הזה שהיה מחסדי האל ב"ה על בראיו לפקוד אותם ולראות ויעשיהם בכל שנה ושנה יום אחד כדי שלא יתרכבו הטובות כ"כ ימים וקוים לכפרה והוא רב חסד מטה כלני חסד וכיון שהם מועטים מעבדו יעליהם . ואם אולי יש בהם עונות שצריכין מירוק כפרה וכן מועט מיעט וכענין מה שאמרו ז"ל לחובו כפרה ממונו מיעט . ואם לא יפקדם עד וכן רש יתרכבו כל כך עד שיתחייב העולם כמעט פלייה חליה . מנחה שהיום הנכבד הזה הוא קיומו של עולם ולכן נמצא זה ראוי לעשות אותו יום מועד . ומנחה שהוא יום הדין ראוי לעמוד בו ביראה ופחד יותר מכל שאר מועדי השנה והוא ענין זכרון תרועה הנזכרים בו . כי התרועה קול שבור לרמז שיסבך כל אחד תוקף יצרו הרע ויתנחם על מעשיו הרעים ויפיו שכתוב במנחות שומר בארובה בסדר פנחס בע"ה . וזהו הטעם שלא קבעו ז"ל לומר הלל במועד הזה וכמו שאמרו שאין ראוי לו לאדם לומר שירה והוא עומד בדין . וכדאמר ר' אבהו בפרק אחרון דראש השנה אמרו מלאכי השדת לפני הקב"ה מפני מה ישראל אין חומרים הלל בראש השנה ויום הכפורים וכו' כדחיתא תם . מדיני השביתת ביום טוב כתבתי כמנהגי מונחות מועד הפסח ועוד ראוי לכתוב פה מועט מן הענינים הנזכרים במוסכת ראש השנה שאמרו שם שארביעה ראשי שנים הם . באחד בניסן ראש השנה שאמרו שם שארביעה ראשי רגל שבות חלה לרגלים כן פתרוהו בנמרה . באחד באבול ראש השנה למעשר הכהן . באחד פתשרי ראש השנה לזיה שבתהג למעלה . באחד בשפט ראש השנה לאילנות כדכתיב בית שאנאי . ובית הלל אמרו ט"ו בו . ושם יתבאר בנמרה ראשי השנה אלה לראיה ענין הם . ושם אמרו שארביעה דברים וקראעין גזר דינו של אדם לדקה לעקה שיעו הסם ושמיני מועשה וענין שמיני הסם הוא לפי הדומה כדי שיחשוב האדם כאלו הוא אדם אחר ויכיר כל דרכיו .

ספר החינוך מן ספר ויקרא פרשת אמור

וככל עת שיקרא זה יתן אל לבו הענין . ומה שאמרו שם שלשה ספרים נפתחין בראש השנה אחד של דקיקים גמורים . ואחר של ביטויים : ואחר של רשעים גמורים וענין פתיחת הספרים לאחר לפי הדומה על דרך המשל בענין השגחתו כ"ה עליהם כדי שיכנסו הכתובים באונו השומעים ודברו רבותינו לעולם כעורגל כעני הדם . דקיקים גמורים נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים . פירש מורי"ח דקיק גמור ככאן שכולו זכאי וכן רשע גמור ככאן שכולו חייב ולפיכך נכתבו ונחתם למיתה מיד אחר שאין לו זכות בעולם שיגן עליו . ביטויים תלויים עד יום הכפורים ואז נגמר דין שלהם נחתם . ומה שאמרו שם בסיון לז' שיתענין קומ"ג כתוב ליום הדין כלומר אחר המות של כל אחד ואחד וכפי אדם שזו קרוי יום הדין . כת אחד של דקיקים גמורים וכת של רשעים וכת של ביטויים וכאן פירשו דקיק גמור ורשע גמור כענין . וכוה הכרוס תסתלק קושיא גדולה וכן הענין אם תזכר בני תרגום בה ויניח לך עולה זה . ומה שאמרו שם שהדיק גמור דברו נחתם לאלתר לחי' העולם הבא אל תחשוב שחיי העולם הבא דבר הזה לכל דקיק כיוון בחותן החיים ויטלות עד אין מוסר וכל דקיק ולדק עולה כהן עד ונקום הראוי לו לפי שכרו . ויתר פרטי ענינים אלה שם בראש השנה פרק ראשון (א"ח ס' תר"ג תר"ג) : ונהוג איסור תלפכה ביום זה בכל נוקוס ובכל זמן בזכרים ונקבות . ועובר עליו ועשה ונלפכה שלא לצורך אוכל נפש חייב מלקות כמו שכתבנו בשאר ימי החודש :

שיב להקריב קרבן מוסף ביום ראש השנה שנאמר בפרשת השביעי באחד לחדש וגו' . והקרבנה אשה לה' וגו' . ובסדר פנחס מוזכר הקרבן בארובה . וכל ענינה כמו שכתוב במוסף הפסח במזלות קרבן מוסף של יום א' של פסח בזה הסדר :

שיב לזום ווס העשירי בתשרי והוא הנקרא יום הכפורים שנאמר אך בעשור לחדש וגו' וענינה את נפשותיהם וכל פירושו בספר עינו שהוא חודש נפש ואי זוהי אכילה ושתיה וכמו כן פירשו רז"ל בגורל ועוד בזה הקבלה עליו מנין שהוא אסור בראיה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתמיש הטטה שנאמר שבת שבתו כלומר כי כעל השביתה יורה על שביתה והענין לאו שביתה שבתו הגוף . כושרשי המנוחה שהיה תחבדי הם יעל כריותיו לקבוצ להם יום אחד בשנה לכפר על התעלום עם התשובה בו כמו שכתבנו בארובה בסדר אחריו מות במזלות עבודת יום הכפורים ולכן נאמרו לה גבות לבו לפי שהמאכל והשתתות יתר האות הנדמוש יעוררו החומר להמשך אחד התורה והמטה ויכשל צורת הפשע התכונה תחפש אחר האמת שהוא עבודת האל ומורו הטוב והמתוק לכל בני הדור ואין ראוי לעשות ביום כזה לפי אדוניו לבוא בנפש חצוזה ומיעור כבת יותן המאכל והמשתה בנות זכות החומר אשר הוא בתוכה שאין דנין את האדם אלא לפי מעשיו שבאותה שעה על כן טוב להגדיר נפשו התכונה ולהכניי החומר לפניו בחותו היום הנכבד למיין תהיה ראוייה לקבל כפרתה ולא יתעבס . בודני המנוחה מה שאז"ל שיעור האכילה דיו הכפורי' למהי עליה דלחוריותא ואלוהין הראויין הוא ככותבת הגסה והשנים שנשתנה שיעור לאכילה דיום הכפורים משיעור שאר אכילת איסורין שבתורה שכן כביות מפני שהתורה חסרה האכילה בחותו היום בלאון עינו ולא נאמר ונליה לא תאכלו כיון שאר איסורין . ופירשו חכמים שקיבלו הדברים מאשר קדמו להם . שאכילה נקראת כביות אצל עינו הוא האדם כל זמן שלא אכל עד ככותבת שאין דעת בן אדם מתישב בממות . ושיעור הכותבת הוא אתר ונגררת וממות עכבילה וממות מנ' זמים : כלל הענין

כבר דקדק משהוא בקיוסקל כלם שאין במסקל י"ב חגי' ק"ק ועוד שיעורו ככותבת ודיו חגי' שיעור : וכן מה שאמרו שיעור השתיה הוא חולא לזמניו של אדם שהיה כבירה שכבר שיעורו כי ביה חזק מולא לזמניו של אדם פחות מחזק אין בו איסור כרת . אלא דינו כחגי' שיעור . ולפיכך משהוא חולא חגי' שאין בו סכנה גמורה אם יזיה תלוש הרבה רחוי להאכילו ולהסקותו מעט מעט כשיעור שאמרו וזוהי ריות בין אכילה ושתיה של פנים אחת לפנים אחרת כדי שיעור אכילת פירשין שלש כמים כדעת רוב הפוסקים כדי שלא יטרפו האכילת ויהיה נחשבת כאכילה אחת ושיעור אחד . אבל בין האכילה והשתיה אין לרין להפסיק שאין מותרין אכילה ושתיה לענין זה . ושיעור' שאין שתייה לשתיה כדי שתייה רביעית ויותר לא לקבל ולשער דברים אלה כיום הכפורים לעת המזרח מוסס נחושש ונחזק שלח לאכול שיעור ולא יחוש לחיובו לחיובו שכן דרבנן כגון רמיה וענין המנוחה מה שאמרו ז"ל כי חלו הענין שכן דרבנן כגון רמיה וסיכה לא גזרו בהן רק שלא לשתות שלא לצורך חבל כל שגשג חותן לצורך לא גזרו כגון חיי שיש לחטטין בראשו שכן כדרכו וחיוב חושש . ואפילו בלשורי פירי חמורו' ל שנותר לעבור בזים עד הצורך וכל שכן לדבר מנוחה בין פהליכה בין בחורה . וכענין הסנדל פירשו לנו מורי"ח א"ח שסנדל הוא בכל נוקוס של יעור וזהו חסוס ביום הכפורים חבל לא של מין אחר . וכלל דמילתא לפי קנת הפוסקים דכל שהוא ראוי לענין חליפה כלומר שהוא של עור הוא אסור ביום הכפורים ויותר נחת בו בשבת לרשות הרבים וכל שאינו ראוי לחליפה כגון של שנים וגמיו שאר מיני עשבים ויותרין ביום הכפורים וכלכד שלא יאכל בהם למוקם שאינו מעורב דונשאי חסדין להווי' המפרש' רבים וככדים ותיירין נחת בכלן כרשות הרבים . ודיוחולה שיש סכנה שחאכילין אותו ע"פ רופא בקי חו"ע ע"פ עליו ואפ"י רופא אומר חינו דקין . ודיו עובדה שהריחה . ודיו מי שחמו בולמוס . ודיו קטנים בין תינוק בין תינוקת מוחיו זמן מענין חותן כל היום מדרבנן . וכן מוחיו זמן מחסדין חותן לשיעור . וכלל דמילתא לפי קנת מן הכפורים שתי' שנים קודם גדת מולימין מדרבנן בין תינוק בין תינוקת ויש שפירשו שאין משלימין מדרבנן רק בתינוקת לבד שהיא אחת קודם גדלות . אכל תינוק אינו משלים כלל מדרבנן וגדלות הוא בתינוק י"ג שנה ויום אחד בתינוקת י"ב שנה ויום אחד . והחלך והכלה בראיה ביום זה ענה דיון . ועוד חזכר לך כהן מה שאמרו ז"ל גס כן בענין תענית תשיבה באל הידוע שהוא מדרבנן ואפ"י שחוקים מחד שני ימים אלה בשעמוס ובכל ענינים לפי ששם תענית כוללן דבר בו מעט . וחודיעך שהחמירו בו חכמים בכל עניניו כמו ביום הכפורים להפסיק מעבודת יום . ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתמיש הטטה ועוברות ומניקות שנתעבות בו כאשר העם מה שאינו עשות כן בכל שאר תעניות כסוף פרק ראשון דמסקי רב איז תמס נקוט מליעות א בידך ויתר פרטי המנוחה או מכווארים במסכת יומא (א"ח ס' תר"ג) . ונהגות בכל נוקוס ובכל זמן בזכרים ונקבות ועובר וזהו הכל ביום הכפורים כשיעור הכותבת בטל עשה ועבר על לאו שיש בזכרת שנאמר כי כל הנפש אשר לא תעונה בעצם היום הזה וזכרתה . אכל או שתה כשיעור זה בשנה

חייב קרבן חטאת קבועה : **שיב** להקריב קרבן מוסף שנאמר אך בעשור לחדש וגו' והקרבנה אשה לוי' . ובס' פנחס מוזכר הקרבן פר בן בקר אחד איל אחר כבשים בני שנה שבעה וגו' . וזה הכתוב שבפנחס הביא שר' מו"ל בענינו ואלי כתבתי הקודם בתורה והכל עולה לענין אחד . כושרשי חות קרבן המוסף וקנת

ספר החינוך מן ספר ויקרא פרשת אמור

וקלת דיניו ככר כתבתי מה שידעתי במוסף הפסח כסדר זה וקשר אחד כליה לפי הדומה :

ישמן שלח לעשות שום מלאכה ביום הכפורי והוא עשירי לחדש הוא תשרי שנאמר בעשור לחדש השביעי וגו' . וכתבתי בתריה וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה . כי יום כפורי הוא לכפר עליכם . ומלת כי נתינת טעם לביטול המלאכה וכענין שכתבתי למעלה בסדר זה במוצאי השבת דכפורים וגם כל ענין מנוח זה שם תמצאנו ולא חתכנו לך תוספת דבר שאינו נר"ך :

שמן שלח לחמול ולעשות ביום הכפורים שנאמר כי כל הנפש אשר לא הענה בעצם היום הזה ונכרתה . כל ענין מנוח זה כתבתי למעלה בסדר זה במלות עשה עינין שם כי קרוב הוא :

שן לשבות מכל מלאכה ביום הכפורי שבת שבתון הוא לכם וכבר כתבתי מזה שמורו ז"ל הוי שבתון עשה הוא כלומר שפירושו כאלו יאמר שבתו ביום זה . משרשי המנוח על נד הפשט כדי שלא יהיה טרודים שום דבר ונשים כל מה שכתבתי וכל כוונתינו לנקט מניחה וסליחה מלת הדון הכל ביום זה שהוא נכון לפליחת העונות מיום שנכרח העולם וכמו שכתבתי באחריות מלות עבודת יו"כ . בודניו המנוח מה שמורו ז"ל שכל דבר שאסור לנשותו כשבת ח"ע"פ שאינו מלאכה גמורה אסור לעשותו ביו"כ . כללו של דבר אין בין שבת ליו"כ אלא שדון מלאכה בשבת בסקילה וכו"כ ככתבתי . ועו"מ התירו ז"ל לנקב הירק ביו"כ מן המנחה ולמעלה כדי שנמצא אותו מוכן לערב מיד מה שאינו מותר בשבת . וכמו העם להתמיר בדבר ולנהוג בו איסור כשבת לכל דבר . ויתר פירטיה מכווא"ים במוסכת וימח : ונהגת בכ"ז וכל וכן בזכרים ונקבות ועובר עלזה ועשה מלאכה בטל עשה זה מלבד שעבר על לאו כמו שכתבתי בע"ה :

שיח לשבות מלאכה שאינה צורך לכול נפש ביום א' של חג הסוכות שנאמר ביום הראשון יוקרא קדש . משרשי מלות השבות בשבת וכו"כ כתבתי בהן כבר מה שידעתי וזי"ע ח' לכולן וקלת דיניו ככתבתי בלאו דאיסור מלאכה שבסדר זה בע"ה : ונהגת בכל מקום ובכל וכן בזכרים ונקבות ועובר עלים בטל עשה מלבד שעבר על לאו :

שיט שלח לעשות מלאכה שלא לצורך אוכל נפש ביו' ראשון של חג הסוכות שהוא יום חמשה עשר בתשרי שנאמר דבר לא בני ישראל לאמור בחמשה עשר יום לחדש השביעי וגו' ביום הראשון יוקרא קדש כל מלאכת עבודה לא תעשו . ענין איסור מלאכה ביום טוב כתבתי למעלה בפסח וענינם שזה בכל דבר :

שב להקריב קרבן חג הסוכות שנאמר שבעת ימים תקריבו אשה . והוא מוסף חג ובסדר פנחס נאריך בו יותר ומפרש במוסף של כל יום ויום כמה מהמות היו מקריבין כי של כל יום ויום מהם חלוק ונחברו שהסוכן הפרים ומתנוגגין בכל יום וכבר כתבתי בקרבן מוסף הפסח שורש נוספיק לכל המוספין לפי דעתי על נד הפסח . ור"י במו"ל הביא במניין הקטוב שבסדר פנחס ואני הכאתי הסא ראשון בתורה והכל עולה לטעם אחד :

שבה לשבות מלאכה שאינה צורך אוכל נפש ביום השמיני של חג הסוכות שנאמר וביום השמיני יוקרא קדש יהיה לכם והוא יום כ"ב בתשרי : משרשי מלות שבת הרגל כתבתי למעלה ועוד נכתוב בענין בע"ה באיסור מלאכה שביום זה בסדר זה

וגם נתבאר מי"ט זה הוא יום טוב בפני עצמו : ונהגת בכ"ח ובכל זמין כפורים ונקבות וא"ע ששבתית הרגל מנוחת שהזוין גרמא הוא חינו"כ וזכרון שבעשיית המלאכה יש בה ג"כ איסור לאו הנשים חייבות בה מן הכלל שבידנו איש או אשה אשר יעשו מכל מטות האדם שהם הכתוב אשה לאיש לכל עונשים שכתורה ועובר עלזה ויגשה מלאכה ביום זה בטל עשה מלבד שעבר על לאו כמו שכתבתי בסדר זה בע"ה :

שכב להקריב קרבן מוסף ביום השמיני של חג הסוכות והוא מוסף ביום שמיני עזרת ש"ל והקרבן אשה ליו' עצרת היא וגו' . ובסדר פנחס מפרש אותו בחרובה . וכתיב חזרו ז"ל שהוא רגל בפני עצמו וע"כ יש לנו למנות מוסף זה מיום בפני עצמו : משרשי מלות המוסף ומכל ענינה כתבתי הרבה פעמים למעלה ממה שהשיג ידיו :

שכנ שלח לעשות מלאכה ביום השמיני של חג והוא יום כ"ב בתשרי שנאמר ביום השמיני יוקרא קדש כל מלאכת עבודה לא תעשו . וזה נקרא חג העזרת . ואמרו ז"ל שהיא נקראת לפי שהיא סוף המועדים ועל דרך משל הוא כאלו אמר הקב"ה לישראל עבדו עמי יום אחד שקשה עלי פרידתכם כבר אמרנו הרבה פעמים שאיסור מלאכה בכל המועדים שזה חנוכה יסלי להרחיב המחזור בכיוון ולהודיע בני בענין זה מה הודיענו בו חכמים ז"ל שהוא יום טוב בפני עצמו כלומר שאינו מכלל חג הסוכות וא"ע ששבת רחוק כל ישראל יושבים בסוכותיהם יום אחד משני ימים טובים של חג העזרת זה אין הדבר חופני שהיה מכלל החג שהרי בפירוש אנו אומרים בסוכותיו את יום שמיני חג העזרת ואין זכר לחג הסוכות בכלל . אבל מפני תקנת שני ימים של גלויות אנו זכריים לישב בסוכה ח' ימים ולא יספיקו לנו שבעה כדן התורה וע"כ אנו יושבים בסוכה ביום השמיני של חג הסוכות . ואמרו ז"ל מיתבית בניו בסוכה כדי ללאת ידי חובה אחר שתיבנו ז"ל להספיק יום אחד בכל מועד ומועד . והספיקו ז"ל בסוכות ועשינו ימי סוכה ח' ימים אבל עובד מקום כרוי לא מתכונן על הסוכה ביום זה אחר שהוא באמת יום מועד אחר שהשתא בקיאים אנו בקיבועא דירחא ויותר ראוי שנברך על י"ט העזרת שהוא אמתו ולא על האחר שהוא חופני התקנה . ושם תאמר למה לא תקנו לברך על שניהם ונאמר ביום חג הסוכות וחג העזרת הוה כמו בשבת ומועד שאם זכרו א"ת שניהם הוה ליתא דאילו בשבת ומועד שניהם ביום אחד הוה אכל שני מועדים אי אפשר שיהיו ביחד ועל כן אין ראוי לנו לברך כן אבל לישב בסוכה ראוי לנו שישבת הסוכה לא גרעא מדי חג העזרת ויש בדבר מנות התקנה של שני ימים טובים של גלויות שתקנו ז"ל בכל מועד כמו שפירשנו למעלה . ועוד הודיע בני מועט כמה שמורו ז"ל בענין חולו של מועד והם הימים האמצעיים שבפסח וסוכות שאסרו ז"ל בעשיית מלאכה מן התורה ואלו לא בא מפורש בתורה אינו מלאכה אסורה בהן או מותרת . אבל מ"ו התורה אסרה בהם מלאכה כמו שלמדו חכמים הדבר מן הכתוב כפ"ב מומכת חז"ה יש מהם שלמדו הדבר מן קרא דאת חג המנוח תשמור והוא ר' ואשה דמשמע ליה כל ימי חג המנוח תשמור מעשיית מלאכה . אבל לא היה כולן מן המלאכות . ור' וכתן אחיה ליה בקל וחומר התם מראשון ושביעי שאין קדושה לפנייהם ולא חרייהם וכו' . ואיכא התם דליק ליה מכלל מלאכת עבודה לא תעשו והוא ר' יוסי הגלילי והבי פרישנא ליה לקרא אליביה כלומר ביום ראשון הוא אסור כל מלאכת עבודה מן מוצרך אוכל נפש אבל בחולו של מועד לאו כל מלאכות של עבודה אסורות אלא יש אסורות ויש מותרות ומסרן הכתוב לחכמים

ספר החינוך מן ספר ויקרא פרשת אמור

ור"ע י"ף ה' מאלה מועדי ה' מקראי קדש דמוק' ליה בחולו של מועד
ומדכתיב ביה מקראי קדש מלמד שאסור כעשיית מלאכה וחפסר
דחליביה המלאכות המותרות בו כפי ליה מעצרת ה' כלומר שום
שמיי הוא עזר בכל מלאכה ולא השחר ימים אינמי נפיק ליה מ"ח
דכשטיגו דכתב בפסח הסדר ראה חכמי שנת ימים תאלל מלות וכיום
השביעי עזרת שאחרו ז"ל השביעי עזר בכל מלאכה ולא השבי ולי
זו מלאכה אסורה או נותרת מפרן הכתוב לחכמים . ואחר שהדבר
נמסר בידם של אסרה תורה אלא בזה שאמרו הם תלקו המלאכות
כפי רגונם ודיבתם ונמלא של מלאכה שאסורה אסורה לנו מדאוריית'
ואשר התירו ג"כ מותר לנו מן התורה כי בידם נמסר איסור זה לפי
משמעות הגדרש בכתיב והם אמרו דרך כלל של מלאכה שלא יעשה
אותה כמועדו ימלא בה הפסד הרבה נותר לעשותה וזו היתה
משקין בית השלחין כמועד כלומר גזירק או כיוצא בו שמסקין אותו
תמיד ואם לא שקורו יסוד (לשון שלחין כמו שלחין מלשון וטנה
שהוא נמא למים) ואמרו ז"ל כשהוא מוסק אותו לא יסקוהו
הכריכה ונעמי גשמים שיש בדבר טורח הרבה אבל מוסקה אותו מן
המעין כלומר שהשמינו ומסקה בו הרי שהחמירו בזה קצת שלא
לטרוח בדבר טורח הרבה מפני שזה אינו כעשה אלא כדי שתהא גנתו
רעננה דמזון תיכש כולה או מקצתה . אבל בכל מלאכה בחיבה
או ודאי קרובה להפסד אם לא יעשה כמועד כגון מי שיש לו זמנים
ירא שלא יסדו אם לא יזילי מהם שונם מיד . או שבנים אם לא
ידרוק אותם מיד או של דבר כיוצא בהן . לא החמירו בזה ולא חשו
לטורח רב אלא עושה בהם כל נרכיו בלא שום שינוי כדרך שהיה עושה
בחול וכן התירו ז"ל לכבוד מועד כרם שהגיע זמנו להפסד . ועוד
אמרו דרך כלל בענין זה שההדיוט תופר כדרכו וסלחון מכליב וכדאי
לא כתפירה לבד אמרו כן אלא הוא הדין לכל המלאכות לפי הדומה .
ושאלתי פי מורי אם נאמר כן בכתיבה שיכתוב ההדיוט כדרכו ולא
התירו לי אולי מפני שמאלנו כפרוש שאסרו ז"ל להגיה חפילו אות
אחת בספר התורה כחשיר כתיבה . ואמרו לכל אדם שלא יבין
מלאכתו מוועד כלומר שיני מלאכתו לדעת קודם המועד בענין
שיעשה אותה מוועד מפני שהוא פנוי כי לא לעסוק במלאכה הוקבעו
ימי מולו של מועד כי אם לשנות לפני ה' ר"ל להתקן במדרשות
ולשעוע מועד אמרי ספר הלכות הפסח בפסח והלכות עזרת בעזרת
וכל הנוכחין וכוון מלאכתו מוועד והעושה אותה כ"ד נאמדין אותה
ומפקדין אותה לכל ואם מת אותו שכיוון אותה מלאכה מוועד אין
קונסין בגזירתו וגם אין יונעין בהן מלפנות אותה מלאכה כמועד
כדי שלא תאבד וקורא חמי על כן זה יבין ולדיק ילכש . ודרך כלל התירו
ז"ל לכל מי שאין לו מנה יאכל ליעשות כל מלאכה וכן לבעל הבית התירו
לעשו' כל מלאכה לזורק מי שאין לו מה יאכל : ופירוש אין לו מה
יאכל לפי הדומה הוא מי שאין לו מועות בזה שיקנה לרכיו ואע"פ שיש
לכית וכלי שפיישו שאין מחייבין לו לאדם לזכור הלוי . ויתר
פרטי' וחלוקי מלאכות המועד רבו עד מואד וכוון יתבאר יפה במסכת
מועד קטן (ושם) . וכלל זה יהיה בידך מהלכות מוועד מהלכות
שבותי שבת שאין לך לדמות ולהזויה בהן דבר מדבר כי פעמים תנמלא
לרז' מותרין מלאכה כבודה בענין אחד ופעמים יחמירו על הקלה
בענין אחר . ואל תתמה על הדבר עם ההקדמה שהקדמתי כי
התורה לא אסרה ולא התירה בחולו של מועד אלא בזה שיסכימוהם
על פי התורה אשר יורוך . וכן בענין שבותי שבת יום טוב כמלא
בגמרא מקומות שהעמידו דבריהם ז"ל אפילו במקום תירה .
ופעמים מקילים בהם במקום שראו טוב להקל . ולא דבר רק בכל
דבריהם . וזכור כי כלל מהלכות מועד מהלכות שבותי שבת
שאין בהם לדעות דבר מדבר . ואל תעשה בו כי גדולי עולם אמרוהו

ודעת הר"ת במו"ל שכל איסור בחולו של מועד אינה אלא זמרי
קופרים וכל אותן כתובין שאמרו למועלה שהם כפ"ס דמסכת דחגיגה
ירצה הרי לנו דאסמכתא בעלמא נינהו . והרמב"ן ז"ל ורבים
עינו אמרו שיעקר איסור מלאכה בו מן התורה כמו שכתבנו ופרטי
המלאכות וחלוקיהן נמסרו לחכמים ז"ל :
שכר מצות לולב ספק , ביום ראשון של חג הסוכות בדיני פרי
עץ הדר כפות הטורים ועוף עץ עבות וערבי נחל
ובא הפ"י כי פרי עץ הדר זה האתרוג וכמות תמרים הוא הולב וככתב
כפי חקר כלל וי"ו לרמון שהחיוס ספק לולב אחד ולא שנים ושלשה
או יותר . וענף עץ עבות הוא הדס . וערבי נחל היא הערבה
היונה בישראל . מושרשי המזוה הקדמה כבר כתבתי לך בני
כמה פעמים כמה מקדש שהאדם נפעל כפי פעולותיו שייעשה תמיד
ורעיוניו וכל פעולותיו נתפסות אחרי מועל ידיו אם טוב ואם רע
וע"כ יקרא המקום לכות את עניו ישראל אשר נחר הרבה להם חמות
להיות נפסם ומתפעלת בהם לטובה תמיד כל היו' . וזכר כל המזות
שזנו להשפיש ומחשבתיו כעבודתו בטורה היא מצות התכילין
להיות מונחין כנגד איברי האד' הידועים בו למשכן השכל והם הלם
והמוח ומותקן פעלו זה תמיד י"תם כל מחשבותיו לשון וזכיר
יוזכר תמיד כל היום לבין כל זמניו ביום ובלדק וכיוון מצות
הלולב עם ג' מיניו מזה השורש היא לפי שינוי החג הסיימי שחנה
גדולה לישראל כי הוא עת חסיפת התבואות ועירות החילין בבית ואז
ישמחו בני אדם שחנה רבה ויפני כן נקרא חג האסיף וזהו החל לעמו
לעשות לפני חג בחיותו העת לזכות להיות עיקר השמחה לשמחתי'
וכהיות השמחה מושכת החומר הרבה ומשכת ממנו יראת אלקים בעת
היא לזמנה' לקחת בין ידיו דברים המזכירים אותו כי כל שמחת
לבו לשמו ולכבודו והיא מרצו להיות המזכיר מין המשמחה כמו שהפך
עת שמחה כי נדק על אמרי פי' . וידוע ונודע טכס כי ד' המינין כולם
משמחי לב רואים . ועוד יסד' מינין אלו ענין אחד שהן דומין
לאיברים היקרים שבאדם שהאתרוג דומה ללב שהוא משכן השכל לרמון
שיעבוד בוראו כשכלו . והלולב דומה לשרה שהיא עיקר שבה' ש
רמז שישיר כל גופו לעבודתו כ"ה . והדס דומה לעינים לרמון
שלא יסור אחר עיניו ביום שמחת לבו . והערבה דומה לשפתים
שהן ימור האדם כלן מועהו כדכור לרמון שישים רסן כפיו ויכוין
דבריו וירא נהש' חף בעת השמחה וטעם שאינו מוגה במדינה
אלא יום אחד לפי שידוע כי עיקר שמחה יום ראשון הי' . ואם תשאל
שייני עזרת שיש בו שמחה גדולה לישראל למה לא היה מוטל בו .
התשובה כיום שמיני עזרת כולל לש"י וכמו שאמרו ז"ל משל למח'
שעשה קעודה כדאיתא אבמדרש ולכסוף אמר להם עבדו עמי יום אח'
שקשה עלי פרידתכם ולפיכך נקרא עזרת וא"כ אין נריך זכרון אחר .
וחג הפסח ח"ג הזכיר שהרי מזה נמסר וגופו של פסח בין ידיו
ועוד שאינו זמן שמחה כמו חג האסיף וחג שבועות ג"כ ח"ג הזכיר
אחרת כי עיקר הרגל אינו אלא נזד מתן תורתו והיא זכרונת
הגדול ליישר כל ארחותינו . וזהו ה"ל בענינו' אלו על גז הפסח
והאמנתי כי יש אל המקובלים סודות מופלאים סודות הולבם ושלשת
המינין : דיני המזוה מה שאמרו ז"ל שד' מינין אלו מזוה ח' הן
ויעבדין זה את זה כשאין לו אבל אם יש לו ונטלן בזה אחר זה יא' .
דקי' לולב ח' א' א' . ונטלין לולב' א' ואתרוג אחד ושני כדירעבה
ושלשה כד' הדס כד' כלומר שהיו עליו עשויים תלתא תלתא בקנה
כיון שרשם בגמרא ולזה רמז הכתוב כשקראו עבות ושיצור ארבו
של' ולב לכל הפחות ד' שפתי' והדס וערס' ג' טפחים שהן אצבעות
בגדלו ושיעו' אתרוג אין פחות מ' וככ"כ . ודין הדברים שהולבם
ואתרוג

ספר החינוך מן ספר ויקרא פירשת בהר

על זמנים . תשובת דבר זה מה שהקדמתי לך בראש ספרי כי כל
ענין התורה תלוי בפי' המקובל וכונה כתובים נראים כהפך זה מזה
וכמה קושיות וכמה סתירות יתחדשו על כל מי שלא ידעו ואשר ידעמו
על כוונת יראת כי כל דרכיה דרכי נועם . וכל נתיבותיה שלום ואמת .
וכן באתנו הקבלה שאנו וספרת דיוכל לרין מניין כפה . וזווי הספירה
הכתובה בוס ווסה אינו אלא השגחה בימים וזמנהגן של ישראל בכל
מקום כן הוא ואצ"פ שאינם נביאים בני נביאים הם . וכעין ענין זה
נזאנו בתורה בלשון וכירה דכתיב בענין עמלק וכירה ועל דבר מרים
זכרה . וכתיב גם כן וכירה בענין יליאת מצרים . ועל זכירת
מצרים באתנו הקבלה לעשותה כפה וכמו שאמרנו ל' בכרכות אמות
ויצום דאורייתא ושאר הזכירות די לנו הם הזכירת הלל כלבו
השגחתנו על הדברים . מדינו המנוחה מה שאמרנו ל' שאין חיוב
מזות מנין זה אחר כבוש וחלוק הארץ שאמרנו ששנים תרע שדך ושש
שנים תומר כרוך עד שיהיה כל אחד ואחד זוכיר ארצו ומשלה שבת
ראובן ונד וחמי שבת עמשה מנוה זו בטלה לפי שכלו היובלות מחלונו
הומן וליך שאמר וקראתם דרוור בארץ לכל יושביה בזמן שכל
יושביה עליה דוקא וגם שלא יזיו מעורבים אלא יושבים בתקנים .
וכזמן שהיובל נוגה בארץ נוגה בחוזה הארץ שאמר וכל הוא כלומר
בכל מקום ובזמן שהיובל נוגה דין עבד עברי ודין בתי ערי חומה
ודין שדה חרמין ושדה אחוזה ומוקלני גר תושב . ונוהגת שביעית
בארץ והשעטת כספים בכל מקום מן התורה בזמן שהיובל נוגה
בזמן שאין היובל נוגה אין נוגה כל אלו וולת שמיטת כספים
בשביעית בכל מקום נדכריהם ושת השמיטה אי זו היא הכי אשקוף
במסכת ע"א כמימריה דרב הונא בריה דרב יהושע ב"ר שזיא שנת
יו' לפרט לדעת רש"י ל' . ושנת י"ח לדעת רבינו חננאל . וכל
ענין שמיטת כספים יתבאר יפה בפרק אחרון דמוסכת שביעית
(הל' שמיטה פ"י) . ויתר כל פרטי דיני שביעית הם במוסכת
הבבא על זה וענין מנוה זו שהיא למנות השנים וזמנהגן ל' בספר
ובמקומות אחרים . וכבר כתבתי למעלה כי זאת המנוה נסורה
לכ"ד דיינו הסנהדרין שהם נקראים עיני העדה ושאינה נוגהת אלא
בזמן שהיובל נוגה :

שלא לתקוע בשופר בעשרי בתשרי שהוא יום הכפורים שאמר
והעברה שופר תרועה וגו' ביום הכפורים תעבירו
שופר בכ"ד ארצכם וגו' וקראתם דרוור וגו' . וידוע שמלות
התקיעה ביום זה היא לפרסם חירות כל עבד עברי שיא' כלי דמים
ואין עניה בענין תקיעת שופר בראש השנה שהתקיעה היא אנו
עושים לקבוע נחשבתנו על ענין יקירת ילחוק ולציר כנפשו לעשות
גם כנו כמורה ללכת הש"י ומתוך כך תעלה זכרונו לפני הש"ת
לטוב כלומר שנהיה זכאים לפניו וזאת התקיעה על ויכל היא לפרסם
החירות כמו שאמרנו . בשרשי המנוה לפי שידוע כי קול השופר
תעורר לב"א אם לשלום אם לנחמה . וענין שלוח העבד שעבד את
אדוניו וזון רב הוא קשה מאוד בעיני אדוניו על כן לעורר לב הכריות
על הענין ולחזק נפשו ולהזכירם על המנוה כשזכרם את קול השופר
כראותם כי הדבר השוה הוא בכל הארץ וזה הכל עושים כן לנפשונו על
זה שאין דבר שיחזק לבות בני אדם כמו מעשה הרבים ובתאור החכם
יצר רבים נחמה גם העבד בעצמו מתעורר לנחם ככל העבדים
מתחת ידי רבו אשר אהב כשזעזע קול השופר ומתוך כך המנוה
מתקיימת לשוה הכל ברשות אדון הכל . דיני המנוה כגון בתי זה
שופר תוקעין ביום זה ואיו ברכה עוכרין בו . וכבר אמרנו ל' דרך
כלל במוסכת ראש השנה שזה היובל לראש השנה לתקיעה ולכרכות
ובמנוה שופר דר' הסדר פתח נדבר בו קצת בי"ח כמנהגנו . ומ"מ
אע"פ

מותם הוא ומכנים לבורה . ופי' מירך כלומר שהמרת
ובהרשת אותם ולא עשית מהן הפקר לא תבצר אותם עד
שתפקירה זהו דעת רש"י ז"ל כי הוא סובר שהשגור שדהו
ופירותיו שביעית אין הפירות נאסרין וכן כתב בפירושו שבוסה
וביבמות . וכן הדבר למד מדין תורה בראיות נכונות ומה שאמרנו
בתורת הכנים ואת ענבי מירך לא תבצר מן השמור בארץ אי אלה
בוצר בעוד שהיא שמור חסור לך לבצור מהם . אבל לא שאסרו
הפירות בכך . והרמב"ן ז"ל פי' מירך כלומר גפן שלא עבדוה ולא
זמרו אותה כי כל גפן שלא יזמר ולא יעבד אחר שיקרא כן . ויאמר
הכתוב שאפילו כרם הנזירות לא תבצר בדרך שבולרין בשאר השנים
וכל שכן כרם שנעבד : ושרש מנוה זו עם נזות שביעית שלפניה
אחד הוא והנה שכתתי לך מקומה איה ושם תנוא בחיזה מקום
נוהגת ובאי זה זמן והמסכתא הבנויה וכל ענינם אלה והיא מוסכת
שביעית שם יתבאר כל דיני מנוה אלו בארוכה טובה ללמוד ותלמוד :
של למנות השנים שבע שנים עד היובל בארץ ישראל אחרת כ'
התנאלנו בה שאמר וספרת לך שבע שבתות שנים שבע
שנים שבע פעמים . וזאת המנוה כלומר זאת הספירה של שני
שמה עד שנת היובל היא נמסרת ל"ד הגדול כלומר הסנהדרין וכן
היא המנוה שהיו מונין שנה שנה ושכונ שכונ של שנים עד שנת היובל
כמו שאמרנו מנין ימי העומר אחר כן נקדשין שנת החמשים כשבתית
הארץ ולקרות דרוור לכל העבדים והשפחות וכל הקרקעות חזרין
לבעליהן . בשרשי המנוה על כד הפשט שרצה הש"י להודיעו
לעמו כי הכל שלו ולכסוף ישוב כל דבר לאשר חפץ הוא ליתנה בתחלה
כי לו הארץ כמו שכתוב כלי כל הארץ ועם מנוה זו של הספירה של
מ"שנה ירחיקו עצמם שלא יגזלו קרקע של חברם ולא יחמדוה
בלבם כדעתם כי הכל של אשר חפץ האל שתהיה לו וענין זה של ויכל
דומה לנוה שנוהג לעשות בתלכותא דארעא שלוקחים ארבות מוזמן
לזמן מערי הכפורות אשר לשריהם להזכיר להם יראת האדון וכן הדבר
היה שרצה הש"י שישוכם כל קרקע לאשר לו אחות הארץ עמוה כהיכן
כל עבד איש יא' מתחת ידו ויהיה ברשות בוראו ואולם תלכי ארץ יעשו
כן ליראתם מן ימורדו השמים בהם . והאל ב"ה לזעמו כן לזכותם
ולחטייהם כיה"ש . חפץ להטיח להם בטובו הגדול . ועוד שנועתי
מתבני' שיש בענין היובל קוד נפלא וכי בו נרמזו כל ימי עולם שנינו ג' . גם
בענין השביעית שנצטוו למנות השנים שבע שבע ולא שמונה שמונה או
תשעה תשעה או פחו' מהן ג' בזה אמרו שיש ענין של חכמה גדולה וטוב
ידעוה הם ולא יראו לחוסרו לכל אדם ואף כי לא נגלה לנו קודם
השגחנו בדבר הזה האזינם הקף השביעי' דור בהרבה מיוצגונו כגון
מחוקקים בתלמוד שנת ימים וכשביעית נשבות ואחר שבע שביעי' של
שנים ג' כשכות שנה אחת והנה היובל שאלו עלי . והנה חג המסכת
שהוא שבעה ימים וחג הסוכות כזו כן שבעה ואחר השבעה כזו
העצרת וכמו כן נמנה שבע שבתות ומסכת עד עצרת ואחר מנין
השבעה כחג העצרת וכמו כן נמנה כריתת ברית שהוא דבר
הנוגע לקיום ענין על חשבון שבעה כזו שכתבנו כי את שבע כשנת
תקח נזירי . וכן בליגס שהיה חכם עשה מובחנות שבעה וכזו כן
לשון שבעה שהוא מתורגם קיום אמרו מן החכמים שהוא נגזר מלשון
שבעה וכן רבים העליתים עתה כפי עטי' . ואתה הבן היקיר תזכה
ותחקור ותראה ותרכה הדעת ותבין בדברים ואנכי כבר השלמותי
נזלאתי ואת להעיר רוחך בשאלה . ואם תשאל למה חייבנו ל'
למנות השנים שבע מדכתיב וספרת לך ולא רחמינו מעולם שיענה חכם
יעני ספרו ולא הוזה ימי ספירתה ואצ"פ שכתוב בהם וספר לו וולתי
שתיבס שיתנו לב על הימים ולא שיתחייבו למנותם שנה ולסדרך

שלה שלא נאספו מירות האילנות שגת היובל כמו שאנו אוספין בשאר השנים שאחד ולא תבצרו את נזיריה . והוא אזורה דרך כלל לכל מירות האילן והזוהר הכתוב ביובל שמירות האילן אזורה כפי עצמה ובתבואות אזורה כפי עצמה כמו שבשביעית וכמו שכתבנו לזמנה והדן בשניהם כלומר בשמטה וכיובל בלאוין אלה אחד הוא ומשרש אחד ועלה הכל לפי הדומה ואין הצורך להאריך על כולן וכבר כתבתי כי כל זה אינו מורה אלא בארץ ועל תנאי שיהיו כל יושביה עם עליה ויהיה כל שבט ושבט דר במקומו :

שלו שגדן בדין מקח וממכר כענין שגותה המורה עליו כלומר שיצ' לדדן שתתקיים המכר בין מוכר למוקח ויש לדדן שאין לה קיום והוא חובה עלינו לדון בניהם כמוזת התורה ואע"פ שכלו מוזת אחרות על זה כמו שכתוב בפ' משפטי' שנטונו לדון בדין מועין ונטען וכן מוזיק וניזק וכיוצא בזה וכל מקח וממכר בכלל טוען ונטען הוא - אע"פ כהם המצוה על ענין המקח וממכר מיוחדת מפני שהוא דבר תמידיו אל הכרויות שאי אפשר לכתי' אדם לחיות אפי' יום אחד ולתנו ועל זה נא' פרשת ובי תמכרו וגו' . ואתה מוצא שגד דרכה של תורה הכרבה מקומות שלפי מורך הדבר או מומר שבו תיחד המצוה בו וכמו כן נכפול האזרות בדבר פעמי' רבות כמו שאתה רואה באזרות ע"פ שכתבתי בפ' מקומות . וייחד האזורה בחולך לבדו לפי שהיתה מצויה ברבה אותה העבודה הרעה וכן בלאו כענין שבי"ב אזרות בתורה ובתיימה האזורה בו בקת' מלאכות כמו שבפרש' והולאה ואף על פי שיש בהן מדרש אס לחלק יא'ת אולללו . אין המדרש לנו קתורה הרבה פנים לתורה . שורש הדיני' ידוע שהוא דבר שגל בני איש מעיד עליו ומבקש אותו כי בדין יתקיים ישוב בני אדם - מדיני' המצוה מה שאמרו ז"ל שדיני' המקח והממכר חלוקים לפי הדברים הנמכרים והנלקחים שהקרקעות והעבדים נקנים בכסף ובשטר וחוקה ובכל אחד מאלו כיצד בכסף וכיצד בשטר וכן בחוקה יש בהם פרים רבים כמו שגא בקידושין בפ' קנה ומטלטלין נקנים בדרכים אחרים יש מהן שנקנים בהנבחה ואלת הקנייה גדולה ומוספת לכל המטלטלים . ויש מהן שנקנים בקנייה פחותה מזה והיא הנשיכה - ומהן שנקנין בפחותה מזה והיא המסירה והביאו ז"ל ראייה על היות המטלטלין פריכים אלו הקנייות ושאינן נקנין מן הקרקעות מדכתיב או קנה מיד עמיתך כלומר דבר הנקנה מיד ליד וכמו כן הביאו ראייה על קניית הקרקעות בכסף ובשטר ובחוקה ומכתובים אחרים כמו שבא בקדושים . ואין ספק כי אלו הקניות כולן מתקנת פקמים הן והביאו הכתובים לסמוך בהן דהריהם והאמת כי חכמתם היקרה העתידה להגלות על ידם היתה הרמוזה וגמזה בתוך הכתובים דהיינו שאותן אסיכותות כלמודות הן מתוכן . ואמרו ז"ל בגמ' דבר תורה מעוט קניות אף במטלטלים . אבל טעם הדרכים חשיכה בהן גזירה שמה ואמר לו מוכר למוכר נשרפו חטיף בעליה ומפני שתקנת המשיכה כעשית על זה אמרו ז"ל שאם היו המטלטלין נשרפות של לוקח אע"פ שבשכר אותו מקום למוכר מוכרן שהרשות הוא של לוקח ועיניו תמיד עליו ואם יארע שום מקרה בחותן מטלטלין גם הוא יכול להרגיש בענין כמו המוכר וישתדל בהצלה שבזו לא יקנה במשיכה אלא בכסף בדין תורה . וכן אם הלוקח שוכר אותו מקום שהמטלטלין בו גם בענין זה לא תקנו בהם משיכה ומסירה והנבחה ואם גם כן שהקרקע נשכר עם הדברים שהוא נלקח והוא כסף ושטר וחוקה שהשכירות קנייה היא ליומים . ואמרו גם כן כשם שמקומו של אדם קובעו לו כן כליו קובין לו בכל מקום שיהיה לו רשות להניח אותו ומכיון שהיה המטלטלין בתוך הכלי אין אחד מהם יכול לחזור בו אלא הריהם כיון שהגבויין או כמו שהזכרנו בתוך ביתו אבל כל מקום שאין לו רשות ללקוח להניח שם הכלי

אע"פ שאמרו ז"ל שאין הן חלוק קניית בניהם דכראש השנה שאל להיות נשכרת לא היו תוקעין אלא כבית דין וכיובל תוקע כל יחיד ויחיד כל זמן שב"ד יושבין בין כפי כ"ד בין שלא כפניהם . וכן יודיע המצוה מה שאמרו ז"ל כי מראש השנה ועד יום הכיפורים היו העבדים אוכלים ושומרים ושומרים כבית אדונם לא נפטרים לבתיהם ולא האדון משתעבד בהן כיון שהגיע יום הפטורים היו תוקעים הכ"ד בשופר נפטרים לבתיהם וכמו כן שדות חורת לבעליהם ורבים מפרטי דיני יובל בערכין ודיני שופר בנוסכת ראש השנה (ומס) . ונוהגת מצוה זו בארץ ישראל בזמן שהיובל מוגז והרי כתבתי לך בסמוך איזה זמן היובל מוגז ושניות יובל מסורה לב"ד . ואם עברו כ"ד יל ואלא תקעו בשופר אע"פ שגשת לחו העבדים והמזרזו השדות לבעליהן מכלי תקיעה בטלו מוזות פשה זה :

שלב לקדש שנת החמישים כמו שנת השמיטה כלומר בביטול העבודה בארץ והפקר המזומן בה שאמר וקדש השב ארץ שנת החמישים שנה . ובאר הכתוב שצנין הקדושה הוא שיהיו מירותיה ובתואה נפקרים ושהיו יולאין העבדים מתחת יד האדון שאמר הכתוב אחר כן וקראתם רדור בארץ לכל יושביה . כלומר מירות לעבדים כי יובל הוא קדש תהיה לכם מן השרה האכלו את תבואתה . כלומר שתיה התבואה הפקר ולא יספה כל אחד ואחד לביתו . מושרשי המצוה מה שכתבתי במזות מנין השנים מצוה ראשונה שבפרשה זו ושרטה ה"ל לזכות עמו בקבלת מלכותו ועלו כמו שכתבנו שם וכאן היה מקומו . מדיני' המצוה מה שאמרו ז"ל שכל שאסור בשביעית מעבודת הארץ אסור ביובל וכל מה שמותר בה מותר בה . והחיות על העושה שזה בשניהם . ודין הפירות האכילה ובביעור שזה בשניהם . יתרה שביעית על היובל שהיא משטת כספים ודוקא כסופה . ויתר יובל על השביעית שמשטת קרקע ומזניא עבדים ובתחלתה . ושנת יובל אינו עולה לזוכין שני השבוע אלא מוזנין תשע וארבעים שנה שהם שבע שנים שבע פעמים ואחר שנת השמיטה שהיא בשביעי' האחרון עושין יובל בשנת החמישים . ושנת אחד וחמישים עתה חילין למזות יובל אחר היות התחלת שש שנים של שביעית . ונוהגת מצוה זו בארץ ישראל וכמו שכל יושביה עליה כמו שכתבנו לזמנה ומן הדומה שהיו הסנהדרין מתקבלין בקידוש שנה ומכריכין עליה לקדש שנים ואחר כך תוקעין בשופר וכן כל יחיד ויחיד תוקע גם כן ברשותו ויקול נשמע בכל הארץ והעבדים נפטרים לבתיהם והקרקעות חוזרין לבעליהן . ויתר פרטים במסכת ערכין (ומס) ועובר על זה ועובד אדמתו ביובל עבודה האסורה וכן אם לא דעה לזלזל עבדו חפשי בטל עשה זה ולבד שאבר על לאו . וכמו שכתבנו בסדר זה בע"ה ועונשו גדול מאד שהוא כאילו כופר בראש השנה :

שלב שלא נעבוד בארץ שגת היובל כמו שזכרנו מעבודתה שגת השמיטה שבאחד ביובל לא תזרעו . כמו ש'ל בשעטה שדרך לא תזרעו וכמו שהשמיטה באחד בה עבוד' הארץ בין עבודת האילנות כך היובל ולפיכך אמר לא תזרעו על הכלל וכלול ארץ ואילן : מושרשי מלות היובל כתבתי במזות ראשונה שבסדר זה עה שיכולתי : דיניה כענין עבודת הארץ והאילנות כמו בשביעית ובכסף תלזה מצוה פ"ט כתבתי קצת מן הענינים לעורר לב הקורא על עניני המצוה כמנהגי עייף שם אס תחטוף בו :

שלב שלא נקאר ונלקוט סמימי תבואות שנת היובל כמו שאדם קונר שאר השנים אכלים לנו לעשות בדבר שינוי שאמר ולא תקצרו וגו' . וכל הענין כמו שפרשנו בסמוך בפעמי' שביעית :

לכל
קוה
לעמו
ת .
גרה
כל
כל
זה
יה
ית
אית
לכדו
חיוכ
וש
שכט
איתו
שכל
יומר
יונה
עית
גרה
סוס
קא
שנת
וכל
עית
בת
פרא
זורה
אלא
אמר
גורו
זות
מיס
אלו
שנת
ית
רס
ופר
את
ריות
אמר
על
כחם
רבים
למה
זיה
רן
כות
מ"מ

ספר החינוך מן ספר ויקרא פרשת בהר

אכלי אוכלו (אינו) קונה לו שום כגון רשות הרבי' וכן רשות מוכר -
וחכל וקום אמרו חכמים לענין רשות מוכר שאם אחר לו מוכר ללוקח
קנה בכל זה או אפילו לא אחר לו בו אלא שקנה ממנו ברשות המוכר
כלי אחד והגביהו כדי לקנותו ואחר כך קנה פירות והטחון בתוך הכלי
מיד קנה אותו שמפני ההנאה שיש לו למוכר במוכרת הכלי אינו מקפיד
על מקומו של כלי וכאילו הכלי ברשות הלוקח חשנין ליה -
והמורה אינה כן שאין המורה קונה אלא ברשות הרבי' ובחבר
שאינה של שניהם - וקנין המורה הוא כמה שאין דרך בני אדם לרוב
גדלן להגביהו ולא אפילו למשכן כגון הסמיכות הגדולות וכיוצא בהן
שאי אפשר לבני אדם לזוז אותם כי אם בטורח רב וכריכוזי בני אדם
והמשיכה אינה כן שאין המשיכה עושה קנין אלא בסמיטה והוא יחיד
וכן לזד רשות הרבי' שדרך בני אדם להניח שם כניהם
וכל הקודם להניח שם כליו אין חבירו רשאי לסלקו וכמו כן
קונה המשיכה בחצר שאינה של שניהם וההגבהה קונה בכל
מקום לפי שבגופו הוא תגובה וכן הוא קונה וגופו רשותו הוא בכל
מקום ועוד יש קנייה אחרת בקרקעות ומטלטלין והוא החליפין וזאת
הקנייה היא מורגלת לפניו בישראל וענין החליפין הוא שאלם מחליף
בהמתו כשהמת חבירו או כלי בכלי או כליים בקרקעות ואמרו
חכמים בכל אלו שכיון שמשך האדם הכלי מחבירו וזה חבירו באותו
הכלי האחד שהוא רוצה לקנות ממנו בכל מקום שיהי' ואם יאמר בו שום
אבירה לאחד לצורך זה שזכה בו עכשיו בחליפין - ודין קניית החליפין
אינו אלא בכלים אבל לא בפירות שאין הפירות עושין חליפין שהרי
בפירות מוצאנו באותו כתוב שלמדנו מזה החליפין שבכלי הן כמו
שכתוב לפניו בישראל שלף איש נעלו כלומר בית יד שלו וזהו הכלי -
ומ"ם אע"פ שאין הפירות עושין חליפין לקנות בהן כמו בכלי
בקנין הן כתורת חליפין כלומר בכלי יכול אדם לקנותן
בדרך חליפין שיתן אדם לחבירו כלי ויזכה בפירות חבירו בכל מקום
שהן מה שאין כן במוטבע שהמוטבע אינו נעשה חליפין ולא נקנה
בחליפין לפי שדעתו של אדם על הצורה והצורה עשויה להכחיל הרצון
כמ"ן או גדולי המדריות ועל מה שאינו דבר קיים אין לב הכריות שומע
בו לקנות בו ועל כן אינו נקנה בחליפין ולא נעשה חליפין אבל מוטבע
שאין חשיבותו מחמת הצורה נקנה בחליפין ונעשה חליפין בכל שאר
המוטלטלין ואיזהו זה מוטבע שפסלתו היולכות או בני המדינה וכדאמר
ריש לקיש פרק הובב אפי' כמים מלא מעות ותרומה רבי אבהו כדניר
ביאקה ואנגר'א חד פסלתו ונלכות וחד פסלתו נדינה ואין הכוונה
באמרנו שאינו נעשה חליפין ולא נקנה בחליפין שמי שמשך פירו' תחבירו
בכך וכך נעשה לא יתחייב לתת לו המעות דודאי יתחייב להשלים לו
מעותיו וכיון שמשך פירותיו אבל הענין הוא שאינו נעשה חליפין
שמי שהיו לו שיק של מעות מוטבע שאינו נפסל כמו שאמרנו ומשך
תחבירו כלים או הפסד או פירות ואמר לחבירו הריני משך פירות
אלו חליפין אותו שק של מעות שיש לי בבית שיש בו מזה דינרים או
(כ"א חין) תחירו וזכה באותן דינרים כלל ואם נאכדו אחר שמשך זה
הפירות בשום נד ואפילו באונס לא נאכדו לו כלל אלא חבירו ומחייב
הוא לו להשלים הדמים מ"ם דלא כתורת חליפין איתמר אלא כתורת
דמים - וכן הוא עכא"ר כריש פרק הובב שאמרנו שם הובב קונה
את הכסף ומא' לאו חליפין ולא בדמים - ומקמי שם פי הכי קונה
מחייב מוכרו ליה כלומר דלא נפיל לשון קנייה אלא בדבר ידוע אבל זה
מכאן הוא לו פי זה דמים שירצה ומתן תני מחייב כלומר מחייב הוא לו
לתת לו את הדמים וכיון שמשך ממנו הפירות ואינו יכול לחזור בו -
אבל הנותן לחבירו מעות לקנות ממנו פירות אינו מתחייב בעל
הפירות לתתם לו שזו היא תקנת חכמים ז"ל שלא לקנות בכסף אלא

במוטבה אבל מ"ם תחייבוהו ז"ל לקבל מי שפירע לפי שחזר כדמיון
ואחר שפירע מעשה עם חבירו שקבל ממנו מעות - וקנייהו של
חליפין שהיא נקראת לחכמים ז"ל קנין היא קנייה בכל דבר בין בחבר
בין בחתמה ובכל תנאים שבין אדם לחבירו אלא שזהו לדין כל דבר
וזאת הפעולה בישראל - ודין מי הוא רשאי לטכור ויתקיים מחברו ודין
אינו רשאי כגון כן דעת ושאינו כן דעת - ודין מוכר דברים שבתם ואינו
מכרם כל הענינים שצריך לפרש - ודין נשייר בממכרו שום דבר כגוף
חי בפירות - ודין מנרים שצריך אדם להזכיר במוכר קרקע ואם
הזכיר קצתם ולא כלם היך תורתו - ודין מוכר מומין שאינו שלו
מה דינו - והחליף שבין מלוה וכוין או מלוה ויהיב - ודין המנכה
פס חבירו שאם ירצה למוכר קרקעו שימכרוהו - ודין המוכר
קרקעו על דעת לנשות שום ענין ולא עלה בידו לנשות אדם יתקיים
וכרוזת לאו כגון המוכר אותו על דעת לנשות אחר ישראל ולכסוף
לא עלה שם וכן כל כיוצא בזה - וזה שאינו חוזר על דעת לנשות
שום דבר לא שפרס המוכר אותו דבר בשעת המכר אלא שהכריות
יודעות מתוך מעשיו ודכרוזו שכן חשבו - ודין מכירת הקדשות או
כתיבכסיות כיצד ולח"ה הענין הותר המכר בהן - ודין קניית
שטרות שצריך בהן מוסרת השטר וכתובה מזה אחר שפרס בו שאל
מוכר לו אותו שטר וכל שבדא דאית ביה - ודין נותן מעות
לחבירו לקנות לו דבר וקנאו לעצמו באותן מעות שהיא כזה -
ודין שלשה שנתנו מעות לאחד והלך וקנה במקצת הדמים היאך
יחלקו - ודין מה שאמרנו שבארבעה פרקים לנשנ מעות קונות
לענין קונה בהמה ולפיכך אמרו ז"ל בפרק אותו ואת בנו שמשחטין
את הטבח על כרחו וכאוקמתא דרבי אלעזר אומר רבי יוחנן שפרס
דארבעה פרקים אלו הפעויר דכריהם על דין תורה וכדאמר רבי יוחנן
אמר רבי יוחנן דבר תורה מעות קונות - ודין מוכר בהמה ומנאלת
טריפה מה דינו - ודין מוכר אומר כוונה ולוקח בחמשים והלך כל
אחד ואחד ואחר כך לקחם שם - ודין מה שאמרנו שאין אדם מקנה
דבר שלא בחל לעולם - ודין בעל המכר - ודין שלוחו של אדם
ושותפו במקחו ומוכרו בהפסדו ובשכרו - ויתר פרטי סמוכה רבים
יתבאר בפרק ראשון ומקדושין ובפרק רביעי ושמיני ותשיעי ומציעא -
ובפרק שלישי ורביעי וחמישי וששי ושביעי ובתרא - וקלף ובהן
במקומות אחרים מפורשים בגמרא (ת"מ סו') - וגוהגת בכל
מקום ובכל זמן בזכרים כי להם לעשות דין - וכית דין העובר על
זה ודן בין מוכר ללוקח שלא כדן שזתה על זה וזתתה שלימה בטל
עשה זה וזלתה אס עשה כן מדעת שניהם שאילו כהקבל שניהם רשאי
דכל תנאי שנמוון תנאי קיים :

שלו שלא להנות אחד מישראל בין זכר בין נקבה במקח וממוכר
שנאמר ובי רמזכרו ממכר ר' עמימרין או קנה מיד
עמימרין אל תנונו איש את אחיו - ואמרנו ז"ל בספרא אל תנו
איש את חבירו או איבת ממון - ובגמרא אמרו ז"ל מיד עמימרין דבר
הנקנה מיד ליד כלומר מטלטלין ואין נכח בהדרש שלא יזכיר הכתוב
על חנאות הקרקעות כמו כן אלא הענין הוא לומר שדיני החנאה
כגון החלוקים שאמרנו ז"ל בחנאה שהיא חנורת בית משתות -
ודיניה כפחות משתות - ובשמות אינו נהנין בקרקעות אלא
במטלטלין - ועוד דרשו בזה הכתוב אם באת לקנות קנה מישראל
שנאמר או קנה מיד עמימרין ואולי זה שדקדקו בכלן להיות דיני החנאה
במטלטלין לכד לפי ששנה הכתוב בלאו זה שאמר וכי תמכרו מוכר
דמשמע כל מוכר בין קרקע בין מטלטל ואח"כ יחד האזרה
במטלטל שאמר או קנה מיד דמשמע דוקא מטלטל שהוא נקנה מיד
ליד למדו מזה לומר שיש במטלטל דין מיוחד שאינו בקרקע וזהו
ת"ר

חורת המזון בקלת לדין שבו אכל עיקר האזרה בין בקרקע בין במטלטל היא חמת שהזרנו שלא להזנות את הכרית לדעת אבל החלוק שביניהם הוא שחלאת אונאה במטלטל ביתר משתות שיטלטל המוכר מדעת הכרית שלא לסבול אונאה יתרה מכן במטלטלים - אכל בקרקע לפי שהקרקע דבר קיים לעולם דרך הכרית למחול בו כל אונאה אחר שלקחו אותו וכעין זה שאמרנו ז"ל על דרך ההפלה שהקרקע דבר הטוב כל כסף הוא והראיה לדבריו אלו כלומר שאיסור אונאה אף בקרקע שהרי עיקר הזהרה זו בקרקעות הוא דכתיב בה וכוונת שמואל שפרשם וכו' דעת הרמ"ב ז"ל בענין זה וכוונת שכתב בס' החומש - שורש המצוה ידוע כי הוא דבר שהשכל מעיד עליו ואם לא נכתב דין הוא שנכתב שאין ראוי להיות בני אדם וזכין דרך סקר ותרומות אלא כל' וזכה בעמלו במה שיחננו האלקים בעולמו בחמת ובניסור ולכל אחד ואחד יש בדבר הזה תועלת כי כוונתו לא יזכה אחרים גם אחרים לא יזכו אותו ואף כי יזכה אחד יודיע לרעות יותר ויחזר בני אדם אולי הכניס לא יזכו וירמזותם בני אדם וימלא שדברים שיש לכל ושהוא תועלת רב ביסודי של עולם והשם כ"ה לשבת ירו - מדיני המצוה מה שאמרנו ז"ל שהמוכר והלוקח שניהם מזהרים באזהרה זו שאמרנו וכי תמוכרו מוכר או קנה ולא יאמר הלוקח דרך המוכר לדעת שווי ממוכרו ואחר שהוא מוכרו לי בדמים קלים אין עלי עון שאינו כן אלא שניהם באזהרה - וכוונתו שניהם בדיני החלואות כמו שחלקנו ז"ל וכן הוא במשנה אחד המוכר ואחד הלוקח יש להם אונאה וכל עי שתאנה מהם יכול לחזור בו - ואמרנו ז"ל שישור האונאה שמחזירין אותה ויהיה המקח קיים הוא שנות הנתן או שנות הדמים ושיעור האונאה שאין מחזירין אפילו אותה ואז"ל שאין מכללין המקח בשבילה הוא פחות משנות המקח והדמים אכל היה בדבר שנות באחד מהם כלומר שנות המקח או שנות הדמים מחזירין האונאה - ושיעור האונאה שכתעלה המקח כולו הוא כל זמן שהאיתר משנות המקח והדמים שהלכס היא כשחלף דאמר בגמרא שנות שנות מצותנו כוונתו כלומר שחס האונאה אינה יתירה על שניהם לא יתבטל המקח אלא יחזיר האונאה - וזה שאמרנו שבאונאה שיתרה על שנות יתבטל המקח - ואז"ל שזה הלך לבינתו במצותנו וזה במירותנו דוקא שזה לחזור בו וני שנתאנה - אבל כל לחזור בו החלוקה נוחות שנתתיקרו הפירות כתיבם או כמעשה אחרת אין שומעין לו וחסם דאמר ליה נישנתאונה אי לא דלוניתן לא תנית הדרת כך וכן הוא הלשון בגמרא ורב תשדא הוא דאמר לטובתא כלומר דאמר ליה נישנתאונה למאונה שבעת המוכר הרווח היה ענין וכבר כתקיים מוחביטו או נוקמתו נחמתן מה זה שכל לבטל אותו המאונה שבעת ליה רובי מוחלה - כי רבותינו לא בטלה הדברים אלה ונחמת המאונה מוכיח שהוא רוצה בדבר הדברים קיימין - וזהו ששנינו שפית ונחמתו רעות לוקח יכול לחזור בו כלומר ולא עובר - רעות ונחמתו שפית מוכר יכול לחזור בו כלומר ולא לוקח - ואמרנו ז"ל בעניני האונאה שאין ראוי להיות דין המורה או הסוטל כמשך לעולם אלא זמן קצוב הוא שנתנו בדברים כדי שיתקיימו ענייני המקח והמוכר בין בני אדם והזיון שנתנו אינו שזה בכל הדברים וגם אינו שזה בלוקח ובמוכר כי בכל סחורה שתיה כחלוק המטבעות נתנו בה שיעור כדי שיראה אותה הלוקח לשולחני אס הוא כדרך - ואם הוא כפרי יהיה השיעור עד יום השוק שיעלה לכרך או למקום ששולחני שם - וכשאר כל הסחורות אין חילוק בין כפר וכרך והשיעור בהן הוא כדי שיראה האדם מה שלקח לתגר או לקרובו ושיעורו לפי ראות עיני הדיין שאי אפשר לקבוע בענין זה חשבון שעות - ורבה נתן טעם בגמרא בחלוק המטבע עשאר סחורות - ולאמרן דרך

חורת המזון בקלת לדין שבו אכל עיקר האזרה בין בקרקע בין במטלטל היא חמת שהזרנו שלא להזנות את הכרית לדעת אבל החלוק שביניהם הוא שחלאת אונאה במטלטל ביתר משתות שיטלטל המוכר מדעת הכרית שלא לסבול אונאה יתרה מכן במטלטלים - אכל בקרקע לפי שהקרקע דבר קיים לעולם דרך הכרית למחול בו כל אונאה אחר שלקחו אותו וכעין זה שאמרנו ז"ל על דרך ההפלה שהקרקע דבר הטוב כל כסף הוא והראיה לדבריו אלו כלומר שאיסור אונאה אף בקרקע שהרי עיקר הזהרה זו בקרקעות הוא דכתיב בה וכוונת שמואל שפרשם וכו' דעת הרמ"ב ז"ל בענין זה וכוונת שכתב בס' החומש - שורש המצוה ידוע כי הוא דבר שהשכל מעיד עליו ואם לא נכתב דין הוא שנכתב שאין ראוי להיות בני אדם וזכין דרך סקר ותרומות אלא כל' וזכה בעמלו במה שיחננו האלקים בעולמו בחמת ובניסור ולכל אחד ואחד יש בדבר הזה תועלת כי כוונתו לא יזכה אחרים גם אחרים לא יזכו אותו ואף כי יזכה אחד יודיע לרעות יותר ויחזר בני אדם אולי הכניס לא יזכו וירמזותם בני אדם וימלא שדברים שיש לכל ושהוא תועלת רב ביסודי של עולם והשם כ"ה לשבת ירו - מדיני המצוה מה שאמרנו ז"ל שהמוכר והלוקח שניהם מזהרים באזהרה זו שאמרנו וכי תמוכרו מוכר או קנה ולא יאמר הלוקח דרך המוכר לדעת שווי ממוכרו ואחר שהוא מוכרו לי בדמים קלים אין עלי עון שאינו כן אלא שניהם באזהרה - וכוונתו שניהם בדיני החלואות כמו שחלקנו ז"ל וכן הוא במשנה אחד המוכר ואחד הלוקח יש להם אונאה וכל עי שתאנה מהם יכול לחזור בו - ואמרנו ז"ל שישור האונאה שמחזירין אותה ויהיה המקח קיים הוא שנות הנתן או שנות הדמים ושיעור האונאה שאין מחזירין אפילו אותה ואז"ל שאין מכללין המקח בשבילה הוא פחות משנות המקח והדמים אכל היה בדבר שנות באחד מהם כלומר שנות המקח או שנות הדמים מחזירין האונאה - ושיעור האונאה שכתעלה המקח כולו הוא כל זמן שהאיתר משנות המקח והדמים שהלכס היא כשחלף דאמר בגמרא שנות שנות מצותנו כוונתו כלומר שחס האונאה אינה יתירה על שניהם לא יתבטל המקח אלא יחזיר האונאה - וזה שאמרנו שבאונאה שיתרה על שנות יתבטל המקח - ואז"ל שזה הלך לבינתו במצותנו וזה במירותנו דוקא שזה לחזור בו וני שנתאנה - אבל כל לחזור בו החלוקה נוחות שנתתיקרו הפירות כתיבם או כמעשה אחרת אין שומעין לו וחסם דאמר ליה נישנתאונה אי לא דלוניתן לא תנית הדרת כך וכן הוא הלשון בגמרא ורב תשדא הוא דאמר לטובתא כלומר דאמר ליה נישנתאונה למאונה שבעת המוכר הרווח היה ענין וכבר כתקיים מוחביטו או נוקמתו נחמתן מה זה שכל לבטל אותו המאונה שבעת ליה רובי מוחלה - כי רבותינו לא בטלה הדברים אלה ונחמת המאונה מוכיח שהוא רוצה בדבר הדברים קיימין - וזהו ששנינו שפית ונחמתו רעות לוקח יכול לחזור בו כלומר ולא עובר - רעות ונחמתו שפית מוכר יכול לחזור בו כלומר ולא לוקח - ואמרנו ז"ל בעניני האונאה שאין ראוי להיות דין המורה או הסוטל כמשך לעולם אלא זמן קצוב הוא שנתנו בדברים כדי שיתקיימו ענייני המקח והמוכר בין בני אדם והזיון שנתנו אינו שזה בכל הדברים וגם אינו שזה בלוקח ובמוכר כי בכל סחורה שתיה כחלוק המטבעות נתנו בה שיעור כדי שיראה אותה הלוקח לשולחני אס הוא כדרך - ואם הוא כפרי יהיה השיעור עד יום השוק שיעלה לכרך או למקום ששולחני שם - וכשאר כל הסחורות אין חילוק בין כפר וכרך והשיעור בהן הוא כדי שיראה האדם מה שלקח לתגר או לקרובו ושיעורו לפי ראות עיני הדיין שאי אפשר לקבוע בענין זה חשבון שעות - ורבה נתן טעם בגמרא בחלוק המטבע עשאר סחורות - ולאמרן דרך

שלח שלא להזנות אחד מישראל בדברים כלומר שלא נאמר לישראל דברים שיביא בהם ויצערוהו ואין בו כח להעצור מהם - ובפירושו אמרנו ז"ל כיצד אם היה בעל תשובה לא יאמר לו זכור מצעך הראשונים - היו חלאים באים עליו לא יאמר לו כדרך שאמרנו חכריו לחיוב הלא יראתך כסלתך וגו' - ראה חמרים מוכסים תבואה לא יאמר להם לנו אכל פלוגי והוא יודע שאין לו - ולא יאמר לתגר בכמה חפצו והוא אינו רוצה ליקח ועל זה נאמר ולא רנוגו איש ארת עביתך - שורש מצוה זו ידוע כי הוא לתת שלום בין הכרית וגדול השלום שהברכה בו מצויה וקשה המחלוקת כמה קללות וכמה תקלות תלויות בו - מדיני המצוה כוונת הזהרות וכמה ירוחין שהזירונו ז"ל בענין זה שלא להכאיב את הכרית בשום דבר ולא לביישם והפלגו בדבר עד שאמרנו שלא יתלה עיניו על המקח כשעה שאין לו דמים - וראוי להזהר שאפילו ברמז דבריו לא יהיה נשמע חירוף לכני אדם כי התורה הקפידה הרבה באונאת דברים לפי שהוא דבר קשה מאוד ללב הכרית והרבה מבני אדם יקפידו עליהם יותר מן המזון וכוונתו שאמרנו ז"ל גדולה אונאת דברים מאונאת

הלווי מנה ואמר לו מנה אין לי חטים יש לי ונתן לחטים במנה וחזר ולקחם ממנו בתשעים זה בודאי היה מן הדיומית אלא שאמרובו החכמים מפני הערמת רבית שהרי דבר זה נראה הוא כרביית שזה נתן תשעים דינרים ולוקח מזה : אבל אם עבר ועשה כן מוליא ממנו כל המאה שאילו אבק רבית אין כאן אלא משום גדר הוא שהמירו חכמים בדבר . וכן מי שהיתה שדה ממושכנ' בידו לא יחזור וישכו' אותה לבעל השדה מפני הערמת רבית . ויש דברים אחרים שהן כגון רבי' מוש' והתירו אותן חכמים שלא ראו לחוש בהן ולגזור כלל וזה שהתירו שימכור אדם חובו כפחות . והתירו אותו חכמים גם כן שיתן אדם לחבירו דינר כדי שיאמר לישראל אחר שילווה מנה ודרך כלל אמרו :^ל שלא אסרה תורה אלא רבית הבאה מיד לזה למלוה והענין הוא לפי שהתורה נתכפר ברוב העולם ותינתן הפרטי' על כן תזהיר ללוה ומלוה כי כן דרכו של עול' ואע"פ שאמרו כן והוא האמת ראו לכל בעל נפש להתרחק מכל ענין שיש בו הערמת רבית בכל כחן וכל המחור ומקש' לדרך לטוב רבית מישראל סופו מתרושש וכמו שאמרו :^ל שכל העוסק ברבית נכסיו מתנוטטי . גם אמרו שפרטת של רבית גורמת לו לאדם לאכזר כמה חזנות על זמון ויתר רובי פרטי המלוה כבכח מניעה פרק א' זהו נשך (י"ד ס' קס"ו) . ונוהגת בכל מקום בכל זמן בזכרים ונקבות ועובר על זה והלוה ברבית האסור מן התורה עבר על לאו מונוי'אין אותו ממש כדיינין שירדיו כ"ד לנכסיו בדרך שירדיו לנפש' בגזלו או בזקויו כדעת קצת מרבתי י"א . ואם הלוה ברבית האסור מדבריהם שהוא הנקרא אבק רבי' עבר על לאו דרבנן ואין רבי' זו ויזאה כדיינין אבל אם תפש הלוה מן המלוה בכדי אותן רבית אין מונוי'אין מידו : ואם עבר והלוה ברבית שאסרו :^ל מפני הערמת רבית לכד אין דרך לומר שאין מונוי'אין אותו מן המלוה אם לקחו שאפי' מן הלוה מונוי'אין אותו ונותנים אותו למלוה מכיון שעברו והתנו כוונתם בכך דמכיון שלא החמירו ז"ל בדבר אלא משו' הערמת רבית לא חששו בדבר כדיעבד ודיעב' נקרא מכיון שנתקיימו הדברים בין מלוה ללוה :

שמו שלא יעבד עבד עברי בעבודת פרך שאל' לא תרדה בו בפרך . ופירשו ז"ל שהיא עבודה שאין לה קצבה . וכן עבודה שאין נרץ לה אלא יעשה כדי שלא תבטל בעבד וכמו שאמרו ז"ל שלא יאמר אדם עדור תחת הנפנים עד שבאובו שהרי לא נתן לו קצבה . אלא יאמר לו עדור עד שעה פלוני או עד מקום פלוני . ואמרו גם כן בספרא' שלא יאמר לו החס' לי כוס והוא אינו נרץ לו וכן כל כיוצא בזה . אבל הביאו ז"ל במשל הקלה שבמלאכות והנזירות ליעשות וכל שכן האחרות והכלל שלא יעבידוהו זולתי בהיות לנו לעשות המלאכה היא שצטוו עליה . פרטי המלוה קצרים והנה כתבתי קצתם . ונוהגת מלוה זו בזכרים ונקבות בזמן שהיוכל נושא' ואין לחייב מלקות עליה לפי שאפשר לעבור עליה בדבור לכד יוכלו מעשה ואע"פ שאינה נהגת בזמן הזה לפי שאין קנין עבד עברי כוונת מוכל מקום ראוי לו לאדם להזהר בענין זה המלוה גם היום בהיות עניים בני היתו ולהזהר בה הרקה ויתן אל לבו כי העושר ועניות גלגל הוא שחור קעולם ומהש"ה הוא ויתנו לאשר יוטב בעיניו כל זמן שירצה ולא יתיר אפילו רגע שגם כי יכבוד כעפר כסף ויטמאהו בקרקע ויקנה קרקעות עד אין מספר וטובה הרבה יאה לו ויאבד ממנו יתק החטאי להש"י ואם ידקת תקיים בו טובה כיכל מין במינו ידבק : **שמו** שיעבד עבד כנעני לעולם כלום שלא יאמר אלוה לעולם ושלא יאמר לחירות כי אם כשן ועין כמו שבא' בכתב או בראשי איברים הדומים להם כלום איברים שאינן חוזרין כמו שבא' על זה הפי' המקובל שאל' עולם בהם העבדו . ואמרו ז"ל כפי' השולח צמ' גיטין אחר רבי יהודא כל המשחרר עבדו עובר בעשה שנאמר בהם תעבדו

הלווי מנה ואמר לו מנה אין לי חטים יש לי ונתן לחטים במנה וחזר ולקחם ממנו בתשעים זה בודאי היה מן הדיומית אלא שאמרובו החכמים מפני הערמת רבית שהרי דבר זה נראה הוא כרביית שזה נתן תשעים דינרים ולוקח מזה : אבל אם עבר ועשה כן מוליא ממנו כל המאה שאילו אבק רבית אין כאן אלא משום גדר הוא שהמירו חכמים בדבר . וכן מי שהיתה שדה ממושכנ' בידו לא יחזור וישכו' אותה לבעל השדה מפני הערמת רבית . ויש דברים אחרים שהן כגון רבי' מוש' והתירו אותן חכמים שלא ראו לחוש בהן ולגזור כלל וזה שהתירו שימכור אדם חובו כפחות . והתירו אותו חכמים גם כן שיתן אדם לחבירו דינר כדי שיאמר לישראל אחר שילווה מנה ודרך כלל אמרו :^ל שלא אסרה תורה אלא רבית הבאה מיד לזה למלוה והענין הוא לפי שהתורה נתכפר ברוב העולם ותינתן הפרטי' על כן תזהיר ללוה ומלוה כי כן דרכו של עול' ואע"פ שאמרו כן והוא האמת ראו לכל בעל נפש להתרחק מכל ענין שיש בו הערמת רבית בכל כחן וכל המחור ומקש' לדרך לטוב רבית מישראל סופו מתרושש וכמו שאמרו :^ל שכל העוסק ברבית נכסיו מתנוטטי . גם אמרו שפרטת של רבית גורמת לו לאדם לאכזר כמה חזנות על זמון ויתר רובי פרטי המלוה כבכח מניעה פרק א' זהו נשך (י"ד ס' קס"ו) . ונוהגת בכל מקום בכל זמן בזכרים ונקבות ועובר על זה והלוה ברבית האסור מן התורה עבר על לאו מונוי'אין אותו ממש כדיינין שירדיו כ"ד לנכסיו בדרך שירדיו לנפש' בגזלו או בזקויו כדעת קצת מרבתי י"א . ואם הלוה ברבית האסור מדבריהם שהוא הנקרא אבק רבי' עבר על לאו דרבנן ואין רבי' זו ויזאה כדיינין אבל אם תפש הלוה מן המלוה בכדי אותן רבית אין מונוי'אין מידו : ואם עבר והלוה ברבית שאסרו :^ל מפני הערמת רבית לכד אין דרך לומר שאין מונוי'אין אותו מן המלוה אם לקחו שאפי' מן הלוה מונוי'אין אותו ונותנים אותו למלוה מכיון שעברו והתנו כוונתם בכך דמכיון שלא החמירו ז"ל בדבר אלא משו' הערמת רבית לא חששו בדבר כדיעבד ודיעב' נקרא מכיון שנתקיימו הדברים בין מלוה ללוה :

שמו שלא יעבד עבד עברי בעבודת פרך שאל' לא תרדה בו בפרך . ופירשו ז"ל שהיא עבודה שאין לה קצבה . וכן עבודה שאין נרץ לה אלא יעשה כדי שלא תבטל בעבד וכמו שאמרו ז"ל שלא יאמר אדם עדור תחת הנפנים עד שבאובו שהרי לא נתן לו קצבה . אלא יאמר לו עדור עד שעה פלוני או עד מקום פלוני . ואמרו גם כן בספרא' שלא יאמר לו החס' לי כוס והוא אינו נרץ לו וכן כל כיוצא בזה . אבל הביאו ז"ל במשל הקלה שבמלאכות והנזירות ליעשות וכל שכן האחרות והכלל שלא יעבידוהו זולתי בהיות לנו לעשות המלאכה היא שצטוו עליה . פרטי המלוה קצרים והנה כתבתי קצתם . ונוהגת מלוה זו בזכרים ונקבות בזמן שהיוכל נושא' ואין לחייב מלקות עליה לפי שאפשר לעבור עליה בדבור לכד יוכלו מעשה ואע"פ שאינה נהגת בזמן הזה לפי שאין קנין עבד עברי כוונת מוכל מקום ראוי לו לאדם להזהר בענין זה המלוה גם היום בהיות עניים בני היתו ולהזהר בה הרקה ויתן אל לבו כי העושר ועניות גלגל הוא שחור קעולם ומהש"ה הוא ויתנו לאשר יוטב בעיניו כל זמן שירצה ולא יתיר אפילו רגע שגם כי יכבוד כעפר כסף ויטמאהו בקרקע ויקנה קרקעות עד אין מספר וטובה הרבה יאה לו ויאבד ממנו יתק החטאי להש"י ואם ידקת תקיים בו טובה כיכל מין במינו ידבק : **שמו** שיעבד עבד כנעני לעולם כלום שלא יאמר אלוה לעולם ושלא יאמר לחירות כי אם כשן ועין כמו שבא' בכתב או בראשי איברים הדומים להם כלום איברים שאינן חוזרין כמו שבא' על זה הפי' המקובל שאל' עולם בהם העבדו . ואמרו ז"ל כפי' השולח צמ' גיטין אחר רבי יהודא כל המשחרר עבדו עובר בעשה שנאמר בהם תעבדו

שאל' מהו
ל' היה לו
שער עדין
אין שאלה
יהיה לו מחותו
יהיה לו שאל
מין ומש
אין ב"ן חדש
יהיה לו מחותו
יהיה לו שאל
המין כלום
למלוה אלו
מה שאסרו
ל' המועת
אין מועת
מכת אבק
ל' המדבר
ריות משום
ובכענינים
כתא שכל
עבד כמזון
מכת' לא
כל כתאי
שעשה כך
כתא כלל
דמ' זה עמ'
באין המו'
דאי' עבד
שירמו בני
ל' בני תהא
ל' כלל
פלוני חתן
בזה תסיר
אין אמרו
מחוזות
שילווה זה
שאל' לו
וכן אמרו
יו ממוי'אין
קונה -
ל' מקום
מונוי'אין כי
וכנינו
ויאסרו
ויכתבו
היבירה
משכנא
ה' וכרם
ג' גאוני
האחרת
ל' חתירו

ספר החינוך מן ספר ויקרא פרשת בהר

ק"ל) . ונוהגת בכ"מ וכ"ז בזכרים ונקבות אע"פ שהנקבות
אסורות להן לקנות עבדים ומפני החשד מ"מ אם קנו אותן אסור להן
להשתרין אלא וימרו אותן . ועובר על זה ושחרר עבדו שלא לדבר
מזה כמ"ש בטל עשה זה :

שמוח שלא נתייב עב"ס השוקן בארצותינו להעבד בעבד
עברי שומר עמו ולו בעבודת פרך שנאמר לא ירדנו
בפרך לעיניך . ולא נאמר אחר שזה העברי עבר על נפשו ומכר
עמו לעב"ס נתייבנו למכול כל עבוד . ואמרו בספרא לא ירדנו בפרך
לעיניך . אין אלה מזהו אלא לשייך כלומר שאין אנו חייבים לחזר
עליו ולהכנס בבית העב"ס לראות אם ירדנו בפרך אם לא אלא כל זמן
שנראה הדבר נמנענו ממנו . שורש מזהו וזו נגלה הוא לכל רואי
השמש . דמיה כלולים בעיקרה . ונוהגת בזכרים ונקבות בזמן
שידו תקנה על האומות שיש בהן עבדים לזנותם לעשות דבר או
שלא לעשותו . ועובר על זה וראה העב"ס ועבדו הישראל בעבודת
פרך ויש כח בידו למנועו ולא מונעו עובר על לאו זה אכל אין מלקין
עליו לפי שאין בו עשה :

שמש שלא נשתחוה על אהן משכית אפילו ב"ה . שנאמר
ואבן משכית לא תהנו בארצכם להשתחוה עליה .
ואכן משכית תקרא אהן מזוירת וכן אבני גזית מזוירות במגירה
ככלל חיסור אהן משכית . ובמשרשי המזהב כתב הר"מ במז"ל
שהוא לפי שהיו עושין כן לע"א ישויו אבנים מזוירת במלכה כזה
לפני הנלם והיו משתחווים עליה למנוח ואפשר לומר כן שהעם נמני
שנראה כשתחווה לאהן עמיה אחר שהכונה וזוירה והיא נאה יש
מקום לחזק אכל המשתחוה על גבי בגדים נאים אין שם מקום לחזק
שהבד דבר שהוא כזה במהרה ולא יעשנו כריה אלוהו : אכל האהן
שהוא דבר קיים ויש לה מול בשמים וכיון שאמרו ז"ל בחולין הא דאמר
להר הא דאמר לגדא דהר יתול בהם החמד והתורה תרחיק האדם
הרבה מלעשות דבר שיחשד בו . ועוד שלא יכסלו אחריו . בורני
המזהב מזה שאמרו ז"ל שאין חיוב מלקות כזה אלא בפשוט ידים ורגלים
שנמצא כולו מוטל על האהן שכן בא הפירוש המקובל שזו היא
השתחוויה האמורה בתורה . אכל בלא פשוט ידים ורגלים אין בו
מלקות אכל נוכח העושה כן נכת מרדות . ולענין ז"ל אין חילוק
בפשוט ידים ורגלים אלא חשבה שיכבש האדם מפני בקרקע לפני
אשתו . ומה שאמרו שם פרס מתללות על רגלי האבנים וכמה
האישור חין מן המקדש שיותר להשתחות לה' על האבנים שנאמר
לא תתנו בארצכם . בארצכם אין אהן משתחווים אכל אהן
ששתחווים על האבנים המתללות בחקדש וזה פענין לפי
הדומה מן הפסע שאמרתי כי יתשדו בני אדם המשתחוה שלא יעשה
האבנים אלוה . ומפני שהבית הקדוש כחבר לעבודת הק"ה
ומפורסם לכל העולם כעש בחצי השמים שאין עבודה שם בלתי לה'
לכדו אין שם מקום לחזק . אכל אם כעש הר"מ במז"ל שהוא
להרתיק ע"א שהיו עושין לה כן כל שכן שהיה ראוי להרחיק כל הדומה
אותם . ואולם ידעתי כי יש לרבוטו טעם נכון בכל אשר יפנה ונעלה
לפעמים מחסרון הבנת השומע ויתר פרשי המזהב במגרת מגילה
(ה' ע"א פ"ו . ונוהגת בכל מקום וככלו זמן בזכרים ונקבות
ועובר על זה והשתחוה על האבנים בפשוט ידים ורגלים לוקה ושומר
מזהב אשריו :

ועבד כנעני נקרא אחד מכל האומות שקנהו ישראל לעבדות אכל
מתייחסו כל העבדים כעם כנען ומפני שכנען נתקלל להיות עבד הוא
וורעו לעולם . ואע"פ שפרשה זו שנצטוו בה להשתעבד בהם תדבר
בכנעניים כמו שכתוב מאת הגוים אשר סביבותיהם מהם תקנו עבד
ואתה . וכתוב לזעזעל מזה לתת לכם את ארץ כנען . ידוע לחכמים
ז"ל דלא דוקא משפחת כנען ואשר בארצם נקראים עבדים כנעניים
דבא הדיו לכל שאר האומות שיש להם דין עבד כנעני לכל דבר . וכן
ישראל שבה על שפחה כנענית כלומר על אשה מן האומות שקנה
אותה אחד מישראל הרי הולד ממנה ומישראל כעבד כנעני לכל דבר
והפילו היא משפחתו של אותו ישראל שבה עליה . וכן אחד מן האומות
שבה על שפחה כנענית שלנו הרי הן עבד כנעני שנאמר אשר הולידו
בארצכם . אכל עבד שלנו שבה על אחת מן האומות אין הן עבד
שהעבד אין לו יחוס . וכבר תושב כלומר שקבל שלא לעבד ע"א והוא
שוכן בארצנו שמכר עצמו לישראל הרי דינו כעבד כנעני . ואמרו
ז"ל כענין עבד כנעני שמוטפל בו אדוניו עד שנה אם רולה לכפור בע"א
ולתקנה ושינוול ויטבול לשם עבדות ושיתחייב בתלות שהנשים
ישראליות חייבות בהן מוטב ואם לאו אסור לנו להשתחוה בבתי יוותר
נתייב חדש אלא מוכרין אותן מיד ועל אלה העבדים ששלנו וטבול לשם
עבדות נצטוונו לעבד בהן לעולם . ובמשרשי המזהב לפי ששם
ישראל היו חכמה המיון האנושי וכבראו להכיר בוראם ולעבד לפניו
ראויים להיות להם עבדים לשמש אותם . ואם אין להם
עבדים מן האומות עב"ס יטרכו להשתעבד באחיהם ולא
יוכלו להשתדל בעבודתו ב"ה על כן נצטוונו להחזיק באלו
לתשמישן אחר שהוכשרו ונעקרה ע"א ופיהם ולא יהיו למוקש
בביתנו . וזהו שאמר הכתוב אח"כ ובאחיהם בני ישראל איש בחיתו
לא תרדה וגו' . כלומר וכן לא תטרכו להשתעבד באחיהם ותהיו
כעבדים כולכם לעבודת הש"י ואף ע"פ שיש במשמעות הכתוב
שיכא הזכיר שלא להשתעבד בעבודת פרך בעבד עברי
שכעיס פנים לכתובים ונהיות יסוד המקרא כדי שירבו בני אדם
בעבודת בוראם ב"ה התירו חכמים על מזהו וזו לטובה בכל עת אם
בכיוול מזהו וזו יהיה גורם למזהו אחרת ואפילו פשיל מזהו דרכן
אם היא מזהו דרכים כגון שלא היו עשרה בבית הכנסת וזכרים
לשחרר העבד להשלים המניין . ואל יקשה עליך ואיך נדחה מזה
עשה זה דאורייתא כשכיל מזהו דרכן כי מפני שיסוד המזהב חינו אלא
פדי לרבות עבודתו ב"ה אחר שכשתדורו עכשיו כעשית מזהו ועוד
שגם הוא מתרבה בגופו במזות מה שלא היה קודם השחרור כן וזה
אמר ז"ל שמותר לשחררו שכן קבלו הענין . בדיני המזהב מה
שאמרו ז"ל שהוא קופה עצמו ככסף וכשטר שחרור וכראשי איברים
שאין גט חוריהם כ"ד איברים ואע"פ שדינו ללאות בראשי איברים
צריך גט שחרור מן האדון וכופין את רבו לכותבו לו אחר שחפרו
מאחד מכ"ד איברים הידועים ואמרו ז"ל שהמוכר עבדו לעב"ס או
לכותיים או אפילו לגר ותושב ינא כן חורין . וכן ישראל הדב בארץ
שמכרו לישראל הדב בח"ל כדי שיוציאו מן הארץ ינא כן חורין . וכמו
כן אמרו ז"ל שאם השיאו רבו לעבד כן חורין או הניח לו תפילין בראשו
או שאמר לו רבו לקרות ג' פסוקי בספר תורה בפני הניכור וכל כיוצא
באילו הדברים שאין חייבין בהן אלא בני חורין ינא לחירות ככך
וכופין את רבו אחר כן לכותבו לו גט שחרור ולפיכך צריך הרב להזהיר
שלא לעשות לו מכל אלו הדברים כלל כדי שלא יכטל מזות עשה זה
אח"כ עשה כן לכבד מזהו כמו שפירשנו . ודיני כתיבת גט השחרור
ותורתו יותר פרטיה בקידושין וגטין ('דדקי' רק"ז ופ"א ע"א)

אם בחקתי

יש בה' יב מצות . ו' מצות עשה . ה' מצות לא תעשה :

שנ לדון בערכי אדם . כלומר מי שאמר ערפי עלי או ערך פלוני עלי שיתן לכהן כפי הערך שאמר ולא פחות כמו שבא בכתוב מפורש בזכר ונקבה ולכי חשבון השנים שבאמר איש כי יפלא גדר בערכך נפשות לה' . וענין הערכים הוא וכלל נדרי הקדש ולפיכך תיכיס עליהם משום לא יחל ומוסם לא תאחר לשלמו ומוסם כל הונא מפי יעשה . ובשרשי המזוה לפי שהאדם לא ישתתף בעליונים וולתי בדבור והוא כל החלק הנכבד שבזה יקרא באדם כפי מהו כתרנוס אונקלוס וכותב באדם לרוח ומללא כי שאר חלקי הגוף מתים הם . ואם יפסיד האדם זה החלק העושי שאר הגוף מת וכפלי אין חפץ בו על כן בתמיכה לקיים דבורו בזה שהוא נשתמש בו בדברי שמים מ' ג' כגון בהקדשות וכלל דברי הקדשות וביטור כל עניני העולם אע"פ שלא נתיחדו שכן עשה ולא תעשה כוונתו חכמים והסוירו כונה אזירות שלא ישנה האדם בדבורו . גם תקנו לקבל השמנה בדבורו כל זמן שנעשה בענין מעשה וזה ענין מי שפרע הנזכר להם בהרבה וקומות שאמרו בו דברים ומצות קאי אבל אמרו וכו' כמו שבא בגמרא וכבר הארכתי הרבה בשרשי שבעות וגדרים בסדר וישמע יערו במצות לא תעשה . בדיני המזוה מה שאמרו ז"ל ששנים אלו האמורים בערכין כך קבלנו שהם שנים הכמוס מיום היום כלומר מיום הלידה וכל השקלים האמורים הם ג' הם שקלי הקדש ושקל הקודש ידענו שהקבלה שהיא משקל שלש מאלות ועשרים גרעיני שערות מכסף טהור וכבר הוסיפו חכמים עליו ועשו משקלו כנושקל המעטע הנקרא סלע בזמן בית שני שהוא משקל שלש מאות ארבע ושמונים שעורה בימיות . וסלע זה אמרו ז"ל שהוא דינר והדינר שש מינין ונעשה היא הנקראת בימי משה גרה כמתרגם אונקלוס גרה מעה ומשקלה שערות . ומה שאמרו גם כן בענין זה שאין חילוק בערכין בין יפה או כבוד או חולה או סומא או גדם אלא הכל בערכין לפי השנים כמו שזוהר התורה כן . ומה שאמרו שהדמים אינם בערכין שהאומר דמי פלוני עלי טעם כמה שהוא שוה ואין משגיחין בשנים כלל שלא נותה התורה לתת ערך לפי שנים אלא במיעריך דוקא כנו שפירשנו . והערכין והדמים שתנון לבדק הבית ונותנין הכל בלשכה שהיתה מוכנת במקדש לקדשי בדה הבית . ודין טומטס ואנדרונגים וגו' ועבד שהעריכו או פנערכו . ודין הגוסס שאין לו לא ערך ולא דמים . ודין הונא ליהרג . ודין המיעריך אבר אחד . ודין האומר משקלי עלי . ודין האומר קומתי עלי . או עלא קומתי עלי . והאומר הרי עלי כסף וזהב ולא פירש מאי זה מטבע . ודין מי שהעריך ולא השיגה ידו לפרוע מה שהעריך כיצד מסדרין לו . וזה שאמרו חכמים בענין זה תיבי ערכים ודמים ממשכנים אותם ואין מחזירין להם המזכון ביום ובלילה ומזכרים כל הנמא להם מן הקרקע וזמן המטלטלין ואפילו כמות וכלי שמים ואין נריך לומר עבדים ובהמות ואין מוכרין להם לא כמות נשותיהם ונתיבם וכנותיהם ולא חפילו בגדים שבעין לשמן ולא סנדלים חדשין מכיון שלקחן לשמן קודם שהעריך . וכן המקדש כל כספו לא הקדיש את אליו גנן הסידור הוא שנותנין לו לזה שיש עליו ערכין או דמים מן ז' ויס וקבתי י"ב תודם מכמות הראויה לו וסנדליו ותפילו אבל לא שאר שמים ומטה ומנע הוא הראוים לו אבל לאשתו ובניו אע"פ שהוא תיבי כמונותיהם ובהמותם אין מותנין להם מן זמן וכמות ושנותנין לו לכדו כמות י"ב כמש" דוקא מכמות הראויה לו אבל היה

כמוס כלי משי ובגדים וזוהרים מעבירין אותם מעליו ונותנין לו כמות הראויה לאיש כמותו לחול אבל לא לשבתות וימים טובים ואם היה אומן מותנין לו כלי אומנותו שני כלי אומנות מכל מין ומין כיצד אם היה ממש מותנין לו שני מעבדות ושני מנלות . ואם היו לו כלים מרוכין ממין אחד ומעטין ממין אחר אין מוכרין מן המרובה כדי ליקח לו מן המועט אלא מותנין לו שנים כלים מן המרוכין וכל שיש לו מן המועט . ואם היה חומר או סף אין מותנין לו בהמזה או הסנייה אע"פ שאין להם מנומם אלא מהם וכן אם היה תלמיד חכם ואין לו כונה שיתפרנס כי אם בשכר למוודו אמרו המפרשים שאין מותנין לו ספריו שאין זה גס כן בכלל כלי אומנות ומכאן יש לי רחיה שעל התלמיד להביא ספר לרב . ויש מן המפרשים שאמרו שאותה ומכאן שהוא לומד באותה שעה מתימין לו ויפה אמרו שהוא מוסם כבוד התורה . ומה שאמרו ז"ל ששאלין על הערכין ועל הדמים כדרך שנשאלין על שאר נדרים והקדשות . ואמרו גם כן שאם היו בכפי המיעריך בהמות או עבדים ונרנליות ואמרו התגרים אם ילקח לעבד זה כמות בשלשים דינר משכמו בו יותר מששים ואם תמתינו לבהמה זו עד כדום ימים משכמת היא כפלים מדמיה . ומרגלית זו אם שאלין אותה למקום פלוני שזה ממון רב אין שומעין להם כלל אלא מוכרין הכל במקומן ובשעתן שנאמר וכתן את הערך כיום ההוא קדש לה' . ובא הפי' פלוני שזה הכתוב מלמד על כל דבר הקדש שאין מפרשין אותו ואין ממתנין לכן ליום השוק ואין מוליכין אותו ממקום למקום וזה הכלל שאין לך בהן אלא מקומן ושעתן בלבד וכד"א במטלטלין אבל בקרקעות מוכרין עליהם ס' יום רגופין בקר וערב ואחר כך מוכרין אותן . והואיל ואתא לידן ענין סדור נכתוב כאן מה שאמרו ז"ל בענין סדור בבעל חוב כפרק התקבל שזה מחפירו בבא מביעא דאמרינן התם תני תנא קמיה דרבנחמין בר' יצחק כדרך שמסדרין בערכין כך מסדרין בבעל חוב והביאו שם בזה הרבה קושיות ותיורונים ובקי הענין מביא בגמרא מעשה דאליהו אשכחיה רבא בר אבוב דהוה קאים בבית הקברות של עכו"ם אמר ליה מהו שיסדרו בבעל חוב והביאו שם בזה הרבה קושיות . ורש"י ז"ל ואמרו גרסי מנין שיסדרו בבעל חוב כלומר דפשיטא ליה לרבא בר אבוב דמסדרין אבל הוה שאל מאלהו וחייה מקרא אנו למדין אותו . ואהר ליה אליהו דהכי הוא דאמר מיכה מיכה מערפין כלומר דכתיב גבי הלוואה וכי יעוך אחיך ומטה ידו עמוך והחזקת בו דהיינו הלוואה כדכתיב כפייה לא תקח מאתו נשך ותרבית וגו' . וכתיב בערכין ואם נשך הוא מערכך ובא הפי' המקובל החייהו מערכך וגמרינן מיכה מיכה לסדר בעל חוב כדרך שמסדרין בערכין . ואין לעקף אחר דברי אליהו וכן פסקו כל הגאונים ורבינו אלפאסי . ואע"ג דרבי יעקב משמיה דר' פדת ירמיה משמיה דאלפא אמרו דרך פשוט בגמרא דאין מסדרין בבעל חוב אנו אין לנו אחר דברי אליהו פקפוק ואע"פ שגמרא לרבינו תם שכתב כזו אין דאמר אין מסדרין ראויותי בספרו אחדי רבים להטות . גם ה"מ במ"ז פסק שאר הגאונים דמסדרין ותי"מ אע"פ ככתב דאין שליח ב"ד מניח לבעל חוב אלא כלים שאי אפשר לו בלא הם כגון מטה ומנע ומה שהוא לבוש . וראה שהוקפו לרב לומר כן כשראה בספר זה דמקבל גבי שליח ב"ד שאמרו במשנה היו לו שני כלים נוטל אחד ומחזיר אחד את הכר בלילה ואת המחרישה ביום ולא עמו כלי האומנות . וזה ודאי נראה שאינו הכרח גדול דכיון דקיימת לן דמסדרין בו כדרך שמסדרין בערכין שנים הם בכל דבר ואע"ג דלא חשיב להו המשא אין ידכן כלום . דלאו כי רוכלא חשיבונתני בכל מקום . ונקט כו' ומחרישה והוא הדין לכל מה שראוי להניחו לו . וכללא דמילתא לפי הגרסה והמוסם לכל גמרי

ספר החינוך מן ספר ויקרא פרשת בחקותי

גאונ' עולם אשר יא' להם שם כתורה שמסדרין בערכין כשהו' יש להם על זה שישמוכו מדברי הגמרא ומדאליהו ז"ל כדכתיבין -
ואם תשאל ויכתיב מסדרין לו כמותו והרי אמרין בגמרא מיניה ואפילו מגלימא דעל כתיבא אפטר לומר דלשון גזויות הוא אי כתיב מגלימא החשובה ביותר כגון כלי משי וזהו מילותיה הוא דאמרין שאינה בכלל הסדר - ויתר רובי דינין דערכין מובא דין במוסכתא הכבויה על זה והיא מסכת ערכין (ה' ערכין פ"ד) - ונהגת מלות ערכין בכל זמקום וככל זמן בזכרים ונקבות כלומר נהגת לעבין שאם העריכו ערכין נתפס זהו קדש - ומכל זמקום אמרו חכמים דזמון הוא לכתחלה אין מעריכין וכדאמרין כמסכת ע"א פ"ק אין מקריבין אין מעריכין ואין מחריגין בזמן הזה: ואם הקדיש או העריך או החריש פהמה תעקר - פירות כמות וכלים ירקו - מעות וכלי מתכות יולכס לים הוולח - ואיזו עיקור כועל דלת כפטי והיא מתה מחליה וזה ההקדש פ' הקדש בדק הבית דהא גבי ערכין תני ליה דסתמן מניו הו' לבדק הבית - ואיזו דאמר שמואל בערכין הקדש טוב מנה שחללו על טה פרוטה הרי מחולל והיינו מניו הקדש בדק הבית דאילו הקדש על טה פרוטה הרי מחולל בראש חלה פורעין אותו משלם ולאו דוקא דקאמר שמואל שחללו דיעבד דהוא הדין דקסבר דמחללין אותו על טה פרוטה לכתחלה כדמוכח בגמרא ונכורר לא קשיא מדידיה היא דהא דאמרין הכא כהמה תעקר וכו' - דהכא קתני דינא ושמואל קאמר תקנתא והכי נראה דתריביה רבינו אלפאסי ז"ל בהלכותיו פרק קנוא דע"א דמיימי' להו תהם תרוייהו בהדי הדדי - ועובר על זה והעריך בזמן הזה מה שאמרו ז"ל מדינא לאכד הכל או מה שאמרו שמואל בתקנתא בטל עשה זה ועונשו גדול מאוד שמועל מעל בה' - ואם עברו עליו רגלים אחר שהעריך יש בדבר עוד עונש אחר שעובר משום כל תאחר ויש שפירשו שיעד עובר גם כן משום כל תאחר דכל מדי דליהו חייב נפשיה וחזי לשמוי בדקה וכיולא בה לאלתר אית ביה משום כל תאחר לאמרי קרבן דלא איהו חייב נפשיה דלא עברין ענה עד ששלא רגלים וכדברי רבי שמעון עד שלש רגלים וחג המנוח תחלה - ויש שאומרים שאפילו בדקה וכל שכן בשאר נדרים גם כן אין עוברין משום כל תאחר עד אחר שלש רגלים וכדאשכחן בגמרא גבי לקט שכחה ופיאה - ואין מחלקין בין חייב נפשיה ללא חייב נפשיה - ומה שאמרו בגמרא בראש השנה ולדקה וחייב ענה כלומר מחייב בה בעשה (ה' ערכין פ"ד) :

שנא שלא נמיר הקדשים כלומר בהמה שהקדישה למוכח שלא יעירוה אחר כן כבהמה אחרת אלא תקרב היא לעגנו ועל זה נאמר לא יחליפנו ולא ימור אותו ונזכיר שהמירוה כלומר שאמר זה חת או זהו תמורתו או וכיולא בלשונות אלו שזה ענין התמורה אף על פי שאין שם מעשה יש בדבר חייב מלקות ואפי' היה בדבר שגה קצת יש בו חייב מלקות - כיצד המתכוין לומר הרי זו תמורת עולה שיש לי ואחר תמורת שלמים שיש לי הרי זו תמורה ולוקה דמכל זמקום מורד הוא בתמורה אבל אם היתה מחשבתו שנותר לטעיר ודאי אינו לוקה מדא דשוגג הוא ועוד דלא מלקין אלא בעדים והתראה והרי אין כאן התראה - ואם עשאל ולמה לוקין על התמורה והרי הוא לאו שניתק לעשה והוא שאם המירה הוא ותמורתו קדש - ככר פירשו חכמים ז"ל טעם הדבר ואמרו מפני שיש בה עני לאוין כמו שכתבתי בסדר זה ולא איתי עשה ועקר תרי לאוין ועוד אמרו טעם אחר לפי שאין לאו דתמורה שיה לעשה שבה שהנכור וכן השותפין אין עושין תמורה אם המירו ואפי' שם מזהרים שלא יעירו ומכיון שאין כללו שזה לעשה לא נאמר כזה שיה דינו כללוא

שניתק לעשה - ואם תשא עוד ולמה לוקין על לאו זה מאחר שאפשר לעבור עליו מבלי מעשה כדכור לכד' וכלל הוא דקיימא לן כל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו - כשנאמר ככר כתבונה בתקויות הרבתי בפירוש הווי' ז"ל וכלל זה נשבע וממר ומקלל חבירו בשם שהתורה התמורה בהם הרבה לחייב בהם מלקות אפי' שאין בהם מעשה - ולא תהרהר דמשום עקימת שפתים הוא דהויא מעשה דהא חסדינא בגמרא בסנהדרין דלא הויא מעשה אבל דדאי כלא מעשה ועד זמם - מהם המלקות פטורש בתורה בהם כגון מוויא שם רע ועד זמם - ומזה דנפיק לן מקרא כגון נשבע כדילפינן בפרק שבויעות שמים - ומזה שאמרו קצת המפרשים משום מעשה דנפיק מוויא בסוף כגון הא דממר שהבהמה נעשית קדש לכדורו וככה נמטה מעל בה' - שורש המנוח וקצת דינייה הכל כתוב בסדר זה (וט) - ונהגת איסור זה בכל זמקום ובכל זמן בזכרים ונקבות שאפי' בזמן הזה אם עבר אדם והקדיש בהמה למוכח ואחר כך המירה בעדים והתראה חייב מלקות :

שכב להיות התמורה קדש כלומר הממיר כמות קרבנו כבהמה אחרת כגון שאמר זו תהיה לקרבן פמורת זו ושתהיינה היא ותתמורה שתייהן קדש שנא' והיה הוא ותמורתו יהיה קדש - וזה ככתוב מלות עשה הוא כלומר שתנה אותנו להיות התמורה קדושה ולכתיב קדש שתייהן והראיה שזו מלות עשה הוא אמר ז"ל כמסכת תמורה בענין נמיר לא איתי עשה ועקר תרי לאוין כלומר שהמעשה בתמורה כפלה שני פעמים שאמר לא יחליפנו ולא ימיר אותו ולא איתי עשה דוהיה הוא ותמורתו ויעקור תרי לאוין אלו - הנה נכתב מה שרצינו דמלות עשה הוא - במשורשי המנוח שרש הק"ה להטיל מורא בכל כל בני אדם בכל ענייני הקדש וכמו שכתבתי בענין הבית הקדוש וכליה בסדר ויקחולי תרומה כמנוח ז"ה שם תראה על אד הפט כוכבתו בחומר הגדול הרחוי לנו לנהוג בקדש ועל כן כדי לחבוע בלכנו מוראת ענין הקדש לזה הכתוב לכל נשנה הכתובים אלא מניין שנתקדשה הבהמה תהיה הקדושה לעולם ולא נחשבו להפקיעה מקדושהה ולהפיק בהמה אחרת ואם יוויא הדבר מניו שתהפך מחשבתו וכל מעשהו תהיינה שתייהן קדש כי הוא בא כמעשהו להפקיע קדש' ותהיה להפך שתתפסע יתר ותתפוש הכל והר"מ במו"ל כתב בטעם מנוח וזכמה שגזונו להוסיף חומש בדדיון הקדש שירש התורה לסוף מחשבת האדם ויצורע שטבחו להרבות קנינו על מנוחו ואפי' סגד והקדיש אפשר שיחזור בו וינחם וירצה לפדותו כפחות מנוחו לפיכך יוסף חומש וכמו כן יחליף כהמה שהקדיש כפחות מנוח - ואם ייתן לו רשות להחליף רע בטוב יחליף טוב ברע ולפיכך קיים הכתוב הדלת לפניו ועוד החרך בענין זה וכתב אפי' שכל חוקי התורה הגזרות הן דריו עתה להתכוון בהם על אשתו יכול ליתן בו טעם חן - וזכר הרב לטובה שסייע ידעם דבריו במלכתא זאת - מדיני המנוח מה שאמרו ז"ל הממיר בכלאים או בטריפה ויולד דוקן חו בטומטוס או באגדר גיבום אין הקדושה חלה עליה והרי זה כמו שהמיר בגמול או בחמור לפי שאין בזמון קרבן - ולפיכך אינו לוקה - ובהמה בעלת מוס עושה תמורה לפי שיש בויה קרבן וכמו שאמרו שאין אדם נומר בהמתו בקרבן שאינו שלו אבל אם אמר בעל הקרבן כל הונח להמיר ימיר נמיר בה כל אדם - והנומר כקר בלאו או לאו בקרבן או כשמים כניזם או עוים ככשמים או נקבות בזכרים או זכרים כנקבות - או שהמיר בהמה אחת במאה או מנה באחת בין בבת אחת

אחת בין בני אהרן או הרי אלו תמורה ולוקה' כשכונן הכהנות שהמור .
 ואין התמורה עושה תמורה ולא ז' ל' ע'ס הפירוש המקובל הוא
 ויהי הוא ותמורתו יהיה קדש ודקדקו ז' ל' ע'ס הפירוש המקובל הוא
 ולא ולדו . ותמורתו ולא תמורת תמורתו . אבל המומר בהמה
 נחור והמיר בה חפילו אלף פעמים כולן תמורה ולוקה על כל אחת
 ואחת . והעופות והמנחות אינן עושין תמורה שלא נאמר ככתוב
 אלא בהמה ואין קדשי עכ"ל עושין תמורה מן התורה אבל מדרבנן
 גוי שהמיר מומר וכל מחירין אחד אכשים ואחד נשים לא שאדם רשאי
 להמיר אלא שאם המיר מומר וסופו הארבעים . ומה שאמרו כי
 דין התמורה ליקרב ודין ולדותיה וולדי ולדותיה ויתר פרט' מבחורים
 במסכת תמורה (ס' תמורה פ"א) . ונוהגת בכל מקום ובכל
 זמן בזכר' ונקבות ועובר עליה והמיר ולא נהג קדושה בשתי הכהנות
 כלומר בהאשונה ובתמורתה בטל עשה ומלכד העונש שיש בדבר
 שמועל בקדש :

שנג לדון בדיון ערכי בהמה כמו שנתנו התורה עליו שאמר
 והעמיד את הבהמה לפני הכהן והעריך הכהן אותה
 ולתת כפי הערך שיערכנה הכהן ולא פחות שאין לפחות ולשקר בהמה
 שאדם פותח פיו לשמים וחפילו בדבריו הדיוט חסור לשקר כמו
 שפירשתי למעלה : ומשרשי המצוה מה שכתבתי בדיון ערכי
 אדם בראש הסדר : מדיני המצוה מה שאמרו ז"ל שהמקדש
 בהמה תמורה למוכה ונפול בה מוס ונפסלה הרי זו כערכת ועמידת
 יוכיח בהמה אחרת קרבן תמורה ועל זה נאמר ואם כל בהמה טמאה
 אשר לא יקריבו מומנה קרבן לה' והעמיד את הבהמה וגו' שכן בא
 על זה הפירוש המקובל שהוליאם הכתוב כלעזן עומאה ובין שהקדש
 אדם בהמה תמורה למוכה ונפול בה מוס כמו שאמרו . או טמאה לכדק
 הכית לריכה העמדה לפני הכהן והוא מעריך אותה . ואם מתה
 קודם שתעריך ועמדה אין מעריכין ולא פודין אותה אחר שנתה' אלא
 שחט בה שנים או רוב שנים' אפי' היא כותה לענין שחטת בדקיימא
 לן שכן נאמרה משה על רוב אחד בנפך רוב שנים' כהמה הרי היא כחיה
 לענין ערכין ומכילה לפני הכהן ונועריכה . ויתר פרטים במקומות
 מתרומה ומועילה (ה' ערכין פ"ד) : ונוהגת מלוא או בזכר' ונקבות כונן
 הכית אבל בזמן הזה אמרו חכמים ז"ל שאין מקדישין ואין מעריכין
 ואין נחרישין . ואם הקדש או העריך או החרים מן הדיון הוא
 שהבהמה תעקר . פירות וקצות וכלים ירקבו . אבל אם רוצה
 שתקנתם עבד להו כדשמואל דאמר הקדש טהר מנה שחללו על טהר
 פרוטה מחולל כדכתיבנא . וכיון שכן יש לנו לכתוב שאין דין העמדה
 לפני הכהן מנה עכשיו כלל . אבל מ"ע דין ערכי בהמה מנה
 לענין שמי עשבר והעריך בהמה בזמן הזה שניך לעשות בדבר מה
 שזינו חכמים ועבדו דדיעבד לריכוס אלו תקנה בדבר חפילו בזמן
 הזה ישי' לעמיתה היא וכל כיוצא בה בכלל המצות הנוהגות בזמן
 הזה :

שנד לדון בערכי בתים כלומר מי שהקדש ביתו ורצה לפדותו
 מיד הקדש הוא או אשתו או יורשו שמעריך אותו הכהן
 ונותן לו כפי הערך שימור הוא ועוד חותם כמו שכתוב ואיש כי
 יקדיש את ביתו קדש רה' וגו' : משרשי המצוה מה שכתבתי
 בנזות התמורה בסדר וזכי האל רצה לעשותנו לתת עוראת הקדש
 כלל בני אדם ואפי' שהיו מחמדיו הרבים לתת להם מקום לפדותן
 רצה שיוסיפו חותם כפדיון כדי להתרחק שלא לפחות מדעי' הקדש
 כלום . ואפי' שבהמה נוקדה אין בו חומש לפני שאינו עולה שיקדש
 אדם שדה וקנתו שחסיכה עליו ביתו עכין שקנה במועותיו לא
 תקפיד התורה לעולם בהם שאינו מנוי : מדיני המצוה מה

שאמרו' ל' שהמקדש ביתו וכן בהמה טמאה או מטלטלין שכל אל
 בערכין כשנזייה בין טוב בין רע . וכשכחין הכהנים לערוך אותם כופין
 הבעל' לפתוח ראשון ולומר בכך וכן אפי' נוטלה לעצמי והדמי' מטלטלין
 לבדק הכית שמעריכין אותה בשויה ועבדו תקנתא דשמואל או
 מטלטלין כל שויה לים המלח . ובין שהיה הכית בערי חומה בין שהיה
 הכית בערי החצרים לעולם יכולים הבעלים או יורשים לגאול אותם
 מיד ההקדש אבל גאלו אדם אחר אם היה בכתי ערי חומה זקס ביד
 הגואל' במדש בחלט . ואם היה בכתי החצרים והגיע יוכל והוא
 ביד הגואל חזור לבעליו ליוכל . ומנה שאמר הכתוב כי יקדיש את
 ביתו ולא אמר בית דקדקו ז' ל' מה ביתו ברשותו אף ל' דבר שאדם
 רוצה להקדיש לר' קדיש' ברשותו אבל אם אינו ברשותו אפי' שהוא שלו
 אינו יכול להקדישו . וכן אמרו ז' ל' ג' ולא יקתיאשו הבעלים שיהיה אינן
 יכולין להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו . ודוקא
 במטלטלין אבל קרקע בחזקת בעליה עומדת . ואפילו מטלטלין
 שהפקידו כל שיכול להזניחן בדיונין יכול להקדישן ויתר פרט' במסכת
 ערכין (ו'ס) : ונוהג בזמן שהיוכל טהר שאין דין ערכי בתים
 מנהג כלומר להקדיש בית לכתחלה אלא בזמן שהיוכל מנהג ועובר על
 זה וקדיש ביתו ולא נתן הערך בזמן הכית כמשפט' הכתוב במדש
 אןשלא תקוה להדבר בזמן הזה כמו שאמרו בטל עשה ועוד יש לו עונש
 שמועל בקדש

שנה לדון בדיון ערכי שדות כלומר המקדש שדה ורצה לפדותה
 שיתן בערך הקצוב הפירוש זרע חומר שעורים בהומישים
 שקל בסף לכל שני היובל שהם מ"ט טהר לפי החשבון מכון יהיה
 ערך שדה הראוין לזרוע חומר שעורים טלע ופונדיון לשנה לפי שהשקל
 האמור בכתורה הוא נקרא טלע קמס כלשון חכמים והגרה האמורה
 בתורה היא המעה בדבריו חכמי' והוסיפו חכמי' על המשקל כמ' ששנות .
 והטלע זה שזה ד' דיגרים והדיג' מ' מעין והמעה ב' פונדיון נטולא
 לכל טהר טלע ופונדיון טלע' פ' שהטלע מ"ח פונדיון לפי תשכוננו
 זה מ"ח הרוצה ליקח טלע מן השולחני יתן מ"ט פונדיון כפי החשבון
 שיקחם המקדש מן השולחני מחשבין לו מיד הקדש על העלויה
 לעולם ואחד המקדש שדה טובה שאין בכל ארץ ישראל כמותה או
 שדה רעה שאין כמותה לרוע כזה מעריכין אותה שלא רצה הכתוב
 לחלק בענין זה . והשוה כל הקרקעות לערך אחד . ואחר שפירשנו
 השקלים ראוי שנקרא שיעור החומר כמה הוא . דע שהחומר הוא
 מדה אחת שנקראת כור והכור הוא שני לתכין והלתך ט"ו שאין
 נמצאת החומר ל' שאין שהם יו"ד איפה . שהאיפה שלש שאין
 ידוע הדבר . וכבר ידענו גם כן מדברי רבותינו ז"ל שמקום שיש
 בו חומשים אחת על חומשים אחת הוא בית טאה כלומר שהוא מורע
 טאה שעורים וחס אלפים וחמש מאות אחת בתשבורת נטולא שהמקום
 הראוי לזרוע חומר שעורים שהוא ל' שאין יסו חמשה ושבעים אלף
 אחת בתשבורת וכי' דרך החשבון בערכי שדות שדה אחת חלוק
 בענינו משה תקנה וכשמודדן אותה אין מודדן כל אלא מקומות
 הראויים לזרועה וערכה הוא הקצוב בתורה זרע חומר שעורים
 בחומשים שקל כסף כמו שביארנו בין יפה בין רעה ומוסיף פונש על
 הערך הזה הקצוב . וכלל זה יהיה בידך בכל חומש האמור בתורה
 שהוא רביע הקרן כדי שיא' הקרן עם החומש הנוסף עליו הכל חמשה .
 ואם כל המדה שהקדיש אינה ראויה לזרועה כלל פודין אותה בשויה .
 ואי' היא נקראת שדה אחוה זה שדה שירצה אדם מומרישו . ושדה
 מקנה הוא שדה שלקחה אדם ומשלו או שזכה בה בשום דבר שלא מחמת
 ירושה . ודין המקדש שדה ונקנתו שמתן אותה בשויה רואין

למטלטלין שהחרימו אותן בעליהן אלא יתנו לכהנים שבאותו משמר
 כמו שכתבנו בסדר זה בתלות מעשר בהמה ואפילו לנזכר ההקדש
 חסור לבעלים למוכרו אלא וזכה בו הלא כלום כי ה"ש וזכה הפרמים
 לכהנים והיה בהם חרמים כמו שאמרנו למעלה דקיימא לן
 כמותן דאמר בתם חרמים כלומר מי שהחרימו ולא פירש לעי
 שאילו מחרימם בפירוש לבדק הבית לא יוכי בהם הפכנים ועל חרמי
 כהנים כאמר כל חדרם וגו' לא יוכר אבל הכהנים בודאי מושרין
 אותן כרזונם שחרמי כהנים אחר שיצא חרמיהם הבעלים שהחרימום
 והגוינו ליד הכהנים הרותן כחולין לכל דבריהם שנאמר כל חרם
 ביהשאל לך יהיה אכל כבוד שהם תחת יד הבעלים כאמר עליהם
 כל חרם קדש קדשים לה' שורש המזבח וכל עגינה כתובים
 למעלה בעשה שלו עיין ס"ב קרוב הוא (ועס) :

שנש שלא יגאל ישרה החרם והוא הדין לכל שאר קרקעות
 ומטלטלין המחרימים שאין להם פדיון אלא יתנים לכהנים
 והם עושין בהן כל חפצם ועל זה נאמר כל חרם וגו' ולא יגאל
 ואמרנו בספרא לא יוכר לאחר ולא יגאל לבעלים ב"ש רש"י
 המזבח כתוב למעלה בעשה שלו ב"דני המזבח מה שח"ז
 שהחרימו לשמים הקדש אכל נפדה הוא בשווי ויפלו הדמים לבדק
 הבית ויאלו הנכסים לחולין אכל חרמי כהנים אין להם פדיון לעולם
 אלא הרי הם לכהנים ולזרעם לעולם וכהן שזכה בשדה חרמים וזכרו
 חזרת לו ואן לזרעו כיוכל שנאמר לכהן חיה אחוזתו מלמד שדה
 חרמו לו כשדה אחוזתו לישראל ויתר פרטיה וכל עגינה הכל כמו
 שכתבתי למעלה בעשה שלו (ועס) ומתבאר הכל בחפצת ערכין
 ואין ספק כי שני לאוין אלו שהם לא יוכר ולא יגאל לכהנים היום וכמו
 שכתבתי למעלה לדעת הרמב"ם ו"ל שהחרימו כמותן הוא קרקע או
 מטלטלין בחוזה אחר שניתן לכהנים ואע"פ שאין כוונת שדה חרמים
 בארץ אלא כוונת שהיכול כוונת כן כתב הרמב"ם ו"ל בספר הפלאה :

ש לגשר כל הבהמות הטהורות שהם בקר ואין ועזים הנולדים
 בעדריו בכל מהן שנה ולהביא המעשר לירושלים ולאכלו שם
 שיהיה קרב המלח והדם כמזבח שנאמר וכל מעשר בקר וצאן כל
 אשר יעבור תחת הישבט העשירי יהיה קרב ואמרנו ו"ל בכבור
 כיצד מעשרין כוכסין לדירה ועושה להן פתח קטן כדי שלא יהיו שנים
 יכולין ללאת כאחד ומעמיד אמותיהן כמותן והן גועות כדי שישיעו
 הטלחים קולם ויאלו מן הדיר לקראתם עעצמם ולא תחא אחר ומונה
 אותן כשכח אחד שנים שלשה ארבעה וכן עד עשרה והיו לא עשירי
 סוקרו כסוקרא ואומר הרי זה מעשר ב"ש רש"י המזבח שהאל ב"ה
 שחר בעם ישראל ומפן למען נדקו להיות כולם עוסקי תורתו ויודעי
 עמו ובחכמתן משכס בחכמה או למען ילמדו ויקחו מוסר כיוודע אלהים
 שרוכ בני אדם נמשכים אחר המורה הפחות בעגם הוא כשר ולא יתנו
 נפשם בעמל תורה ובעסקה תמיד על כן סבב כתבנו ונתן להם
 מקום שידעו הכל דברי תורתו ע"פ שאין ספק כי כל אדם נמשך
 לקבוע דירתו במקום שמוטו שם לכן בהעלות כל איש מעשר בקר
 ולאן שלו שנה שנה במקום שעסק התורה והחכמה שם והוא ירושלים
 שם הסכדרין וירושלית ומכתי מודע וכמו כן נעלה לשם מעשר
 תבואתינו בארבע שני השמטה כמו שידוע שמועשר שני נאכל שם וכן
 כטע רבני שנאכל שם עכ"פ או ילך שם בעל המזון ללמוד
 תורה או ישלח שם אחד מבניו שילמוד שם ויהא כיוון בנותן
 פירות ומתן כן יהיה בכל בית ובית וכל ישראל איש
 חכם יודע תורה אשר ילמד בחכמתו כל בית אביו ובכך תמלא
 הארץ דעה את ה' כי אש חכם לכדי יהיה בעיר או אפילו עשרה יהיו
 הרבה מבני אדם שבעיר וכל שכן הנשים והילדים שלא יבואו לפניהם

ש שלא נמכור מעשר בהמה בשום דבר אלא יאכלוהו בעליו או
 מי שירצו שה בירושלם ועל זה נאמר כאן במעשר בהמה
 לא יגאל ויחזרו בספרא במעשר הוא אומר לא יגאל אינו
 נמכרת לא מי ולא שמוט לתמים ולא בעל מוט ולשון גאולה ישמש
 כאן בלשון מכירה לפי שהגאולה משין מכירה הוא שהאדם נותן דמים
 ולוקח קרקע ב"ש רש"י המזבח מה שכתבתי בסדר זה במזבח
 במעשר בקר וצאן וימן הטעם הוא שראש שם לטעמו שלא
 למכור המעשר ששם נד אלא יאכל ע"פ בירושלים ב"דני המזבח
 מה שאמרנו ו"ל שמעשר בהמה היה נאכל כולו לבעלים בירושלים ואין
 לכהנים

למטלטלין שהחרימו אותן בעליהן אלא יתנו לכהנים שבאותו משמר
 כמו שכתבנו בסדר זה בתלות מעשר בהמה ואפילו לנזכר ההקדש
 חסור לבעלים למוכרו אלא וזכה בו הלא כלום כי ה"ש וזכה הפרמים
 לכהנים והיה בהם חרמים כמו שאמרנו למעלה דקיימא לן
 כמותן דאמר בתם חרמים כלומר מי שהחרימו ולא פירש לעי
 שאילו מחרימם בפירוש לבדק הבית לא יוכי בהם הפכנים ועל חרמי
 כהנים כאמר כל חדרם וגו' לא יוכר אבל הכהנים בודאי מושרין
 אותן כרזונם שחרמי כהנים אחר שיצא חרמיהם הבעלים שהחרימום
 והגוינו ליד הכהנים הרותן כחולין לכל דבריהם שנאמר כל חרם
 ביהשאל לך יהיה אכל כבוד שהם תחת יד הבעלים כאמר עליהם
 כל חרם קדש קדשים לה' שורש המזבח וכל עגינה כתובים
 למעלה בעשה שלו עיין ס"ב קרוב הוא (ועס) :

שנש שלא יגאל ישרה החרם והוא הדין לכל שאר קרקעות
 ומטלטלין המחרימים שאין להם פדיון אלא יתנים לכהנים
 והם עושין בהן כל חפצם ועל זה נאמר כל חרם וגו' ולא יגאל
 ואמרנו בספרא לא יוכר לאחר ולא יגאל לבעלים ב"ש רש"י
 המזבח כתוב למעלה בעשה שלו ב"דני המזבח מה שח"ז
 שהחרימו לשמים הקדש אכל נפדה הוא בשווי ויפלו הדמים לבדק
 הבית ויאלו הנכסים לחולין אכל חרמי כהנים אין להם פדיון לעולם
 אלא הרי הם לכהנים ולזרעם לעולם וכהן שזכה בשדה חרמים וזכרו
 חזרת לו ואן לזרעו כיוכל שנאמר לכהן חיה אחוזתו מלמד שדה
 חרמו לו כשדה אחוזתו לישראל ויתר פרטיה וכל עגינה הכל כמו
 שכתבתי למעלה בעשה שלו (ועס) ומתבאר הכל בחפצת ערכין
 ואין ספק כי שני לאוין אלו שהם לא יוכר ולא יגאל לכהנים היום וכמו
 שכתבתי למעלה לדעת הרמב"ם ו"ל שהחרימו כמותן הוא קרקע או
 מטלטלין בחוזה אחר שניתן לכהנים ואע"פ שאין כוונת שדה חרמים
 בארץ אלא כוונת שהיכול כוונת כן כתב הרמב"ם ו"ל בספר הפלאה :

ש לגשר כל הבהמות הטהורות שהם בקר ואין ועזים הנולדים
 בעדריו בכל מהן שנה ולהביא המעשר לירושלים ולאכלו שם
 שיהיה קרב המלח והדם כמזבח שנאמר וכל מעשר בקר וצאן כל
 אשר יעבור תחת הישבט העשירי יהיה קרב ואמרנו ו"ל בכבור
 כיצד מעשרין כוכסין לדירה ועושה להן פתח קטן כדי שלא יהיו שנים
 יכולין ללאת כאחד ומעמיד אמותיהן כמותן והן גועות כדי שישיעו
 הטלחים קולם ויאלו מן הדיר לקראתם עעצמם ולא תחא אחר ומונה
 אותן כשכח אחד שנים שלשה ארבעה וכן עד עשרה והיו לא עשירי
 סוקרו כסוקרא ואומר הרי זה מעשר ב"ש רש"י המזבח שהאל ב"ה
 שחר בעם ישראל ומפן למען נדקו להיות כולם עוסקי תורתו ויודעי
 עמו ובחכמתן משכס בחכמה או למען ילמדו ויקחו מוסר כיוודע אלהים
 שרוכ בני אדם נמשכים אחר המורה הפחות בעגם הוא כשר ולא יתנו
 נפשם בעמל תורה ובעסקה תמיד על כן סבב כתבנו ונתן להם
 מקום שידעו הכל דברי תורתו ע"פ שאין ספק כי כל אדם נמשך
 לקבוע דירתו במקום שמוטו שם לכן בהעלות כל איש מעשר בקר
 ולאן שלו שנה שנה במקום שעסק התורה והחכמה שם והוא ירושלים
 שם הסכדרין וירושלית ומכתי מודע וכמו כן נעלה לשם מעשר
 תבואתינו בארבע שני השמטה כמו שידוע שמועשר שני נאכל שם וכן
 כטע רבני שנאכל שם עכ"פ או ילך שם בעל המזון ללמוד
 תורה או ישלח שם אחד מבניו שילמוד שם ויהא כיוון בנותן
 פירות ומתן כן יהיה בכל בית ובית וכל ישראל איש
 חכם יודע תורה אשר ילמד בחכמתו כל בית אביו ובכך תמלא
 הארץ דעה את ה' כי אש חכם לכדי יהיה בעיר או אפילו עשרה יהיו
 הרבה מבני אדם שבעיר וכל שכן הנשים והילדים שלא יבואו לפניהם

תו דבר
 כפירוש
 לכהנים
 ותו
 כל שאר
 תו שאר
 מכל
 חלתו
 ה שח
 מרשים
 גדה
 דתולא
 וזכס
 יקבור
 ושותו
 ורשות
 לו הא
 כמות
 רשות
 חרים
 ים מן
 כותן
 וזוות
 עליהם
 ח"ע"פ
 ין
 יע בין
 יו על
 מקום
 זכרה
 בין
 יפלו
 זומר
 הים
 לא
 טלין
 ומן
 קדש
 כל
 בליט
 רים
 זמן
 אש
 טלין
 אים
 אש
 זמן
 בדק
 זה
 דין

ספר החינוך מן ספר ויקרא פרשת בחקותי

לכהנים כהם כלום אבל היו נשחט בעזרה ומקריבים אימוריו וזורקים
דמו וריקה אחת כנגד היסוד ואם נפל בו מים כלל בכל מקום אבל
אסרו חכמים למוכרו ככל מקום ואפילו הוא בעל זיוו ואפילו שחוט
אסרו למוכרו גזירה שאלו נזכרו ח' ולפיכך אמרו שאין שוקלין זמנו
מנה כנגד מנה ופני שראיה כעובר וצ"ע פ"ד דב"ד הו"ד לזעזע
אפילו כנגד מקום שאחריו לכהנים שמינו על הכהן שיתרון לשקול
זונה כנגד מנה ומה שאמרו ל' שישעשר בהמה שנשחט מותר למכור
חלבו וגידי ויעורו ועצמותיו שאלו אסרו למכור אלא בשרו כלכד ואם
היו העצמות יקרים והבליע דם הכשר לעצמות מותר וכתב הרמב"ם
ו"ל שראיה לו שמוכר מעשר לא קנה לוקח ולפיכך אין לוקח עליו

המוכר לפי שלא הועילו מעשיו כמו מוכר חרמיו כהנים שלא קנה לוקח
וכמו מוכר יפת תואר שלא קנה לוקח כמו שיבאר בנזקקו ע"כ
ויתר פרטי המנוה יבארו בעסקת בכורות ומסכת מיתער שני
כתחילתה (ה' בכורות פ"ו) וגוהג איסור זה בכורים ונקבות
ישראלים כהנים ולויים בכל מקום וככל זמן ואי"פ שחכמים אסרו
לעשר כהנים ולויים בכל מקום שאלו יאכלום תמימים ויהיה כדבר אסור
כרת שהוא שמיטת קדשים בחוץ כמו שכתבו לעיל א"ע פ"ק
שעבר ועשר בזמן הזה יש בו קדושת מעשר ואם ימכרו כשום דבר יתבאר
עליו הללו הוה שהוא לא יגאל אבל אין לוקח עליו כמו שאמרנו בסמוך
כשם הרמב"ם ו"ל:

חסל ספר ויקרא • ההלה לאל נורא •

הנני עוזב וי להזכירך כמה שהתנללתי הרבה פעמים על השרשים אשר נולדתי לבי לכתוב בעצותי
לבי כיום כמנות תועלת רבות גלויות לכל אדם כאשר יוכלון הכין בילדותם ועל כן קראתי שם
הספר חינוך ועומק חכמתן ורוח תועלתן אם יזכו ושיגו בס בניו וקנתם הלא ידעת ריי שרי כמנהג אשר יש בו כמה יתרונות בסגולה וגם טוב לאכלה ואם
חכם יודע לספר בשבחי תרופותיו ואשר לא ידע בכל אלה יאמרם טוב לאוכליו וגם אלהי הספר המושג אלהי במתלות האמות באזני
בני וחסרי יאכלו פרי יונדי שבענו תבואתי שאספתי אחרי הקולרים בשדה רכותי ודשתי בנודשתי ואחת שאלתי מאלהי כל ימי
היותי להיות לרצון לפניו שיחתי אמלא חן בעיניו ויקח כל מידי עשעש מנחתי אשר הכונתי בעניי בגלותי הוא בסהדי ויתן בלב
שומעי קולי לדון לזכות אותי ואם עשיתי זאת להזכיר שמי ולהגדיל תהלתי אלי ימי למונח חסד ודורש בטובתי רק בשם אלהי
אשר לו כאוות הלות נחסי ומודתי יתברך ויתעלה שמו חמן :

עודני להזכירך כמה שהתנללתי הרבה פעמים על השרשים אשר נולדתי לבי לכתוב בעצותי
לבי כיום כמנות תועלת רבות גלויות לכל אדם כאשר יוכלון הכין בילדותם ועל כן קראתי שם
הספר חינוך ועומק חכמתן ורוח תועלתן אם יזכו ושיגו בס בניו וקנתם הלא ידעת ריי שרי כמנהג אשר יש בו כמה יתרונות בסגולה וגם טוב לאכלה ואם
חכם יודע לספר בשבחי תרופותיו ואשר לא ידע בכל אלה יאמרם טוב לאוכליו וגם אלהי הספר המושג אלהי במתלות האמות באזני
בני וחסרי יאכלו פרי יונדי שבענו תבואתי שאספתי אחרי הקולרים בשדה רכותי ודשתי בנודשתי ואחת שאלתי מאלהי כל ימי
היותי להיות לרצון לפניו שיחתי אמלא חן בעיניו ויקח כל מידי עשעש מנחתי אשר הכונתי בעניי בגלותי הוא בסהדי ויתן בלב
שומעי קולי לדון לזכות אותי ואם עשיתי זאת להזכיר שמי ולהגדיל תהלתי אלי ימי למונח חסד ודורש בטובתי רק בשם אלהי
אשר לו כאוות הלות נחסי ומודתי יתברך ויתעלה שמו חמן :

הגהות וחדושים שנמצאו כתובים מכתבת ידו של הרב בעל המחבר משנה למלך וצ"ל

בגליון ספר החינוך

סיף ס"ו ל"ט כמור ואין בה חיוב מלקות • כ"ב לא ידעתי
ט"ס הדבר והר"ם בה' טהדרין מנחה בכל
הלוקח וכ"כ במגן המצות ס"ד :

פרשת יתרו

פרשת משפטים

סימן מ"ב אין האשה קונה גבד עברי • כ"ב נוספי החסד
הוא ונדאית בגמרא • ונוספת לה בנקבות
כפחות וט' שנים וכת"ה סוף ה' ענדים • ואיני יוסתפק בזה
לפי שחבר כתב לקוין סי' שני' שזונה לעולם בהם תעבודו כו'
אף בנקבות שאם עברו וקנו אסור לשחררם אלא ימכרו אותם בעבד
עברי כי לדייקנה דייני למוכרו אינו רשאי דכתיב לעם נכריה'ה
לעבד עברי וכת"ה הר"ם • ואולי כופין אותם לשחררן והדבר צריך
תלמוד ועיין לקמן פ' ראה סי' פ"א :

ואם תשאל מי סגור וכו' תשובתך שהגדר עשה וכו'
כ"ב יש לתמוה כמה שיתרן המחבר לקושי או ומה הוא
לאמרין כפרק שני כוירים דף כ"ח דבור שנזטרע דמגלח דאתי
עשה דמזרע דחיי ל"ת דטור חע"ג דבכור איכא כתי עשה דכתיב
קדוש יהיה גדל פרע ואין עשה דוחה ל"ת ועשה ת"ן שאני כויר דקיל
הואיל וחייתיה כשאלה ונש"ה חצי עשה דמזרע דחיי ל"ת ועשה
דמזרע ודחה עשה ול"ת דגדר הואיל וגדר חיתיה כשאלה • ור"ח
להרמב"ם אכתב בספ"ו מה' גזירות טעם אחר לכויר שנזטרע •
ואולי כך היתה גירסתו וגירסת המחבר ול"ע :

סימן מ"ה דינהחלוקה כתוב לעולה כמנות יצוד • כ"ב לא

ביאר המחבר אם לוקחין על ללו זה והר"ם לא הביא
בה' טהדרין בכלל הלוקחין ואולי טעמו לפי שלא הועיל לו
מעשיו וכמ"ס כפ"ו מה' בכורות והמחבר בכלל זה עוסק על שתי
הסי' יפים :

אלא שרמזו היום כמו שהיה תחלה • כ"ב כל זה לפי שיטת
הר"ם כפ"ו מה' שבויות ועיין לקמן סי' תל"ח :

סימן מ"ז ובהבאת אבואם הריש בו כרת • כ"ב נועלה לא

שזעברת במכה אביו ואמרו וכרוס כריות כשזנו
נחוייבי כריתות לא חנו זה • והר"ם במגן המצות ל"ת סי' ט"ב
כשזנה נחוייבי מית' כ"ד שאין בהם כרת זונה אף זוככללם •
והכי חית' בת"כ פרשת ויקרא גבי פר כהן משיח יע"ש :

ואם יש כח כ"ד כופין אותו • כ"ב כח"ע שמתן
סברה כזרה לא מצינו כפיה אף על העתיד וזה
מוכרח מכמה מקומות • ואולי יאמר הרב אם ירצו ד' ומקנת
העורים הכי"ל : אבל אין זה במשמעות דבריו שראיה דנוטה
עשה זה לשאר עשה ול"ע :

סימן מ"ח ואפילו עשו כשום מעשה אינו חייב • כ"ב

המחבר ס"ל כהראב"ד דלאו זה אינו אלא כדלא
אמר רובא חייב ולפי כך מטרונן המלקות וטעם דיתן להשבון •
אך הר"ם ס"ל דאפילו אחר רוצה אני עובר כלאו ופטרון וכן המלקות
לפי שאין בו מעשה יע"ש :

המחבר ס"ל כהראב"ד דלאו זה אינו אלא כדלא
אמר רובא חייב ולפי כך מטרונן המלקות וטעם דיתן להשבון •
אך הר"ם ס"ל דאפילו אחר רוצה אני עובר כלאו ופטרון וכן המלקות
לפי שאין בו מעשה יע"ש :

סימן מ"ט

סימן מ"ט

המחבר ס"ל כהראב"ד דלאו זה אינו אלא כדלא
אמר רובא חייב ולפי כך מטרונן המלקות וטעם דיתן להשבון •
אך הר"ם ס"ל דאפילו אחר רוצה אני עובר כלאו ופטרון וכן המלקות
לפי שאין בו מעשה יע"ש :

סימן נ"א

סימן נ"א

המחבר ס"ל כהראב"ד דלאו זה אינו אלא כדלא
אמר רובא חייב ולפי כך מטרונן המלקות וטעם דיתן להשבון •
אך הר"ם ס"ל דאפילו אחר רוצה אני עובר כלאו ופטרון וכן המלקות
לפי שאין בו מעשה יע"ש :

סימן נ"ב

סימן נ"ב

המחבר ס"ל כהראב"ד דלאו זה אינו אלא כדלא
אמר רובא חייב ולפי כך מטרונן המלקות וטעם דיתן להשבון •
אך הר"ם ס"ל דאפילו אחר רוצה אני עובר כלאו ופטרון וכן המלקות
לפי שאין בו מעשה יע"ש :

סימן נ"ג

סימן נ"ג

המחבר ס"ל כהראב"ד דלאו זה אינו אלא כדלא
אמר רובא חייב ולפי כך מטרונן המלקות וטעם דיתן להשבון •
אך הר"ם ס"ל דאפילו אחר רוצה אני עובר כלאו ופטרון וכן המלקות
לפי שאין בו מעשה יע"ש :

סימן נ"ד

סימן נ"ד

המחבר ס"ל כהראב"ד דלאו זה אינו אלא כדלא
אמר רובא חייב ולפי כך מטרונן המלקות וטעם דיתן להשבון •
אך הר"ם ס"ל דאפילו אחר רוצה אני עובר כלאו ופטרון וכן המלקות
לפי שאין בו מעשה יע"ש :

סימן נ"ה

סימן נ"ה

המחבר ס"ל כהראב"ד דלאו זה אינו אלא כדלא
אמר רובא חייב ולפי כך מטרונן המלקות וטעם דיתן להשבון •
אך הר"ם ס"ל דאפילו אחר רוצה אני עובר כלאו ופטרון וכן המלקות
לפי שאין בו מעשה יע"ש :

סימן נ"ו

סימן נ"ו

המחבר ס"ל כהראב"ד דלאו זה אינו אלא כדלא
אמר רובא חייב ולפי כך מטרונן המלקות וטעם דיתן להשבון •
אך הר"ם ס"ל דאפילו אחר רוצה אני עובר כלאו ופטרון וכן המלקות
לפי שאין בו מעשה יע"ש :

סימן נ"ז

סימן נ"ז

המחבר ס"ל כהראב"ד דלאו זה אינו אלא כדלא
אמר רובא חייב ולפי כך מטרונן המלקות וטעם דיתן להשבון •
אך הר"ם ס"ל דאפילו אחר רוצה אני עובר כלאו ופטרון וכן המלקות
לפי שאין בו מעשה יע"ש :

סימן נ"ח

סימן נ"ח

המחבר ס"ל כהראב"ד דלאו זה אינו אלא כדלא
אמר רובא חייב ולפי כך מטרונן המלקות וטעם דיתן להשבון •
אך הר"ם ס"ל דאפילו אחר רוצה אני עובר כלאו ופטרון וכן המלקות
לפי שאין בו מעשה יע"ש :

סימן נ"ט

סימן נ"ט

המחבר ס"ל כהראב"ד דלאו זה אינו אלא כדלא
אמר רובא חייב ולפי כך מטרונן המלקות וטעם דיתן להשבון •
אך הר"ם ס"ל דאפילו אחר רוצה אני עובר כלאו ופטרון וכן המלקות
לפי שאין בו מעשה יע"ש :

סימן נ"י

סימן נ"י

המחבר ס"ל כהראב"ד דלאו זה אינו אלא כדלא
אמר רובא חייב ולפי כך מטרונן המלקות וטעם דיתן להשבון •
אך הר"ם ס"ל דאפילו אחר רוצה אני עובר כלאו ופטרון וכן המלקות
לפי שאין בו מעשה יע"ש :